THE BOOK WAS DRENCHED

శ్రీ ర స్తు

శ్రీపురుషోత్తమదేవప్రణీత

త్రికాండశేషము

సటీకము.

చెన్నపురి:

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్‌వారిచే

ప్రకటితము.

PRINTED BY
V. RAMASWAMY SASTRULU & SONS,
AT THE 'VAVILLA' PRESS,
Madras.

పీఠిక.

త్రికాండశేష మను పేర నామలింగానుశాసనమున నుదాహరింపఁ బడనిపదములను సమకూర్చి యీనిఘంటురాజమును రచించినమహా మహుఁడు పురుషోత్తమదేవుఁడు కృత్యాదియందుఁ దనపేరు పురుషోత్తముఁ డని గ్రంథాంతమునఁ దనగ్రంథనామము త్రికాండశేష మనియు నీక్రిందివిధముగాఁ జెప్పినాఁడు:—

శ్లో "అలౌకికత్వాదమరః స్వకోశే న యాని నామాని సముల్లిలేఖ,
విలోక్యతైరప్యధునా ప్రచారం అయం ప్రయత్నః పురుషోత్తమస్య.

గద్య. ఇతి శ్రీపురుషోత్తమదేవవిరచితత్రికాండశేషాభిధానకోశ స్సమాప్తః"

ఈ పురుషోత్తమదేవుఁ డెవరో విచారింపవలసి యున్నది. ఉత్కల దేశప్రభువగు కపిలేంద్రగజపతికుమారుఁడు పురుషోత్తమదేవుఁడే ప్రస్తుతగ్రంథకర్త. ఈతఁడు మహావీరుఁ డని పేరొందె విద్యానగరమును ముట్టడించి సాళువనరసింహరాయలను బంధించి యాతనివలన ఉదయ గిరిరాజ్యమును అపరాధదండనముగాఁ గైకొని విడిచిపెట్టినట్లు అనంత వరతామ్రశాసనమునందుఁ గలదు ఈగ్రంథకర్తకుమారుఁడగు ప్రతాప రుద్రగజపతి వ్రాసిన సరస్వతీవిలాసమున నీతనివంశ మీవిధముగాఁ జెప్పఁబడినది.

కపిలేశ్వరగజపతిభార్య పార్వతీదేవి
|
*పురుషోత్తమగజపతిభార్య రూపాంబ
|
ప్రతాపరుద్రగజపతిభార్య మైలాంబ

పురుషోత్తమదేవుఁడు సాళువ నరసింహరాయని జయించినటుల అనంతవరతామ్రశాసనములోఁ బేర్కొనఁబడినశ్లోక మిది:—

శ్లో. "యస్మై నిత్యతరప్రతాపదహనజ్వాలాయమానధ్వజ
స్తంభాబద్ధకుసుంభరక్తవసనప్రేంఖావిభగ్నద్విషే
సంధాయాభయ యాచనాంజలిమహోదర్పోదయాద్రింభయా
దాత్మానం ముముచే నృసింహనృపతిః కర్ణాటదేశాధిపః."

ఈపురుషోత్తమ గజపతికుమారుఁడగు ప్రతాపరుద్రగజపతి తన కుమారిత యగుభద్రను కృష్ణదేవరాయల కిచ్చినటుల తిమ్మరుసుమంత్రి కృతమగు ప్రబోధచంద్రోదయవ్యాఖ్యలోని యీక్రిందిశ్లోకమునందుఁ గలదు

శ్లో. ప్రతాపరుద్రస్య గజేశ్వరస్య పుత్రీం పవిత్రీకృతభూతధాత్రీం,
ప్రత్యగ్రహీద్యః ప్రకటప్రతాపో భద్రాం సుభద్రామివ పాండవేయః.

ఈసంబంధములనుబట్టి ప్రకృతగ్రంథకర్తయగు పురుషోత్తమ గజపతి సాళువనరసింహరాయలకాలమునను ఆతని కుమారుఁడు కృష్ణదేవరాయలకాలమున నుండెననుట జరిత్రమునకు సరిపడియున్నది. పురుషోత్తమగజపతి క్రీ. శ. 1462 మొదలు 1490 వఱకు రాజ్యము పరిపాలించియుండును. కొండపల్లిసీమలోఁ జిలుకలూరిపేట చెంతనున్న పురుషోత్తమపట్టణము కొండపలిచెంతనున్న పురుషోత్తమపట్టణము ఈతనిపేరుతోఁ గట్టఁబడినవి ఈకవి త్రికాండశేషమేగాక ఊష్మభేద ప్రకాశిక మున్నగు పెక్కు గ్రంథముల రచించినాఁడు ప్రకృతగ్రంథ రచనోద్దేశము కృత్యాదిని ప్రస్తావించినాఁడుగాన నందుఁ దిలకింపనగు

మే మెఱింగినంతలో నీత్రికాండశేషము తెలుఁగులో ముద్రితముగా లేదు. ఒకమాసపత్రికలో నర్థముతో నొక్కఘట్ట మెన్నఁడో

ముద్రింపఁబడినది. తరువాత నాపత్రికసంగతిగాని గ్రంథముసంగతిగాని తెలియరాదయ్యెను. క్రీ. శ 1854 ప్రాంతమున బొంబాయిపురమున ముద్రితమై సదాశివబజాబాశాస్త్రి అమరాపురకరవారిచే ప్రకటింపఁబడిన నాగరిలిపిమూలము నాధారముచేసికొని శ్రీవావిళ్ల వేంకటేశ్వరశాస్త్రి గారు వ్రాయించిన వ్రాతప్రతిని గైకొని యర్థములు వ్రాసితిమి. అర్థ నిర్ణయమున నాగరిలిపిమూలములో ఫుట్‌నోట్సులో నొసంగఁబడిన యర్థవివరణము చాలవఱకుఁ దోడ్పడినది కొన్నిచోటుల నందును దోషములు కనిపించినవి హారావళి, మేదిని, ఏకాక్షరనిఘంటువు, త్రికాండశేషములతోడ్పాటుతో వ్రాయఁబడిన శ్రీమాన్ పరవస్తు శ్రీనివాసాచార్యులవారి సర్వశబ్దసంబోధిని యర్థనిర్ణయమునందు మాకెక్కుడు సాయపడినది మూలములోనిపాఠములోఁ గొన్నిదోష ములు గోచరించెను. ఎంత యత్నించినను బ్రత్యంతరము లభింపక పోయెను ఇంక నాలసించిన యెడల నీయమూల్యగ్రంథము నాంధ్ర విద్యార్థిలోకమున కొసంగుటలో నాలస్యము జరుగునేమొ యని శబ్దార్థకల్పతరువు, నానార్థరత్నమాల, ధనంజయనిఘంటువు, శబ్దకల్ప ద్రుమము, సర్వశబ్దసంబోధినీసహాయమున పాఠనిర్ణయము గావించికొని యథాశ్రమమిూవ వ్యాఖ్యఁ వ్రాయగలిగితిమి.పునర్ముద్రణమును గావించు నప్పటికేని ప్రత్యంతరము లభించినచో నింక నీగ్రంథము సంస్కరింపఁ గలము ఇట్లె మేము వ్యాఖ్యలు వ్రాయుచున్న హారావళియు మేదినియు ఏకాక్షరనిఘంటువులగూడ నాంధ్రలోకమున కచిరకాలమునసమర్పింపఁ గలము ఎందేని ప్రమాదములున్న సుధీలోక మెఱింగించిన సంస్కరించు కొని కృతజ్ఞులమగుదుము నిఘంటురచనమున మాకుఁ దోడ్పాటు గావించిన తర్కవేదాంతశాస్త్ర విద్వాంసులగు శ్రీపైడిమఱ్ఱి చంద్రశేఖర శాస్త్రిగారిసహాయము మఱువఁజాలము.

అమూల్యములగు సంస్కృతాంధ్ర గ్రంథములను వ్యయప్రయాసలకోర్చి ముద్రించి ప్రకటించి భాషాదారిద్ర్యమువారించు బ్రహ్మశ్రీ, వావిళ్ల వేంకటేశ్వరశాస్త్రులుగారిమహోద్యమమునకుఁ గృతజ్ఞులమై యీస్వల్పసేవఁ గావించి ధన్యులమైతిమి.

నందిగామ.
1-5-28.

ఇట్లు, సుధీవిధేయులు,
శ్రీ శేషాద్రి రమణకవులు.

విషయసూచిక.

ఈగ్రంథమునందు వాడఁబడిన

సాంకేతికాక్షరములు.

పుంలింగమునకు	...	...	పు
స్త్రీలింగమునకు	...	...	స్త్రీ.
నపుంసకలింగమునకు	...	...	న.
స్త్రీపుంలింగమునకు	...	...	స్పు.
స్త్రీనపుంసకలింగమునకు	...	...	స్న.
పున్నపుంసకమునకు	...	...	పున.
త్రిలింగమునకు	...	...	త్రి.
అవ్యయమునకు	...	...	అవ్య

శ్రీ ర స్తు

త్రికాండశేషము

సటీకము.

ప్రథమకాండము.

శ్లో. జయంతి సంతః కుశలం ప్రజానాం
నమో మునీంద్రాయ సురాః స్మృతాస్థ,
స్తుతాసి వాగ్దేవి దయస్వ మాతః
విధేహి విఘ్నాధిప మంగళాని. ౧

పండితులు జయము పొందుచున్నారు. ప్రజలకు క్షేమమగుంగాత. మునులకు నమస్కారము సురలు తలంపంబడినవారైరి. సరస్వతి స్మరింపంబడినది తల్లి దయయుంచుము వినాయకా! శుభములం బ్రసాదింపుము.

శ్లో. అలౌకికత్వాదమరః స్వకోశే న యాని నామాని సముల్లిలేఖ,
విలోక్య తైరప్యధునా ప్రచారం అయం ప్రయత్నః పురుషోత్తమస్య.

అమరకారుఁడు అలౌకికపదములని యేపదములను విడిచెనో వానిప్రచారము నిప్పటికి ఉండుట జూచి పురుషోత్తముఁ డను నేనీగ్రంథము ను వ్రాయుచున్నాఁడను.

శ్లో. వర్గక్రమ స్తథా నామలిఙ్గయో స్తూపదేశతా,
పరిభాషాదికం సర్వమత్రాప్యమరకోశవత్ 3

వర్గము, క్రమము, నామములు, లింగములు, ఉపదేశమార్గము, పరిభాషాదులు ఈగ్రంథమునందు అమరకోశమునందువలె సమకూర్పం బడెను

స్వర్గవర్గము.

స్వర్లోకో దేవలోకః స్యాత్ అపరోహః ఫలోదయః, మందరః సైరిభః శక్రభవనం ఖం దివం నభః ౪

౧ స్వర్లోకః (పు), ౨ దేవలోకః, 3 అపరోహః, ౪ ఫలోదయః, ౫ మందరః, ౬ సైరిభః, ౭ శక్రభవనం (న), ౮ ఖం, ౯ దివం, ౧౦ నభః (స) ఇవి స్వర్గమునకు పేరులు

స్వాహాభుజస్తు వసులాః పూజితాశ్చ చిరాయుషః, శౌభా నిలింపాద్యుషదః స్వర్గిణశ్చ నభస్సదః ౫

౧ స్వాహాభుజః (పు) (జ్ బ), ౨ వసులాః, 3 పూజితాః, ౪ చిరాయుషః (స), ౫ శౌభాః, ౬ నిలింపాః, ౭ ద్యుషదః (ద్), ౮ స్వర్గిణః (న్), ౯ నభస్సదః (ద్) ఇవి దేవతలపేరులు. (అన్నియు ప్రథమాబహువచనాంతములు)

ఋనామాత్వదితి ర్దేవమాతా స్యాదథ

౧ ఋనామా (న్ స్త్రీ), ౨ అదితిః, 3 దేవమాతా (ఋ) ఇవి దేవమాతపేరులు

పూర్వజాః, పితరశ్చంద్రగోలస్థాః న్యస్తశస్త్రాః స్వధాభుజః ౬

౧ పూర్వజాః (పు), ౨ పితరః (ఋ), 3 చంద్రగోలస్థాః, ౪ న్యస్తశస్త్రాః, ౫ స్వధాభుజః(జ్)ఇవి పితృదేవతలపేర్లు (అన్నియు ప్రథమాబహువచనాంతములు.)

కవ్యబాలాదయస్తే చ

౧ కవ్యబాలాదయః ఇవి కవ్యబాలుండు మొదలగు పితృదేవతల భేదము

దైత్యాస్తు ప్రఘసాః ఖరాః, క్రతుద్విషశ్చేష్టిముషో

౧ దైత్యాః (పు), ౨ ప్రఘసాః, 3 ఖరాః, ౪ క్రతుద్విషః (ష్), ౫ ఇష్టిముషః (ష్) ఇవి రాక్షసులపేరులు. (ప్ర. బహువచనాంతములు)

దైత్యమాతా దితిర్దనుః

౧ దైత్యమాతా (స్త్రీ) (ఋ), ౨ దితిః, 3 దనుః ఇవి రాక్షసమాతనామములు

బుద్ధోకనిష్ఠగమహామునిధర్మచక్రరాగాశనిత్రిశరణాః ఖసమో దశార్హః, తాపీ గుణాకరమహాసుఖవజ్రిణశ్చమై

౧ బుద్ధః (పు), ౨ కనిష్ఠగః, 3 మహామునిః, ౪ ధర్మచక్రః, ౫ రాగాశనిః(ఇ), ౬ త్రిశరణః, ౭ ఖసమః, ౮ దశార్హః, ౯ తాపీ (న్), ౧౦ గుణాకరః, ౧౧ మహా

త్రీ బలాసమజితారి సమంతభద్రాః ౮ మహాబోధిర్ధర్మధాతుః శ్వేతకేతుర్జినః ఖజిత్, త్రిమూర్తిర్దశభూమీశః పంచజ్ఞానో బహుక్షమః. ౯ సంబుద్ధః కరుణాకూర్చఃసర్వదర్శీ మహాబలః, విశ్వబోధో ధర్మకాయః సంగుప్తో ర్హన్సునిశ్చితః. ౧౦ వ్యోమాంభో ద్వాదశాఖ్యశ్చ వీతరాగః సుభాషితః,

సుఖః, ౧౨ వజ్రీ (న్), ౧౩ మైత్రీబలః, ౧౪ అసమః, ౧౫ జితారిః(ఇ), ౧౬ సమంతభద్రః, ౧౭ మహాబోధిః (ఇ), ౧౮ ధర్మధాతుః (ఉ), ౧౯ శ్వేతకేతుః (ఉ), ౨౦ జినః, ౨౧ ఖజిత్ (త్), ౨౨ త్రిమూర్తిః (ఇ), ౨౩ దశభూమీశః, ౨౪ పంచజ్ఞానః, ౨౫ బహుక్షమః, ౨౬ సంబుద్ధః, ౨౭ కరుణాకూర్చః, ౨౮ సర్వదర్శీ (న్), ౨౯ మహాబలః, ౩౦ విశ్వబోధః, ౩౧ ధర్మకాయః, ౩౨ సంగుప్తః, ౩౩ అర్హన్ (త్), ౩౪ సునిశ్చితః, ౩౫ వ్యోమాభః, ౩౬ ద్వాదశాఖ్యః, ౩౭ వీతరాగః, ౩౮ సుభాషితః. ఇవి బుద్ధదేవుని పేరులు.

సర్వార్థసిద్ధిస్తు మహాశ్రమణః కులిశాసనః. ౧౧ గోపేశశ్చాథాస్య

౧ సర్వార్థసిద్ధిః, ౨ మహాశ్రమణః, ౩ కులిశాసనః, ౪ గోపేశః. ఇవి శాక్యముని పేరులు.

యశోధరేయో బాహులః సుతః,

౧ యశోధరేయః, ౨ బాహులః. ఇవి శాక్యముని కుమారుని పేరు.

దేవదత్తో నుజోథస్యః

౧ దేవదత్తః (పు) ఇది శాక్యముని తమ్ముని పేరు

శ్రావకాః శిష్యసంజ్ఞినః.

౧ శ్రావకాః (అ బ) బుద్ధశిష్యుల పేరులు

ప్రత్యేకబుద్ధాఃఖడ్గాఃస్యుః సుదాంతాశ్చైకచారిణః, స్వయంభువోఽథ

౧ ప్రత్యేకబుద్ధాః (పు బ), ౨ ఖడ్గాః, ౩ సుదంతాః, ౪ ఏకచారిణః (న్. బ), ౫ స్వయంభువః (ఊ) ఇవి బుద్ధశిష్య భేదములు.

మారీచీ త్రిముఖా వజ్రకాలికా. ౧౩ 'వికటావజ్రవారాహీగౌరీ పోత్రీరథాచసా,

౧ మారీచీ (ఈ సీ), ౨ త్రిముఖా, ౩ వజ్రకాలికా, ౪ వికటా, ౫ వజ్రవారాహీ, ౬ గౌరీపోత్రీః, ౭ రథాచసా. ఇవి బుద్ధునితల్లి పేరులు.

లోకనాథస్తు లోకేశః సరోజీ గుణసాగరః. ౧౪. లోకేశ్వరః కృపాద్వైతః సుధావర్షీ హాలాహలః, సుఖావతీశ్వరః కన్యారామోసితాభ్రశేఖరః. ౧౫. చింతామణిః పద్మపాణిః బహురూపః ఖసర్పణః, ఆనీచదర్శీ కారండవ్యూహః పోతలకప్రియః. ౧౬. జటాధరో మహావీర్యో వజ్రసూర్యోఽవలోకితః,

౧ లోకనాథః (పు), ౨ లోకేశః, ౩ సరోజీ (న్), ౪ గుణసాగరః, ౫ లోకేశ్వరః, ౬ కృపాద్వైతః, ౭ సుధావర్షీ (న్), ౮ హాలాహలః, ౯ సుఖావతీశ్వరః, ౧౦ కన్యారామః, ౧౧ అసితాభ్రశేఖరః, ౧౨ చింతామణిః, ౧౩ పద్మపాణిః, ౧౪ బహురూపః, ౧౫ ఖసర్పణః, ౧౬ ఆనీచదర్శీ (న్), ౧౭ కారండవ్యూహః, ౧౮ పోతలకప్రియః, ౧౯ జటాధరః, ౨౦ మహావీర్యః, ౨౧ వజ్రసూర్యః, ౨౨ అవలోకితః. ఇవి బుద్ధభేదములు.

తారా మహాశ్రీరోంకారా స్వాహాశ్రీశ్చ మనోరమా. ౧౭. తారిణీ చ జయానంతా శివా లోకేశ్వరాత్మజా, స్వదూరవాసినీ భద్రా వైశ్యా నీలసరస్వతీ. ౧౮. శంఖినీ చ మహాతారా వసుధారా ధనందదా, త్రిలోచనా లోచనా స్యా

౧ తారా (స్త్రీ), ౨ మహాశ్రీః, ౩ ఓంకారా, ౪ స్వాహా, ౫ శ్రీః, ౬ మనోరమా, ౭ తారిణీ, ౮ జయా, ౯ అనంతా, ౧౦ శివా, ౧౧ లోకేశ్వరాత్మజా, ౧౨ స్వదూరవాసినీ, ౧౩ భద్రా, ౧౪ వైశ్యా, ౧౫ నీలసరస్వతీ, ౧౬ శంఖినీ, ౧౭ మహాతారా, ౧౮ వసుధారా, ౧౯ ధనందదా, ౨౦ త్రిలోచనా, ౨౧ లోచనా. ఇవిబౌద్ధదేవీ భేదములు

న్మణిభద్రస్తు జంభలః. ౧౯. పూర్వయక్షో జలేంద్రోఽథ

౧ మణిభద్రః (పు), ౨ జంభలః, ౩ పూర్వయక్షః, ౪ జలేంద్రః. ఇవి జైనదేవతలపేరులు

మంజుశ్రీ జ్ఞానదర్పణః, మంజుభద్రో మంజుఘోషః కుమారోఽష్టారచక్రవాన్. ౨౦. స్థిరచక్రో వజ్రధరః ప్రజ్ఞాకాయశ్చ వాదిరాట్, నీలోత్పలీమహారాజో నీలః శార్దూలవాహనః. ౨౧. ధియాం

౧ మంజుశ్రీః (ఈ పు), ౨ జ్ఞానదర్పణః ౩ మంజుభద్రః, ౪ మంజుఘోషః, ౫, కుమారః, ౬ అష్టారచక్రవాన్, ౭ స్థిరచక్రః, ౮ వజ్రధరః, ౯ ప్రజ్ఞాకాయః, ౧౦ వాదిరాట్ (జ్), ౧౧ నీలోత్పలీ (న్), ౧౨ మహారాజః, ౧౩ నీలః, ౧౪ శార్దూలవాహనః, ౧౫ ధియాంపతిః, ౧౬

పతిః పూర్వజినః ఖడ్గే దండీ విభూషణః, బాలవ్రతః పంచ వీరః సింహకేలిః శిఖాధరః. ౨౨. వాగీశ్వరోఽథ

పూర్వజినః, ౧౭ ఖడ్గీ (న్), ౧౮ దండీ (న్), ౧౯ విభూషణః, ౨౦ బాలవ్రతః, ౨౧ పంచవీరః, ౨౨ సింహకేళిః, ౨౩ శిఖాధరః, ౨౪ వాగీశ్వరః. ఇవి పూర్వజైన విశేషముల పేరులు

హేరంబో హేరుకశ్చ క్రసంవరః, దేవో వజ్రకపాలి చ నిశుంభి శశిశేఖరః ౨౩ వజ్రటీకోఽథ

౧ హేరంబః (పు), ౨ హేరుకః, ౩ చక్రసంవరః, ౪ దేవః, ౫ వజ్రకపాలీ (న్), ౬ నిశుంభీ (న్), ౭ శశిశేఖరః, ౮ వజ్రటీకః ఇవి బుద్ధవిశేషముల నామములు.

మైత్రేయో యువరాజో జితశ్చ సః,

౧ మైత్రేయః (పు), ౨ యువరాజః, ౩ జితః ఇవి బుద్ధమతోపాసకుల పేర్లు (భావిబుద్ధుని పేర్లనికొందరు)

చీవరీ శ్రమణో భిక్షుర్వ ల్యశ్చైత్రోఽథ

౧ చీవరీ (న్-పు), ౨ శ్రమణః, ౩ భిక్షుః, ౪ వల్యః, ౫ చైత్రః. ఇవి బౌద్ధ భిక్షుకుల పేరులు.

చేలుకః ౨౪. శ్రమణేరః ప్రవ్రజితో మహోపాసకగోమినౌ,

౧ చేలుకః (పు), ౨ శ్రమణేరః, ౩ ప్రవ్రజితః, ౪ మహోపాసకః, ౫ గోమీ (న్). ఇవి బుద్ధభిక్షుక శిష్యుల పేరులు.

అథ హంసరథో బ్రహ్మా విరించోఽష్టశ్రవాః సనత్ ౨౫. కంజః ప్రాణశ్చ వేదీశ వేదగర్భపురాణగాః, అబ్జజో విశ్వరేతాశ్చ కమలః ప్రపితామహః. ౨౬. నాభిజన్మా శతధృతిః

౧ హంసరథః (పు), ౨ బ్రహ్మా (న్), ౩ విరించః, ౪ అష్టశ్రవాః (స్), ౫ సనత్ (త్), ౬ కంజః, ౭ ప్రాణః. ౮ వేదీశః, ౯ వేదగర్భః, ౧౦ పురాణగః, ౧౧ అబ్జజః, ౧౨ విశ్వరేతాః (స్), ౧౩ కమలః, ౧౪ ప్రపితామహః, ౧౫ నాభిజనా (న్), ౧౬ శతధృతిః. ఇవి బ్రహ్మపేర్లు.

బ్రాహ్మీ తు బ్రహ్మకన్యకా, వాగ్దేవీ శారదా శుక్లా మహాశ్వేతా సరస్వతీ. ౨౭

౧ బ్రాహ్మీ (ఈ-స్త్రీ), ౨ బ్రహ్మకన్యకా, ౩ వాగ్దేవీ, ౪ శారదా, ౫ శుక్లా, ౬ మహాశ్వేతా, ౭ సరస్వతీ ఇవి సరస్వతీ దేవి పేరులు.

అథ హరిశతబిందుః శ్రీ
కరః శ్రీవరాహోజితపరపురుష
శ్రీగర్భషడ్బింద్వనంతాః, నర
కజిదృతధామా కేశవో జన్మ
కీలః క్రతుపురుషనృసింహశ్రద్ధ
జహ్నూచ్చ దేవాః. ౨౮
కోకః పురాణపురుషో నలినే
శయశ్చ వాసుర్నారాయణపున
ర్వసువిశ్వరూపాః, అః శ్రీని
వాసధరణీధర వామనైకశృం
గాశ్చవృష్ణివృషశత్రుదశావ
తారాః. ౨౯ సోమగర్భాది
దేవాదివరాహ స్వర్గబిందవః,
గదాగ్రజో ముంజకేశీ సదా
యోగీ సనాతనః ౩౦ రంతి
దేవశివకీర్తనౌ త్రిపాత్ సోమ
సింధురపి రాహుమూర్ధభిత్,
కాలనేమియవనారి పాండవా
భీలసింధువృషకృష్ణకేశినః ౩౧
హేమశంఖః శతావర్తీ మ
నుసాత్వతవారిశాః, వర్ధమా
నః శతానందో జగన్నాథ
స్సుయామునః ౩౨ పూత
నాధేనుకారిష్ట కేశీచాణూర
సూదనః,

౧ హరిః (పు), ౨ శతబిందుః, ౩ శ్రీ
కరః, ౪ శ్రీవరాహః, ౫ అజితః, ౬ పర
పురుషః, ౭ శ్రీగర్భః, ౮ షడ్బిందుః, ౯
అనంతః, ౧౦ నరకజిత్ (త్), ౧౧ ఋత
ధామా, ౧౨ కేశవః, ౧౩ జన్మకీలః, ౧౪
క్రతుపురుషః, ౧౫ నృసింహః, ౧౬ శ్రద్ధః,
౧౭ జహ్నుః, ౧౮ ఉచ్చదేవః, ౧౯
కోకః, ౨౦ పురాణపురుషః, ౨౧ నలినే
శయః, ౨౨ వాసుః, ౨౩ నరాయణః,
౨౪ పునర్వసుః, ౨౫ విశ్వరూపః, ౨౬ అః,
౨౭ శ్రీనివాసః, ౨౮ ధరణీధరః, ౨౯
వామనః, ౩౦ ఏకశృంగః, ౩౧ వృష్ణిః,
౩౨ వృషశత్రుః, ౩౩ దశావతారః, ౩౪
సోమగర్భః, ౩౫ ఆదిదేవః, ౩౬ ఆది
వరాహః, ౩౭ స్వర్గబిందుః, ౩౮ గదా
గ్రజః, ౩౯ ముంజకేశీ (న్), ౪౦ సదా
యోగీ (న్), ౪౧ సనాతనః, ౪౨ రంతి
దేవః, ౪౩ శివకీర్తనః, ౪౪ త్రిపాత్, (ద్)
౪౫ సోమసింధుః, ౪౬ రాహుమూర్ధ
భిత్ (ద్), ౪౭ కాలనేమియవనారిః, ౪౮
పాండవాభీలః, ౪౯ సింధువృషః, ౫౦
కృష్ణః, ౫౧ కేశీ (న్), ౫౨ హేమశంఖః,
౫౩ శతావర్తీ (న్), ౫౪ మనుః, ౫౫
సాత్వతః, ౫౬ వారిశః, ౫౭ వర్ధమానః,
౫౮ శతానందః, ౫౯ జగన్నాథః, ౬౦
సుయామునః, ౬౧ పూతనాధేనుకారిష్ట
కేశీచాణూరసూదనః ఇవి విష్ణుమూర్తి
పేరులు. | పూతనాధేనుకారిష్టకేశిచా
ణూరసూదనః, అను సమస్తపదమును
పూతనాసూదనః, ధేనుకసూదనః, అరిష్ట

	సూదనః, కేశసూదనః, చాణూరసూదనః, అని అయిదుపదములుగా విభజించుకొనవలెను.]
భూకశ్యపస్తవస్యపితా	౧ భూకశ్యపః (పు), దుందుః ౨ అస్య పితా ఇవి విష్ణుని తండ్రి పేరు.
దుందుఃఖితిత్యదితిః ప్రసూః	౧ ఖితిత్యాదితిః (స్త్రీ), అస్య ప్రసూః. ఇవి విష్ణుమూర్తి తల్లి పేరులు
స్యందనస్తు శతానందః	౧ శతానందః (పు), అస్య స్యందనః= ఇవి విష్ణుమూర్తిరథము పేరు.
సారథిశ్చాస్య దారుకః,	౧ దారుకః (పు), అస్యసారథిః ఇది విష్ణుమూర్తి సారథి పేరు
తురంగాః శైబ్యసుగ్రీవ మేఘపుష్ప బలాహకాః ౩౪	౧ శైబ్యః, ౨సుగ్రీవః, 3 మేఘపుష్పః, ౪ బలాహకః. ఈ నాల్గు (అస్యతురంగాః) ఈవిష్ణుమూర్తిగుఱ్ఱములు
ధ్వజో భుజంగహా	౧ భుజంగహా (. పు), అస్యధ్వజః= ఈవిష్ణుమూర్తిధ్వజము
మంత్రీ పవనవ్యాధిరుద్ధవః,	౧ పవనవ్యాధిః (ఇ), ౨ ఉద్ధవః=అస్య మంత్రి ఈ రెన్ను విష్ణుమూర్తిమంత్రి పేర్లు.
శైనేయస్తు శినేర్నప్తాయుయుధానశ్చ సాత్యకిః. ౩౫	౧ శైనేయః (పు), ౨ శినేర్నప్తా, 3 యుయుధానః, ౪ సాత్యకిః ఈ ౪ నాల్గున్ను సాత్యకి పేర్లు
బలభద్రస్తు హాలస్స్యాత్ సానందీహలతాలభృత్, సంవర్తకో గుప్తచరో రుక్మిదార్యేకకుండలః ౩౬. మధుప్రియోఽథ	౧ బలభద్రః (పు), ౨ హాలః, 3 సానందీ(న్), ౪ కాలభృత్, ౫ తాలభృత్, ౬ సంవర్తకః, ౭ గుప్తచరః, ౮ రుక్మిదారీ(న్), ౯ ఏకకుండలః, ౧౦ మధుప్రియః. బలరాముని పేరులు.
ప్రద్యుమ్నో జరాభీరుశ్శమాంతకః, ప్రసూనాసమపంచేషుః కంజనో మధుసారథిః. ౩౭. రాగరజ్జుః కలా	౧ ప్రద్యుమ్నః (పు), ౨ జరాభీరుః, 3 శమాంతకః, ౪ ప్రసూనేషుః, ౫ అసమేషుః, ౬ పంచేషుః, ౭ కంజనః, ౮ మధుసారథిః, ౯ రాగరజ్జుః, ౧౦ కలాకేళిః,౧౧

కేలిమధుదీపరవీషురః, ఇః కంతుర్మకరాంకః సంకల్పభవోం గజశ్చ రూపాస్త్రః. 3౮ రణ రణకో రతిరమణః సంసార గురుర్మనోజన్మా, కార్ష్ణి	మధుదీపః, ౧౨ రవీషురః, ౧౩ ఇః, ౧౪ కంతుః, ౧౫ మకరాంకః,౧౬సంకల్పభవః, ౧౭ అంగజః, ౧౮ రూపాస్త్రః, ౧౯ రణరణకః, ౨౦ రతిరమణః, ౨౧ సంసార గురుః, ౨౨ మనోజన్మా (న్), ౨౩ కార్ష్ణిః. ఈ ౨౩ మన్మథుని పేరులు.
ర్నాస్య ప్రియా రాగలతా కేలికలావతీ 3౯. సేః కేనతీ	౧ రాగలతా (స్త్రీ), ౨ కేలికలావతీ, 3 సేః, ౪ కేనతీ, అస్య ప్రియా = మన్మథుని భార్యయగు రతీదేవి నామములు.
చాస్య బాణా మోహనో న్మాదనౌ తథా, సంతాపనః శోషణశ్చ నిశ్చేష్టాకరణో౽పి చ. ౪౦	౧ మోహనః (పు), ౨ ఉన్మాదనః, 3 సంతాపనః, ౪ శోషణః, ౫ నిశ్చేష్టాకరణః. ఈ ౫ న్ను మన్మథునియొక్క పంచ బాణములకు ప్రత్యేకనామములు
సుతో౽ నిరుద్ధస్స్యాద్విశ్వకేతుః ప్రీతితృషః సుతః,	౧ అనిరుద్ధః (పు), ౨ విశ్వకేతుః (ఉ), 3 ప్రీతితృషః సుతః (సుతః=స్యాత్) ఇవి మన్మథునికొడుకు పేళ్లు.
శ్రీశ్చలక్ష్మీశ్చలా సామా రమో జలధిజేందిరా,	౧ శ్రీః (ఈ-స్త్రీ), ౨ లక్ష్మీః, 3 చలా,౪ మా, ౫ రమా, ౬ జలధిజా, ౭ ఇందిరా ఈ ౭ న్ను లక్ష్మీదేవి పేర్లు.
మణిః స్యమంతకో హస్తే	౧ స్యమంతకః (పు) (హస్తే=మణిః) ఇది హస్తమందలి మణిపేరు
విష్ణోరురసి కౌస్తుభః.౪౧	౧ కౌస్తుభః (పు), విష్ణోః ఉరసి=విష్ణువుయొక్క వక్షఃస్థలమందు మణిపేరు.
తార్క్ష్యః శిలౌకాః కామాయు రరుణావరజశ్చిరాత్, పక్షిసింహఉన్నతీశో వజ్రతుండః సుధాహరః ౪౨. స్వర్ణపక్షః సుముఖసూః శాల్మలీ భుజగాశనః,	౧ తార్క్ష్యః (పు), ౨ శిలౌకాః (స్), 3 కామాయుః, ౪ (స్ పు) అరుణావరజః, ౫ చిరాత్ (త్. పు), ౬ పక్షిసింహః, ౭ ఉన్నతీశః, ౮ వజ్రతుండః, ౯ సుధాహరః, ౧౦ స్వర్ణపక్షః, ౧౧ సుముఖసూః, (ఊ. పు), ౧౨ శాల్మలీ (న్), ౧౩ భుజగాశనః. ఈ ౧౩ న్ను గరుత్మంతుని పేళ్లు.

శంభుర్భగాలీ కపిశాంజన
శ్చ హీరః కటప్రుర్భరు రేరి
హాణౌ. ౪౩. పురారిపంచాన
నభైరవాద్రి హాసప్రహాసా
శ్చ ఖకుంతలశ్చ, కంఠేకాల
జయంత గుహ్యాగురవో జో
టింగగోపాలకౌ పింగాక్షః
కఠ.౪౪. మర్దరైవతజటాటం
కావ్యయాకూటకృత్ చంద్రా
పీడమహానటౌ చ శమిరోహః
శైలధన్వాజటా,చీరో ఽథర్వ
ణ నందివర్ధన గుడాకేశో
గ్రకాలంజరాః ౪౫ మిహి
రాణో జగద్యోనిష్టంకటీకో
బ్జవాహనః, కృష్ఠరో వరవృ
ద్ధశ్చ సుప్రసాదోద్భుతశ్వనః
౪౬. ఉః స్థాణుః శిపివిష్టశ్చ
మః కీలో ధర్మవాహనః, విరూ
ప విషమ త్ర్యక్షః సంధ్యా
నాటీ వృషాంచనః. ౪౭. ఏక
పా ద్భౌతికో భద్రోర్ధ్వ రేతః
పాంశుచందనాః, అస్థిమాలీ
శివశ్చాస్య

౧ శంభుః (ఉ-పు), ౨ భగాలీ(న్), ౩ కపిశాంజనః, ౪ హీరకః, ౫ కటప్రుః, ౬ (ఉ), ౭ భరుః, ౮ రేరిహాణః, ౯ పురారిః, (ఇ) ౧౦ పంచాననః, ౧౧ భైరవః, ౧౨ అద్రిహాసః, ౧౩ ప్రహాసః, ౧౪ ఖకుంతలః, ౧౫ కంఠేకాలః, ౧౬ జయంతః, ౧౭ గుహ్యాగురుః, (ఉ) ౧౮ జోటింగః, ౧౯ గోపాలకః, ౨౦ పింగాక్షః, ౨౧ కఠమర్దః, ౨౨ రైవతః, ౨౩ జటాటంకః, ౨౪ అవ్యయః, ౨౫ కూటకృత్, (త్) ౨౬ చంద్రాపీడః, ౨౭ మహానటః, ౨౮ శమిరోహః, ౨౯ శైలిధన్వా, (న్) ౩౦ జటాచీరః, ౩౧ అథర్వణః, ౩౨ నందివర్ధనః, ౩౩ గుడాకేశః, ౩౪ ఉగ్రః. ౩౫ కాలంజరః, ౩౬ మిహిరాణః, ౩౭ జగద్యోనిః, (ఇ) ౩౮ టంకటీకః, ౩౯ అబ్జవాహనః, ౪౦ కృష్ఠరః, ౪౧ వరవృద్ధః, ౪౨ సుప్రసాదః, ౪౩ అద్భుతశ్వనః, ౪౪ ఉః, (ఉ) ౪౫ స్థాణుః, ౪౬ శిపివిష్టః, ౪౭ మః, ౪౮ కీలః, ౪౯ ధర్మవాహనః, ౫౦ విరూపాక్షః, ౫౧ విషమాక్షః, ౫౨ త్ర్యక్షః, ౫౩ సంధ్యానాటీ, (న్) ౫౪ వృషాంచనః, ౫౫ ఏకపాత్ (త్) ౫౬ భౌతికః, ౫౭ భద్రః, ౫౮ ఊర్ధ్వరేతః (స్) ౫౯ పాంశుచందనః, ౬౦ అస్థిమాలీ (న్) ౬౧ శివః. ఈ ౬౧ న్ని శివుని పేరులు.

ఖట్వాంగస్తు సుఖంఘుణః.

౧ సుఖం ఘుణః, (పు) అస్య ఖట్వాంగః ఇది శివుని ఖట్వాంగమను నస్త్రము పేరు.

అజీగవో౽జగావశ్చ	౧ అజీగవః, (పు) ౨ అజగావః. ఈ ౨ న్ను శివుని విల్లుపేరులు.
వృషో భృంగిరిటిః త్వసౌ,	౧ వృషః, (పు) ౨ భృంగిరిటిః. ఈ ౨ న్ను శివునియెద్దు.
భృంగిరీటః శలో భృంగీ నా డీదేహో౽స్థి విగ్రహః. ౪౯	౧ భృంగిరీటః,(పు) ౨ శలః, ౩ భృంగీ, (న్) ౪ నాడీదేహః, ౫ అస్థివిగ్రహః. ఈ ౫ న్ను భృంగీశ్వరునికిపేరులు.
మహాకాలో మహాభీమో మహాకాయో వృషాణకః, ద్వార్ స్థస్తు	౧ మహాకాలః, (పు) ౨ మహాభీమః, ౩ మహాకాయః, ౪ వృషాణకః. ఈ ౪ న్ను శివుని ద్వారపాలకులపేరులు
నందీ శాలంకాయన స్తాం డవ తాలికః ౫౦ స్యా న్నంది కేశ్వరో౽	౧ నందీ (న్. పు), ౨ శాలంకాయనః, ౩ తాండవతాలికః, ౪ నందికేశ్వరః. ఈ ౪ న్ను నందికేశ్వరునిపేరులు.
ఆర్యా హింండీశిఖరవాసినీ, శక్తిః సింహరథా గోలా సినీ వాలీ దృషద్వతీ. ౫౧. సో: కృష్ణ పింగళాలంబా శైలే యీ గణనాయికా, వారాలి కైకానంశా చ శివదూతీ య మస్వసా. ౫౨. కోట్టవీ బాభ్ర వీ కైటభీ కేటభా యాదవీక ర్బురీ చేశ్వరీ చేశ్వరా, భ్రామరీ దక్షకన్యా చ బర్హి ర్ధ్వజీ నంద పుత్రీ చ మారీ చ కాలంజరీ. ౫౩. గౌతమీ తామసీ షష్ఠీ జయంతీ శూలదృక్సతీ,	౧ ఆర్యా (స్త్రీ), ౨ హింండీ, (ఈ) ౩ శిఖరవాసినీ, ౪ శక్తిః, (ఇ) ౫ సింహరథా, ౬ గోలా, ౭ సినీవాలీ, ౮ దృషద్వతీ, ౯ సో:, ౧౦ (ఓ. స్త్రీ) కృష్ణపింగళా, ౧౧ లంబా, ౧౨ శైలేయీ, ౧౩ గణనాయికా, ౧౪ వారాలికా, ౧౫ ఏకానంశా, ౧౬ శివదూతీ, ౧౭ యమస్వసా, ౧౮ (ఋ. స్త్రీ) కోట్టవీ, ౧౯ బాభ్రవీ, ౨౦ కైటభీ, ౨౧ కేటభా, ౨౨ యాదవీ, ౨౩ కర్బురీ, ౨౪ ఈశ్వరీ, ౨౫ ఈశ్వరా, ౨౬ భ్రామరీ, ౨౭ దక్షకన్యా, ౨౮ బర్హిర్ధ్వజీ, ౨౯ నందపుత్రీ, ౩౦ మారీ, ౩౧ కాలంజరీ, ౩౨ గౌతమీ, ౩౩ తామసీ, ౩౪ షష్ఠీ, ౩౫ జయంతీ, ౩౬ శూలదృక్, (హ. స్త్రీ) ౩౭ సతీ. ఈ ౩౭ న్ను పార్వతిదేవిపేరులు.
సింహ స్త స్యా మనస్తాలః	౧ మనస్తాలః, (పు) తస్యాః సింహః. ఇది పార్వతిదేవి సింహముపేరు.

సఖ్యౌ చ విజయాజయే.

౧ విజయా, ౨ జయా, సఖ్యౌ = ఈ ౨ న్ను పార్వతీదేవి చెలికత్తెలు.

వజ్రతుండః కరిముఖః పృశ్నిశృంగో గణాగ్రణీః, త్రిధాతు రేకదంతశ్చ ద్విదేహో మూషికాంచనః. ౫౫ విఘ్నహారీ

౧ వజ్రతుండః (పు), ౨ కరిముఖః, ౩ పృశ్నిశృంగః, ౪ గణాగ్రణీః (ఈ), ౫ త్రిధాతుః (ఉ), ౬ ఏకదంతః, ౭ ద్విదేహః, ౮ మూషికాంచనః, ౯ విఘ్నహారీ (న్). ఈ ౯ న్ని విఘ్నేశ్వరునికి పేర్లు.

కుమారస్తు స్వామీ ద్వాదశలోచనః, బాలచర్యః సిద్ధసేనః కృకవాకుధ్వజశ్చసః.

౧ కుమారః (పు), ౨ స్వామీ (న్), ౩ ద్వాదశలోచనః, ౪ బాలచర్యః, ౫ సిద్ధసేనః, ౬ కృకవాకుధ్వజః. ఈ ౬ న్ను కుమారస్వామి పేర్లు

దేవరాజస్తు లః కౌశికో సన్మహాబాహూదంతేయ దాల్మీవరాణో ఽద్రిభిత్, వజ్రపాణిర్మహేంద్రః సురగ్రామణీర్యాగనేమిః ర్వృషా నాకనాథో హరిః. ౫౭. ప్రాచీనబర్హిః ఖదిరః కపిలాశ్వో వరక్రతుః, ప్రాచీపతిస్తపస్తంకః పులోమారిశ్చమాహిరః.౫౮ పృతనాషాట్

౧ దేవరాజః (పు), ౨ లః, ౩ కౌశికః, ౪ సన్ (త్), ౫ మహాబాహూః (ఉ), ౬ దంతేయః, ౭ దాల్మీ (న్), ౮ వరాణః, ౯ అద్రిభిత్ (ద్), ౧౦ వజ్రపాణిః (ఇ), ౧౧ మహేంద్రః ౧౨, సురగ్రామణీః(ఈ), ౧౩ యాగనేమిః ౧౪ వృషా, ౧౫ (న్) నాకనాథః, ౧౬ హరిః, ౧౭ ప్రాచీనబర్హిః (స్), ౧౮ ఖదిరః, ౧౯ కపిలాశ్వః, ౨౦ వరక్రతుః, ౨౧ ప్రాచీపతిః, ౨౨ తపస్తంకః ౨౩, (తపస్తక్షః ౨౪) పులోమారిః ౨౫, మహిరః ౨౬, పృతనాషాట్ (హ్). ఈ ౨౬ న్ను ఇంద్రుని పేరులు.

ప్రియాత్వస్య చారుధారా శతావరీ, శచీ

౧ చారుధారా (స్), ౨ శతావరీ(ఈ) ౩ శచీ. ఈ ౩ న్ను ఇంద్రుని భార్య పేరులు

సుతా దేవసేనా

౧ దేవసేనా (సీ) ఇది సుతా. ఇంద్రుని బిడ్డపేరు.

మాతలిస్తు హయంకషః.

హయంకషః (పు) ౧, మాతలిః. ఇది ఇంద్రుని సారథి పేరు.

ఉచ్చైఃశ్రవాః శ్వేతహయో వృషణశ్వో

౧ ఉచ్చైశ్శ్రవాః (స-పు), ౨ శ్వేతహయః, ౩ వృషణశ్వః. ఈ ౩ న్ను ఇంద్రుని అశ్వమునకు పేరులు.

ఽమరావతీ, వృషభాసా సురపురీ వనమైంద్రం

౧ వృషభాసా (సీ-ఆ), ౨ సురపురీ. ఈ ౨ న్ను (అమరావతీ) ఇంద్రుని పట్టణము పేరులు.

వృషణ్వాసు. ౬౦. నందనం కందసారం స్యాన్మిశ్రకావనమిత్యపి,

౧ వృషణ్వాసు (ఉ-న), ౨ నందనం, ౩ కందసారం, ౪ మిశ్రకావనం. ఈ నాల్గున్ను ఇంద్రోద్యానమునకు పేరులు.

హస్తిమల్ల శ్చతుర్దంతో భద్రరేణు ర్మదాంవరః ౬౧. శ్వేతద్వీపః సుదామాథ

౧ హస్తిమల్లః (పు), ౨ చతుర్దంతః, ౩ భద్రరేణుః, ౪ ఉః, మదాంవరః, ౫ శ్వేతద్వీపః, ౬ సుదామా (న్). ఈ ౬న్ను ఇంద్రుని ఏనుఁగుకు పేరులు.

వజ్రోఽస్త్రీ గిరికంటకః, వజ్రాశనిర్భిదుర్భద్రో జంభారి స్త్రిదశాయుధమ్. ౬౨. శతధారం శతారంచాభ్రోత్థం భిదిరమంబుజం,

౧ వజ్రః (పు), ౨ గిరికంటకః (పు), ౩ వజ్రాశనిః, ౪ భిదుః (ఉ), ౫ భద్రః, ౬ జంభారిః, ౭ త్రిదశాయుధం (న), ౮ శతధారం, ౯ శతారం, ౧౦ అభ్రోత్థం, ౧౧ భిదిరం, ౧౨ అంబుజమ్. ఈ ౧౨ న్ను ఇంద్రుని వజ్రాయుధమునకు పేరులు.

మార్జారకర్ణీ చాముండా కర్ణమోటిశ్చ చర్చికా. ౬౩

౧ మార్జారకర్ణీ (సీ-ఈ), ౨ చాముండా, ౩ కర్ణమోటిః (ఇ-సీ), ౪ చర్చికా ఈ ౪ న్ను చాముండాదేవికి పేరులు.

విద్యాధరో కామరూపీ ఖేచర స్థిరయౌవనః,

౧ విద్యాధరః (పు), ౨ కామరూపీ (న్), ౩ ఖేచరః, ౪ స్థిరయౌవనః. ఈ ౪ న్ను విద్యాధరుల పేరులు.

స్వర్నా నందా రతిమదాప్సరసః సుమదాత్మజాః. ౬౪

౧ స్వర్నానందా (సీ), ౨ రతిమదా ౩ అప్సరసః (స్-బ), ౪ సుమదాత్మజా' ఈ ౪ న్ను అప్సరసలకు పేరులు.

దేవోద్యానాని వైభ్రాజం మిశ్రకం సిధ్రకారణం, చైత్రరథం

౧ వైభ్రాజం (న), ౨ మిశ్రకం, 3 సిధ్రకారణం, ౪ చైత్రరథం. ఈ ౪ న్ను (దేవోద్యానాని) దేవోద్యానములు.

చ నాసిక్యాయుజౌ దస్రౌ గదాగదౌ. ౬౬.

౧ నాసిక్యౌ (పు-ద్వి), ౨ యుజౌ=(అని-ద్వి), 3 దస్రౌ, ౪ గదాగదౌ. ఈ ౪ న్ను స్వర్గవైద్యులు.

శుష్మఘూసి సధయోంచ తిర్జుహూవాణ ఉషిరతుషగ్రహాశిరాః, ఛాగవాహానసృదాకు బర్హిషః స్వర్ణసప్తఘృతమంత్రదీధతిః ౬౭ పర్వతీక హాసనీమణిపీథాసప్తజిహ్వసమిధావసితార్చిః, నాచికేత భుజిభారత విశ్వప్సాః శుచిః పచి సమంతభుజౌ చ. ౬౮

౧ శుష్మః (పు), ౨ ఘూసిః (ఇ), 3 సధిః, ౪ అంచతిః, ౫ జుహూవాణః, ౬ ఉషిరః, ౭ తుషాగ్రహః, ౮ ఆశిరః, ౯ ఛాగవాహనః, ౧౦ సృదాకుః (ఉ), ౧౧ బర్హిః (స), ౧౨ స్వర్ణదీధితిః (ఇ), (౧3 సప్తదీధితిః, ౧౪ ఘృతదీధితిః, ౧౫ మంత్రదీధితిః, ౧౬ పర్వరీకః, ౧౭ హాసనీమణిః, ౧౮ పీథః, ౧౯ సప్తజిహ్వః, ౨౦ సమిథః, ౨౧ అసితార్చిః (స), ౨౨ నాచికేతః, ౨3 భుజిః, ౨౪ భారతః, ౨౫ విశ్వప్సః, ౨౬ శుచిః, ౨౭ పచిః, ౨౮ సమంతభుక్. ఈ ౨౮ న్ను అగ్నిహోత్రునికి పేర్లు.

వడవాగ్నౌ తు సలిలేంధనస్స్యాద్వడవాముఖమ్, కాకధ్వజో వాణిజశ్చ స్కంధాగ్ని స్తృణకాష్ఠధృక్. ౬౯

౧ సలిలేంధనః (పు), ౨ వడవాముఖం (న), 3 కాకధ్వజః, ౪ వాణిజః, ౫ స్కంధాగ్నిః (ఇ), ౬ తృణధృక్ (హ), ౭ కాష్ఠధృక్. ఈ ౭ న్ను బడబాగ్నికి పేర్లు.

ఛాగణ స్తు కరీషాగ్ని

౧ ఛాగణః (పు), ౨ కరీషాగ్నిః. ఈ ౨ న్ను పిడకనిప్పు పేర్లు.

స్తృణాగ్ని స్స్యాత్తు వత్సలః,

౧ తృణాగ్నిః (పు), ౨ వత్సలః. ఈ ౨ న్ను గడ్డినిప్పు పేర్లు.

తుషానలః కుకూలః స్యాత్ ముర్ముురోఽథా

౧ తుషానలః (పు), ౨ కుకూలః, 3 ముర్మురః. ఈ 3 న్ను ఊకనిప్పు పేర్లు.

గ్ని కుక్కుటౌ. ౭౦. సంకిలో దహనోల్కా,

౧ అగ్నికుక్కుటః (పు), ౨ సంకిలిః దహనోల్కా (స్త్రీ) ఇవి అగ్నికణము పేరులు.

స్యా దంగారే కోకిలాజ్ఝలా

౧ అంగారః (పు), ౨ కోకిలః, ౩ అజ్ఝలః ఇవి నిప్పులు (లేక బొగ్గుల) పేరులు.

ధూమమంభో మరుద్వాహ ఖతమాల శిఖిధ్వజాః. ౭౧ అగ్నివాహ స్తరీః

౧ ధూమః, ౨ మంభః, ౩ మరుద్వాహః, ౪ ఖతమాలః, ౫ శిఖిధ్వజః, ౬ అగ్నివాహః, ౭ తరీః ౮ (ఈ పు) ఇవి పొగపేర్లు

స్వాహా త్వగ్నాయీ దహనప్రియా

౧ స్వాహా (ఆ స్త్రీ), ౨ అగ్నాయీ, ౩ దహనప్రియా ౩ ఇవి అగ్నిహోత్రుని భార్య పేరులు.

జీవితేశో యమః శీర్ణపాద శ్చ మహిషధ్వజః, మందో

౧ జీవితేశః (పు) ౨ యమః, ౩ శీర్ణపాదః, ౪ మహిషధ్వజః, ౫ మందః ౬ ఇవి యముని పేరులు.

ఽస్య కాంతా ధూమోర్ణా

౧ ధూమోర్ణా (స్త్రీ) యముని భార్య పేరు.

చిత్రగుప్తస్తు లేఖకః. ౭౨

౧ చిత్రగుప్తః యముని లేఖకుని పేరు.

భృత్యౌ చండమహాచండౌ

౧ చండః, ౨ మహాచండః ఇవి యమభటుల పేరులు.

కాలీచీ తు విచారభూః,

౧ కాలీచీ (ఈ స్త్రీ) ఇది విచారభూః= యముని కొలువుసావడి పేరు.

పంజికా త్వగ్రసంధానీ

౧ పంజికా (స్త్రీ), ౨ అగ్రసంధానీ (ఈ స్త్రీ) ఇవి యముని పంచాయితి సంఘము పేరు.

నృచక్షా స్తు ఖసాత్మజః కీలాలపాః పలాశీ చ క్షుపాటో నరవిష్వణః. ౭౩. సంధ్యాబలో రాత్రిమటో హానూష శ్శమనీషదః పలాశో. విఖురః శంకుః

౧ నృచక్షాః (స పు), ౨ ఖసాత్మజః, ౩ కీలాలపాః, ౪ పలాశీ (న్), ౫ క్షుపాటః, ౬ నరవిష్వణః, ౭ సంధ్యాబలః, ౮ రాత్రిమటః, ౯ హానూషః, ౧౦ శమనీషదః, ౧౧ పలాశః, ౧౨ విఖురః, ౧౩ శంకుః ఇవి యమదూతల పేరులు.

కాపిశేయ స్తు పిండకః, పిశాచో	౧ కాపిశేయః, ౨ పండకః, 3 పిశాచః ఇవి పిశాచముల పేరులు.
మేఘనాద స్తు వరుణోవః పరంజయః. ౭౪. దైత్యదేవశ్చ	౧ మేఘనాదః, ౨ వరుణః, 3 వః, ౪ పరంజయః, ౫ దైత్యదేవః ఇవి వరుణదేవుని పేరులు.
వాత స్తు నభఃప్రాణో జగద్బలః భోగికాంతః కంపలక్ష్మా పశ్చధారావనిశ్చ సః, ఖశ్వాసః క్షుపణుర్ధూలిధ్వజః సరయురంకతిః.	౧ వాతః, ౨ నభఃప్రాణః, 3 జగద్బలః, ౪ భోగికాంతః, ౫ కంపలక్ష్మా (స్), ౬ పః, ౭ ధారావనిః, ౮ సః, ౯ ఖశ్వాసః, ౧౦ క్షుపణుః, ౧౧ ధూలిధ్వజః, ౧౨ సరయుః, ౧3 అంకతిః. ఇవి వాయుదేవుని పేరులు.
వాతులో వాతగుల్మః స్యా	౧ వాతులః, ౨ వాతగుల్మః, ఇవి గాలిదుమారము పేళ్లు.
చ్చరవాయు ర్నిదాఘుజః,	౧ చరవాయుః ఇది వేసవిగాడ్పు పేరు.
ఝుంఝానిలః ప్రావృషిజో	౧ ఝుంఝానిలః, ఇవి వానకాలపు గాలి పేరు.
వాసంతో మలయానిలః.	౧ మలయానిలః, ఇది వసంత ర్తువునందలి గాలి పేరు.
శ్రీద ధనకేలిమను రాట్ శ్వేతోదరరత్నగర్భనిధినాథాః, కుతనుకుహేచ్ఛావసవః పిశాచకీ సత్యసంగర త్రిశిరాః.	౧ శ్రీదః, ౨ ధనకేలిః, 3 మనురాట్ (జ్), ౪ శ్వేతోదరః, ౫ రత్నగర్భః, ౬ నిధినాథః, ౭ కుతనుః (ఉ), ౮ కుహః, ౯ ఇచ్ఛావసుః, ౧౧ పిశాచకీ (న్), ౧౧ సత్యసంగరః, ౧౨ త్రిశిరాః (స్), ఇవి కుబేరుని పేరులు.
అస్త్రీ పద్మో మహాపద్మః శంఖో మకరకచ్ఛపౌ ముకుందకుంద నీలాశ్చ చర్చా స్యుర్నిధయో నవ.	౧ పద్మః (ప్ను), ౨ మహాపద్మః, 3 శంఖః, ౪ మకరః, ౫ కచ్ఛపః, ౬ ముకుందః, ౭ కుందః, ౮ నీలః, ౯ చర్చా (స్త్రీ) ఇవి నవనిధుల పేళ్లు.
సుతోஉస్య మాయురాజః స్యాత్తథా వర్ణకవిర్నిధా,	౧ మాయురాజః, ౨ వర్ణకవిః, 3 నిధిః, ఇవి నలకూబరుని పేరులు.

ఆసంగినీ చ వాతాలి స్స్యా ద్వాత్యా వాతమండలి. ౨౯

౧ ఆసంగినీ (స్త్రీ), ౨ వాతాలీ, 3 వాత్యా ౪ వాతమండలి (ఈ స్త్రీ) ఇవి సుడిగాలి పేరులు.

ఇతి స్వర్గవర్గః

ఇది స్వర్గవర్గము.

కునాభిః స్స్యా ద్విహాయస్తు ఖం మరుస్మేఘవర్త్మ చ,అక్షరం చాథ

౧ కునాభిః, ౨ విహాయః (స్), 3 ఖం ౪ మరుత్ (త్) ౫ మేఘవర్త్మా (న్) ౬ అక్షరం (న) ఇవి ఆకాశమునకు పేరులు.

పాథోదః ఖతమాలో గదాంవరః. ౮౦. మదయిత్నుర్వాయుదారు ర్వ్యోమధూమో నభోగజః, గాడబః కంధరో వాతరథో వారిమసి స్త్రియామ్. ౮౧

౧ పాథోదః, ౨ ఖతమాలః, 3 గదాంవరః, ౪ మదయిత్నుః, ౫ వాయుదారుః, ౬ వ్యోమధూమః, ౭ నభోగజః, ౮ గాడబః, ౯ కంధరః, ౧౦ వాతరథః, ౧౧ వారిమసి (స్త్రీ) ఇవి మేఘముపేరులు

కరకా స్స్యాత్ ఘనకుకో బీజోదక మిరాచరం,మేఘాస్థి వర్షణం తు స్స్యాత్ గోఘృతం చ పరామృతమ్ ౮౨

౧ కరకా, ౨ ఘనకుకః, 3 బీజోదకం, ౪ ఇరాచరం, ౫ మేఘాస్థి, ౬ వర్షణం, ౭ గోఘృతం, ౮ పరామృతం, ఇవి వడగండ్ల పేరులు.

సౌదామిన్యా త్వశనిర్విద్యు దణుభావా చిరద్యుతిః

౧ సౌదామిన్యా (ఈ స్త్రీ), ౨ అశనిః, 3 విద్యుత్, ౪ అణుభావః, ౫ అచిరద్యుతిః, ఇవి మెఱుపు పేరులు.

తిథిప్రణీ ర్దర్శవిపన్ని శామణి స్త్రినేత్రచూడామణి ర త్రినేత్రభూః, సుధాంగమా ద్వా మృగపిప్లుపక్షజౌ దశా శ్వసిప్రప్రహాణేమి చందిరాః. ౮౪. ఛాయామృగధరో రాజా మాఃపరిజ్ఞోఽవలక్షగుః, ద్విజదాక్షాయణీ తుంగీ

౧ తిథిప్రణీః(ఈ పు),౨దర్శవిపత్ (ద్), 3 నిశామణిః, ౪ త్రినేత్రచూడామణిః, ౫ అత్రినేత్రభూః (ఊ), ౬ సుధాంగః, ౭ మః, ౮ మృగపిప్లుః, ౯ పక్షజః,౧౦ దశాశ్వః, ౧౧ సిప్రః, ౧౨ ప్రహాణేమిః, ౧3 చందిరః, ౧౪ ఛాయామృగధరః ౧౫ రాజా (న్), ౧౬ మాః (స్), ౧౭ పరిజ్ఞః, ౧౮ అవలక్షగుః, ద్విజపతిః, ౧౯

రోహిణీ యజ్వనాంపతిః. ఉడుపః పర్వధిక్లేదు ర్జయంత స్తపసో హారిః, తారాపీడః స్వచమసో వికసః సింధునందనః.

౨౦ దాక్షాయణీపతిః, ౨౧ తుంగీపతిః, ౨౨ రోహిణీపతిః, ౨౩ యజ్వపతిః, ౨౪ ఉడుపః, ౨౫ పర్వధిః, ౨౬ క్లేదుః, ౨౭ జయంతః, ౨౮ తపసః (అ), ౨౯ హారిః, ౩౦ తారాపీడః, ౩౧ స్వచమసః, ౩౨ వికసః, ౩౩ సింధునందనః ఇవి చంద్రుని పేరులు

చంద్రికా చంద్రశాలా స్యా

౧ చంద్రికా,(స్త్రీ)౨ చంద్రశాలా ఇవి వెన్నెలపేరులు

న్నీహారః ఖనిశాజలం ౮౭.

౧నీహారః,౨ఖనిశాజలం ఇవిమంచుపేళ్లు.

శీతంతు శీతలం

౧ శీతం, ౨ శీతలం ఇవి చల్లదనము పేరులు.

పత్రహిమం తుహినదుర్దినమ్,

౧ పత్రహిమం, ౨ తుహినదుర్దినం ఇవి గూడమంచుపేళ్లు.

కుజ్ఝటి ర్ధూమమహిషీ రతాంధ్రీ చ కుహేలికా ౮౮ ధూమికా చ నభోరేణు

౧ కుజ్ఝటిః, ౨ ధూమమహిషీ, ౩ రతాంధ్రీ, ౪ కుహేలికా, ౫ ధూమికా, ౬ నభోరేణుః ఇవి పొగమంచుపేళ్లు.

రథాగస్త్యాగ్ని మారుతీ, సత్యాగ్ని ర్వారుణిర్వింధ్య కూటో వాతాపిసూదనః. ౮౯. దీప్తాగ్ని రౌర్వశేయశ్చ సముద్రచులకో౽

౧ అగస్త్యః, (పు) ౨ అగ్నిమారుతిః, ౩ సత్యాగ్నిః, ౪ వారుణిః, ౫ వింధ్యకూటః, ౬ వాతాపిసూదనః, ౭ దీప్తాగ్నిః,౮ ఔర్వశేయః, ౯ సముద్రచులకః ఈ ౯ న్ని అగస్త్యుని పేరులు

స్యాత్తు ప్రియా కౌషీతకీ లోపాముద్రాఖ్యా చ విదర్భజా. ౯౦

౧ కౌషీతకీ, (ఈ స్త్రీ) ౨లోపాముద్రాఖ్యా, ౩ విదర్భజా ఈ ౩ న్ను అగస్త్యుని భార్యపేరులు.

ప్రాక్ఫాల్గునేయస్తు తథ్యానుజః పారుష్యగోరథా, దిదివి ర్ద్వాదశకర శ్చక్షుః సురగురు ర్గురుః ౯౧

౧ ప్రాక్ఫాల్గునేయః, (పు) ౨తథ్యానుజః, ౩ పారుష్యః, ౪ గోరథః, ౫ దిదివిః (ఇ) ౬ ద్వాదశకరః, ౭ చక్షుః, ౮ సురగురుః, (ఉ) ౯ గురుః ఈ ౯ న్ని బృహస్పతి పేరులు.

శుక్రో భః శతపర్వేశో మ
ఘాభూ ర్భృగు రాస్ఫుజిత్,
షోడశార్చి

౧ శుక్రః, (పు) ౨ భః, ౩ శతపర్వేశః, ౪ మఘాభూః, (ఊ) ౫ భృగుః, ౬ ఆస్ఫుజిత్, (త్) ౭ షోడశార్చిః(స్) ఈ ౭ న్ను శుక్రుని పేరులు.

ర్నవార్చిస్తు మంగలః ఖో
ల్ముకః కుజః. ౯౨

౧ నవార్చిః (స. పు), ౨ మంగళః, ౩ ఖోల్ముకః, ౪ కుజః ఈ ౪ న్ను అంగారకుని పేరులు

బుధో హేమనూ రాజపుత్ర
ఏక దేహః ప్రహర్షణః, స్యా
త్పంచార్చి శ్రవిష్ఠాజ శ్యా
మాంగై కాంగరోధనాః ౯౩

౧ బుధః (పు), ౨ హేమనూ (న్), ౩ రాజపుత్రః, ౪ ఏకదేహః, ౫ ప్రహర్షణః, ౬ పంచార్చిః (స. పు), ౭ శ్రవిష్ఠాజః, ౮ శ్యామాంగః, ౯ ఏకాంగః, ౧౦ రోధనః ఈ ౧౦ న్ని బుధునికి పేరులు.

శనైశ్చరో నీలవాసా మం
దశ్ఛాయాత్మజః శనిః

౧ శనైశ్చరః (పు), ౨ నీలవాసాః, (స్) ౩ మందః, ౪ ఛాయాత్మజః, ౫ శనిః శనిగ్రహము పేరులు.

రాహుస్తు గ్రహకల్లోలోఽ
భ్రపిశాచోఽప్యథ

౧ రాహుః, ౨ గ్రహకల్లోలః, ౩ అభ్రపిశాచః ఇవి రాహువు పేళ్లు.

ఆహీకః.౯౪. కేతు

౧ ఆహీకః, ౨ కేతుః ఇవి కేతువు పేళ్లు.

జ్యోతీరథస్తు స్యాత్ గ్ర
హాధారో ధ్రువశ్చ సః,

౧ జ్యోతీరథః, ౨ గ్రహాధారః, ౩ ధ్రువః ఇవి ధ్రువుని పేళ్లు

తత్క్షణం సూర్యముక్తాది గ్బ
ధై రంగారిణీ స్మృతా. ౯౫

౧అంగారిణీ అప్పుడే సూర్యునిచే విడిచి పెట్టఁబడిన దిక్కుపేరు.

ఆసన్నాస్తమయా ధీరై రు
చ్యతే చోపధూపితా,

౧ ఉపధూపితా సూర్యుఁడస్తమింప సిద్ధుఁడై యున్న దిక్కుపేరు.

సునీతి ర్ధ్రువమాతా స్యా
న్మాతా దక్షస్య మారిషా,

౧ సునీతిః (స్త్రీ) ధ్రువునితల్లి పేరు.
మారిషా (ఆ. స్త్రీ) దక్షుని తల్లి పేరు.

ఛాయాపథో దేవపథః
సోమధారా నభస్సరిత్,

౧ ఛాయాపథః, ౨ దేవపథః, ౩ సోమధారా ౪ నభస్సరిత్ (త్) ఇవి దేవమార్గము పేరు.

దినప్రణీ స్త్వవ్యథిషో భానే మిరపరవ్రతః.గభ స్తిహస్తోం౽ంశుధరః ఖరాంశుర్భారవిర్భగః, వేదోదయః ప్రతిదివా భానుః పీతు స్తమోపహాః ౯౫ దినమణి హరి హేలి బ్రధ్న భాకోషభాసూదరథి ఖగపతంగే నాద్రయః సప్తసప్తిః,మిహిర మహిరపీథాః కాలకృత్పద్మపాణిః ఖమణరరుణశూరావం శుమానంశుమాలీ. ౯౬

౧ దినప్రణీః, (ఈ. పు) ౨ అవ్యథిషః, 3 భానేమిః, ౪ అపరవ్రతః, ౫ గభ స్తిహస్తః, ౬ అంశుధరః, ౭ ఖరాంశుః, ౮ భాః, (స్) ౯ రవిః, ౧౦ భగః, ౧౧ వేదోదయః, ౧౨ ప్రతిదివా, (న్) ౧3 భాతుః, ౧౪ పీతుః, ౧౫ తమోపహః, ౧౬ దినమణిః, ౧౭ హరిః ౧౮, హేలిః, ౧౯ బ్రధ్నః, ౨౦ భాకోషః, ౨౧ భాసుః, ౨౨ ఉదరథిః, ౨3 ఖగః, ౨౪ పతంగః, ఇనః, ౨౫ ౨౬ అద్రిః, (ఇ. పు) ౨౭ సప్తగుప్తిః, ౨౮ మిహిరః, ౨౯ మహిరః, 3౦ పీథః, 3౧ కాలకృత్ (త్), 3౨ పద్మపాణిః, 33 ఖమణిః, 3౪ అరుణః, 3౫ శూరః, 3౬ అంశుమాన్ (త్), 3౭ అంశుమాలీ(న్) ఇవి సూర్యుని పేరులు

ఛాయా స్యాత్తపతీమంద జననీ భూమయీావరీ,

౧ ఛాయా,(సీ) ౨ తపతీ, 3 మందజననీ, ౪ భూమయీా,౫ వరి ఇవి శనితల్లి పేరులు.

సంజ్ఞాతు యమకాలిందీ రె వంత మనుదస్రసూః ౯౭. త్రసరేణు ర్మహావీర్యాస్వాతిసూర్యా సువర్చలా,స్వరేణు ద్యుమయీాత్వాష్ట్రీ ప్రియాచైతే వివస్వతః ౯౮

౧ సంజ్ఞా, ౨ యమసూః, 3 రేవంతసూః,౪ మనుసూః, ౫ దస్రసూః,౬ త్రసరేణుః, ౭ మహావీర్యా, ౮ స్వాతిః, ౯ సూర్యా, ౧౦ సువర్చలా, ౧౧ స్వరేణుః, ౧౨ ద్యుమయీా, ౧3 త్వాష్ట్రీ, వివస్వతః ౧౪ ప్రియా ఇవి సూర్యునిభార్య[యముని తల్లి] పేరులు.

అశ్మనో రమణో ౽నూరు

౧ అశ్మనః, ౨ రమణః 3 అనూరుః ఇవి అనూరుని పేళ్లు

ర్జటాయు స్త్వరుణాత్మజః.

౧ జటాయుః, ౨ అరుణాత్మజః ఇవి జటాయువు పేరులు.

ఇతి దిగ్వర్గః

ఇది దిగ్వర్గము.

కాల స్త్వపష్టు ర్జహాకో భ
సంతో భస దిత్యపి. పీథః పీ
యు స్తిథశ్చాథ

౧ కాలః, ౨ అపష్టుః, ౩ జహాకః, ౪ భసంతః, ౫ భసత్, (త్) ౬ పీథః, ౭ పీయుః, (ఉ) ౮ తిథః ఇవి కాలము పేరులు.

వాస్రో వ్యుష్టాంశకే దినమ్,

౧ వాస్రః, ౨ వ్యుష్టం, (న) ౩ అంశకం, ౪ దినం ఇవి దినము పేరులు.

ఉషా ప్రభాతం

౧ ఉషా, ౨ ప్రభాతం ఇవి ప్రాతఃకాలము పేళ్లు.

గోసర్గః సాయోత్సవో వికా
లకే. ౧౦౦

౧ గోసర్గః, ౨ సాయోత్సవః, ౩ వికాలకః ఇవి అసమయము (విరుద్ధకాలము) పేరులు

రాత్రీ రక్షోజననీ శర్వరీ
చక్రభేదినీ ఘోరా, శ్యా
మా యామ్యా దోషా తుం
గీ భాతీ శతాక్షీ చ ౧౦౧
వాస్తవోయా నిశాఖ్యా చ
వాసతేయీ తమా నిశా,

౧ రాత్రి, (ఈ. సీ) ౨ రక్షోజననీ, ౩ శర్వరీ, ౪ చక్రభేదినీ, ౫ ఘోరా, ౬ శ్యామా, ౭ యామ్యా, ౮ దోషా, ౯ తుంగీ, ౧౦ భాతీ, ౧౧ శతాక్షీ, ౧౨ వాస్తవోయా, ౧౩ నిశాఖ్యా, ౧౪ వాసతేయీ, ౧౫ తమా, ౧౬ నిశా (శ్-సీ) ఇవి రాత్రి పేరులు.

యస్యాం మత్తాని నిశ్వానః
శ్వనిశం శ్వనిశా చ సా. ౧౦౨

౧ శ్వనిశం, ౨ శ్వనిశా ఇవి కుక్కలు మత్తుగొనియున్న రాత్రి పేళ్లు

నిస్సంపాతోఽర్ధరాత్రస్స్యా
త్సర్వావసర ఇత్యపి,

౧ నిస్సంపాతః, ౨ అర్ధరాత్రః, ౩ సర్వావసరః ఇవి అర్ధరాత్రి పేళ్లు.

ఉచ్చంద్రాపరరాత్రౌ ద్వౌ

౧ ఉచ్చంద్రః, ౨ అపరరాత్రః ఇవి అపరరాత్రి పేరులు.

దర్శోఽమామావసీ చ సా

౧ దర్శః, ౨ అమా, (ఆ సీ) ౩ అమావసీ (ఈ సీ) ఇవి అమావాస్య పేర్లు.

భూతః కృష్ణచతుర్దశ్యాం

౧ భూతః బహుళచతుర్దశ పేరు.

పౌర్ణమాస్యాం ధర్మవాసరః,

౧ ధర్మవాసరః, ౨ పౌర్ణమీ ఇవి పూర్ణిమ పేళ్లు.

శక్రోత్సవో ధ్వజోత్థానం

౧ శక్రోత్సవః, ౨ ధ్వజోత్థానం ఇవి చంద్రోత్సవము పేరు.

శారదీ ద్యూతపూర్ణిమా. ౧౦౪. కోజాగరః శరత్పర్వ కౌముదీ చారమస్త్రియాం,	౧ శారదీ, ౨ ద్యూతపూర్ణిమా, 3 కోజాగరః, ౪ శరత్పర్వ (న్), ౫ కౌముదీచారం (పు) ఇవి శరత్కాల పూర్ణిమ పేరు.
యక్షరాత్రిస్తు దీపాలీ	౧ యక్షరాత్రిః, ౨ దీపాలీ ఇవి దీపావళి పండుగు పేళ్లు.
చైత్రావల్యాం మధూత్సవ ౧౦౫ సువసంతః కామమహో వాసంతికర్దమీ స్త్రియాం	౧ చైత్రావళిః, ౨ మధూత్సవః, 3 సువసంతః, ౪ కామమహః, (పు) ౫ వాసంతి, (సీ) కర్దమీ (సీ) ౬ ఇవి చైత్రపూర్ణిమ (వసంతోత్సవము) పేళ్లు.
శ్రామస్తు మాసో వర్షాంశో	౧ శ్రామః, ౨ మాసః, 3 వర్షాంశః ఇవి నెల పేళ్లు.
వత్సరస్తు యుగాంశకః ౧౦౬ ఋతువృత్తిర్మాసమానః స్యాత్కాలగ్రంథిరుర్వటః	౧ వత్సరః, ౨ యుగాంశకః, 3 ఋతువృత్తిః, ౪ మాసమానః, ౫ కాలగ్రంథిః, ఉర్వటః ౬ ఇవి సంవత్సరము పేరులు.
కాలప్రభాతం శరదా	౧ కాలప్రభాతం, ౨ శరదా (సీ) ఇవి శరదృతువు పేళ్లు
ప్రావృషా తు జలార్ణవః	౧ ప్రావృషా, ౨ జలార్ణవః ఇవి వర్షర్తువు పేరు
కౌముదః కార్తికో మాసః,	౧ కౌముదః ఇవి కార్తికమాసము పేరు
ఫాల్గునాలస్తు ఫాల్గునః,	౧ పాల్గునాలః ఇవి ఫాల్గునమాసము పేరు
జ్యేష్ఠామూలీయ మిచ్ఛంతి మాసమాషాఢపూర్వజమ్.	౧ జ్యేష్ఠామూలీయం ఇవి జ్యేష్ఠమాసము పేరు.
కృతం సత్యయుగం	౧ సత్యయుగం ఇది కృతయుగము పేరు
త్రేతాగ్న్యాయీ	౧ అగ్న్యాయీ ఇది త్రేతాయుగము పేరు.

ద్వాపరయజ్ఞియా,	౧ యజ్ఞియః ఇది ద్వాపరయుగము పేరు.
కలిర్ఘ్ఝర్ఘరకః కర్మయుగం	౧ ఝర్ఘరకః, ౨ కర్మయుగం ఇవి కలియుగము పేరు.
పాపం తు పాతకమ్. ౧౯ శల్యం తూస్తం చ కల్కోఽథ	౧ పాపం, ౨ పాతకం, 3 శల్యం, ౪ తూస్తం, ౫ కల్కః ఇవి పాపము పేరులు.
భద్రం మల్లం శివం తథా, శం శుభం చాప్యథ	౧ భద్రం, ౨ మల్లం, 3 శివం, ౪ శం, ౫ శుభం ఇవి శుభము పేరులు.
ఆత్మా జీవః పురుషముద్గలౌ. ౧౧౦ అంతర్యామీశ్వర	౧ ఆత్మా, (న్ పు) ౨ జీవః, 3 పురుషః, ౪ ముద్గలః, ౫ అంతర్యామీ, (న్) ౬. ఈశ్వరః ఇవి జీవుని పేరులు.
శ్చాంతఃకరణం తు మనో నిగుః	౧ అంతఃకరణం, ౨ మనః, (స్. న), 3 నిగుః అంతఃకరణము పేరు
ఇతి కాలవర్గః.	ఇది కాలవర్గము.
బుద్ధిః పండా విదా చార్వీ విచార	౧ బుద్ధిః, (ఇ. స్త్రీ) ౨ పండా, 3 విదా, ౪ చార్వీ ఇవి బుద్ధి పేరులు.
తర్కనిర్ణయా. ౧౧౧. గుంజా చ ర్చాథ	౧ తర్కః, ౨ నిర్ణయః, 3 గుంజా, ౪ చర్చా ఇవి విచారణము పేరులు.
సిద్ధాంతో త్తరపక్షసమాధయః	౧ సిద్ధాంతః, ౨ ఉత్తరపక్షః, 3 సమాధిః, ౪ కృతాంతః ఇవి సిద్ధాంతము పేర్లు.
ఇతి బుద్ధివర్గః.	ఇది బుద్ధివర్గము.
కృతాంతః పూర్వపక్షస్తు చోద్యం	౧ పూర్వపక్షః, ౨ చోద్యం ఇవి పూర్వపక్షము పేళ్లు
గీర్భణితిర్గిరా. ౧౧౧. వాచా	౧ గీః, (ర్) ౨ భణితిః, 3 గిరా, ౪ వాచా ఇవి వాక్కునకు పేళ్లు.
చ్ఛందస్తు నిగమః	౧ ఛందః, (స్) ౨ నిగమః ఇవి వేదము పేళ్లు.
సామ్న్యుక్థం స్వరపత్తనమ్.	౧ సామ్నీ, ౨ ఉక్థం, 3 స్వరపత్తనం సామవేదము పేళ్లు.

బ్రహ్మాక్షరం స్యాదోంకారః	౧ బ్రహ్మాక్షరం ఓంకారము పేరు
ప్రశ్నదూతీ ప్రహేళికా.	౧ ప్రహేళికా, ౨ ప్రశ్నదూతీ ఇవి గూఢార్థకావ్యము పేరు.
సంజ్ఞాధివచనం సద్యఃకృతం లక్షణనామని వ్యపదేశః	౧ సంజ్ఞా, (స్త్రీ) ౨ అధివచనం, 3 సద్యఃకృతం, ౪ లక్షణం, ౫ నామ, (న్) వ్యపదేశః ౬, ఇవి నామధేయము పేళ్లు.
ప్రసిద్ధిస్తు టంకారోఽథ	౧ ప్రసిద్ధిః, (స్త్రీ) ౨ టంకారః ఇవి ప్రసిద్ధికి పేరులు.
నవ స్తవః ౧౧౪	౧ నవః, (పు) ౨ స్తవః ఇవి స్తోత్రమునకు పేరులు
ఇతి వాగ్వర్గః.	ఇతి వాగ్వర్గము
శబ్దాభిలాపాత్వభిధాభిధానం వాచకోధ్వనిః, ప్రాసః కుహారితం	౧ శబ్దః, (పు) ౨ అభిలాపః, 3 అభిధా, (స్త్రీ) ౪ అభిధానం, (న) ౫ వాచకః, (పు) ౬ ధ్వనిః, ౭ ప్రాసః, ౮ కుహారితం ఇవి ధ్వని పేరులు.
చాథ మన్మనో గద్గదధ్వనౌ. ౧౧౫	౧ మన్మనః, (పు) ౨ గద్గదధ్వనిః గద్గదధ్వని పేరులు.
ఇతి శబ్దాదివర్గః	ఇతి శబ్దాదివర్గము
తూరంతుతూర్యం స్యాత్తాడ్యమానాస్తు పటహాదయః,	౧ తూరం, (న) ౨ తూర్యం తప్పెట మొదలగు వాయిద్యముల చప్పుడు పేర్లని కొందరు. కొట్టబడిన తప్పెటవాయిద్యము పేరులు.
కరర్థిః కరతాలీ స్యా	౧ కరర్థిః, (స్త్రీ) ౨ కరతాలీ కరతాళమునకు పేరులు.
ధ్వనినాలా తు కాహలా	౧ ధ్వనినాలా, (స్త్రీ), ౨ కాహలా కాహలవాయిద్యము.
మడ్డుకో మర్దనో మేంద్రో	౧ మడ్డుకః, (పు), ౨ మర్దనః, 3 మేంద్రః మృదంగము పేరులు.

ఢక్కా విజయమర్దలః,	౧ ఢక్కా (స్త్రీ) ౨ విజయమర్దలః విజయఢక్కా పేరులు
ద్రగడః ప్రతిపత్తూర్యం	౧ ద్రగడః (పు), ౨ ప్రతిపత్తూర్యం (న) ద్రగడవాయిద్యముపేరులు.
డమరుః సూత్రకోణకః	౧ డమరుః, ౨ సూత్రకోణకః డమరువాయిద్యముపేరులు.
నాలీఘటీ యామనాలీ దండఢక్కా యమేరుకా, యామఘోషోఽథ	౧ నారీ (స్త్రీ), ౨ ఘటీ, 3 యామనాలీ, ౪ దండఢక్కా, ౫ యమేరుకా, ౬ యామఘోషా దండఢక్కా యనే వాద్యముపేరులు.
తామ్రా స్యాన్మానరంధ్రావికాలికా. ౧౧౮	౧ తామ్రా (స్త్రీ), ౨ మానరంధ్రా, 3 వికాలికా మానరంధ్రయను వాయిద్యవిశేషముపేరులు.
భవరుత్ప్రేతపటహో మృత్యుభంగురకశ్చ సః,	౧ భవరుత్, (ద్. స్త్రీ) ౨ ప్రేతపటహః, (పు) 3 మృత్యుభంగురకః ప్రేతపటహవాయిద్యముపేర్లు (చావుతప్పెట)
రణతూర్యం తు సంగ్రామపటహో భయడిండిమః ౧౧౯	౧ రణతూర్యం, (న) ౨ సంగ్రామపటహః, (పు) 3 భయడిండిమః యుద్ధవాయిద్యముపేరులు.
భక్తతూర్యం నృపాభారం	౧ భక్తతూర్యం, (న) ౨ నృపాభారం భోజనకాలవాయిద్యముపేరులు.
మల్లతూర్యం మహాస్వనః,	౧ మల్లతూర్యం, (న) ౨ మహాస్వనః (పు) మల్లవాయిద్యముపేరులు
ముఖవాద్యం వక్త్రనాలం	౧ ముఖవాద్యం, (న) ౨ వక్త్రనాలం, 3 ముఖవాయిద్యముపేరులు
వేణౌ వివరనాలికా. ౧౨౦	౧ వేణుః, (ఉ. పు.) ౨ వివరనాలికా వేణువాయిద్యముపేరులు.
వారవాణిః ప్రణేతాస్యాః	౧ వారవాణిః, (ఇ పు) ౨ వేణువు వాయించువానిపేరు
కథకైకనటౌ సమౌ,	౧ కథకః, ౨ ఏకనటః పౌరాణికునిపేర్లు.

మూలము	అర్థము
సర్వవేశీ లయారంభః స్యా త్తాలావచరో నటః ౧౨౧	౧ సర్వవేశీ (న్. పు), ౨ లయారంభః 3 తాలావచరః, ౪ నటః నటునిపేరులు.
లయపుత్త్రీ నటీ నర్తకీ ఖడ్గ ధారాది నర్తకే,	౧ లయపుత్త్రీ, (ఈ. స్త్రీ), ౨ నటీ, 3 నర్తకీ. నర్తకురాలిపేరులు
ప్లవకః కేలకశ్చాథ	౧ ప్లవకః, ౨ కేలకః కత్తివాయిపై ఆడెడువానిపేళ్లు.
భండః శ్చాటుపటుస్సమౌ.	౧ భండః, ౨ చాటుపటుః ఆకతాయి పేళ్లు
గాయనే గాథక	౧ గాథకః గానముచేయువానిపేరు.
స్త్రీణాం హల్లీషం సహనర్తనం	౧ హల్లీషం స్త్రీలతోఁగలసిచేయునాట్యముపేరు
వాత్సల్యశాంతౌ తు రసౌ	౧ వాత్సల్యః, ౨ శాంతః రసభేదములపేరులు.
శృంగారః కౌశికః స్మృతః	౧ శృంగారః, ౨ కౌశికః శృంగారరసముపేళ్లు
సంభోగో విప్రలంభశ్చ తద్భేదౌ	౧ సంభోగః, ౨ విప్రలంభః శృంగారరసభేదముపేరులు
పర్ణికామసీ, మసిర్ద్వి	౧ పర్ణికా, ౨ మసీ (స్త్రీ), 3 మసిః (పు). మసిపేరులు (సిరా)
వ్యామనంతు స్యాద్వ్యామో	౧ వ్యామనం, ౨ వ్యామః సందిలిమధ్యకు పేళ్లు
వజ్ఞా తు పాంసనం. ౧౨౩	౧ అవజ్ఞా, ౨ పాంసనం తిరస్కారముపేళ్లు
డమరుస్తు చమత్కారః	౧ డమరుః ౨ చమత్కారః చమత్కారము పేళ్లు.
ప్రౌఢిస్తుకియదేహికా,	౧ ప్రౌఢిః, ౨ కియదేహికా సామర్థ్యముపేళ్లు.
స్వేదః ప్రస్రవణం సిప్రో ద్వయో	౧ స్వేదః, ౨ ప్రస్రవణం, 3 సిప్రః (పు) చెమటపేళ్లు.
వ్రీడో నటాంధికా ౧౨౪	౧ వ్రీడః, ౨ నటాంధికా లజ్జకుపేళ్లు.

మూలము	అర్థము
భామః క్రోధో	౧ భామః, ౨ క్రోధః క్రోధము పేళ్లు.
నిశ్శమస్తు శోకే	౧ నిశ్శమః, ౨ శోకః చింత పేరులు.
వీర్యం శుటీరతా,	౧ వీర్యం, ౨ శుటీరతా పరాక్రమము పేరు.
ఛలం మిషం చ	౧ ఛలం, ౨ మిషం నెపమునకు పేళ్లు.
వైదగ్ధీ భంగిశ్చేభనిమీలికా. ౧౨౬	౧ వైదగ్ధీ, ౨ భంగిః, 3 ఇభనిమీలికా నేర్పరితనమునకుఁ బేళ్లు.
స్యాచ్చింతా చింత	౧ చింతా, ౨ చింతయా విచారము పేళ్లు
యాధోద్వాహనం రణరణం చ తత్,	౧ ఉద్వాహనం, ౨ రణరణం పెండ్లికి పేళ్లు.
పరిహాసః కేలిముఖః	౧ పరిహాసః, ౨ కేలిముఖః పరిహాసము పేరులు.
కేలి ర్దేవన నర్మణీ. ౧౨౭	౧ కేలిః, ౨ దేవనం, 3 నర్మ (న) క్రీడ పేళ్లు.
రోమోద్భేదస్తు పులక స్త్వక్పుష్పం చ త్వంగకురః,	౧ రోమోద్భేదః, ౨ పులకః, 3 త్వక్పుష్పం, ౫ త్వగంకురః రోమాంచము పేళ్లు.
స్వదోషగూహనం మ్రక్షో	౧ స్వదోషగూహనం, ౨ మ్రక్షః తన దోషము మరుగుపఱచుటకుఁ బేరు.
రాగసంగౌతు గృధ్నుతా.	౧ రాగసంగః, ౨ గృధ్నుతా (స్త్రీ). అనురాగము పేళ్లు
కావ్యకారః సయచ్చిత్తే పాపమాధాయ శంసనం,	౧ కావ్యకారః మనస్సులో పాపముంచి మాటలాడువాని పేరు.
కౌకృత్యం విప్రతీసారో	౧ కౌకృత్యం, ౨ విప్రతీసారః దుష్కృత్యము పేరు.
విబాధాతు విహేఠనమ్.	౧ విబాధా (స్త్రీ), ౨ విహేఠనం హింస పేళ్లు.
దుఃఖం లోకో భవశ్చైవ సంసారః కష్టకారకః,	౧ దుఃఖం, ౨ లోకః, 3 భవః, ౪ సంసారః ౫ కష్టకారకః సంసారము పేరులు,

నిర్వాణమస్తుకో మోక్షః శీతీభావః శమోఽమృతమ్.	౧ నిర్వాణం, ౨ మస్తుకః, 3 మోక్షః ౪ శీతీభావః ౫ శమః ౬ అమృతం మోక్షము పేరులు.
ఇతి నాట్యవర్గః	ఇది నాట్యవర్గము.
అధోఽవ్యయం స్యాత్పాతాలే	౧ అధః (అవ్య), ౨ పాతాలం పాతాలలోకము పేరు.
వివరం శ్వభ్ర మస్త్రియామ్	౧ వివరం (పు), ౨ శ్వభ్రం రంధ్రము పేరులు.
తమసంతు నిశాచర్మ నీలపంకం రజోబలమ్. ౧3౧ దినాంతకో వియద్ధూళిః ఖలు గ్వృత్రోఽథ	౧ తమసం, ౨ నిశాచర్మ (న), 3 నీలపంకం, ౪ రజోబలం, ౫ దినాంతకః, ౬ వియద్ధూళిః, ౭ ఖలుక్, ౮ వృత్రః అంధకారము పేళ్లు.
నాగభృత్, డుండుః స్త్రీస్యా	౧ నాగభృత్ (త్), ౨ డుండుః 3 రెండుతలల పాము పేరు
దులూతాజగరావథ	౧ ఉలూతా, ౨ అజగరః పెనుబాము పేరులు.
హాలాహలః. ౧3౨. బ్రహ్మసర్పో ఽశ్వలాలా చ	౧ హాలాహలః, ౨ బ్రహ్మసర్పః, 3 అశ్వలాలా నల్లికండ్లపాము పేళ్లు.
ద్విముఖారహీరణిః, రాజాహి	౧ ద్విముఖా, ౨ హీరహీరణిః, 3 రాజాహిః ఇవి రెండుతలలుగల పాము పేరులు.
రలగర్దస్తు కాలసర్పో మహావిషః ౧33	౧ అలగర్దః, ౨ కాలసర్పః 3 మహావిషః నల్లత్రాఁచుబాము పేరు.
భాండపుష్ప స్తు భుజగో భవేత్	౧ భాండపుష్పః, ౨ భుజగః పాము పేరులు.
కౌక్కుటికకందలః, గోనాస గోనసౌ	౧ కౌక్కుటకందలః, ౨ గోనాసః 3 గోనసః కొండచిలువ పేరు.
హాలాహలం హాలహాలం విషమ్. ౧3౪	౧ హాలాహలం, ౨ హాలహాలం హాలాహలవిషము పేరులు.

అథాచ్ఛుషో ద్విరసనః సమకోలశ్చ భేకభుక్, కుంభీనసో మండలీ చ	౧ అచ్ఛుషః, ౨ ద్విరసనః, 3 సమకోలః ౪ భేకభుక్ (జ్), ౫ కుంభీనసః, ౬ సామాన్యసర్పము పేరులు.
గరళం జంగమం విషం.	౧ గరళం, ౨ జంగమం, 3 విషం పామువిషము పేరులు.
అనంతో వాసుకిః పద్మో మహాపద్మోఽపి తక్షకః, కర్కోటః కులికః శంఖ ఇత్యష్టౌ నాగనాయకాః. ౧౩౬	౧ అనంతః, ౨ వాసుకిః 3 పద్మః, ౪ మహాపద్మః, ౫ తక్షకః, ౬ కర్కోటః, ౭ కులికః, ౮ శంఖః సర్పనాయకుల పేరులు.
పురీ భోగవతీ చైషాం	౧ భోగవతీ (ఈ-స్త్రీ), సర్పపురము పేళ్లు.
భోగిన్యో నాగకన్యకాః,	౧ భోగినీ (ఈ-స్త్రీ), ౨ నాగకన్యకా సర్పకాంతల పేరులు.
ఇతి పాతాళభోగివర్గః	ఇది పాతాళభోగివర్గము.
అకం దుఃఖ మఘం	౧ అకం (న), ౨ దుఃఖం, 3 అఘం. దుఃఖము పేరులు.
చైంద్రీ త్వలక్ష్మీః కాలకర్ణికా	౧ ఐంద్రీ, ౨ అలక్ష్మీ, 3 కాలకర్ణికా ఇవి అలక్ష్మికి (జ్యేష్ఠాదేవికి) పేళ్లు
ఇతి నరకవర్గః.	ఇది నరకవర్గము.
పాథోధి సింధు మకరాలయ వారిరాశి గంగాధ రేందు జనకా స్తిమి రూర్మిమాలి, వార్ధి ర్మిత్రద్రు తిమికోష మహాశయాశ్చ క్లీబం చ శైలశిబిరం ధరణీప్లవశ్చ ౧౩౭. పుమాన్ కచంగలో వాంకః కూలంకష పరాంగవౌ, తరంతో దారదః పేరుః మహాప్రాచీర మద్వయోః ౧౩౯ నదీ నశ్చాథ	౧ పాథోధిః, ౨ సింధుః, 3 మకరాలయః, ౪ వారిరాశిః, ౫ గంగాధరః, ౬ ఇందుజనకః, ౭ తిమిః, ౮ ఊర్మిమాలీ (న్-పు), ౯ వార్ధిః, ౧౦ మిత్రద్రుః, ౧౧ తిమికోషః, ౧౨ మహాశయః, ౧౩ శైలశిబిరం (న), ౧౪ ధరణీప్లవః, (పు) ౧౫ కచంగలః, ౧౬ వాంకః, ౧౭ కూలంకషః, ౧౮ పరాంగవః, ౧౯ తరంతః, ౨౦ దారదః, ౨౧ పేరుః, ౨౨ మహీప్రాచీరం (న), ౨౩ నదీనః. సముద్రుని పేర్లు.

కమలం నీరం నారాః స్త్రి యామిరా, కంధకం జలము

౧ కమలం (న), ౨ నీరం, 3 నారః, ర ఇరా (స్త్రీ), ౫ కంధకం, ౬ జలం నీరు పేర్లు

స్థాయ మగాధే

౧ అస్థాయం, ౨ అగాధం లోతు పేరులు.

థాంభసాం భ్రమః ౧ర౦ తానూరో వాయుగుల్మశ్చ కణలాభః కలంకురః, పురో టిః పత్రఝంకారో వదాలః కూలహాండకః ౧ర౧

౧ అంభసాంభ్రమః, ౨ తానూరః, 3 వాయుగుల్మః, ర కణలాభః, ౫ కలంకురః, ౬ పురోటిః, ౭ పత్రఝంకారః, ౮ వదాలః, ౯ కులహాండకః. సుడిగుండము పేరులు

చులుకో ఘన జంబాలే

౧ చులకః, ౨ ఘనజంబాలః గొప్ప బురద పేరులు

దలాఢ్య పంకకర్వటః,

౧ దలాఢ్యః, ౨ పంకకర్వటః నీటితో నుండు బురద పేరు.

తరణో భేలకే

౧ తరణః, ౨ భేలకః తెప్పకొయ్య పేరు.

వారిరథో నౌ స్తరికః ప్లవః

౧ వారిరథః, ౨ నౌః (పొ. స్త్రీ), 3 తరికః, ర ప్లవః పడవ పేరులు.

హోడ స్తరాంధుర్వహానం

౧ హోడః, ౨ తరాంధుః, 3 వహానం నౌకావిశేషము పేరు.

వహిత్రం వార్వటం పుమాన్,

౧ వహిత్రం, ౨ వార్వటః తెప్ప పేరు.

పాదారక స్స్యా త్పోలిందః

౧ పాదారకః, ౨ పోలిందః పడవ చుక్కాని పేరులు.

పత్రబాలే తులాధటః.

౧ పత్రబాలః, ౨ తులాధటః పడవ నడపడి తెడ్డుకుం బేరులు

సముద్రకఫ హిండీర జలహాసా స్తు ఫేనకే,

౧ సముద్రకఫః, ౨ హిండీరః, 3 జలహాసః, ర ఫేనకః నీటినురుగు పేరు.

కైవర్తే జాలికః ఛోటీ కుపనీ స్స్యాదథ

౧ కైవర్తః, ౨ జాలికః, 3 ఛోటీ (న్), ర కుపనీ (న్) పడవనడుపువాని పేరు

ప్లవః. ౧౪౪. పలవః పంజ
రాఖేటః

౧ ప్లవః, ౨ పలవః, ౩ పంజరాఖేటః చేపలఁబట్టు సాధనము పేరు.

కరండీతు జలేశయః, ఆత్మాశీ
శంబరో మూకో

౧ కరండీః (న్), ౨ జలేశయః, ౩ ఆత్మాశీ (న్), ౪ శంబరః, ౫ మూకః మత్స్యభేదము పేరులు.

ఽనిమేషో వల్కవానపి.
౧౪౫. మీనే

౧ అనిమేషః, ౨ వల్కవాన్ (త్), ౩ మీనః సామాన్య మత్స్యము పేరులు.

వదాలః పాఠీనో

౧ వదాలః, ౨ పాఠినః వేయికోఱల చేప పేరు.

మత్స్యరాజస్తు రోహితః,
భాలాంకశ్చాథ

౧ మత్స్యరాజః, ౨ రోహితః, ౩ భాలాంకః ఎఱ్ఱమీను పేరు

కులిశం కంటకాష్ఠీలఇత్యపి.

౧ కులిశం, ౨ కంటకాష్ఠీలః మత్స్యవిశేషము పేరు.

ఫలకీ స్యాచ్చిత్రఫలీ

౧ ఫలకీ (ఈ. సీ), ౨ చిత్రఫలీ (న్) నడగడ్డిలోని చేప పేరు.

రాజగ్రీవో మదార్మదః

౧ రాజగ్రీవః, ౨ మదార్మదః ఫలకమత్స్యము పేరులు.

కవయీ క్రకచపృష్ఠీ

౧ కవయీ (న్), ౨ క్రకచపృష్ఠీ (న్) సొఱచేప పేరు.

కంకత్రోటో జలవ్యధః.

౧ కంకత్రోటః, ౨ జలవ్యధః కంకత్రోటమత్స్యము పేరులు.

శఫరః శ్వేతకోలః స్యాత్

౧ శఫరః (పు), ౨ శ్వేతకోలః ఎగిసిపడెడు మత్స్యము పేర్లు.

ఖశేటస్తు ఖలేశయః,

౧ ఖశేటః (పు), ౨ ఖలేశయః ఖలిశమత్స్యము పేరులు.

ఇల్లీశవారికర్పూర గాంగే
య శఫరాధిపాః. ౧౪౬
జలతాలోఽప్యథ

౧ ఇల్లీశః (పు), ౨ వారికర్పూరః, ౩ గాంగేయః, ౪ శఫరాధిపః, ౫ జలతాలః ఇల్లీశ మత్స్యము పేర్లు.

చలత్పూర్ణిమా చంద్ర
చంచలే,

౧ చలత్పూర్ణిమా (సీ), ౨ చంద్రచంచలా చంద్రకమత్స్యము.

జలవృశ్చిక ఇంచాకే	౧ జలవృశ్చికః (పు), ౨ ఇంచాకః రెయ్యచేపపేరులు
గంగాటేయో గలానిలః.	౧ గంగాటేయః (పు), ౨ గలానిలః మత్స్యవిశేషము పేరులు
శాలః శకులగండస్స్యా	౧ శాలః, ౨ శకులగండః ఉరుజమీను పేరులు.
దంధాహిః కుచికా ద్వయోః,	౧ అంధాహిః (పు), ౨ కుచికా మత్స్యవిశేషము పేరులు.
బ్రాహ్మీతు పంకగడకో	౧ బ్రాహ్మీ (స్త్రీ), ౨ పంకగదకః (పంక గదకమత్స్యము) బురదమట్ట అను మత్స్యము పేరులు.
లఘుగర్గ స్త్రికంటకః.౧౪౦	౧ లఘుగర్గః (పు), ౨ త్రికంటకః త్రికంటమను మత్స్యముపేరులు.
తిర్యగ్యానః కులీరస్స్యాత్ ముఖాస్త్రో హారిలాంఛనః, వహీః కుటీచరః	౧ తిర్యగ్యానః (పు), ౨ కులీరః, 3 ముఖాస్త్రః, ౪ హారిలాంఛనః, ౫ వహిః, ౬ కుటీచరః యండ్రకాయపేరులు
ప్రోతాధానం తు స్యాజ్జలాండకమ్ ౧౪౧	౧ పోతాధానం (న), ౨ జలాండకం చిఱుమీనుకదుపుపేరులు.
జలరూపస్తు మకరో మరోలి రసిదంష్ట్రకః, మీనర	౧ జలరూపః, ౨ మకరః, 3 మరోలిః, ౪ అసిదంష్ట్రికః, ౫ మీనరః మొసలి పేరులు
స్తంతు నాగస్తు నక్రవాడవహారకః. ౧౪౨	౧ తంతునాగః (పు), ౨ నక్రవాట్ (హ), 3 అవహారకః గుఱ్ఱపుమూతి మీనుపేరులు.
నక్రస్తు వార్ఘటః స్యాథాంబుకిరాటోఽంబుకంటకః,	౧ నక్రః (పు), ౨ వార్ఘటః, 3 అంబుకిరాటః, ౪ అంబుకంటకః కాఱుమొసలిపేరులు
జలశూకరమాయాద ఝషాశన ప్రాదగ్రహాః ౧౪౩	౧ జలశూకరః, ౨ మాయాదః, 3 ఝషాశనః, ౪ ప్రాదగ్రహః పిడకమొసలిపిల్లపేరులు.

జలకూర్మ స్త్వంబుకీశో ఽవ
సాథ్యః శిశుకశ్చసః,

౧ జలకూర్మః (పు), ౨ అంబుకీశః, 3 అవసాథ్యః, ౪ శిశుకః ఉలచమీను పేరులు.

ఉద్రస్తు జలమార్జార జలా
ఖు నకులప్లవాః. ౧౫౪

౧ ఉద్రః, ౨ జలమార్జారః, 3 జలాఖుః (ఉ), ౪ నకులప్లవః నీటిపిల్లి పేరులు.

మృత్కిరా ఘుర్ఘురీ

౧ మృత్కిరా (ఆ స్త్రీ), ౨ ఘుర్ఘురీ ఘుర్ఘురీయను జలజంతువు పేరులు

వారి క్రిమిస్తు జలమాతృ
కా,

౧ వారిక్రిమిః (స్త్రీ), ౨ జలమతృకా జలగ పేరులు.

పటాలుకా జలౌకాంబు స
ర్పిణీ వేణివేధినీ. ౧౫౫

౧ పటాలుకా (స్త్రీ), ౨ జలౌకా, 3 అంబుసర్పిణీ, ౪ వేణివేధినీ జలగభేదము పేరులు.

వ్యంగస్తు నందకో భేకో
గూఢవర్చాః కృతాలయః, రే
కో ఽజిహ్వో ఽథ

౧ వ్యంగః (పు), ౨ నందకః, 3 భేకః ౪ గూఢవర్చాః (స్), ౫ కృతాలయః, ౬ రేకః, ౭ అజిహ్వః కప్ప పేరులు.

పంచాంగగుప్తః క్రోడాంఘ్రి
కచ్ఛపా. ౧౫౬

౧ పంచాంగగుప్తః (పు), ౨ క్రోడాంఘ్రిః, 3 కచ్ఛపః తాబేలు పేరులు.

గడుః కించులుకో

౧ గడుః (పు) ౨ కించులుకః ఎఱ పేరులు.

ఽథాంధు ర్వికిర శ్చూడకశ్చ
సః, చుంటాచుంటీ చ చూడా

౧ అంధుః (పు), ౨ వికిరః, 3 చూడకః, ౪ చుంటా (స్త్రీ), ౫ చుంటీ, ౬ చూడా, కూపమునకు పేరులు.

ఽథాంధకూపః కర్కరాంధు
కః. ౧౫౭

౧ అంధకూపః (పు), ౨ కర్కరాంధుకః, పాడుబావి పేర్లు.

పల్వలం దీర్ఘికా మీనగో
ధికా,

౧ పల్వలం (న), ౨ దీర్ఘికా (స్త్రీ), 3 వాపీ, ౪ యష్టికా, ౫ మీనగోధికా నడబావికి పేరులు.

అవఘట్టా వటౌ తుల్యౌ

౧ అవఘట్టః (పు), ౨ అవటః గొయ్యి పేరులు.

తల్లం విల్లం తలంచ తత్.
౧౫ఽరద్విజప్రపాలవాలంస్యా

౧ తల్ల (న), ౨ విల్లం, 3 తలం, ౪ ద్విజప్రపా (స్త్రీ), ౫ ఆలవాలం (న). పాదు పేరులు.

త్కేదారః పాంశుమర్దనః,

౧ కేదారః (పు), ౨ పాంశుమర్దనః. వరిమాగాణ పేరులు.

నదీ నిర్ఝరిణీ రోధోవక్రా
సాగరగామినీ ౧౫౬తలోదా
చాంపిలా సింధు ఋషికుల్యా
వహా చ సా,

౧ నదీ (స్త్రీ), ౨ నిర్ఝరిణీ, 3 రోధోవక్రా, ౪ సాగరగామినీ, ౫ తలోదా, ౬ చాంపిలా, ౭ సింధుః, ౮ ఋషికుల్యా,౯ వహా. నదికి పేరులు.

అధ్వగా గాధినీ గంగా
హైమవత్యుగ్రశేఖరా౧౬౦
ధర్మద్రవీ సిద్ధసింధు

౧ అధ్వగా (స్త్రీ), ౨ గాధినీ, 3 గంగా, ౪ హైమవతీ, ౫ ఉగ్రశేఖరా, ౬ ధర్మద్రవీ, ౭ సిద్ధసింధుః గంగానది పేరులు.

స్తాపీతు యమునా యమీ,

౧ తాపీ (స్త్రీ), ౨ యమునా, 3 యమీ. యమునానది పేరులు.

రేవాతు పూర్వగంగాస్యా

౧ రేవా (స్త్రీ), ౨ పూర్వగా. రేవా నది పేరులు.

న్మురలాతు మురందలాస్యా.

౧ మురలా (స్త్రీ), ౨ మురందలా. మురలానది పేరులు

దర్ధగంగా కావేరీ

౧ అర్ధగంగా, ౨ కావేరీ. కావేరికి పేరులు

వాసిష్ఠీ గోమతీ సమే, అథ

౧ వాసిష్ఠీ (స్త్రీ), ౨ గోమతీ. గోమతీ నదికి పేరులు.

గోదావరీ గోలా

౧ గోదావరీ, ౨ గోలా. గోదావరికి పేరులు

కువలం తూత్పలం కువం.
౧౬౨

౧ కువలం (న), ౨ ఉత్పలం, 3 కువం. నల్లకలువకు పేరులు

కైరవం గంధసోమం స్యా
త్కంటోటశ్చ నిశాహాసః,
శ్రీకరం కృష్ణకందం చ

౧ కైరవం (న), ౨ గంధసోమం, 3 కంటోటః, ౪ నిశాహాసః, ౫ శ్రీకరం(న), ౬ కృష్ణకందం. తెల్లకలువ పేరులు.

రక్తోత్పల మలిప్రియమ్.
లక్ష్మీ గృహం కుముచ్చాథ

౧ రక్తోత్పలం (న), ౨ అలిప్రియం, ౩ లక్ష్మీగృహం, ౪ కుముత్ (ద్-పు), కోకనదము పేరులు. (ఎఱ్ఱకలువ)

శాలూకః పంకసూరణః,

౧ శాలూకః, ౨ పంకసూరణః. వీట్ల గడ్డ పేరులు.

పృశ్నీతు కుంభికా వారి
మూలిపర్ణ్యౌ ఖమూలికా.
౧౬౪ స్యాద్వారిచత్వరో

౧ పృశ్నీ (స్త్రీ), ౨ కుంభికా, ౩ వారిమూలి, ౪ పర్ణీ, ౫ ఖమూలికా, ౬ వారిచత్వరః (పు), తూటికూర పేరులు.

థాంబుతాలః సలిలకుంత
లః, శైవలో హఠపర్ణీస్త్రీ
కావారం వారిచామరమ్.

౧ అంబుతాలః, (పు) ౨ సలిలకుంతలః, ౩ శైవలః, ౪ హఠపర్ణీ (స్త్రీ), ౫ కావారం (న), ౬ వారిచామరం. నాచు పేరులు.

పద్మే కవారం పంకేజం

౧ పద్మం (న), ౨ కవారం, ౩ పంకేజం. కమలము పేరులు.

బిసనాభిస్తు పద్మినీ, పుట కి
న్యేవ

౧ భిసనాభిః, ౨ పద్మినీ, ౩ పుటకినీ కమలలత పేరులు.

మేవాన్యాః కుముదిన్యమ్లా
నినీ ముఖాః. ౧౬౬

౧ కుముదినీ, ౨ అమ్లానినీ. కుముదినీ మొదలగు తీగ పేరులు.

బిసంతు తంతులం బిసం

౧ బిసం (న), ౨ తంతులం, ౩ బిసం. తామరతూడు పేరులు.

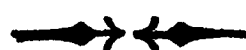
శృంగాటో వారికుబ్జకః.

౧ శృంగాటః, ౨ వారికుబ్జకః పరికె గడ్డ.

ఇతి వారివర్గః.

ఇది వారివర్గము.

త్రికాండశేషము - ప్రథమకాండము
సంపూర్ణము.

శ్రీ ర స్తు.

త్రి కాం డ శే ష ము

స టీ క ము.

ద్వి తీ య కాం డ ము.

భూర్భూతధాత్రీ గిరికర్ణికాబ్ధిద్వీపా సముద్రాంబరమేఖలాకూః, క్షమాద్రికీలా చ జగద్వహా చ పుంసి స్థితో మధ్యమలోకమర్త్యౌ. ౧ మహాకాంతా గంధవతీ రత్నగర్భా చ మేదినీ, స్వస్తనీ

౧ భూః (ఊ.స్త్రీ), ౨ భూతధాత్రీ, ౩ గిరికర్ణికా, ౪ అబ్ధిద్వీపా, ౫ సముద్రాంబరమేఖలా, ౬ కూః, ౭ క్షమా, ౮ అద్రికీలా, ౯ జగద్వహా, ౧౦ మధ్యమలోకః (పు), ౧౧ మర్త్యః, ౧౨ మహాకాంతా, ౧౩ గంధవతీ, ౧౪ రత్నగర్భా, ౧౫ మేదినీ, ౧౬ స్వస్తనీ. భూమి పేరులు.

భారతాఖ్యం తు వర్షం హైమవతం విదుః. ౨

౧ భారతాఖ్యం (న), ౨ హైమవతం భారతవర్షము పేర్లు.

భారతం నరభూః కింపూరుషం హారివర్షం తతః, భద్రాశ్వ ముత్తరకురు ర్హిరణ్మయ మిలావృతమ్ ౩. కేతుమాలమమూని స్యుర్భువో వర్షాణి వై నవ,

౧ భారతం (న), ౨ నరభూః (ఊ.స్త్రీ), ౩ కింపూరుషం (న), ౪ హారివర్షం, ౫ భద్రాశ్వం, ౬ ఉత్తరకురుః (పు), ౭ హిరణ్మయం (న), ౮ ఇలావృతం, ౯ కేతుమాలం. క్రమముగా భూమియొక్క నవవర్షముల పేరులు.

జంబుప్లక్ష కుశక్రౌంచ శాకశాల్మలి పుష్కరాః. ౪. ద్వీపాః సప్తాథ

౧ జంబుః (ఉ), ౨ ప్లక్షః, ౩ కుశః, ౪ క్రౌంచః, ౫ శాకః, ౬ శాల్మలిః, ౭ పుష్కరః. క్రమముగా ఏడు ద్వీపముల పేరు.

సప్తైవ సముద్రా అపి కీర్తి తాః, లవణేక్షు సురా సర్పి ర్దధిదుగ్ధజలాంతకాః. ౫

౧ లవణార్ణవః, ౨ ఇక్ష్వర్ణవః, ౩ సురార్ణవః, ౪ సర్పిరర్ణవః, ౫ దధ్యర్ణవః, ౬ దుగ్ధార్ణవః, ౭ జలార్ణవః. సప్తసముద్రముల పేరులు. ఇట్లుకొందరందురు.

౧ లవణః (పు), ౨ ఇక్షుః, ౩ సురా (స్త్రీ), ౪ సర్పిః, (స్-న). దధి, ౬ దుగ్ధం, ౭ జలం. క్రమముగా సప్తసముద్రముల పేరులు.

౧ లవణాకరః, ౨ ఇక్ష్వాకరః, ౩ సురాకరః, ౪ సర్పిరాకరః, ౫ దధ్యాకరః, ౬ దుగ్ధాకరః, ౭ జలాకరః. సప్తసముద్రము పేరులు. ఇట్లు కొందరందురు.

ఊషరం తూషవా నూషో

౧ ఊషరం (న), ౨ ఊషవాన్, ౩ ఊషః. చవిటి (భూమి) పొలము పేరు.

బ్రహ్మావర్తః తపోవటః,

౧ బ్రహ్మావర్తః, ౨ తపోవటః. బ్రహ్మావర్తదేశము పేర్లు

కురుక్షేత్రం ప్రయాగం చ హిమాద్రిం విన్ధ్యమంతరా. ౬. మధ్యదేశోఽథ

౧ మధ్యదేశః, ౨ కురుక్షేత్రం, ౩ ప్రయాగం, ౪ హిమాద్రిం, విధ్యం అంతరా ఈనాల్గింటి మధ్యభాగము మధ్యదేశము.

పుండ్రాస్స్యు ర్వరేంద్రీ గౌడ నీవృతి,

౧ పుండ్రః, ౨ వరేంద్రీ, ౩ (స్త్రీ), గౌడనీవృత్ (త్-పు) గౌడదేశము పేరులు.

ప్రభాసః సోమతీర్థం స్యా

౧ ప్రభాసః, ౨ సోమతీర్థం (న) ప్రభాసక్షేత్రము పేరులు.

దంతర్వేదీ కుశస్థలీ. ౭

౧ అంతర్వేదీ (స్త్రీ), ౨ కుశస్థలీ అంతర్వేది క్షేత్రము పేర్లు.

ప్రాగ్జ్యోతిషః కామరూపే

౧ ప్రాగ్జ్యోతిషః, ౨ కామరూపః. కామరూపదేశము పేర్లు.

తీరభుక్తి స్తు నిచ్ఛవిః, విదేహాశ్చాథ కాశ్మీరే

౧ తీరభుక్తిః (ఇ-పు), ౨ నిచ్ఛవిః, ౩ విదేహాః తీరభుక్తియను దేశవిశేషము.

కీరాస్స్యుశ్శాస్త్రశిల్పినః. ౮	౧ కీరాః (అ. పు. బ), ౨ కాశ్మీరాః, 3 శాస్త్రశిల్పినః (న్-బ) కాశ్మీరదేశము పేరులు.
తురుష్కాః ఖశయస్త్రిసాః బాహ్లీకాశ్చ త్రిగర్తకాః, దాశేరకా మరుభువ్వా మాలవా స్స్యురవంతయః. ౯	౧ తురుష్కాః (పు-బ), ౨ ఖశయస్త్రిసాః, 3 బాహ్లీకాః, ౪ త్రిగర్తకాః, ౫ దాశేరకాః, ౬ మరుభువః (స్త్రీ-బ), ౭ మాలవాః (పు. బ), ౮ అవంతయః. దేశభేదముల పేరులు.
డాహలాశ్చేదయశ్చైద్యాః	౧ డాహలాః (పు-బ), ౨ చేదయః (ఇ-బ), 3 చైద్యాః. చేది దేశములకు పేరులు.
కారూషాస్తు బృహద్గృహాః,	౧ కారూషాః (అ. పు. బ), ౨ బృహద్గృహాః కారూషదేశములకు పేరులు.
యదవస్తు దశార్హాస్స్యుస్సాత్వతాః కుకురాశ్చతే ౧౦	౧ యదవః (ఉ. పు. బ), ౨ దశార్హాః, 3 సాత్వతాః, ౪ కుకురాః. దశార్హ దేశముల పేరులు.
ఓఢ్రా ఉత్కలనామానో	౧ ఓఢ్రాః (పు బ), ౨ ఉత్కలనామానః (ఉత్కలాః) (న్. పు. బ) ఓఢ్ర దేశమునకు పేరులు.
మగధాః కీకటా మతాః,	౧ మగధాః (పు. బ), ౨ కీకటాః. మగధ దేశము పేరులు.
వేలాకూలం తామలిప్తం తామలిప్తీ తమాలికా ౧౧	౧ వేలాకూలం (ద), ౨ తామలిప్తం, 3 తామలిప్తీ (స్త్రీ), ౪ తమాలికా. తామలిప్త దేశమునకు పేరులు.
ఏకచక్రం హరిగృహం శుంభపుర్యథ	౧ ఏకచక్రం (న), ౨ హారిగృహం, 3 శుంభపురీ (స్త్రీ). శుంభపురికి పేరులు.
వర్తనిః, పూర్వదేశోఽథ	౧ వర్తనిః (పు), ౨ పూర్వదేశః. పూర్వదేశము పేరులు
సాకేత మయోధ్యోత్తరకోశలా. ౧౨	౧ సాకేతం (న), ౨ అయోధ్యా, 3 ఉత్తరకోశలా. అయోధ్యకు పేరులు.

కుశస్థలం కాన్యకుబ్జం	౧ కుశస్థలం (న), ౨ కాన్యకుబ్జం. కాన్యకుబ్జమునకు పేరులు.
నాగాహ్వాం హాస్తినాపురం, గజాశ్వాం హాస్తినం చాథ	౧ నాగాహ్వాం (న), ౨ హాస్తినాపురం, 3 గజాశ్వాం, ౪ హాస్తినం. హాస్తినాపురమునకు పేరులు.
శ్రావంతీ ధర్మపత్తనమ్. ౧౩	౧ శ్రావస్తీ (స్రీ), ౨ ధర్మపత్తనం. ధర్మపురికి పేరులు.
కురుక్షేత్రం వినశనం	౧ కురుక్షేత్రం (న), ౨ వినశనం. కురుక్షేత్రము పేరులు.
కౌశాంబీ వత్సపత్తనం,	౧ కౌశాంబీ (స్రీ), ౨ వత్సపత్తనం (న) కౌశాంబీ దేశము పేరులు.
ప్రాజాపత్యః ప్రయాగః స్యా	౧ ప్రాజాపత్యః, ౨ ప్రయాగః. ప్రయాగ పేరులు.
ద్వారకా వనమాలినీ. ౧౪. ద్వారవత్యబ్ధినగరీ	౧ ద్వారకా, ౨ వనమాలినీ, 3 ద్వారవతీ, ౪ అబ్ధినగరి ద్వారకకు పేరులు.
విదేహా మిథిలే సమే,	౧ విదేహా, ౨ మిథిలా. మిథిలాపురమునకు పేరులు.
మధురా తు మధూపఘ్నం	౧ మధురా, ౨ మధూపఘ్నం. మధురకు పేరులు.
జిత్వరీ తు తపస్థలీ. ౧౫. వారణాసీ తీర్థరాజీ	౧ జిత్వరీ (స్రీ), ౨ తపస్థలీ, 3 వారణాసీ, ౪ తీర్థరాజీ కాశికి పేరులు
విశాలోజ్జయినీ సమే,	౧ విశాలా, ౨ ఉజ్జయినీ. ఉజ్జయినికి పేరులు.
చంపాతు మాలనీ పుష్పా	౧ చంపా, ౨ మాలినీ, 3 పుష్పా. కర్ణనిపట్ణము పేరులు.
పురం పాటలిపుత్రకమ్. ౧౬	౧ పురం, ౨ పాటలిపుత్రకం. పాటలీపుత్రము పేరులు.
దేవీకోటో బాణపురం కోటీవర్ష ముషావనం, స్యాచ్ఛోణితపురం చాథ	౧ దేవీకోటః, ౨ బాణపురం (న), 3 కోటీవర్షం, ౪ ఉషావనం, ౫ శోణితపురం. శోణితపురము పేరులు.

యోజనం మార్గధేనుకమ్.	౧ యోజనం (న), ౨ మార్గధేనుకం ఆమడపేరులు. (నాల్గుక్రోసులు)
క్రిమిశైలస్తు వల్మీకః శక్రమూర్ధాథ	౧ క్రిమిశైలః, ౨ వల్మీకః, 3 శక్రమూర్ధా. పుట్టకుపేరులు.
సంచరఃధరణః పిండిలః సేతుః	౧ సంచరః, ౨ ధరణః, 3 పిండిలః, ౪ సేతుః (ఉ). సేతువుకు పేరులు
పంథా స్తు ఖుల్లమోవహాః ౧౮. వాటః పథశ్చ మార్గశ్చ	౧ పంథాః (న్ పు), ౨ ఖుల్లమః, 3 వహాః, ౪ వాటః, ౫ పథః, ౬ మార్గః. మార్గము పేరులు.
ఖపురం త్వూర్ధ్వగం పురం,	౧ ఖపురం (న) పైకిపోయె పట్టణము పేరులు.
హరిశ్చంద్రపురం శౌభ	౧ శౌభం (న), ౨ హరిశ్చంద్రపురం (స్త్రీ). హరిశ్చంద్రపురము పేరులు. (కొందరు శోభపురమందురు)
ముద్రంగః ప్రతిమార్గకః ౧౯. త్రంగా త్రంగో	౧ ఉద్రంగః, ౨ ప్రతిమార్గకః, 3 త్రంగా (స్త్రీ). త్రంగః ప్రతిమార్గపురమునకు పేరులు
నిర్ఘుట స్తు పణ్యాజీవకచంగలే, పుంసి	౧ నిర్ఘుటః, ౨ పణ్యాజీవకం, 3 చంగలం. పన్నులేని అంగడివీధిపేరులు. (క్రయవిక్రయాదుల జేయువారని కొందరందురు.
హట్టక్రయారోహౌజన్యం గ్రామముఖం చ తత్. ౨౦	౧ హట్టః, ౨ క్రయారోహః, 3 జన్యం (న), ౪ గ్రామముఖం. అంగళ్లబజారు పేరులు ఈ ౪ న్ను. అంగళ్లవీధి.

ఇతి భూమివర్గః — ఇది భూమివర్గము.

స్యా దభిస్యందిరమణం శాఖానగరమిత్యపి,	౧ అభిస్యందిరమణం (న), ౨ శాఖానగరం. పేటపేరులు.
శాసనం ధర్మకీలః స్యాత్	౧ శాసనం, ౨ ధర్మకీలః (పు). రాజశాసనము పేరులు,

మకుతిః శూద్రశాసనమ్.

౧ మకుతిః (స్త్రీ), ౨ శూద్రశాసనం. శూద్రశాసనము పేరు.

పట్టోలికా క్షప్తకీలా

౧ పట్టోలికా, ౨ క్షప్తకీలా. పట్టా పేరులు.

పాంశుకూలం న కస్యచిత్,

౧ పాంశుకూలం (న) పేరులేని పట్టా పేరు. (పొరంబోకు)

షడ్భిర్యవైః స్యా
దంగుష్ఠ ఏతై ర్ద్వాదశభిర్భ
వేత్. ౨౨

౧ అంగుష్ఠః. షడ్భిర్యవైః స్యాత్ ఆరు యవల ప్రమాణముపేరు. (అనగా అంగుళము)

వితస్తిః స్యా దతో ద్వా
భ్యాం

౧ వితస్తిః (స్త్రీ). ఏతైః ద్వాదశభిః భవేత్ పండ్రెండు అంగుష్ఠముల ప్రమాణము. (అడుగు అని చెప్పబడును.)

హస్తఃస్యాత్తచ్చతుష్టయమ్,

౧హస్తః. అతోద్వాభ్యాంస్యాత్, రెండువితస్తుల ప్రమాణము (అనగామూర.)

దండో ధన్వంతరం తస్య

౧ దండః, ౨ ధన్వన్తరం. తచ్చతుష్టయం నాలుగుమూరలు ప్రమాణము (బారెడు అని అందురు.)

సహస్రద్వితయేన తు. ౨౩
క్రోశస్తాభ్యాం తు

౧ క్రోశః తస్య. సహస్రద్వితయేన రెండువేల దండముల ప్రమాణముపేరు.

గవ్యూతి స్తద్వయం

౧ గవ్యూతిః (స్త్రీ). రెండుక్రోసుల ప్రమాణముపేరు.

యోజనం మతం,

౧ యోజనం (న). తద్వయం రెండు గవ్యూతుల ప్రమాణముపేరు అనగా ఆమడ అని చెప్పుదురు.

చతురష్ట శతగ్రామాంతః
ద్రోణముఖకర్వటౌ. ౨౪

౧ ద్రోణముఖం (న), ౨ కర్వటః చతురష్టశతగ్రామాన్తః (౮౧౪ గ్రామములలో ముఖ్యగ్రామమని కొందఱు) ద్రోణముఖం నాల్గువందలగ్రామములలో సుందరమగు గ్రామము, కర్వటః, రెండువందల గ్రామములలో సుందరగ్రామమని కొందఱందురు,

గర్భాగారాపవరకే	౧ గర్భాగారం (న), ౨ అపవరకం. పడకటింటి పేరులు.
వాస్తుః స్యాద్గృహపోతకః,	౧ వాస్తుః (ఉ-పు.), ౨ గృహపోతకః గృహవిశేషము పేరు. (లేక గృహవాస్తువు పేరులు.)
ఓకో గృహం	౧ ఓకః (స్-న), ౨ గృహం. ఇంటికి పేరులు.
పిటం చాలో	౧ పిటం (న), ౨ చాలః. గృహాచ్ఛాదనవిశేషము పేరులు.
వేడభీ చంద్రశాలికా ౨౫. కూటాగారం	౧ వేడభీ (స్రీ), ౨ చంద్రశాలికా, 3 కూటాగారం. ఇంటికప్పు పేరులు
చాతకపిశీర్షం ఖోడకశీర్షకం, క్రమశీర్షం చాథ	౧ కపిశీర్షం (న), ౨ ఖోడకశీర్షకం, 3 క్రమశీర్షం ప్రాకారగ్రహమునకు పేర్లు.
ఖరకుటీనాపితశాలికా. ౨౬	౧ ఖరకుటీ (స్రీ), ౨ నాపితశాలికా మంగలింటి పేరులు.
కులాయికా పక్షిశాలా	౧ కులాయికా, ౨ పక్షిశాలా. పక్షి గూటికి పేరులు.
కారావేశ్మ బధాంగకం,	౧ కారావేశ్మ (న్-న),౨ బధాంగకం. బందిఖానా పేరులు
కాయమానం తృణకుటీ	౧ కాయమానం, ౨ తృణకుటీ. పూరి గుడిసె పేరులు.
దర్భటం నిభృతం గృహమ్.	౧ దర్భటం, ౨ నిభృతం, 3 గృహం. రహస్యగృహము పేరు.
కుద్రం కోద్ఘాటపిఠరం	౧ కుద్రం, ౨ కోద్ఘాటః, 3 పిఠరః; క్రమముగా గృహభేదముల పేరులు.
ఇంద్రకోషస్తు మంచకః,	౧ ఇంద్రకోషః, ౨ మంచకః మంచ పేరులు
వాసాగారం భోగగృహం కన్యాపల్యాట నిష్కుటాః	౧ వాసాగారం, ౨ భోగగృహం, 3 కన్యాటః, ౪ పల్యాటః, ౫ నిష్కుటః. నివాసగృహము పేరులు.

శివస్య వృషమండపాఖ్యం బుధైర్గోపుటకం స్మృతం,

౧ గోపుటం (న), శివస్య వృషమండపాఖ్యం=శివునియొక్క వృషభముయొక్క మంటపము పేరని, బుధైః స్మృతం = విద్వాంసులచే జెప్పఁబడెను.

వాతాయనం గృహాక్షః స్యాద్వధూటశయనం తథా.

౧ వాతాయనం, ౨ గృహాక్షః, 3 వధూటశయనం. గవాక్షుల పేరులు.

ఉపశల్యోపకంఠే ద్వే

౧ ఉపశల్యం, ౨ ఉపకంఠం. గ్రామాంతము పేరులు.

కపాటో ద్వారకంటకః, కవాటశ్చారరం

౧ కపాటః, ౨ ద్వారకంటకః, 3 కవాటః, ౪ అరరం. కవాటము పేరులు.

కంథావాటః ప్రాకారఇత్యపి. 30

౧ కంథావాటః, ౨ ప్రాకారః ప్రావరణమునకు పేరులు.

ఇతి పురవర్గః.

ఇది పురవర్గము.

శైల స్థావర ధాతుభృద్ధర కుకీలో వ్యంగకః సానుమాన్, జీమూతః పృథుశేఖరశ్చ కటకీ దంతీ నగో నిర్ఝరీ, కుట్టారోఽథ

౧ శైలః (పు), ౨ స్థావరః, 3 ధాతుభృత్ (త్), ౪ ధరః, ౫ కుకీలః, ౬ వ్యంగకః, ౭ సానుమాన్ (త్), ౮ జీమూతః, ౯ పృథుశేఖరః, ౧౦ కటకీ, ౧౧ దంతీ, ౧౨ నగః, ౧3 నిర్ఝరీ, ౧౪ కుట్టారః. పర్వతము పేరులు.

హిమాలయో నగపతిర్మేనాధవో మాగురుః,

౧ హిమాలయః, ౨ నగపతిః, 3 మేనాధవః, ౪ ఉమాగురుః. హిమాలయము పేరులు.

కైలాసో గణపర్వతశ్చ రజతప్రస్థః కుబేరాచలః. 3౧

౧ కైలాసః, ౨ గణపర్వతః, 3 రజతప్రస్థః, ౪ కుబేరాచలః. కైలాసపర్వతము పేరులు.

హిరణ్యనాభమైనాక సునాభాహిమవత్సుతే,

౧ హిరణ్యనాభః, ౨ మైనాకః, 3 సునాభః. మైనాకపర్వతము పేరులు.

శైలాగ్రేశిఖరం శృంగం దంతః ప్రాగ్భార ఇత్యపి. 3౨

౧ శైలాగ్రం, ౨ శిఖరం, 3 శృంగం, ౪ దంతః, ౫ ప్రాగ్భారః. శిఖరమునకు పేర్లు.

పూర్వాద్రిర్దినమూర్ధాస్యా

౧ పూర్వాద్రిః (పు), ౨ దినమూర్ధా (న్). ఉదయపర్వతము పేరులు.

దస్తాద్రి శ్చరమాచలః,

౧ అస్తాద్రిః, ౨ చరమాచలః. అస్తాద్రి పేరులు.

చందనాద్రిస్తు మలయః

౧ చందనాద్రిః, ౨ మలయః. మలయ పర్వతము పేరులు.

క్రౌంచః క్రౌంచశ్చ మాల్యవాన్. ౩౩

౧ క్రౌంచః, ౨ క్రౌంచః, ౩ మాల్యవాన్ (త్). మాల్యవత్పర్వతము పేరులు.

మహేంద్రో మలయస్సహ్యః శక్తిమాన్ గంధమాదనః, వింధ్యశ్చ పారియాత్రశ్చ సప్తైతే చ కులాచలాః.

౧ మహేంద్రః, ౨ మలయః, ౩ సహ్యః, ౪ శక్తిమాన్, ౫ గంధమాదనః, ౬ వింధ్యః, ౭ పారియాత్రః. వరుసగా ఏడు కులపర్వతము పేరులు.

అశ్మాపవారుకః కాఠః పారటీటశ్చ మృన్మరుః,

౧ అశ్మా (న్-పు), ౨ అపవారుకః, ౩ కాఠః, ౪ పారటీటః, ౫ మృన్మరుః. పాషాణము పేరులు.

ఘర్షణాలః శిలాపుత్రో

౧ ఘర్షణాలః, ౨ శిలాపుత్రః. గుండ్రాయి పేరులు.

గృహాశ్మాగృహాకచ్ఛపః. ౩౫

౧ గృహాశ్మా (న్-పు), ౨ గృహాకచ్ఛపః. సన్నె కల్లు పేరులు

గైరికంతు వనాలక్తం రక్తధాతుగవేరుకం ప్రత్యశ్మాగిరి మృచ్చాథ

౧ గైరికం (న), ౨ వనాలక్తం, ౩ రక్తధాతుః, ౪ గవేరుకం, ౫ ప్రత్యశ్మా (న్-పు), ౬ గిరిమృత్ (ద్-స్త్రీ). గైరికాదిధాతువుకు పేర్లు. (జేగురు అని చెప్పుదురు.)

శిలాధాతు స్సితోపలః, మకోల్కో

౧ శిలాధాతుః (పు-ఉ), ౨ సితోపలః, ౩ మకోల్కః శిలాధాతువు పేరులు. (గైరికాదివిశేషము)

వర్ణలేఖా చ కఠినీ కక్ఖటీ ఖటీ. ౩౬

౧ వర్ణలేఖా, ౨ కఠినీ, ౩ కక్ఖటీ, ౪ ఖటీ. రంగులు వేయుకుంచె పేరులు.

ఇతి శైలవర్గః.

ఇది శైలవర్గము.

వార్క్షం వనం తలం తల్కం
గుహీనం సమజం త్రసం,

౧ వార్క్షం (న), ౨ వనం, ౩ తలం, ౪ తల్కం, ౫ గుహీనం, ౬ సమజం, ౭ త్రసం. వనము పేరులు.

లీలోద్యానం దేవనం స్యా

౧ లీలోద్యానం, ౨ దేవనం. లీలోద్యానము పేరులు.

ద్వింజోలీ పఙ్క్తిరావలీ.

౧ వింజోలీ (స్త్రీ), ౨ పఙ్క్తిః, ౩ ఆవలిః. పంక్తి పేరులు.

వృక్షః కారస్కరో గచ్ఛః
పలాశీ విష్ఠరః స్థిరః

౧ వృక్షః, ౨ కారస్కరః, ౩ గచ్ఛః, ౪ పలాశీ (న్), ౫ విష్ఠరః, ౬ స్థిరః. వృక్షము పేరులు

చైత్యో దేవతరుర్దేవావా
సః కరిభకుంజరౌ. ౩౮

౧ చైత్యః, ౨ దేవతరుః (ఉ), ౩ దేవావాసః, ౪ కరిభః, ౫ కుంజరః. రచ్చచెట్టు. (రావిచెట్టు పేర్లందురు)

ఛాయాతరుః స్థిరచ్ఛాయో

౧ ఛాయాతరుః(ఉ), ౨ స్థిరచ్ఛాయః. సురపొన్న పేరులు

వందా కాకరుహా స్మృతా,

౧ వందా (స్త్రీ), ౨ కాకరుహా. బదనిక పేరులు

వనస్పతిర్నిర్ఘుటః

౧ వనస్పతిః, ౨ నిర్ఘుటః. మేడిచెట్టు పేరులు

స్యాత్ఫుల్లోన్నిద్రవికస్వ
రాః. ౩౯. స్మితోన్ముద్రౌ

౧ ఫుల్లః, ౨ ఉన్నిద్రః, ౩ వికస్వరః, ౪ స్మితః, ౫ ఉన్ముద్రః. వికసించినపూలు మొదలగువాటి పేరులు.

కిలింజస్తు సూక్ష్మదార్వథ

౧ కిలింజః, ౨ సూక్ష్మదారుః(ఉ). సూక్ష్మదారువుకు పేరులు

పల్లవః, విసలం కిసలం చా

౧ పల్లవః, ౨ విసలం (న), ౩ కిసలం. చిగురుటాకు పేరులు.

వోత్కలికాంగారితే సమే.

౧ ఉత్కలికా, ౨ అంగారితం మోదుగుచెట్టు మొగ్గతొడగడము అంగారితమనుపదమునకు అర్థము. మొగ్గలపేర్లని కొందఱందురు.

గుఛో గులుచ్ఛః స్తేపః స్యా

౧ గుచ్ఛః, ౨ గులుచ్ఛః, ౩ స్తేపః. గుత్తుల పేరులు.

చ్ఛమరీ మంజరంననా, మంజిశ్చ

౧ చమరీ (సీ), ౨ మంజరం (స్నీ), ౩ మంజిః. పూగుత్తుల పేరులు.

కంటకే పత్రసూచి ద్రునఖ పంకిలాః ౪౧

౧ కంటకః (పు), ౨ పత్రసూచిః, ౩ ద్రునఖః, ౪ పంకిలః. ముల్లు పేరులు.

పిప్పలా వాదరంగః స్యా చ్చైత్యద్రుః కేశవాలయః,

౧ పిప్పలా (సీ), ౨ వాదరంగః, ౩ చైత్యద్రుః, ౪ కేశవాలయః. రావి చెట్టు

యక్షోదుంబరికం త్వస్య ఫలేఽ

౧ యక్షోదుంబరికం (న). అస్యఫలే= రావిచెట్టుపండు పేరు.

థ గ్రహనాశనః.౪౨. దేవ వృక్షో దలేగంధిః సప్తపర్ణః శిరోరుజా,

౧ గ్రహనాశనః, ౨ దేవవృక్షః, ౩ దలేగంధిః, ౪ సప్తపర్ణః, ౫ శిరోరుజా. ఏడాకుల అరఁటి పేరులు.

దంతహర్షణజంబిరా

౧ దంతహర్షణః, ౨ జంబీరః నిమ్మ చెట్టు పేరులు.

కతకోఽంబుప్రసాదనే ౪౩

౧ కతకః, ౨ అంబుప్రసాదనః చిల్ల చెట్టు పేరులు

వరుణస్త్వశ్మరీఘ్నోఽ

౧ వరుణః, ౨ అశ్మరీఘ్నః. ఉలిమిడి చెట్టు పేరులు.

థాధ్వగభోగ్యో మధుద్రుమః,కపచూతోఽమ్రాతకస్య ఫలే

౧ అధ్వగభోగ్యః, ౨ మధుద్రుమః, ౩ కపిచూతః. ఇప్పచెట్టు పేరులు.

పశుహరీతకీ. ౪౪

౧ పశుహరీతకీ. ఇప్పచెట్టు పండు పేరు.

పికబంధుస్తు చూతస్స్యా స్త్రీప్రియః షట్పదాతిథిః, మధుదూతో వసంతద్రు

౧ పికబంధుః (ఉ), ౨ చూతః, ౩ స్త్రీప్రియః, ౪ షట్పదాతిథిః, ౫ మధుదూతః, ౬ వసంతద్రుః. మామిడి పేరులు.

ర్మహాకాలోరుకాలికా. ౪౫

౧ మహాకాలః, ౨ ఉరుకాలికః. విషముష్టి చెట్టు పేరులు.

శోభాంజనస్తు స్త్రీచిత్తహారీ విద్రధినాశనః, ప్రభాంజనోఽథ	౧ శోభాంజనః, ౨ స్త్రీచిత్తహారీ (న్), 3 విద్రధినాశనః, ౪ ప్రభాంజనః. మునగ చెట్టు పేరులు.
ప్రాచీనపనసోగోహరీతకీ. ౪౬. మహాకపిత్థో బిల్వశ్చ	౧ ప్రాచీనపనసః, ౨ గోహరీతకీ, 3 మహాకపిత్థః, ౪ బిల్వః. మారేడుచెట్టు పేరులు.
కోలిర్గృధ్రనఖీస్మృతా, స్యాత్పిచ్ఛలదలాస్వాదుఫలాథో	౧ కోలిః (స్త్రీ), ౨ గృధ్రనఖీ, 3 పిచ్ఛలదలా, ౪ స్వాదుఫలా. రేగుచెట్టు.
నాగరంగకే. ౪౭. చక్రాధివాసీ నారంగః కిమీరస్త్వక్సుగంధకః, స్యాద్ధర్మణః పిచ్ఛిలత్వక్	౧ నాగరంగకః (పు), ౨ చక్రాధివాసీ ( ), 3 నాగరంగః, ౪ కిమీరః, ౫ త్వక్సుగంధకః, ౬ ధర్మణః, ౭ పిచ్ఛిలత్వక్ (చ్) నారింజచెట్టు పేరులు.
ధవస్తు మధురత్వచః. ౪౮. పిశాచద్రుః పీతఫలః	౧ ధవః, ౨ మధురత్వచః, 3 పిశాచద్రుః, ౪ పీతఫలః. నారింజ విశేషము పేరులు
శాకోటః కర్కశచ్ఛదః,	౧ శాకోటః, ౨ కర్కశచ్ఛదః. పెద్దటేకు చెట్టు పేరులు.
అరోష్కహితస్తు రక్షోఘ్నో భల్లాతక్యథ	౧ అరోష్కహితః, ౨ రక్షోఘ్నః, 3 భల్లాతకీ. జీడిచెట్టు పేరులు.
శాల్మలీ. ౪౯. దురారోహా స్మృతా	౧ శాల్మలీ (స్త్రీ), ౨ దురారోహా. బూరుగచెట్టు పేరులు.
పిండీతగరః కఫవర్ధనః,	౧ పిండీతగరః, ౨ కఫవర్ధనః. పిండీతగర వృక్షము పేరులు.
కాకచించీ తులాబీజం	౧ కాకచించీ (స్త్రీ), ౨ తులాబీజం. గురివెందతీఁగె పేరులు.
ఖదిరో బాలపత్రకః. ౫౦. యూపద్రుః కుష్ఠహృచ్చాథ	౧ ఖదిరః, ౨ బాలపత్రకః, 3 యూపద్రుః (ఉ), ౪ కుష్ఠహృత్ (ద్). చండ్ర చెట్టు పేరులు.
కరంజో ధృతపూర్ణకః,	౧ కరంజః, ౨ ధృతపూర్ణకః. కానుగ చెట్టు పేరులు.

రసాయనఫలాపథ్యా శక్రసృష్టాసుధోద్భవా. ౫౧

౧ రసాయనఫలా, ౨ పథ్యా, 3 శక్రసృష్టా, ౪ సుధోద్భవా. కరక్కాయచెట్టు పేరులు.

సరలోధూపవృక్షః స్యాత్

౧ సరలః, ౨ ధూపవృక్షః దేవదారు వృక్షము పేరులు.

శోణకో స్యంకుమూరుహః,

౧ శోణకః, ౨ స్యంకుమూరుహః. దుందిలపుచెట్టుపేరులు

చంపకోల్వస్తు మురజఫలస్స్యాత్పనసశ్చ సః. ౫౨

౧ చంపకోల్వః, ౨ మురజఫలః, 3 పనసః పనసపేరులు.

డహుః క్షుద్రాంబుపనసో

౧ డహుః, ౨ క్షుద్రాంబుపనసః, 3 క్షుద్రామ్లపనసః. (పాఠాన్తరం) నిమ్మచెట్టు పేరులు

నిచులో రక్తమంజరః,

౧ నిచులః, ౨ రక్తమంజరః. నీటిప్రబ్బలిచెట్టు పేరులు. నీటి గన్నేరుపేరని చెప్పుదురు.

నింబోఽర్కపాదపః

౧ నింబః, ౨ అర్కపాదపః. వేపచెట్టు పేరులు. (నిచుళశబ్దము మొదలు నాల్గున్ను వేపను పేరులు అని ప్పణియందున్నది.)

పుణ్యాగంధస్తు కుసుమాధిరాట్. ౫౩. చంపకోవరలబ్ధశ్చ

౧ పుణ్యాగంధః, ౨ కుసుమాధిరాట్, 3 (జ్) చంపకః, ౪ వరలబ్ధః చంపక వృక్షము పేరులు.

వకులః సింహకేసరః, శీధుగంధోఽథ

౧ వకులః, ౨ సింహకేసరః, 3 శీధుగంధః. బొగడచెట్టు పేరులు.

కంకోళిర్నటః కాంతాంఘ్రిదోహదః. ౫౪. అశోకః

౧ కంకోళిః, ౨ నటః, 3 కాంతాంఘ్రిదోహదః, ౪ అశోకః. అశోకవృక్షము పేరులు.

పిండపుష్పస్తు దాడిమః ఫలశాడబః, దాడింబః పర్వారుట్చ స్యాత్స్వాద్వమ్లః శుకవల్లభః. ౫౫. పిండీరోఽథ

౧ పిండపుష్పః, ౨ దాడిమః, 3 ఫలశాడబః, ౪ దాడింబః, ౫ పర్వారుట్ (హ్), ౬ స్వాద్వమ్లః, ౭ శుకవల్లభః, ౮ పిండీరః. దానిమ్మ పేరులు.

సుపర్ణేభనాగాఖ్యో నాగ కేసరః, స్యాత్పుష్పరోచన శ్చాపి,	౧ సుపర్ణాఖ్యః, ౨ ఇభాఖ్యః, ౩ నాగాఖ్యః, ౪ నాగకేసరః, ౫ పుష్పరోచనః. నాగకేసరవృక్షము పేరులు.
చూర్ణం తస్య హారిద్రవః	౧ హారిద్రవః. తస్యచూర్ణం=నాగకేసర చూర్ణము పేరు.
నిశిపుష్పా తు శేఫాలీ	౧ నిశిపుష్పా, ౨ శేఫాలీ. నల్లవావిలి పేరులు.
కుటజః పాండురద్రుమః,	౧ కుటజః, పాండురద్రుమః. కొడిసె చెట్టు పేరులు.
లతాశంకుతరుః సాలో	౧ లతాశంకుతరుః, ౨ సాలః. ఏపె చెట్టు పేరులు
నీపో ధారాకదంబకః. ౫౭	౧ నీపః, ౨ ధారాకదంబకః. మొగులుకడిమి చెట్టు.
కటంకటేరీ హారిద్రా	౧ కటంకటేరీ (స్త్రీ), ౨ హారిద్రా. మ్రానిపసుపు పేరులు.
శింశపాగురుపత్రికా,	౧ శింశపా (స్త్రీ), ౨ అగురుపత్రికా. ఇరుగుడు చెట్టు పేర్లు
పాటలం స్యాద్రాజఫలం	౧ పాటలం (న), ౨ రాజఫలం. పొట్ల పేరులు.
తస్యమూలేతు రమ్యకం.	౧ రమ్యకం (న) తస్యమూలే=ఆపొట్ల వేరు పేరు.
సూత్రపుష్పస్తు కార్పాసే	౧ సూత్రపుష్పః, ౨ కార్పాసః. ప్రత్తి చెట్టు పేరులు.
జీర్ణపర్ణం కదంబకం,	౧ జీర్ణపర్ణం, ౨ కదంబకం. కడిమిచెట్టు పేరులు.
ప్రహాసంతీ నియూథీ స్యా	౧ ప్రహాసంతీ, ౨ నియూథీ. అడవిమొల్ల [పేరులు.
ద్దమనః పుష్పచామరః. ౫౮	౧ దమనః, ౨ పుష్పచామరః. దవనము పేరులు.
మాలతీపుష్పకలికాం సౌమనస్యాయనీం విదుః,	౧ సౌమనస్యాయనీ (స్త్రీ). మాలతీపుష్పకలికాం=సన్నజాజుల మొగ్గపేరు.

కుందే స్యాద్వోరటః పుంసి

౧ కుందః, ౨ వోరటః. మొల్ల పేరులు.

గ్రైష్మీ తు నవమాలికా.

౧ గ్రైష్మీ (స్త్రీ), ౨ నవమాలికా. విరజాజి పేరులు.

రక్తపిండస్త్వోఢ్రపుష్పం స్యా

౧ రక్తపిండః, ౨ ఓఢ్రపుష్పం (న). దాసనపువ్వు పేరులు.

దమ్లానః కురంటకః. ౬౦

౧ అమ్లానః, ౨ కురంటకః గోరంట.

కందళశిలీంధ్రపుష్పే

౧ కందళం, ౨ శిలీంధ్రపుష్పం కుక్కగొడుగు పేరులు

శ్లేష్మఘ్నా త్రిపుర మల్లికా ప్రోక్తా,

౧ శ్లేష్మఘ్నా, ౨ త్రిపురమల్లికా త్రిపురమల్లికయను మల్లికా విశేషము.

ఏరండహస్తికర్ణౌ

౧ ఏరండః, ౨ హస్తికర్ణః. ఏరండవృక్షము పేరులు

ప్రాచీనామలక వారిబదరే ద్వే. ౬౧

౧ ప్రాచీనామలకం, ౨ వారిబదరా. రాచఉసిరిక పేరులు.

బృహత్పాటలిధూస్తూరౌ

౧ బృహత్పాటలిః, ౨ ధూస్తూరః. ఉమ్మెత్త పేరులు

కదలీత్వాయతచ్ఛదా, స్యాత్తంతువిగ్రహా మంజిఫలా వారణవల్లభా,

కదళి (స్త్రీ), ౨ ఆయతఛదా, 3 తంతువిగ్రహా, ౪ మంజిఫలా, ౫ వారణవల్లభా. అరటి పేరులు.

వాతింగణస్తు వార్తాకుర్వాతుకిః శాకబిందకః. ౬3 క్లీబే వంగం చ వార్తాకీ స్యాన్మహాబృహతీత్యపి,

౧ వాతింగణః, ౨ వార్తాకుః (ఉ), 3 వాతుకిః, ౪ శాకబిందకః, ౫ వంగం (న), ౬ వార్తాకీ ౭ మహాబృహతీ. వంగచెట్టు పేరులు

కుష్ఠం గదాహ్వాయం మూలం త్వస్య

౧ కుష్ఠం (న), ౨ గదాహ్వాయం. చెంగల్వకోష్టు పేరులు.

పుష్కరమూలకమ్ ౬౪

౧ పుష్కరమూలకం (న), ౨ అస్య మూలం. చెంగల్వకోష్టు వేరు.

వంకసేనస్త్వగస్తిద్రుః శుకనాసో మునిద్రుమః, అనలిః కునలీ

౧ వంకసేనః, ౨ అగస్తిద్రుః, 3 శుకనాసః, ౪ మునిద్రుమః, ౫ అనలిః, ౬ కునలీ (స్త్రీ), అగిసెచెట్టు పేర్లు.

పుత్త్రం జీవస్తుశ్లీపదాపహః. | ౧ పుత్త్రంజీవః, ౨ శ్లీపదాపహః. పుత్త్రజీవకవృక్షము.

ఛత్త్రకో మల్లిపత్త్రం స్యా | ౧ ఛత్త్రకః, ౨ మల్లిపత్త్రం (న). గొడుగుగడ్డి పేరులు.

త్కుబ్జకో వారికంటకః, | ౧ కుబ్జకః, ౨ వారికంటకః. నెమ్మిచెట్టు పేరులు.

వాస్తూకష్టక్కదేశీయః | ౧ వాస్తూకః, ౨ టక్కదేశీయః. శాకవిశేషము (ఆగబచ్చలి)

శాకవీరో ఘనామలః. ౬౬. శోథజి | ౧ శాకవీరః, ౨ ఘనామలః, 3 శోథజిత్ (త్). తెల్లగజ్జేరు.

ద్గరహా కాలశాకోఽప్యథ | ౧ గరహా (న్), ౨ కాలశాకః. కరివేపచెట్టు.

మహౌషధీ, మహావిషఘ్నీ చక్రాంగీ | ౧ మహౌషధీ (స్త్రీ), ౨ మహావిషఘ్నీ, 3 చక్రాంగీ. కటకరోహిణి.

మత్స్యాక్షీ హిలమోచికా. ౬౭. జలబ్రహ్మీ చ | ౧ మత్స్యాక్షీ, ౨ హిలమోచికా, 3 జలబ్రహ్మీ. పొన్నగంటికూర.

శాలించః పత్తూరో లోహమారకః, | ౧ శాలించః, ౨ పత్తూరః, 3 లోహమారకః. మయూరబర్హిచెట్టు

కేచుకం పేచులీ పేచుర్నాడీచో విశ్వరోచనః. ౬౮ | ౧ కేచుకం (న), ౨ పేచుల (స్త్రీ), 3 పేచుః, (ఉ), ౪ నాడీచః, ౫ విశ్వరోచనః. నాడీచశాకవిశేషము. (దీనినే పేచుకశాకమందురు).

కేశరాజో నాగమారః వపరుః భృంగసోదరః, | ౧ కేశరాజః, ౨ నాగమారః, 3 వపరుః, ౪ భృంగసోదరః. కేశరాజిశాకము.

సునిషణ్ణం చుచుః పుంసి | ౧ సునిషణ్ణం (న), ౨ చుచుః (పు) సునిషణ్ణశాకము.

ఛత్త్రపత్త్రం తమాలకమ్. ౬౯. స్థలపద్మమథో | ౧ ఛత్త్రపత్త్రం, (న), ౨ తమాలకం, 3 స్థలపద్మం. మెట్టదామర.

దేవఫలీ మధ్వాలుకం విదుః, | ౧ దేవఫలీ (స్త్రీ), ౨ మధ్వాలుకం. కందవిశేషము.

ఫలపుచ్ఛోవరండాలుఃస్యా	౧ ఫలపుచ్ఛః, ౨ వరండాలుః. ఏరండ వృక్షవిశేషము.
ద్రంగేష్టాలుకం తు యత్. శ్రీమస్తకః స్వస్తికస్స్యాత్	౧ రంగేష్టాలుకం, ౨ శ్రీమస్తకః, ౩ స్వస్తికః. చెంచలికూర పేరులు.
రాహూచ్ఛిష్టో రసోనకః,	౧ రాహూచ్ఛిష్టః, ౨ రసోనకః. తెల్ల ఉల్లి.
కూష్మాండ స్తు ఘృణావాస స్తిమిషో గ్రామ్యకర్కటీ. ౭౧	౧ కూష్మాండః, ౨ ఘృణావాసః, ౩ తిమిషః, ౪ గ్రామ్యకర్కటీ. గుమ్మడి పేరులు.
వాలుకీ కర్కటీర్వారు ర్మూత్రలా రోమశాచసా,	౧ వాలుకీ (సీ), ౨ కర్కటీ, ౩ ఇర్వారుః (ఉ), మూత్రలా, ౫ రోమశా. దోస పేరులు.
స్యాచ్చేలాలః చిత్రఫలఃసుఖాశో రాజతేమిషః. ౭౨ లతాపనసనాటామ్రౌ నేదు	౧ చేలాలః, ౨ చిత్రఫలః, ౩ సుఖాశః, ౪ రాజతేమిషః, ౫ లతాపనసః, ౬ నాటామ్రః, ౭ నేదుః ఉలిమిడిచెట్టు.
రూర్ధ్వాసిత స్తు యః, పవారుః కారవేల్లోఽసౌ	౧ ఊర్ధ్వాసితః, ౨ పవారుః, ౩ కారవేల్లః. కాకరచెట్టు పేరులు.
గోడుంబా గజచిర్భటః. ౭౩	౧ గోడుంబా (సీ), ౨ గజచిర్భటః. పెద్దపాపరచెట్టు.
మృత్యుబీజ స్తు వంశః స్యా	౧ మృత్యుబీజః, ౨ వంశః. వెదురు.
త్కేతకః క్రకచచ్ఛదః,	౧ కేతకః, ౨ క్రకచఛదః మొగలి.
దృక్కటో బహుమూల స్స్యాత్	౧ దృక్కటః, బహుమూలః.
కరీరే వేణుకర్కరః. ౭౪	౧ కరీరం, ౨ వేణుకర్కరః. వెదురు మొలక. (వెలుతురు చెట్టని కొందఱందురు)
కాశోఽశ్వవాలః కాకేక్షు ర్వనహాసశ్చ జంతులా,	౧ కాశః, ౨ అశ్వవాలః, ౩ కాకేక్షుః (ఉ), ౪ వనహాసః, ౫ జంతులా. రెల్లు పేరులు.

గుడదారు ర్మధుతృణంస్యా దిక్షురసిపత్రకః. ౭౫

౧ గుడదారుః (ఉ), ౨ మధుతృణం, 3 ఇక్షుః, 3 అసిపత్రకః. చెఱకుపేర్లు.

ఖానోదకో నారికేలః కర కాంభః శిరఃఫలః,

౧ ఖానోదకః, ౨ నారికేలః, 3 కర కాంభః, ౪ శిరఃఫలః. కొబ్బరిచెట్టు.

సురంజనో గోపదలో రా జతాలచ్ఛటాఫలః. ౭౬.

౧ సురంజనః, ౨ గోపదలః, 3 రాజ తాలః, ౪ ఛటాఫలః, ౫ కరమట్టః, ౬ తంతుసారః, ౭ గువాకః, ౮ కోటః. పోఁకచెట్టు.

కరమట్ట స్తంతుసారో గువా కో కోట ఇత్యపి,

రామపూగస్తు కామీనో మునిపూగస్తు రేవటః. ౭౭

౧ రామపూగః,౨కామీనః, 3 మునిపూగః, ౪ రేవటః పోఁకచెట్టు విశేషము.

పూగవోటస్తు హింతాలః క్లీబం

౧ పూగవోటః, ౨ హింతాలః, హింతాలవృక్షము.

కిరిటితత్ఫలం,

౧ కిరిటి (ఇ-న). హింతాలఫలము.

ఘనామయఃస్యా త్ఖర్జూరో ద్వ్యాతు

౧ ఘనామయః, ౨ ఖర్జూరః. ఖర్జూరవృక్షము

కాచిమభంజరూ ౭౮. త రా దేవకులోద్భూతే

౧ కాచిమః (పు), ౨ భంజరుః (ఉ). దేవకులోద్భూతే తరౌ = దేవకులమందు పుట్టిన తరువు పేరు.

దూర్వాతు హరితాలికా.

౧ దూర్వా, ౨ హరితాలికా. గఱిక

ఇతి వనౌషధివర్గః.

ఇది వనౌషధివర్గము

సింహః కంఠీరవో భీమ వి క్రాంతః కరిమాచలః, పంచ శిఖశ్చ శైలాటః పారీంద్రః శ్వేతపింగళః. ౮౦. మరుత్ప వశ్చ నాదోఽస్య

౧ సింహః, ౨ కంఠీరవః, 3 భీమవిక్రాంతః, ౪ కరిమాచలః, ౫ పంచశిఖః, ౬ శైలాటః, ౭ పారీంద్రః, ౮ శ్వేతపింగళః, ౯ మరుత్ప్లవః. సింహము పేరులు.

చుక్కారః క్ష్వేడితం చ తత్,

౧ చుక్కారః, ౨ క్ష్వేడితం (న). సింహనాదము.

ఉత్పాదకస్తు శరభః శా ర్దూలోఽష్టాపదశ్చ సః ౮౧

౧ ఉత్పాదకః, ౨ శరభః 3 శార్దూలః, ౪ అష్టాపదః. శరభమృగము.

అథ హింస్రపశుర్వ్యాడః శ్వాపదః శిబి రిత్యపి,

౧ హింస్రపశుః, ౨ వ్యాడః, 3 శ్వాపదః, ౪ శిబిః. క్రూరపశువు.

బాఢీనసస్త్వేకచరో గణ్డోత్సాహశ్చ గండకః. ౮౨

౧ బాఢీనసః, ౨ ఏకచరః, 3 గణ్డోత్సాహః, ౪ గండకః. గండకమృగము.

హింసారుః శ్వాపదో వ్యాఘ్రో౯

౧ హింసారుః, ౨ శ్వాపదః, 3 వ్యాఘ్రః వ్యాఘ్రము.

మహిషస్తు రజస్వలః, దంశభీరు ర్జరంతశ్చ నాలికో యమవాహనః. ౮3. అథ

౧ మహిషః, ౨ రజస్వలః, 3 దంశభీరుః (ఉ), ౪ జరంతః, ౫ నాలికః, ౬ యమవాహనః దున్నపోతు.

శూకర వనాహిర దంతాయుధ చక్రవజ్ర దీర్ఘరదాః, సూచీరోమా బహుసూ రాఖనిక స్థూలనాసికో భూక్షిత్.

౧ శూకరః, ౨ వనాహిరః, 3 దంతాయుధః, ౪ చక్రవజ్రః, ౫ దీర్ఘరదః, ౬ సూచీరోమా (న్), ౭ బహుసూః (ఊ), ౮ ఆఖనికః, ౯ స్థూలనాసికః, ౧౦ భూక్షిత్. పందిపేరులు.

ఏణః కురంగమో౽రిశ్యః సాదృశ్య శ్చారులోచనః,

౧ ఏణః, ౨ కురంగమః, 3 రిశ్యః, ౪ సాదృశ్యః, ౫ చారులోచనః. లేడిపేరులు.

గోలాంగులే కపిత్థాస్య దధిశోణ నగాటనాః ౮౫. కిఖిశ్చ

౧ గోలాంగూలః, ౨ కపిత్థాస్యః, 3 దధిశోణః, ౪ నగాటనః, ౫ కిఖిః. కోంతిపేరులు.

హూరువస్తుస్యాత్ శృగాలో ఘోరరాసనః, లోపాకో మృతమత్తశ్చ వనశ్వాథ

౧ హూరవః, ౨ శృగాలః, 3 ఘోరరాసనః, ౪ లోపాకః, ౫ మృతమత్తః, ౬ వనశ్వా. నక్కపేరులు.

సృగాలికా. ౮౬. లోమాశికా దీప్తజిహ్వా కిఖిరులూకముఖీ చ సా,

౧ సృగాలికా, ౨ లోమాశికా, 3 దీప్తజిహ్వా, ౪ కిఖిః, ౫ ఉలూకముఖీ. ఆడునక్క.

బిడాలః కుందమో౽నక్తచారీ దీప్తాక్ష జాహకౌ ౮౭

౧ బిడాలః, ౨ కుందమః, 3 నక్తచారీ (న్), దీప్తాక్షః, ౫ జాహకః. పిల్లిపేరులు.

శశకస్తు వనాఖుః స్యాత్

౧ శశకః, ౨ వనాఖుః. కుందేలు.

ఖట్టాశ పూతిశారిజా,

౧ ఖట్టాశీ, ౨ పూతిశారిజా. ఆడవన జంతువిశేషము.

మూలము	అర్థము
గవయస్తు గవాలూక	౧ గవయః, ౨ గవాలూకః. గవయ మృగము.
ఏడకః శిశువాహ్యకః.౮౮. వనచ్ఛాగోఽథ	౧ ఏడకః, ౨ శిశువాహ్యకః, 3 వనచ్ఛాగః. పొట్టేలు.
గంధాతుః ఖట్టాశో వనవాసనః,	౧ గంధాతుః (ఉ. పు), ౨ ఖట్టాశః, 3 వనవాసనః ఖట్టాశమను మగవన జంతువు (దీనినే పునుగుపిల్లి అందురు)
ఉందురు స్తుటుమో రంధ్ర బభ్రు	౧ ఉందురుః (ఉ. పు), ౨ తుటుమః, 3 రంధ్రబభ్రుః. మగయెలుక పేరులు.
ర్దీనాతు మూషికా. ౮౯	౧ దీనా, ౨ మూషికా. అడవియెలుక పేరులు.
స్యాచ్చికో వేశ్మనకులః పుంవృషో గంధమూషికః, స్యా	౧ చికః, ౨ వేశ్మనకులః, 3 పుంవృషః, ౪ గంధమూషికః. చుంచు ఎలుక పేరులు
ద్వేదారః క్రకచపా త్కృకలాశ స్తృణాంజనః ౯౦. ప్రతిసూర్యోఽ	౧ వేదారః, ౨ క్రకచపాత్ (ద్), 3 కృకలాశః, ౪ తృణాంజనః, ౫ ప్రతిసూర్యః. తొండ పేరులు.
ప్యంజనస్తు చిత్రకో లోహలాహలః,	౧ అంజనః, ౨ చిత్రకః, 3 లోహలాహలః. (కొందఱు చిఱుతపులి పేర్లందురు.)
కారస్కరాటికా కర్ణజలౌకా స్యాదథో	౧ కారస్కరాటికా, ౨ కర్ణజలౌకా. నల్లజెఱ్ఱి.
వటిః ౯౧. ఉపాదికో దేహికా స్యా	౧ వటిః (ఇ స్త్రీ), ౨ ఉపాదికః, 3 దేహికా. చెట్టున తెట్టెబెట్టు నల్లచీమలు.
దష్టపాదస్తు కింతనుః	౧ అష్టపాదః, ౨ కింతనుః. (అనంగా శరభమందురు) ఎనిమిది పాదములుగల మెకము.)
ప్రసాదకుక్కుటో ఝిల్లీ కంఠో గృహకపోతకః ౯౨. పారావతోఽథ	౧ ప్రసాదకుక్కుటః, ౨ ఝిల్లీకంఠః, 3 గృహకపోతకః, ౪ పారావతః. పావురము పేరులు.

శక్రాఖ్యో దివాంధో వక్ర
నాసికః, హారినేత్రో దివాభీ
తో నఖాశీ పీయు ఘుర్ఘురౌ.
౯౩. కాకభీరు ర్నక్తచారీ,

౧ శక్రాఖ్యః, ౨ దివాంధః, ౩ వక్రనాసికః, ౪ హారినేత్రః, ౫ దివాభీతః, ౬ నఖాశీ (న్), ౭ పీయుః, ౮ ఘుర్ఘురః, ౯ కాకభీరుః, ౧౦ నక్తచారీ. గుడ్లగూబ.

కణాటీనస్తు ఖంజనః, కాక
ఛదిః స్వంజఖేలస్తాతనో ము
నిపుత్రకః. ౯౪ భద్రనామా
రతనిధిః

౧ కణాటీనః, ౨ ఖంజనః, ౩ కాకఛదిః, ౪ స్వంజఖేలః, ౫ తాతనః, ౬ మునిపుత్రకః, ౭ భద్రనామా (న్), ౮ రతనిధిః. కాటుకపిట్ట.

కాష్ఠకుట్టః శతచ్ఛదే, దీర్ఘ
పాదస్తు కంకః స్యాత్

౧ కాష్ఠకుట్టః, ౨ శతఛదః, ౩ దీర్ఘపాదః, ౪ కంకః. (ముక్కుతో చెట్లను తొఱ్ఱజేయు పక్షివిశేషము)

గలేగండస్తు మర్కటః. ౯౫

౧ గలేగండః, ౨ మర్కటః, గలగండపక్షి.

చాతకే బభ్రువాపీహా ఘన
తోల త్రిశంకవః, వర్షప్రి
యోఽథ

౧ చాతకః, ౨ బభ్రుః (ఉ), ౩ వాపీహః, ౪ ఘనతోలః, ౫ త్రిశంకుః, ౬ వర్షప్రియః. చాతకపక్షి

మేధావీ చిరిః కీరః ఫలాశనః.

౧ మేధావీ (న్), ౨ చిరిః, ౩ కీరః, ౪ ఫలాశనః, ౫ చిలుకపేరులు

కుక్కుటస్తు వివృత్తాక్షో
రాత్రివేదీ కలావికః, ఉషాక
లోఽథ

౧ కుక్కుటః, ౨ వివృత్తాక్షః, ౩ రాత్రివేదీ (న్), ౪ కలావికః, ౫ ఉషాకలః. కోడిపేరులు.

తామ్రాక్షః కాకపుష్టః కు
హూముఖః. ౯౭ మధుకం
ఠో ఘోషయిత్నుః కామ
తాలః సుతర్దనః,

౧ తామ్రాక్షః, ౨ కాకపుష్టః, ౩ కుహూముఖః, ౪ మధుకంఠః, ౫ ఘోషయిత్నుః, ౬ కామతులః, ౭ సుతర్దనః. కోకిలపేరులు.

కాకో రతజ్వరః సూత్రీ
శ్రావకో గూఢమైథునః. ౯౮.
కారవః పరమృత్యుశ్చ లుం
టాకో మౌద్గలిర్ద్వికః, శక్ర

౧ కాకః, ౨ రతజ్వరః, ౩ సూత్రీ (న్), ౪ శ్రావకః, ౫ గూఢమైథునః, ౬ కారవః, ౭ పరమృత్యుః, ౮ లుంటాకః, ౯ మౌద్గలిః, ౧౦ ద్వికః, ౧౧ శక్రజః,

జః సత్యవాక్కాణో ఽపకృష్టో నగరీబకః. ౯౯. ఐంద్రిశ్చ నాడీజంఘోఽథ	౧౨ సత్యవాక్ (చ్), ౧౩ కాణః, ౧౪ అపకృష్టః, ౧౫ నగరీబకః, ౧౬ ఐంద్రిః, ౧౭ నాడీజంఘః. కాకిపేరులు.
గృధ్రః స్యాద్దూరదర్శిని,	౧ గృధ్రః, ౨ దూరదర్శీ (న్) గద్ద పేరులు.
శితికంఠస్తు దాత్యూహః కాకమద్గుః కచాటురః ౧౦౦	౧ శితికఠః, ౨ దాత్యూహః, ౩ కాకమద్గుః, ౪ కచాటురః. మాలకాకి.
చిరంభణస్తు చిల్లఃస్యాత్ ఖభ్రాంతిః కంఠనీడకః,	౧ చిరంభణః, ౨ చిల్లః, ౩ ఖభ్రాంతిః, ౪ కంఠనీడకః చిందపిట్ట.
సూక్తా మదనశలాకా చిత్రాక్షీ శారికా వచండా చ,	౧ సూక్తా, ౨ మదనశలాకా, ౩ చిత్రాక్షీ, ౪ శారికా, ౫ వచండా. గోరువంకపక్షి.
శకునజ్ఞా తు జ్యేష్ఠా గృహాలికాటట్టనీ మూలీ	౧ శకునజ్ఞా (స్త్రీ), ౨ జ్యేష్ఠా, ౩ గృహాలికా, ౪ టట్టనీమూలీ. బల్లి పేరులు.
దీర్ఘజంఘో నిశైతః స్యాద్బకోటః శుల్కవాయసః ౧౦౨. కంకేరుర్ద్వారవలిభుక్ శిఖీ చంద్రవిహంగమః	౧ దీర్ఘజంఘః,౨ నిశైతః, ౩ బకోటః, ౪ శుల్కవాయసః, ౫ కంకేరుట్ (హ్రా), ౬ ద్వారబలిభుక్ (జ్), ౭ శిఖీ (న్), ౮ చంద్రవిహంగమః. కొంగపేళ్లు.
బకేరుకా బలాకా స్యాత్	౧ బకేరుకా (స్త్రీ), ౨ బలాకా తెల్లకొక్కెర పేరులు
కురరో మత్స్యనాశనః.	౧ కురరః, ౨ మత్స్యనాశనః. పెన్నుడపులుగు పేరులు.
ద్వంద్వచారీ చక్రవాకః	౧ ద్వంద్వచారీ, ౨ (న్. పు) చక్రవాకః. చక్రవాకముపేరులు
సారసస్తు కలాంకురః,గోమర్ద	౧ సారసః, ౨ కలాంకురః, ౩ గోమర్దః. బెగ్గురుపక్షి పేరులు.
శ్చిత్రపక్షస్తు తిత్తిరిః స్యాత్కపింజలః. ౧౦౪ లఘుమాంసో	౧ చిత్రపక్షః, ౨ తిత్తిరిః, ౩ కపింజలః,౪ లఘుమాంసః తిత్తిరపక్షి పేరులు. (తీతువు)

మయూరస్తు చంద్రకీ చిత్ర మేఖలః, ప్రచలాకీ సితాపాం గశిఖాచల గలవ్రతాః ౧౦౫ మార్జారకశ్చాఽథ	౧ మయూరః, ౨ చంద్రకీ. (న్-పు), 3 చిత్రమేఖలః, ౪ ప్రచలాకీ (న్), ౫ సితాపాంగః, ౬ శిఖాచలః, ౭ గలవ్రతః, ౮ మార్జారకః. నెమలిపేరులు.
తిలమయూరః స్యాద్గురుంటకః,	౧ తిలమయూరః, ౨ గురుంటకః. తిలమయూరము పేరులు.
మత్స్యాశనో మీనరంకో	౨ మత్స్యాశనః, ౨ మీనరంకః. మత్స్యరంగపక్షి పేరులు.
నాసాచ్ఛిన్నీ తు పూర్ణికా.	౧ నాసాచ్ఛిన్నీ, ౨ పూర్ణికా. ఈ రెండు ముక్కుపుటకు పేరులు.
పిపీలికా తు హోరా స్యా	౧ పిపీలికా, ౨ హోరా. చీమలపేర్లు.
ద్యమకీటస్తు ఘుర్ఘురః,	౧ యమకీటః, ౨ ఘుర్ఘురః. ఘుర్ఘురమనుపుర్వు.
స్యా న్మర్కటస్తు శలక	౧ మర్కటః, ౨ శలకః. సాలెపురుగు పేరులు.
ఆశాబంధోఽస్య జాలకే	౧ ఆశాబంధః, సాలెపురుగు అల్లువల లేక సాలెపట్టు.
ఫాలఖేలా గరుద్యోధీ భారతీ వ్యోమనాసికా,	౧ పాలఖేలా, ౨ గరుద్యోధీ, 3 భారతీ, ౪ వ్యోమనాసికా. భారతపక్షి పేర్లు.
చంచిసూచిస్తు సుగృహాః పీతతుండోఽథ.	౧ చంచిసూచిః, ౨ సుగృహాః, 3 పీతమండః. కారండవపక్షి లేక కన్నెలేడిపక్షి పేరులు.
సర్షపీ. ౧౦౮. హాపుత్రికా ఖంజనికా తులికా స్ఫోటికే సమే,	౧ సర్షపీ, ౨ హాపుత్రికా, 3 ఖంజనికా, ౪ తులికా, ౫ స్ఫోటికా, ౬ హాపుత్రికా అనేపక్షి పేరులు.
కరేటవ్యా ధనచ్ఛాఘః స్యాత్	౧ కరేటవ్యా, ౨ ధనచ్ఛాఘః,(డూ-సీ), కరేటుపక్షి పేరులు.
త్తరుకూణిస్తు వాగ్గుదః.	౧ తరుకూణిః, ౨ వాగ్గుదః వాగ్గుదపక్షి పేరులు.

వర్తికా విష్ణులింగీ స్యా	౧ వర్తికా (స్త్రీ), ౨ విష్ణులింగీ (స్త్రీ). మీాలవల్లకిపిట్టపేరులు.
ల్లావకో లఘుజంగలః,	౧ లావకః, ౨ లఘుజంగలః. లావుకపిట్టపేరులు.
సరఃకాకస్తు హంసః స్యాత్ జాలపా త్పురదంశకః. ౧౧౦	౧ సరఃకాకః ౨ హంసః, 3 జాలపాత్ (ద), ౪ పురుదంశకః హంసపేరులు.
గోభండీరః పంకకీరః కోయష్టి ర్జలకుక్కుభః,	౧ గోభండీరః, ౨ పంకకీరః 3 కోయష్టిః, ౪ జలకుక్కుభః. నీటిలోనుండు బెళగువ్వపక్షి, గుడ్డికొంగఅనియందురు.
జీవంజీవో విషమృత్యు ర్జీవజీవో	౧ జీవంజీవః, ౨ విషమృత్యుః, 3 జీవజీవః. చకోరపక్షి.
ఽథమక్షికా. ౧౧౧.మాచికా భంమరాలీ చ	౧ మక్షికా, ౨ మాచికా, 3 భంమరాళీ. ఈఁగపేరులు.
దంశః స్యా ద్భంమ్మరాలికా, భంకారీ	౧ దంశః, ౨ భంమరాళికా (స్త్రీ), 3 భంకారీ. అడవియీాఁగ.
చర్మచట్యాంతు జతునీ గృహమాచికా. ౧౧౨	౧ చర్మచటీ, (స్త్రీ), ౨ జతునీ, 3 గృహమాచికా. రాత్రితిరుగుపక్షివిశేషము.
విషసృకాక్కుభృంగరోలో వరోల స్తృణషట్పదః,	౧ విషసృకాక్కు (స్త్రీ), ౨ భృంగరోలః (పు), 3 వరోలః, ౪ తృణషట్పదః. కందురీఁగపేరులు.
వరటీ తు వరాలీ స్యాత్ బ్రాహ్మణ్యథ	౧ వరటీ (ఈ. స్త్రీ), ౨ వరాళీ, 3 బ్రాహ్మణీ. ఇవి ఆఁడుహంసపేరులు.
తమోమణిః. ౧౧3. ధ్వాంతో న్మేషశ్చ ఖద్యోతో జ్యోతిర్బీజం నిమేషరుక్,	౧ తమోమణిః, ౨ ధ్వాంతోన్మేషః, 3 ఖద్యోతః, ౪ జ్యోతిర్బీజం, ౫ నిమేషరుక్, (చ్). ఇవి మిణుఁగురుపురుగు పేరు.
భ్రమరశ్చంచరీకఃస్యాత్ రోలంబో మధుసూదనః. ౧౧౪. ఇందిందిరఃపుష్పకీటోమధుద్రో మధుకేశటః, రేణువాసోఽథ	౧ భ్రమరః, ౨ చంచరీకః, 3 రోలంబః, ౪ మధుసూదనః, ౫ ఇందిందిరః, ౬ పుష్పకీటః, ౭ మధుద్రః, ౮ మధుకేశటః, ౯ రేణువాసః. ఇవి తుమ్మెద పేరులు.

మశకో ఘోషో రణరణశ్చ సః. ౧౧౫

౧ మశకః, ౨ ఘోషః, 3 రణరణః. ఇవి దోమపేరులు.

పతత్రీతు నాడీచరణః స్యా చ్చంచుభృదనేకజః, స్యుః ఖగో త్పతవారంక కంఠాగ్ని ర్వ్యోమచారిణః. ౧౧౬

౧ పతత్రీ (న్), ౨ నాడీచరణః, 3 చంచుభృత్ (త్), ౪ అనేకజః, ౫ ఖగః, ౬ ఉత్పతః, ౭ వారంకః, ౮ కంఠాగ్నిః, ౯ వ్యోమచారీ (న్), ఇవి పక్షి పేరులు.

యుగల ద్వంద్వ యుగ్మాని యుగం యమలయామలే.

౧ యుగలం (న), ౨ ద్వంద్వం, 3 యుగ్మం, ౪ యుగం, ౫ యమలం, ౬ యామలం ఇవి జంట పేరులు.

ఇతి సింహాదివర్గః

ఇది సింహాదివర్గము.

స్త్రీ వధూ ర్యోషితా రామా మండయంతివధూజనః,

౧ స్త్రీ (ఈ-సీ), ౨ వధూః 3 యోషితా, ౪ రామా, ౫ మండయంతీ, ౬ వధూజనః. ఇవి స్త్రీ పేరులు.

కన్యకాలకనందా సా

౧ కన్యకా, ౨ అలకనందా. ఇవికన్యక పేరులు

భూషితాధర్మకారిణీ. ౧౧౭ సస్వేదా చాథ

౧ భూషితా, ౨ ధర్మకారిణీ, 3 సస్వేదా. ఇవి దోషరహితురాలగు స్త్రీపేరులు.

తరుణీ దిక్కరీధనికాచసా,

౧ తరుణీ (ఈ-సీ), ౨ దిక్కరీ, 3 ధనికా. ఇవి యువతికి పేరులు.

మరుండోచ్చలలాటా స్యా

౧ మరుండా, ౨ ఉచ్చలలాటా ఎత్తైననొసలుకలదాని పేరులు.

త్సశ్మశ్రు ర్నరమానినీ.

౧ సశ్మశ్రుః, ౨ నరమానినీ. ఇవి గడ్డము మీసముగల స్త్రీ పేరులు.

స్నుషా వధూటీ

౧ స్నుషా, ౨ వధూటీ. ఇవి కోడలి పేరులు.

మధురనిస్వనాహంసగద్గదా,

౧ మధురనిస్వనా, ౨ హంసగద్గదా. మధురస్వరముగల స్త్రీ పేరులు.

క్రోధనా భామినీ చండీ

౧ క్రోధనా, ౨ భామినీ, 3 చండీ (ఈ-సీ). కోపవతి పేరులు.

దారుస్త్రీ సాలభంజికా.

౧ దారుస్త్రీ, ౨ సాలభంజికా. కొయ్య బొమ్మ పేరులు.

విరక్తా దుర్భగా

౧ విరక్తా, ౨ దుర్భగా. దౌర్భాగ్య స్త్రీ పేరులు.

సప్తపుత్రసూః సుతవస్కరా

౧ సప్తపుత్రసూః, ౧ సుతవస్కరా. ఏడుగురుకొడుకులతల్లి పేరులు.

పతివ్రతైకపత్నీ స్యా

౧ పతివ్రతా, ౨ ఏకపత్నీ. పతివ్రత పేర్లు.

ద్విధవా జాలికా మతా. ౧౨౦. విశ్వస్తా

౧ విధవా, ౨ జాలికా, 3 విశ్వస్తా. వితంతువు పేరులు.

వాంఛినీ తు స్యాల్లంజికా కలతూలికా,

౧ వాంఛినీ (ఈ-సీ), ౨ లంజికా, 3 కలతూలికా. వ్యభిచారిణి పేరులు.

వేశ్యా శూలా వారవాణి ర్ఝర్ఝురాప్యథ

౧ వేశ్యా, ౨ శూలా, 3 వారవాణిః, ౪ ఝర్ఝురా. ఇవి వేశ్య పేరులు.

కుట్టనీ ౧౨౧. ఇజ్యా స్యా ద్రతతాళీ చ ఘటదాసీ గణేరుకా,

౧ కుట్టనీ, ౨ ఇజ్యా, ౩ రతతాళీ, ౪ ఘటదాసీ, ౫ గణేరుకా. తార్పుకత్తె పేరులు.

మలిష్ఠా సరజాః

౧ మలిష్ఠా, ౨ సరజా. రజస్వలయైన స్త్రీ పేరులు.

షాణ్మాతురద్వైమాతురౌ సమౌ. ౧౨౨

౧ షాణ్మాతురః, ౨ ద్వైమాతురః. ఇద్దఱుతల్లులుగలవాఁడు

సమదు ర్దుహితా

౧ సమదుః (ఉ-సీ), ౨ దుహితా (ఋ) కూఁతురి పేరులు

పుత్రో ద్వితీయః కులధారకః,

౧ పుత్రః, ౨ ద్వితీయః, 3 కులధారకః. ఇవి కొడుకు పేరులు.

పితా జనయితా వప్తా

౧ పితా (ఋ-పు), ౨ జనయితా 3 వప్తా తండ్రి పేరులు.

శిశుకః క్షీరకంఠకః. ౧౨౩. బాలో ముష్టింధయశ్చాథ

౧ శిశుకః, ౨ క్షీరకంఠకః, 3 బాలః, ౪ ముష్టింధయః. ఇవి బాలుని పేరులు.

శ్యాలికా కేలికుంచికా,

౧ శ్యాలికా, ౨ కేలికుంచికా. భార్య తోఁబుట్టువు పేరులు.

నాగరో దేవరః	౧ నాగరః, ౨ దేవరః. మఱఁది పేరులు.
శ్యాలో వారకీరోఽథ	౧ శ్యాలః, ౨ వారకీరః. భార్యతోఁ బుట్టువు పేరు.
సాశ్రుధీః. ౧౨ర. శ్వశ్రూ	౧ సాశ్రుధీః, ౨ శ్వశ్రూః. అత్త పేరులు
ర్వృద్ధః శతానీకో జరంతః స్యా	౧ వృద్ధః, ౨ శతానీకః, 3 జరంతః. వృద్ధుని పేళ్లు.
దథాంశకః, సగంధజ్ఞాతిదాయాదా	౧ అంశకః, ౨ సగంధః, 3 జ్ఞాతిః, ౪ దాయాదః. ఇవి దాయాది పేరులు.
మాతులో మాతృకేశటః.	౧ మాతులః, ౨ మాతృకేశటః మేనమామ పేళ్లు.
భర్తా భరుర్నర్మకీలః ప్రాణనాథస్సుఖోత్సవః, హృదయేశో రతగురు	౧ భర్తా (ఋ. పు), ౨ భరుః, 3 నర్మకీలః, ౪ ప్రాణనాథః, ౫ సుఖోత్సవః, ౬ హృదయేశః, ౭ రతగురుః. ఇవి భర్త పేరులు.
ర్జారః పాపపతిః సమౌ.	౧ జారః, ౨ పాపపతిః. మిండమగని పేళ్లు.
కుమారభృత్యా స్యాద్బాలతంత్రం గర్భిణ్యవేక్షణం,	౧ కుమారభృత్యా, ౨ బాలతంత్రం, 3 గర్భిణ్యవేక్షణం. గర్భిణీస్త్రీచర్య పేరులు.
గర్భాష్టమో దేవమాసో	౧ గర్భాష్టమః, ౨ దేవమాసః. ఎనిమిదవనెలలోఁ బుట్టినబాలుని పేళ్లు.
నాభినాలామలా స్మృతా.	౧ నాభినాలా, ౨ మలా. బొడ్డు పేరులు.
ఆధానికం పుంసవనం సీమంతోన్నయనం చ తత్,	౧ ఆధానికం, ౨ పుంసవనం, 3 సీమంతోన్నయనం. ఇవి ఆయా పేరులుగల ఉత్సవముల పేరులు.
ఖల్లీఢః ఖలితిః	౧ ఖల్లీఢః, ౨ ఖలితిః. బట్టతలవాని పేరులు.

కల్లో బధిరః	౧ కల్లః, ౨ బధిరః చెవిటివాని పేరులు.
ఖోరఖంజకౌ. ౧౨౮	౧ ఖోరః, ౨ ఖంజకః. కుంటివాని పేరులు.
దోర్గడుర్బాహుకుంఠః స్యా	౧ దోర్గడుః, ౨ బాహుకుంఠః. మొండి చేతివాని పేరులు.
దౌషధం తు భిషగ్జితం,	౧ ఔషధం, ౨ భిషగ్జితం. ఔషధము పేరులు.
త్వక్పుష్పికా కిలాసం స్యాత్	౧ త్వక్పుష్పికా (ఆ. స్త్రీ), ౨ కిలాసం. శోభి పేరులు.
శ్లీపదం పాదగండిరః. ౧౨౯	౧ శ్లీపదం, ౨ పాదగండిరః. ఏనుఁగు కాలు పేరులు
యోన్యర్శః కందసంజ్ఞం స్యా త్కిణ శ్శుష్కవ్రణోఽపి చ,	౧ యోన్యర్శః ౨ కందసంజ్ఞః, ౩ కిణః, ౪ శుష్కవ్రణః. ఇవి యోన్యర్శమను మూలవ్యాధి పేరులు.
అజీర్ణో వాయుగండోఽంతర్వమిశ్చపలతాశయః. ౧౩౦	౧ అజీర్ణః, ౨ వాయుగండః, ౩ అంతర్వమిః, ౪ చపలతాశయః. అజీర్ణవ్యాధి పేరులు.
పాపరోగో రక్తవటీ మసూర్యథ	౧ పాపరోగః, ౨ రక్తవటీ, ౩ మసూరీ ఇవి స్ఫోటకవ్యాధి పేరు (వసంతరోగ మని కొందరు.)
తమోవ్రణః, వల్మీకోఽథా	౧ తమోవ్రణః, ౨ వల్మీకః. మాదరోగము పేళ్లు.
తిసారోఽన్నగంధిస్స్యాదుదరామయః. ౧౩౧	౧ అతిసారః, ౨ అన్నగంధిః, ౩ ఉదరామయః. అతిసారవ్యాధి పేరులు.
కురండవృద్ధౌ సింఘాణశేటౌ	(?)
స్కందనరేచనే,	౧ స్కందనం, ౨ రేచనం. విరేచనము పేరులు.
గర్భండో నాభిగుడకోఽ	౧ గర్భండః, ౨ నాభిగుడకః. కాయ బొడ్డు పేరులు.

భిమంథో లోచనామయే.	౧ అభిమంథః, ౨ లోచనామయః. నేత్రరోగము పేరు.
యువగండోఽపగండఃస్యా	౧ యువగండః, ౨ అపగండః. మొటిమల పేరులు.
త్పిత్తం మాయుఃఫలంకరః,	౧ పిత్తం, ౨ మాయుః, 3 పలంకరః పైత్యరోగము పేరులు.
శ్లేష్మావలాశో	౧ శ్లేష్మా (న్-పు), ౨ అవలాశః. శ్లేష్మవ్యాధి పేరులు.
మాంసం తు జరూథమథ	౧ మాంసం, ౨ జరూథం. మాంసము పేళ్లు.
శోణితమ్. ౧౩౩. పలశారోఽథ	౧ శోణితం, ౨ పలశారః. రక్తము పేరులు.
మస్తిష్కోమస్తులింగోఽప్యథ	౧ మస్తిష్కః, ౨ మస్తులింగః. మెదడు పేరులు.
స్నసా వస్నసాథోఽ	౧ స్నసా, ౨ వస్నసా. నరము పేరులు.
ధరమధు క్లీబే వక్త్రాసవః పుమాన్. ౧౩౪	౧ అధరమధు (న), ౨ వక్త్రాసవః. మోవి తేనె పేరులు
జిహ్వామలం తు కులుకం	౧ జిహ్వామలం, ౨ కులుకం నాలుకపై నిపాచి పేరులు.
పిప్పికా దంతజే మలే,	౧ పిప్పికా, ౨ పండ్లపాచి పేరు. (దంతమాలిన్యము)
పిండోఽస్త్రియాం కులం క్షేత్రం శరీరం స్కందపంజరౌ. ౧౩౫. శస్తం వపుః	౧ పిండః (పు), ౨ కులం, 3 క్షేత్రం ౪ శరీరం, ౫ స్కందః, ౬ పంజరః. సామాన్య దేహము పేరులు.
పుద్గలం స్యా	౧ పుద్గలం ప్రశస్త దేహము పేరులు.
దాంగమంగంతు కోమలం,	౧ ఆంగం. కోమలమగు అంగము పేరు.
పాయుస్తనుహ్రదో మార్గ	౧ పాయుః, ౨ తనుహ్రదః, 3 మార్గః. గుదస్థానము పేరులు.
ఉచ్చారస్తు పురీషణః. ౧౩౬	౧ ఉచ్చారః, ౨ పురీషణః. అమేధ్యము పేళ్లు.

భగం గుహ్యం వరాంగం చ కళత్రం జన్మవర్త్మ చ, స్మరాగారం రతిగృహం అధో ధస్థాదిహావ్యయే. ౧౩౭. నాసంధిరధరోఽవాచ్య దేశశ్చ స్మరకూపకః, సంసారమార్గశ్చ రతికుహరః ప్రకృతిః స్త్రియామ్. ౧౩౮. పుష్పాపత్య పథౌ చాథ	౧ భగం, ౨ గుహ్యం, ౩ వరాంగం, ౪ కళత్రం, ౫ జన్మవర్త్మ (న్-న), ౬ స్మరాగారం, ౭ రతిగృహం, ౮ అధః (అవ్య), ౯ అధస్థాత్ (అవ్య), ౧౦ నాసంధిః, ౧౧ అధరః, ౧౨ అవాచ్యదేశః, ౧౩ స్మరకూపకః, ౧౪ సంసారమార్గః, ౧౫ ప్రకృతిః, (ఇ. స్త్రీ), ౧౬ పుష్పపథః, ౧౭ అపత్యపథః. ఇవి భగము పేరులు.
నితంబః స్యాత్కటీరకః	౧ నితంబః, ౨ కటీరకః. పిరుదుల పేరులు.
లింగం తు లాంగలం శేఫః సాధనం మదనాంకుశః. ౧౩౯ స్మరస్తంభశ్చ కందర్పముసలో ధ్వజ ఇత్యపి, స్త్రియాం నాగలతా	౧ లింగం, ౨ లాంగలం, ౩ శేఫః, ౪ సాధనం, ౫ మదనాంకుశః, ౬ స్మరస్తంభః, ౭ కందర్పముసలః, ౮ ధ్వజః, ౯ నాగలతా (స్త్రీ). ఇవి శిశ్నము పేరులు.
చాండకోశస్తు ఫలకోశకః.	౧ అండకోశః, ౨ ఫలకోశకః. వృషణముల పేరులు.
నాభిర్ద్వయో స్తుందకూపీ తుందిస్తుందికరః పుమాన్,	౧ నాభిః (ద్వ), ౨ తుందకూపీ (ఈ. స్త్రీ), ౩ తుందిః, ౪ తుందికరః. ఇవి బొడ్డు పేరులు.
అధోమర్మ శకృద్ద్వారమూ	౧ అధోమర్మ (న్-న), ౨ శకృద్ద్వారం. ఇవి మలద్వారము పేరులు.
రుసక్థి చ జాఘనీ. ౧౪౧	౧ ఊరుః (పు), ౨ సక్థి (ఇ. న), ౩ జాఘనీ (ఈ. స్త్రీ). తొడ పేరులు.
భుజాబాహూ చ బాహుస్స్యా	౧ భుజా (ఆ. స్త్రీ), ౨ బాహూ, ౩ బాహుః. ఇవి భుజముల పేరులు.
త్కులిర్హస్తో భుజాదలః,	౧ కులిః, ౨ హస్తః, ౩ భుజాదలః. చేయి పేరులు.
కుచౌ వక్షోరుహౌ ప్రోక్తౌ	౧ కుచః, ౨ వక్షోరుహః. స్తనముల పేరులు.

హస్తపుచ్ఛం తు కల్మషమ్. | ౧ హస్తపుచ్ఛం, ౨ కల్మషం. చేతికొన పేరులు.

నఖః పునర్భవః కామాంకుశః స్యాత్కరకంటకః, కరేటుః కరశూకశ్చ | ౧ నఖః, ౨ పునర్భవః, ౩ కామాంకుశః, ౪ కరకంటకః, ౫ కరేటుః, ౬ కరశూకః. ఇవి గోళ్ల పేరులు.

పుచ్ఛట్యంగుళిమోటనమ్. | ౧ పుచ్ఛటిః, ౨ అంగుళిమోటనం. మెటికలు విఱుచుట పేరులు.

స్యాత్కాకలం కంఠమణి | ౧ కాకలం, ౨ కంఠమణిః మెడపీక పేరు.

ర్నసా నస్యా చ నాసికా, గంధనాలీ చ నాసిక్యాం | ౧ నసా, ౨ నస్యా, ౩ నాసికా, ౪ గంధనాల (ఈ-సీ), ౫ నాసిక్యం. నాసిక పేరులు.

వాగ్దలం దంతవాససి. ౧౪౪ | ౧ వాగ్దలం, ౨ దంతవాసః (స-న). పెదవి పేరులు.

దంతః ఖురుర్వక్త్రఖురో జంభో హానుర్ద్విజస్తథా, | ౧ దంతః, ౨ ఖురుః, ౩ వక్త్రఖురః, ౪ జంభః, ౫ హానుః, ౬ ద్విజః. ఇది దంతముల పేరులు.

రాజదంతాస్తు చత్వారో దశనానాం పురస్థితాః. ౧౪౫ | ౧ రాజదంతాః. ముందటినాల్గుపండ్ల పేరులు.

గోధిభాలా మహాశంఖం | ౧ గోధిః, ౨ భాలః, ౩ మహాశంఖం. నొసలు పేరులు.

దైవదీపస్తు లోచనం,అంబకం చాథ | ౧ దైవదీపః, ౨ లోచనం, ౩ అంబకం. ఇవి నేత్రము పేరులు.

నేత్రాంబుబాష్పో నాలేతమస్త్రియామ్. | ౧ నేత్రాంబు, ౨ బాష్పః, నాలేతం (పు). కన్నీరు పేరులు.

కటాక్షకాక్షౌ | ౧ కటాక్షః, ౨ కాక్షః. ఇవి కడకంటి చూపు పేరులు.

కాకుస్తు జిహ్వా స్యాత్ప్రతిజిహ్వికా. ౧౪౬. సుధాశ్రవా చ | ౧ కాకుః, ౨ జిహ్వా, ౩ ప్రతిజిహ్వికా, ౪ సుధాశ్రవా (ఆ-సీ). నాలుక పేరులు.

కర్ణస్తు శ్రోతః క్లీబేధ్వనిగ్రహః, స్యాచ్ఛబ్దాధిష్ఠానమథ	౧ కర్ణః. ౨ శ్రోతః (న-స్), 3 ధ్వనిగ్రహః, ౪ శబ్దాధిష్ఠానం. చెవుల పేరులు.
కబరః కేశగర్భకః. ౧౪౭. కబరీ కూటకశ్చాథ	౧ కబరః, ౨ కేశగర్భకః, 3 కబరీ (ఈ-సీ), ౪ కూటకః. ఇవి కొప్పుపేరులు.
కోటిరః స్యాజ్జటా సటా,	౧ కోటిరః, ౨ జటా, 3 సటా ఇవి జడలపేరులు.
కరారోటో౽ంగులీటః	౧ కరారోటః, ౨ అంగులీటః. ఉంగరము పేరులు.
స్యాత్తాడంకః కర్ణదర్పణః	౧ తాడంకః, ౨ కర్ణదర్పణః. కమ్మల పేరులు.
అందుకః పాదకటకో	౧ అందుకః, ౨ పాదకటకః. కాలికడియముల పేరులు.
౽భిషేకస్నానమిత్యపి,	౧ అభిషేకః, ౨ స్నానం. స్నానము పేరులు.
పటచ్చరం జీర్ణవస్త్రం	పటచ్చరం, ౨ జీర్ణవస్త్రం. చినిగినగుడ్డ పేరులు.
సిచయ ప్రోథ శాటకాః.	౧ సిచయః, ౨ ప్రోథః, 3 శాటకః. వస్త్రము పేరులు.
పటవాసః పటమయం దూష్యం వస్త్రగృహం స్థలం.	౧ పటవాసః, ౧ పటమయం, 3 దూష్యం, ౪ వస్త్రగృహం, ౫ స్థలం. డేరా పేరులు.
ఖరగ్రహః ఖరగృహం	౧ ఖరగ్రహః, ౨ ఖరగృహం. మంగలి ఇల్లు పేరు.
కుంబాతు స్థూలశాటకః.	౧ కుంబా, ౨ స్థూలశాటకః దుప్పటి పేరులు.
చోలోండుకః శిరోవేష్టే	౧ చోలోండకః, ౨ శిరోవేష్టః. తలపాగ పేర్లు
విరింగిన్యవగుంఠికా, పాఠీ యవనికా	౧ విరింగిణి, ౨ అవగుంఠికా, 3 పాఠీ, ౪ యవనికా. తెఱపేరులు.

సూర్యరక్తసంజ్ఞం తు కుంకుమమ్. ౧౪౧. జాగుడం దీపనం ఘుస్రం సౌరభంఘుసృణం చ తత్,	౧ సూర్యరక్తసంజ్ఞం, ౨ కుంకుమం, 3 జాగుడం, ౪ దీపనం, ౫ ఘుస్రం, ౬ సౌరభం, ౭ ఘుసృణం. కుంకుమ పేరులు.
స్యాద్రంగమాతృకా లాక్షా	౧ రంగమాతృకా, ౨ లాక్షా. లత్తుక పేరు
గంధకాష్ఠం తుజోంగకమ్.	౧ గంధకాష్ఠం, ౨ జోంగకం. అగరు కడ్డీ పేరులు.
కపిచంచలతైలాఖ్యః సిల్హో	౧ కపిచం,౨ చలతైలాఖ్యః, 3 సిల్హః. ఇవి ధూపద్రవ్యము పేరులు.
ఽథ సరలద్రవః, దధిక్షీర ఘృతాఙ్క-స్స్యాత్	౧ సరలద్రవః, ౨ దధ్యంకః, 3 క్షీరాంకః, ౪ ఘృతాంకః పాలమడ్డి పేరులు
ధూనకో వహ్నివల్లభః.	౧ ధూనకః, ౨ వహ్నివల్లభః. వేగిస బంక పేరులు
శాలవేష్టః సర్జమణిః	౧ శాలవేష్టః, ౨ సర్జమణిః. అందుగ బంక పేరు.
కస్తూరి గంధ చేలికా,మదాహ్వాశ్చాథ	౧ కస్తూరీ, ౨ గంధచేలికా, 3 మదాహ్వాః. కస్తూరి పేరులు.
సంచారీ ధూపో గంధపిశాచికా ౧౪౪	౧ సంచారీ (న్-సీ), ౨ ధూపః, 3 గంధపిశాచికా. ధూపము పేరులు.
రేణుసారస్తు కర్పూరశ్చంద్రభస్మహిమాహ్వయః, వేధకో	౧ రేణుసారః, ౨ కర్పూరః, 3 చంద్రభస్మ (న్-న), ౪ హిమాహ్వయః, ౫ వేధకః. కర్పూరము పేరులు
మాలయస్తు స్యాచ్ఛ్రీఖండో రౌహిణశ్చ సః. ౧౪౫	౧ మాలయః, ౨ శ్రీఖండః, 3 రౌహిణః. ఇవి మంచిగంధము పేరులు.
విచ్ఛిత్తిస్తు కషాయః స్యాత్సమాలంభనమిత్యపి,	౧ విచ్ఛిత్తిః, ౨ కషాయః, 3 సమాలభనం. కుంకుమాదివిలేపనము పేర్లు.
లలాటికా శంఖచరీ	౧ లలాటికా, ౨ శంఖచరీ. పాపట బొట్టు పేరులు.

విష్ఠరః పీఠమస్త్రియాం.

౧ విష్ఠరః, ౨ పీఠం (పు-న). పీఠము పేరు.

నిషద్యా ఖట్వికా సందీ

౧ నిషద్యా, ౨ ఖట్వికా, ౩ సందీ. మంచము పేరులు.

చాతురస్తు మసూరకః,

౧ చాతురః, ౨ మసూరకః. దిండు పేరులు.

ప్రతియత్నస్తు రచనా

౧ ప్రతియత్నః, ౨ రచనా. అలంకారాదిరచనము పేరులు.

కటకోలః పతద్గ్రిహః. ౧౫౭ పూగపీఠం చ

౧ కటకోలః, ౨ పతద్గ్రిహః, ౩ పూగపీఠం. తమ్మపడియ పేరులు.

దీపస్తు స్నేహాశః కజ్జలధ్వజః, దశేంధనో గృహమణిర్దోషాతిలక ఇత్యపి. ౧౫౮

౧ దీపః, ౨ స్నేహాశః, ౩ కజ్జలధ్వజః, ౪ దశేంధనః, ౫ గృహమణిః. ౬ దోషాతిలకః ఇవి దీపము పేరులు.

శిఖాతరుర్దీపవృక్షో జ్యోత్స్నావృక్షోఽథ లోచకః,

౧ శిఖాతరుః, ౨ దీపవృక్షః, ౩ జ్యోత్స్నావృక్షః, ౪ లోచకః. దీపస్తంభము పేరులు

కజ్జలే స్యాదిరిపకే కందుకశ్చోదనాగుడః. ౧౫౯

౧ కజ్జలః, ౨ ఇరిపకః, ౩ కందుకః ౪ చోదనాగుడః. బంతి పేరులు.

నిశ్చుక్వాణం దంతశాణం

౧ నిశ్చుక్వాణం, ౨ దంతశాణం. పండ్లపొడి పేరులు

పిష్టాంతో ధూళిగుచ్ఛకః.

౧ పిష్టాతః, ౨ ధూళిగుచ్ఛః బుక్కా పేరులు.

ఇతి మనుష్యవర్గః.

ఇది మనుష్యవర్గము

వంశ్యః కుల్యశ్చ బీజ్యః స్యాత్

౧ వంశ్యః, ౨ కుల్యః, ౩ బీజ్యః. వంశమందుపుట్టినవాఁడు.

బ్రహ్మచారీ వటుః సమౌ,

౧ బ్రహ్మచారీ (పు-న్), ౨ వటుః. బ్రహ్మచారి పేరులు.

స్యాద్బటూకరణం తూపనయనం

౧ బటూకరణం; ౨ ఉపనయనం. ఉపనయనము పేర్లు.

గృహమేధిని. ౧౬౧. జ్యేష్ఠాశ్రమీ గృహీ

౧ గృహమేధీ, (న్-పు). ౨ జ్యేష్ఠాశ్రమీ, 3 గృహీ (న్-పు), గృహస్థుని పేర్లు.

వానప్రస్థో వైఖానసోఽగ్రహః,

౧ వానప్రస్థః, (అ-పు), ౨ వైఖానసః, 3 అగ్రహః వానప్రస్థుని పేళ్లు.

వక్త్రజస్త్వనమో విప్రో వర్ణజ్యేష్ఠః కఠో ద్విజః. ౧౬౨ మైత్రః పునరుక్తజన్మా స్యాదథ

౧ వక్త్రజః (అ. పు), ౨ అనమః, 3 విప్రః, ౪ వర్ణజ్యేష్ఠః, ౫ కఠః, ౬ ద్విజః, ౭ మైత్రః, ౮ పునరుక్తజన్మా (న్-పు). బ్రాహ్మణుని పేరులు.

బ్రాహ్మణాయనః, శుద్ధసంతానజో విప్రః

౧ బ్రాహ్మణాయనః (అ. పు). పరిశుద్ధవంశమునందుఁ బుట్టినబ్రాహ్మణుని పేరు.

శ్రౌత్రం శ్రోత్రియతాం విదుః

౧ శ్రౌత్రం (అ. న), ౨ శ్రోత్రియతా (ఆ సీ). శ్రోత్రియత్వము పేరులు.

స్యాదక్షరముఖః కాలాక్షరికః శిక్షితాక్షరః, కావ్యస్య కర్తా

౧ అక్షరముఖః (అ. పు), ౨ కాలాక్షరికః (అ. పు), 3 శిక్షితాక్షరః (అ. పు), ౪ కావ్యకర్తా కావ్యకర్త పేరులు.

భవినీగుణనీశీలనం స్మృతమ్.

౧ భవినీ (ఈ సీ), ౨ గుణనీ (ఈ. సీ), 3 శీలనం (అ న). పాఠనిశ్చయము పేరులు.

క్రియాకారో నవచ్ఛాత్రః

౧ క్రియాకారః (అ పు), ౨ నవచ్ఛాత్రః (అ. పు). నవీనవిద్యార్థి పేరులు.

కార్పటికః స మర్మవిత్,

౧ కార్పటికః (అ. పు). మర్మవేత్తయయిన నవీనశిష్యుని పేరు.

పార్షత్పరిషదో గోష్ఠీ

౧ పార్షత్ (త్-సీ). సభాగోష్ఠి పేరు.

రాజసూయో నృపాధ్వరః. ౧౬౪. క్రతూత్తమశ్చాథ

౧ రాజసూయః (అ. పు), ౨ నృపాధ్వరః (అ. పు), 3 క్రతూత్తమః (అ. పు). రాజసూయము పేరులు.

చాంద్రాయణమిందువ్రతం స్మృతం,

౧ చంద్రాయణం (అ. న), ౨ ఇందువ్రతం (అ. న) చాంద్రాయణమను పేరుగల వ్రతము పేరులు.

హావనీ హోమకుండం స్యా	౧ హావనీ. (ఈ-స్త్రీ), ౨ హోమకుండం (అ. న). హోమముచేయు గుండము పేరులు.
న్మహావీరో మఖానలః ౧౬౬	౧ మహావీరః (అ. పు), ౨ మఖానిలః (అ. పు) యజ్ఞాగ్ని పేరులు.
హోమధూమస్తు నిగణో	౧ హోమధూమః (అ. పు),౨ నిగణః, (అ పు). హోమసంబంధమయిన పొగ పేరులు
హోమభస్మతు వైష్ణుభం,	౧ హోమభస్మ (న్-న), ౨ వైష్ణుభం (అ న). హోమభస్మము పేరులు
ఆర్యకం పిండపాత్రాదిపితృ కార్యమథో	౧ ఆర్యకం (అ. న). పిండపాత్రాది రూపమైన పితృకార్యము పేరు.
హవిః. ౧౬౭ హోత్రం హవిష్యం సాన్నాయ్యం	౧ హవిః ([illegible]-న), ౨ హోత్రం (అ. న), ౩ హవిష్యం (అ. న), ౪ సాన్నాయ్యం (అ. న). హవిస్సు పేరులు.
పాఠకో ధర్మభాణకః,	౧ పాఠకః (అ. పు), ౨ ధర్మభాణకః (అ. పు) పాఠకుని పేరులు.
సభ్యాస్తు ప్రాశ్నికా	౧ సభ్యాః (అ. పు). ౨ ప్రాశ్నికః (అ. పు). సభ్యుల పేరులు
దేవద్రోణీ యాత్రా దివౌకసామ్ ౧౬౮	౧ దేవద్రోణీ (ఈ-స్త్రీ) దేవతలయొక్క గమనము పేరు.
ఇష్టాపూర్తం తదేకోక్త్యా యాగఖాతాదికర్మయత్,	౧ ఇష్టాపూర్తం (అ. న). యజ్ఞము కూపతటాకాదుల నిర్మాణముల పేరులు.
యజ్ఞద్రవ్యంతుపాత్రీయం	౧ యజ్ఞద్రవ్యం (అ. న), ౨ పాత్రీయం (అ. న) యజ్ఞద్రవ్యము పేరులు.
ప్రాఘుణిస్త్వతిథిర్ద్వయోః	౧ ప్రాఘుణిః (ఇ. పు), ౨ అతిథిః (ఇ. పు). అతిథి పేరులు.
కౌశలీ కుశలప్రశ్నః	౧ కౌశలీ (ఈ. స్త్రీ), ౨ కుశలప్రశ్నః (అ. పు). కుశలప్రశ్న పేరులు.

సమీచీ వందనా మతా,	౧ సమీచీ (ఈ. స్త్రీ), ౨ వందనా ఆ. స్త్రీ) నమస్కారము పేరులు.
ఉపోషణం తూపవాసో రోగాద్యై ర్లంఘనం చ తత్ ౧౭౦.	౧ ఉపోషణం (అ. న), ౨ ఉపవాసః అ పు) ఉపవాసము పేరులు ౧ లంఘన్యం (అ న) రోగాదులచే చేయఁబడిన ఉపవాసము పేరు
ద్విత్రిరాత్ర్యంతరే భుక్తమాహుః	
షష్ఠాలుకాలకం, రాద్ధం సిద్ధమథో	౧ షష్ఠాలుకాలకం (అ న), ౨ రాద్ధం (అ న), ౩ సద్ధం (అ. న) రెండుమూఁడు రోజులతర్వాత చేయఁబడిన భోజనము పేరులు.
చారువ్రతామాసోపవాసినీ	౧ చారువ్రతా (ఆ స్త్రీ), ౨ మాసోపవాసినీ (ఈ. స్త్రీ) మాసపర్యంతము ఉపవసించు స్త్రీ పేరులు.
స్యాద్గాయత్రీ తు సావిత్రీ	౧ గాయత్రీ (ఈ స్త్రీ), ౨ సావిత్రీ (ఈ స్త్రీ). గాయత్రి పేరులు.
బ్రహ్మారణ్యం తు పాఠభూః,	౧ బ్రహ్మారణ్యం (అ. న), ౨ పాఠభూః (ఊ. స్త్రీ). వేదపాఠముజరుగుచోటు పేరులు
పవిత్రం యజ్ఞోపవీతం బ్రహ్మసూత్రం ద్విజాయనీ	౧ పవిత్రం (అ న), ౨ యజ్ఞోపవీతం (అ న), ౩ బ్రహ్మసూత్రం (అ న),౪ ద్విజాయనీ (ఈ స్త్రీ). యజ్ఞోపవీతము పేరులు.
కచ్ఛా కచ్ఛటికా కక్ష్యా ధటీ కౌపీనమిత్యపి,	౧ కచ్ఛా (ఆ స్త్రీ), ౨ కచ్ఛటికా (ఆ. స్త్రీ), ౩ కక్ష్యా (ఆ, స్త్రీ), ౪ ధటీ (ఈ. స్త్రీ), ౫ కౌపీనం (అ న) గోఁచి పేరులు.
బైడాలవ్రతికః సర్వాభిసంధీ ధర్మతాపసః. ౧౭౩	౧ బైడాలవ్రతికః (అ. పు), ౨ సర్వాభిసంధీ (న్-పు), ౩ ధర్మతాపసః (అ. పు) కపటతపస్వి పేరులు.
కమండలుశ్చైత్యముఖో	౧ కమండలుః (ఉ. పు), ౨ చైత్యముఖః (అ. పు). కమండలు పేరులు.

జోటింగస్తు మహావ్రతీ, ఉరస్కటః పంచవటో బాలయజ్ఞోపవీతకం. ౧౭౪

౧ జోటింగః (అ. పు), ౨ మహావ్రతీ (న్-పు), 3 ఉరస్కటః (అ. పు), ౪ పంచవటః (అ పు), ౫ బాలయజ్ఞోపవీతకః. మహావ్రతి పేరులు.

భాలే తిస్రో భస్మరేఖా త్రిపుండ్రకమథ

౧ త్రిపుండ్రకం (అ. న). ఫాలప్రదేశమందుండు మూఁడు భస్మరేఖల పేరు.

ర్షయః, శాపాస్త్రాః సత్యవచసో

౧ ఋషిః, ౨ శాపాస్త్రః, 3 సత్యవచాః (స్-పు) ఇవి ఋషులకు పేరులు.

వ్యాసాద్యాస్తుమహర్షయః

౧ మహర్షిః. వ్యాసాదిమహర్షుల పేరు.

పరమర్షయస్తు భేలాద్యా

౧ పరమర్షిః. భేలుఁడు మొదలగు పరమర్షుల పేరు.

దేవర్షయః కణాదయః,

౧ దేవర్షిః. కణుఁడు మొదలగు దేవర్షుల పేరు

బ్రహ్మర్షయో వసిష్ఠాద్యా

౧ బ్రహ్మర్షిః వసిష్ఠాదిఋషుల పేరులు.

సుశ్రుతాద్యా శ్రుతర్షయః

౧ శ్రుతర్షిః. సుశ్రుతాదుల పేరు.

ఋతుపర్ణాదయో రాజర్షయః

౧ రాజర్షిః. ఋతుపర్ణుఁడు మొదలగు వారి పేరు.

కాండర్షయస్త్వమీ, జైమిన్యాద్యా

౧ కాండర్షిః జైమిని మొదలగు ఋషుల పేరు

నారదస్తు కపివక్త్రో విధాత్రభూః. ౧౭౫

౧ నారదః, ౨ కపివక్త్రః, 3 విధాత్రభూః (ఊ. పు) నారదముని పేరులు.

దేవబ్రహ్మా దేవలశ్చ

౧ దేవబ్రహ్మా (న్-పు), ౨ దేవలః. దేవలముని పేరు.

దుర్వాసాస్తు కుశారణిః,

౧ దుర్వాసాః (స్-పు), ౨ కుశారణిః (ఇ. పు). దుర్వాసమహర్షి పేరు.

ప్రాచేతసస్తు వాల్మీకిః కవిజ్యేష్ఠః కుశీవశః. ౧౭౬. అపి వల్మీకవాల్మీకౌ

౧ ప్రాచేతసః, ౨ వాల్మీకిః, 3 కవిజ్యేష్ఠః, ౪ కుశీవశః, ౫ వల్మీకః, ౬ వాల్మీకః. ఇవి వాల్మీకి పేరులు.

కృతకోటిస్తు కాశ్యపః,	౧ కృతకోటిః, ౨ కాశ్యపః. కాశ్యప మునిపేళ్లు.
కృష్ణద్వైపాయనో వేద వ్యాసః స్యాత్సత్యభారతః. ౧౨౯. పారాశరిః సాత్యవతో మాఠరో బాదరాయణః,	౧ కృష్ణద్వైపాయనః, ౨ వేదవ్యాసః, 3 సత్యభారతః, ౪ పారాశరిః, ౫ సాత్యవతః, ౬ మాఠరః, ౭ బాదరాయణః. వ్యాసమహర్షి పేళ్లు.
వసిష్ఠో ఽరుంధతీనాథో	౧ వసిష్ఠః, ౨ అరుంధతీనాథః. వసిష్ఠుని పేళ్లు.
విశ్వామిత్ర స్తు గాధిజః.	౧ విశ్వామిత్రః, ౨ గాధిజః. విశ్వామిత్రుని పేళ్లు.
గౌతమ స్తు శతానందః	౧ గౌతమః,౨ శతానందః. గౌతముని పేళ్లు.
కణాదః కాశ్యపః సమా,	౧ కణాదః, ౨ కాశ్యపః, కణాదుని పేళ్లు.
ధన్వంతరి ర్దివోదాసః	౧ ధన్వంతరిః, ౨ దివోదాసః. ధన్వంతరి పేళ్లు.
కాశిరాజః సుధోద్భవః.	౧ కాశిరాజః, ౨ సుధోద్భవః కాశిరాజను ఋషిపేర్లు.
పాలకాఖ్యా గణవతీ	౧ పాలకాఖ్యా,౨ గణవతీ (ఈ స్త్రీ), ధన్వంతరి తల్లి పేరు.
కరేణూ రుచిరాసుతః,	౧ కరేణుః, ౨ రుచిరాసుతః. కరేణు మహర్షి పేళ్లు.
విష్ణుగుప్త స్తు కౌండిన్య	౧ విష్ణుగుప్తః, ౨ కౌండిన్యః. కౌండిన్యముని పేరులు.
శ్చాణక్యో ద్రోమిణో ఽంశులః. ౧౩౨. వాత్స్యాయనో మందనాగః పక్షిలస్వామినావపి	౧ చాణక్యః, ౨ ద్రోమిణః, 3 అంశులః, ౪ వాత్స్యాయనః, ౫ మందనాగః, ౬ పక్షిలః, ౭ స్వామిా (న్. పు) చాణక్యునకు పేరులు.
ఉపవర్షో హాలభృతిః కృతకోటి రయాచితః. ౧౩3	౧ ఉపవర్షః, ౨ హాలభృతః, 3 కృతకోటిః. ఉపవర్షమహాముని పేరులు.

పాణినిస్త్వాహికే దాక్షీపుత్రః శాలంకిపాణినౌ, శాణోత్తరీయోఽథ	౧ పాణినిః, ౨ ఆహికః, 3 దాక్షీపుత్రః, ౪ శాలంకిః, ౫ పాణినః, ౬ శాణోత్తరీయః. ఇవి పాణినిపేర్లు.
వ్యాడిర్వింధ్యస్థో నందినీసుతః. మేధావీ	౧ వ్యాడిః, ౨ వింధ్యస్థః, 3 నందినీసుతః, ౪ మేధావీ (న్-పు). వ్యాడిమహర్షి పేరులు.
చాథ మేధాజిత్ కాత్యః కాత్యాయనశ్చ సః, పునర్వసుర్వరరుచి	౧ మేధాజిత్ (త్-పు), ౨ కాత్యః, 3 కాత్యాయనః, ౪ పునర్వసుః, ౫ వరరుచిః. వరరుచిమహర్షి పేరులు.
ర్గోనర్దీయః పతంజలిః, చూర్ణికృద్భాష్యకారశ్చ	౧ గోనర్దీయః, ౨ పతంజలిః, 3 చూర్ణికృత్ (త్-పు), ౪ భాష్యకారః. పతంజలిపేరులు
హరిర్భర్తృహరిః స్మృతః,	౧ హరిః, ౨ భర్తృహరిః. భర్తృహరి పేరులు.
రఘుకారః కాళిదాసో మేధారుద్రశ్చ కోటిజిత్. ౧౮౬	౧ రఘుకారః, ౨ కాళిదాసః, 3 మేధారుద్రః, ౪ కోటిజిత్ (త్-పు). కాళిదాసకవిపేరులు.
భారవిః శతపుష్పః స్యా	౧ భారవిః, ౨ శతపుష్పః. భారవికవిపేరులు.
ద్భవభూతిస్తు విస్మృతః, భూగర్భోఽప్యథయః	౧ భవభూతిః, ౨ విస్మృతః 3 భూగర్భః. భవభూతికవిపేరులు.
ప్రాతః స్మర్యతే శుభకామ్యయా. ౧౮౭. స్వస్వగృహీతనామా స్యా	౧ స్వస్వగృహీతనామా (న్-పు), ప్రాతఃకాలమున శుభార్థమై స్మరింపబడు మునీంద్రుని పేరు.
త్పైండిన్యం భైక్షజీవికా	౧ పైండిన్యం, ౨ భైక్షజీవికా. బిచ్చమెత్తుకొని బ్రదుకుట పేరులు
పాషండకౌలికౌ	౧ పాంషడః ౨ కౌలికః. పాషండుని పేరులు
ఖంజనరతం యతిమైథునే,	౧ ఖంజనతరం, ౨ యతిమైథునం. మునులు చేయుసంభోగము పేరులు.

అభావాదంగనాత్యాగస్తు రగబ్రహ్మచర్యకం,

౧ తురగబ్రహ్మచర్యకం. అభావముచే బ్రహ్మచర్యము వహించుటపేరు.

ముఖఘంటా హులహులీ

౧ ముఖఘంటా (ఆ. సీ), ౨ హులహులీ. స్త్రీలచేఁ జెప్పఁబడుమంగళశబ్దముల పేరులు.

నాగవీటస్తుటాంకరః. ౧౮౯.
ఖటకస్త్ర్యక్షరశ్చాథ

౧ నాగవీటః, ౨ టాంకరః, 3 ఖటకః ౪ త్ర్యక్షరః. మనువుకుదుర్చువాని పేరులు.

దారకర్మగ్రహఃవాధుక్యం చ వివాహే స్యా

౧ దారకర్మ (న్ - న), ౨ కరగ్రహః, 3 వాధుక్యం, ౪ వివాహః. పెండ్లి పేరులు.

త్కుహాలిః పూగపుష్పికా

౧ కుహాలిః, ౨ పూగపుష్పికా. వివాహ సంబంధమగు పుష్ప తాంబూలము పేరులు.

నాందీస్తోరణస్తంభ

౧ నాందీకః, ౨ తోరణస్తంభః. తోరణముకట్టుస్తంభము పేరులు.

స్సురతం త్వభిభానితం ధర్షితం సంప్రయోగో నారతం చాబ్రహ్మచర్యకం ౧౯౧ ఉపసృష్టం త్రిభద్రం చ క్రీడారత్నం మహాసుఖం

౧ సురతం, ౨ అభిభానితం, 3 ధర్షితం, ౪ సంప్రయోగః, ౫ రతం, ౬ అబ్రహ్మచర్యకం, ౭ ఉపసృష్టం, ౮ త్రిభద్రం, ౯ క్రీడారత్నం. మహాసుఖంగా సంభోగము పేరులు.

ఇతి బ్రహ్మవర్గః.

ఇది బ్రహ్మవర్గము.

ద్విజలింగీ నృపః క్షత్రః క్షత్రియోఽథ

౧ ద్విజలింగ (న్-పు), ౨ నృపః, 3 క్షత్రః, ౪ క్షత్రియః. ఇవి క్షత్రియుని పేరులు.

ప్రజేశ్వరః, రాజాధిపో

౧ ప్రజేశ్వరః, ౨ రాజా (న్-పు), 3 అధిపః. రాజు పేరులు.

మండలేశ ఏకజన్మా భయాపహః. ౧౯౨

౧ మండలేశః, ౨ ఏకజన్మా (న్-పు), 3 భయాపహః. ఇవి మండలేశ్వరుని పేరులు.

స్కంధావారః స్యా త్కటకః
౧ స్కంధావారః, ౨ కటకః. సేన పేరులు.

శిబిరంతు బలస్థితిః,
౧ శిబిరం, ౨ బలస్థితిః. సేనాస్థానము పేరులు.

ఆదిరాజః పృథుర్వైన్యః
౧ ఆదిరాజః, ౨ పృథుః, 3 వైన్యః. పృథుచక్రవర్తిపేరులు

కాకుత్థ్సస్తు పురంజయః
౧ కాకుత్థ్సః ౨ పురంజయః కాకుత్థ్సని పేరు.

యౌవనాశ్వస్తు మాంధాతా
౧ యౌవనాశ్వః, ౨ మాంధాతా (ఋ-పు) మాంధాతపేరులు.

ఖట్వాంగస్తు దిలీపరాట్
౧ ఖట్వాంగః, ౨ దిలిపరాట్ (జ-పు) దిలీపునిపేరులు

రామోదాశరథిః కౌసల్యాజనిర్దశకంఠజిత్. ౧౯౪
౧ రామః, ౨ దాశరథిః, 3 కౌసల్యాజనిః, ౪ దశకంఠజిత్ (త్-పు) రామునిపేరులు

మైథిలీ జానకీ సీతా వైదేహీ భూమిజా చ సా,
౧ మైథిలీ (ఈ-స్త్రీ), ౨ జానకీ, 3 సీతా, ౪ వైదేహీ, ౫ భూమిజా సీతాదేవిపేరులు

రామపుత్రౌ కుశలవా వేకయోక్త్యా కుశీలవౌ. ౧౯౫
౧ రామపుత్రౌ, ౨ కుశలవౌ, 3 కుశీలవౌ ఏకోక్తిచే కుశలవులపేరులు.

సౌమిత్రి ర్లక్ష్మణో మేఘనాదజిచ్చాథ
౧ సౌమిత్రిః, ౨ లక్ష్మణః, 3 మేఘనాదజిత్ (త్-పు). లక్ష్మణునిపేరులు

రావణః, రాక్షసేంద్రో దశముఖో లంకేశో ధనదానుజః. ౧౯౬. మండోదరీశః పౌలస్త్యో
౧ రావణః, ౨ రాక్షసేంద్రః, 3 దశముఖః, ౪ లంకేశః, ౫ ధనదానుజః ౬ మండోదరీశః, ౭ పౌలస్త్యః. రావణుని పేరులు.

మేఘనాద స్తు శక్రజిత్
౧ మేఘనాదః, ౨ శక్రజిత్ (త్-పు). ఇంద్రజిత్తుపేరులు.

హనూమాన్హనుమా నాంజనేయో యోగచరానిలీ.
౧ హనూమాన్ (త్-పు), ౨ హనుమాన్, 3 ఆంజనేయః, ౪ యోగచరః,

౧౯౭. హిడింబారమణో రామదూతశ్చైవార్జునధ్వజః	౫ అనిలీ (న్-పు), ౬ హిడింబారమణః, ౭ రామదూతః, ౮ అర్జునధ్వజః. ఆంజనేయుని పేరులు.
ఐంద్రిస్తు వాలీ వాలిశ్చ	౧ ఐంద్రిః, ౨ వాలీ (న్-పు), 3 వాలిః (ఇ పు). వాలి పేరులు.
సుగ్రీవో రవినందనః.	౧ సుగ్రీవః, ౨ రవినందనః సుగ్రీవుని పేరులు
ఐలః పురూరవా బౌధి రూర్వశీవల్లభశ్చ సః,	౧ ఐలః, ౨ పురూరవాః (స్-పు), 3 బౌధిః, ౪ ఊర్వశీవలభః. పురూరవుని పేరులు.
యయాతి ర్నాహుషి	౧ యయాతిః, ౨ నాహుషిః యయాతి పేరులు.
శ్శాకుంతలేయో భరతః స్మృతః. ౧౯౯. దౌష్యంతిః సర్వదమనో	౧ శాకుంతలేయః, ౨ భరతః, 3 దౌష్యంతిః, ౪ సర్వదమనః భరతుని పేళ్లు.
ఽర్జునో బాహుసహస్రభృత్, హైహయః కార్తవీర్యశ్చ	౧ అర్జునః, ౨ బాహుసహస్రభృత్ (త్-పు), 3 హైహయః, ౪ కార్తవీర్యః. కార్తవీర్యార్జునుని పేరులు.
పుణ్యశ్లోక స్తు బాహుకః ౨౦౦ నలోఽశ్వవిన్నైషధశ్చ	౧ పుణ్యశ్లోకః, ౨ బాహుకః, 3 నలః, ౪ అశ్వవిత్ (ద్), ౫ నైషధః. నలుని పేరులు
మహాభిష్మ స్సశంతనుః, ప్రతీపో స్య ప్రియా	౧ మహాభిష్మః, ౨ శంతనుః (ఉ-పు), 3 ప్రతీపః శంతనుని పేరులు.
కాలీ దాసేయీ చ ఝషోదరీ. ౨౦౧. విచిత్రవీర్య చిత్రాంగద సూర్యోజనగంధికా, వ్యాసమాతా సత్యవతీ	౧ కాలీ, ౨ దాసేయీ, 3 ఝషోదరీ, ౪ విచిత్రవీర్యసూః, ౫ చిత్రాంగదసూః, ౬ యోజనగంధికా, ౭ వ్యాసమాతా (ఋ. స్త్రీ), ౮ సత్యవతీ (ఈ. స్త్రీ). శంతను భార్య పేరులు
గాంగేయో గాంధినీ సుతః. ౨౦౨. దేవవ్రతః శాంతనవో గాంగో గాంగాయనిశ్చ సః,	౧ గాంగేయః, ౨ గాంధినీసుతః, 3 దేవవ్రతః, ౪ శాంతనవః, ౫ గాంగః, ౬ గాంగాయనిః, ౭ భీష్మః, ౮ కౌణపదం

భీష్మః కౌణపదంతశ్చ స్వేచ్ఛామృత్యుః పురావసుః.

తః, ౯ స్వేచ్ఛామృత్యుః, ౧౦ పురావసుః. భీష్ముని పేరులు.

ధృతరాష్ట్ర స్త్వాంబికేయః

౧ ధృతరాష్ట్రః, ౨ ఆంబికేయః. ధృతరాష్ట్రుని పేరులు.

పాండుర్మాద్రీపృథాపతిః,

౧ పాండుః, ౨ మాద్రీపతిః, ౩ పృథాపతిః. పాండురాజు పేరులు.

దుర్యోధనస్తు కురురాడ్గాంధారేయః సుయోధనః.

౧ దుర్యోధనః, ౨ కురురాట్ (జ్-పు), ౩ గాంధారేయః, ౪ సుయోధనః. దుర్యోధనుని పేరులు.

ధర్మపుత్రోఽజమీఢ స్స్యాత్ కర్ణానుజ యుధిష్ఠిరౌ, అజాతశత్రుః కంకోఽథ

౧ ధర్మపుత్రః, ౨ అజమీఢః, ౩ కర్ణానుజః, ౪ యుధిష్ఠిరః, ౫ అజాతశత్రుః, ౬ కంకః ధర్మరాజు పేరులు.

భీమసేనః కటప్రణః. ౨౦౫. వీరరేణు ర్నాగబలో గుణకారో వృకోదరః, బక కీచక కిర్మీరజరాసంధ హిడింబజిత్.

౧ భీమసేనః, ౨ కటప్రణః, ౩ వీరరేణుః, ౪ నాగబలః, ౫ గుణకారః, ౬ వృకోదరః, ౭ బకజిత్ (త్-పు), ౮ కీచకజిత్, ౯ కిర్మీరజిత్, ౧౦ జరాసంధజిత్, ౧౧ హిడింబజిత్ భీమసేనుని పేరులు

పార్థః కిరీటీ గాండీవీ గుడాకేశో బృహన్నలః, అర్జునః ఫాల్గునో జిష్ణు ర్విజయశ్చ ధనంజయః. ౨౦౭. సవ్యసాచీ సుభద్రేశః శబ్దభేదీ కపిధ్వజః, వార్త్రఘ్నశ్చాపి బీభత్సుః

౧ పార్థః, ౨ కిరీటీ (న్-పు), ౩ గాండీవీ (న్-పు), ౪ గుడాకేశః, ౫ బృహన్నలః, ౬ అర్జునః, ౭ ఫాల్గునః, ౮ జిష్ణుః, ౯ విజయః, ౧౦ ధనంజయః, ౧౧ సవ్యసాచీ (న్-పు), ౧౨ సుభద్రేశః, ౧౩ శబ్దభేదీ (న్-పు), ౧౪ కపిధ్వజః, ౧౫ వార్త్రఘ్నః, ౧౬ బీభత్సుః అర్జునుని పేరులు.

ద్రౌపదీ పాండుశర్మిలా. ౨౦౮. పాంచాలీ పార్షతీ కృష్ణా వేదిజా నిత్యయౌవనా, యాజ్ఞసేన్యథ

౧ ద్రౌపదీ (ఈ. సీ), ౨ పాండుశర్మిలా, ౩ పాంచాలీ, ౪ పార్షతీ, ౫ కృష్ణా, ౬ వేదిజా, ౭ నిత్యయౌవనా, ౮ యాజ్ఞసేనీ. ద్రౌపది పేరులు

రాధేయో వసుషేణోఽర్కనందనః. ౨౦౯. ఘటోత్క

౧ రాధేయః, ౨ వసుషేణః, ౩ అర్కనందనః, ౪ ఘటోత్కచాంతకః, ౫ కర్ణః,

చాంతకః కర్ణః చంపేశః సూతపుత్రకః,	౬ చంపేశః, ౭ సూతపుత్రకః. కర్ణుని పేరులు
ద్రోణ స్తు గురు రాచార్యో	౧ ద్రోణః, ౨ గురుః, 3 ఆచార్యః. ద్రోణాచార్యుని పేరులు.
అశ్వత్థామా తు కృపీసుతః. ౨౧౦. ద్రౌణాయనోఽథ	౧ అశ్వత్థామా (న్-పు), ౨ కృపీసుతః, 3 ద్రౌణాయనః అశ్వత్థామ పేరులు.
రాజర్షి ర్జనమేజయసంజ్ఞకః, పారీక్షితోఽప్యథ	౧ రాజర్షిః, ౨ జనమేజయసంజ్ఞకః, 3 పారీక్షితః జనమేజయుని పేరులు.
జరత్కారు ర్యాయావరో మతః ౨౧౧	౧ జరత్కారుః, ౨ యాయావరః జరత్కారుఁడను రాజు పేరులు.
ప్రియాస్య మనసా దేవీ జరత్కారు ద్వయో స్తయోః,	౧ మనసా దేవీ (ఈ. స్త్రీ), ౨ జరత్కారుః (ఉ. స్త్రీ). జరత్కారుని భార్య పేరులు.
ఆస్తీక నామా తనయో	౧ ఆస్తీకనామా (న్-స్త్రీ) జరత్కారు పుత్రి పేరు.
విరోచనసుతో బలిః ౨౧౨	౧ విరోచనసుతః, ౨ బలిః బలిచక్రవర్తి పేరులు.
బాణో వింధ్యావలీపుత్ర	౧ బాణః, ౨ వింధ్యావళీపుత్రః. బాణుని పేరులు
స్త్వాష్ట్రో వృత్రోఽప్యహి శ్చ సః,	౧ త్వాష్ట్రః, ౨ వృత్రః, 3 అహిః. వృత్రాసురుని పేరులు.
దమఘోషసుత శ్చైద్య శ్చేదిరాట్ శిశుపాలకః.	౧ దమఘోషసుతః, ౨ చైద్యః, 3 చేదిరాట్ (జ్-పు), ౪ శిశుపాలకః. శిశుపాలుని పేరులు
బార్హద్రథి ర్జరాసంధః	౧ బార్హద్రథిః, ౨ జరాసంధః. జరాసంధుని పేరులు
కంస స్స్యా దుగ్రసేనజః, కర్ణిసుతో మూలదేవో మూలభద్రః కలాంకురః. ౨౧౪	౧ కంసః, ౨ ఉగ్రసేనః, 3 కర్ణిసుతః, ౪ మూలదేవః, ౫ మూలభద్రః, ౬ కలాంకురః. కంసుని పేరులు.

మంత్రీ గ్రంథిహారోఽమాత్యో	౧ మంత్రీ (న్-పు), ౨ గ్రంథిహారః, 3 అమాత్యః. మంత్రి పేరులు.
ద్వాస్థిస్తో వేత్రధారకః, దౌవారికో వర్తరూకో గర్వాటో దండవాసిని ౨౧౫	౧ ద్వాస్థితః, ౨ వేత్రధారకః, 3 దౌవారికః, ౪ వర్తరూకః, ౫ గర్వాటః, ౬ దండవాసీ (న్-పు) ద్వారపాలకుని పేరులు
సహపాంశుకిలః స్నేహీ వయస్యోఽ	౧ సహపాంశుకిలః, ౨ స్నేహీ (న్-పు), 3 వయస్యః. స్నేహితుని పేరులు.
ప్యథవార్తికః, వార్తాయనః ప్రవృత్తజ్ఞో	౧ వార్తికః, ౨ వార్తాయనః, 3 ప్రవృత్తజ్ఞః. దూతుని పేరులు.
మౌహూర్తో దైవలేఖకః	౧ మౌహూర్తః, ౨ దైవలేఖకః జ్యోతిష్కుని పేరులు.
చిత్రోక్తిః పుష్పశకటీ దైవప్రశ్న ఉపశ్రుతిః,	౧ చిత్రోక్తిః (స్త్రీ), ౨ పుష్పశకటీ (-ఈ. స్త్రీ), 3 దైవప్రశ్నః, ౪ ఉపశ్రుతిః (ఇ స్త్రీ). ఉపశ్రుతి పేరులు.
లేఖకో మసిపణ్యః స్యాద్ఘోరకః కిరికోఽపి సః. ౨౧౬	౧ లేఖకః, ౨ మసిపణ్యః, 3 ఘోరకః, ౪ కిరికః లేఖకుని పేరులు
మాసీధానీ మసిమణి మేలాంధుర్వర్ణకూపికా,	౧ మాసీధానీ (-ఈ. స్త్రీ), ౨ మసిమణిః, 3 మేలాంధుః, ౪ వర్ణకూపికా. సిరాబుడ్డి పేరులు.
మసీజలం తు మేలా స్యా	౧ మసీజలం, ౨ మేలా (ఆ స్త్రీ). సిరా పేరులు.
త్పరాంజన మసి ర్ద్వయోః.	౧ పరాంజనం, ౨ అసిః (పు). కాటుక పేరులు.
లేఖనీ వర్ణతూలి స్యా	౧ లేఖనీ (-ఈ-స్త్రీ), ౨ వర్ణతూలీ (-ఈ-స్త్రీ). కలము పేరులు.
ల్లేఖో వాచికహారకః, వర్ణదూతః స్వస్తిముఖః	౧ లేఖః, ౨ వాచికహారకః, 3 వర్ణదూతః, ౪ స్వస్తిముఖః. జాబు పేరులు.
కచేలం తన్నిబంధనం. ౨౧౭	౧ కచేలం. జాబు పెట్టుసంచి పేరు.
లేఖ్యస్థానం గ్రంథకూటౌ	౧ లేఖ్యస్థానం, ౨ గ్రంథకూటః. టప్పాకచ్చేరి పేరులు.

ముద్రా ప్రత్యయకారిణీ,	౧ ముద్రా, ౨ ప్రత్యయకారిణీ. మొహరు పేరులు
యాతుర్గంతుశ్చ పథికో	౧ యాతుః, ౨ గంతుః, 3 పథికః. బాటసారి పేరులు
హారిః పథికసంతతిః ౨౨౦	౧ హారిః, ౨ పథికసంతతిః. బాటసారుల గుంపు పేరులు.
సందేశః ప్రాభృతం కౌశ	౧ సందేశః, ౨ ప్రాభృతం, 3 కౌశలీ (ఈ-సీ) వర్తమానము పేరులు.
ల్యుత్కోచ స్తూపదానకం,	౧ ఉత్కోచః, ౨ ఉపదానకం. కానుక పేరులు.
జనాంతికం త్వప్రకాశో	౧ జనాంతికం, ౨ అప్రకాశః. చాటుగా మాటలాడుట పేరులు.
లుండీ స్యాన్న్యాయసారిణీ.	౧ లుండీ (ఈ-సీ), ౨ న్యాయసారిణీ. యుక్తిగాఁ బని చేయునట్టి స్త్రీ పేరులు.
తాంబూలదో వాగ్గులికో	౧ తాంబూలదః, ౨ వాగ్గులికః. తాంబూలమిచ్చువాని పేరులు.
సంవాహకో ఽంగమర్దకః,	౧ సంవాహకః, ౨ అంగమర్దకః. దేహము పిసుకువాని పేరులు.
చామరం రోమగుత్సం చ కేశరం చాపచూలకమ్ ౨౨౨	౧ చామరం, ౨ రోమగుత్సం, 3 కేశరం, ౪ అపచూలకం. చామరము పేరులు.
కశేరు మంథరు	౧ కశేరుః, ౨ మంథరుః చామరపు గాలి పేరులు
ప్రోతోత్సాదనం వస్త్రకుట్టిమం, ఛత్రం పుటోటజం	౧ ప్రోతోత్సాదనం, ౨ వస్త్రకుట్టిమం, 3 ఛత్రం, ౪ పుటోటజం. గొడుగు పేరులు
రాజశృంగం కనకదండకే	౧ రాజశృంగం, ౨ కనకదండకం. బంగారు కట్టులుగల గొడుగు పేరులు.
హస్తీ మహామృగః పీలుః సింధురో దీర్ఘమారుతః, రాజీవో జలకాంక్షశ్చ నిర్ఝరః	౧ హస్తీ (న్-పు), ౨ మహామృగః, 3 పీలుః, ౪ సింధురః, ౫ దీర్ఘమారుతః, ౬ రాజీవః, ౭ జలకాంక్షః, ౮ నిర్ఝరః,

కరటీ కటీ. ౨౨౪. విలోమజిహ్వోంతఃస్స్వేద పిండపాదలతాలకాః, వరాంగః పుష్కరీ శూర్పకర్ణ సామజ పేచిలః.

౯ కరటీ (న్-పు), ౧౦ కటీ, ౧౧ విలోమజిహ్వః, ౧౨ అంతస్స్వేదః, ౧౩ పిండపాదః, ౧౪ లతాలకః, ౧౫ వరాంగః, ౧౬ పుష్కరీ (న్. పు), ౧౭ శూర్పకర్ణః ౧౮ సామజః, ౧౯ పేచిలః ఏనుఁగు పేరులు.

కరిణీ వాసితా

౧ కరిణీ, (ఈ-సీ), ౨ వాసితా. ఆఁడు ఏనుఁగు పేరులు.

గంభీరవేద్యంకుశదుర్ధరః, చాలకో వ్యాలకో

౧ గంభీరవేదీ (న్-పు), ౨ అంకుశదుర్ధరః, ౩ చాలకః, ౪ వ్యాలకః. మదపు టేనుఁగు పేర్లు.

రాజవాహ్యో విజయకుంజరః. ౨౨౬

౧ రాజవాహ్యః, ౨ విజయకుంజరః. పట్టపుగజము పేరులు.

ఈశాదంతో మహాదంతః

౧ ఈశాదంతః, ౨ మహాదంతః. ఏనుఁగు దంతము పేరులు.

కర్ణాస్ఫాలే ఝులఝ్ఝులా,

౧ కర్ణాస్ఫాలః, ౨ ఝులఝ్ఝులా. ఏనుఁగు చెవికొట్టుట పేరులు.

మదప్రయోగో వ్యస్తార

౧ మదప్రయోగః, ౨ వ్యస్తారః ఏనుఁగునకు మదము కలిగించుట పేరులు.

విక్కస్తు కరిశాబకః. ౨౨౭

౧ విక్కః, ౨ కరిశాబకః. ఏనుఁగు గున్న పేరులు.

ఆరతుః కుంభసంధిః స్యా

౧ ఆరతుః, ౨ కుంభసంధిః. కుంభస్థలముల సంధిప్రదేశము పేర్లు.

త్సందానోఙ్ఘ్రివతోధరః,

౧ సందానః ఏనుఁగు మోకాలు క్రింది చోటు పేరు.

నాసాపూర్వం స్థూలహస్తం

౧ నాసాపూర్వం, ౨ స్థూలహస్తం. తుండము మొగటి పేరులు.

దంతమూలే కరీరికా ౨౨౮

౧ దంతమూలం, ౨ కరీరికా (ఆ. సీ). ఏనుఁగు దంతముల మొదలు పేరులు.

శంఖకటౌ దంతమధ్యః

౧ శంఖః, ౨ కటః, ౩ దంతమధ్యః. దంతముల మధ్యభాగము పేరులు.

ప్రవేష్టః పృష్టతల్పనే,

౧ ప్రవేష్టః, ౨ పృష్ఠతల్పనం. ఏనుఁగు వెన్నెముకయందలి మాంసము పేరులు.

ఆయస్కారః ప్రజంఘాగ్రే

౧ ఆయస్కారః, ౨ ప్రజంఘాగ్రం. మోఁకాలిమొదలి పేరులు.

ప్రోహ శ్చరణపర్వణి. ౨౨౯

౧ ప్రోహః, ౨ చరణపర్వ (న్-న). ఏనుఁగు కాలికణుపుల పేరులు

నవా గాత్రా వరే

౧ గాత్రం (స్త్రీ), ౨ అవరం.(ఏనుఁగు యొక్క ముందరకాళ్లు మొదలుగాఁగల భాగమునుగాత్రము వెనుకటికాళ్లు మొదలగుగాఁగలభాగము అవరమని క్రమముగా జెప్పఁబడును). ముందటివెనుకటి ఏనుఁగు కాళ్లు పక్కలకు పేరులు.

నీలీ కర్ణారా కర్ణవేధనీ,

౧ నీల (స్త్రీ), ౨ కర్ణారా, 3 కర్ణవేధనీ. ఏనుఁగు చెవుకుట్టు కఠాణి పేరులు.

ఆలానం శంకురక్షోభః ప్రారబ్ధి ర్గజబంధనీ. ౨౩౦

౧ ఆలానం (న), ౨ శంకుః (పు), 3 అక్షోభః, ౪ ప్రారబ్ధిః (స్త్రీ), ౫ గజబంధనీ, ౬ ఏనుఁగును కట్టుకొయ్య (స్తంభము) పేరులు

వారీతు శృంఖలా హింజీరోఽస్త్రీస్యా

౧ వారీ (స్త్రీ), ౨ శృంఖలా, 3 హింజీరః, ఏనుఁగుకట్టు గొలుసు పేరులు.

దంకుశశ్చసః,

౧ అంకుశః,(పు) అంకుశమునకు పేర్లు.

పిత్తజ్వరః పాకలోఽస్య కూటపూర్వ స్త్రిదోషజః

౧ పిత్తజ్వరః, ౨ పాకలః, 3 కూటపూర్వః, ౪ త్రిదోషజః. ఏనుఁగుల యొక్క త్రిదోషజనిత జ్వరము పేరులు.

అశ్వఃకల్కి హరిక్రాంతః శాలిహోత్రశ్చ ముద్గభుక్, శ్రీపుత్ర శ్చామరీ హేష్టీ రాజస్కంధో మరుద్రథః ౨౩౧.
వాతాయనశ్చైకశఫోయస్తు

౧ అశ్వః, ౨ కల్కిః (ఇ-పు) 3 హరిక్రాంతః, ౪ శాలిహోత్రః, ౫ ముద్గభుక్ (జ్), ౬ శ్రీపుత్రః, ౭ చామరీ, ౮ హేష్టీ, ౯ రాజస్కంధః, ౧౦ మరుద్రథః. ౧౧ వాతాయనః, ౧౨ ఏకశఫః.గుఱ్ఱము పేరులు.

పంచాంగుపుష్పితః,స పంచ భద్రః సూర్యాశ్వ	౧ పంచాంగుపుష్పితః, ౨ పంచభద్రః. పంచకళ్యాణిగుఱ్ఱము పేరులు.
వాతాట హారితౌ సమౌ.	౧ వాతాటః, ౨ హారితః. సూర్యుని గుఱ్ఱము పేరులు.
యాయావరోఽశ్వమేధీయః	౧ యాయావరః, ౨ అశ్వమేధీయః. అశ్వమేధముకు ఉపయోగించు గుఱ్ఱము పేరులు.
పారసీకః పరాదనః, ఆవట్ట జశ్చ	౧ పారసీకః, ౨ పరాదనః, ౩ ఆవట్టజః పారసీకాశ్వము పేరులు.
చోస్కస్తు సింధువారోహ యోత్తమః ౨౩౪	౧ చోస్కః, ౨ సింధువారః. సింధుదేశాశ్వము పేరులు.
వాతాశ్వజాత్యాజానేయా	౧ వాతాశ్వః, ౨ జాత్యః, ౩ ఆజానేయః ఉత్తమాశ్వము పేరులు.
వేశరోఽశ్వతరః ఖరః,	౧ వేశరః, ౨ అశ్వతరః, ౩ ఖరః. కంచరగాడిద పేరులు.
శ్రీవృక్షకో హ్రాదావర్తో	౧ శ్రీవృక్షకః, ౨ హ్రాదావర్తః శ్రీవృక్షమను సుడిపేరులు
రోచమానో గళోద్భవః.	౧ రోచమానః, ౨ గళోద్భవః. గుఱ్ఱము మెడమీఁది సుడిపేరులు
ఊర్ధ్వస్థితిః పురుషికం	౧ ఊర్ధ్వస్థితిః, ౨ పురుషికం. మెడకు పైనుండు సుడిపేరులు
విక్రాంతిస్తు పలాయితం,	౧ విక్రాంతిః, ౨ పలాయితం. అశ్వగతి పేరులు.
పులాసన్నాహప్రఖరౌ	౧ పులా (ఆ-స్త్రీ), ౨ సన్నాహః, ౩ ప్రఖరః. గుఱ్ఱపుకవచము పేరులు.
కవియంకవికోచ్యతే. ౨౩౫	౧ కవియం, ౨ కవికః కళ్లెము పేళ్లు.
గ్రీవాఘంటాఘుర్ఘురా స్యా	౧ గ్రీవాఘంటా, ౨ ఘుర్ఘురా గుఱ్ఱపు మెడగంట పేరులు
ద్రశ్మిః ప్రవయణంచ తత్, ప్రతోదోఽథ	౧ రశ్మిః (ఇ-పు), ౨ ప్రవయణః, ౩ ప్రతోదః. కొరడా పేరులు.

ఖురో వింఖః పుటో	౧ ఖురః, ౨ వింఖః, 3 పుటః. గుఱ్ఱపు డెక్కలపేరులు.
లుఠనవేల్లనే. ౨౩౭	౧ లుఠనం, ౨ వేల్లనం. గుఱ్ఱము పొర్లుటపేరు.
వల్గా దంతాలికా	౧ వల్గా, ౨ దంతాలికా. గుఱ్ఱపుకళ్లెపువాగెపేరు.
పల్యయనం పర్యాణమస్య తు, వంకాగ్రభాగః స్యా	౧ పల్యయనం, ౨ పర్యాణం, 3 వంకాగ్రభాగం. గుఱ్ఱము పల్లముపేరు.
దశ్వవారో వల్లభపాలకః	౧ అశ్వవారః, ౨ వల్లభపాలకః. గుఱ్ఱపుఁ గాపువానిపేరు.
నందిఘోషోఽర్జునరథో	౧ నందిఘోషః. అర్జునరథముపేరు.
నీతిఘోషస్తు గీష్పతేః,	౧ నీతిఘోషః బృహస్పతిరథముపేరు.
చంకురం ధోరణం యాన మాత్రే	౧ చంకురం, ౨ ధోరణం. గుఱ్ఱపు నడకపేరు.
చక్రం త్వరిస్స్మృతం.౨౩౮	౧ చక్రం, ౨ అరి (న) చక్రము పేరులు.
లఘ్వీ త్వాష్ట్రీ రథీ	౧ లఘ్వీ, ౨ త్వాష్ట్రీ, 3 రథీ. తేలిక గాఁబోవు రథముపేరులు.
కాలవలనం త్వంకవర్మణీ,	౧ కాలవలనం, ౨ అంకం, 3 వర్మ (న్-న) కవచముపేరు.
మేరో మేండో హస్తిపకే	౧ మేఠః, ౨ మేండః. ఏనుఁగును కాయువానిపేరు.
జంఘాత్రాణంతుమంఖుణం	౧ జంఘాత్రాణం,౨ మంఖుణం ఏనుఁగుపిక్కవెంట నుండువానిపేరు.
స్యాన్నాయకాగ్రేసరకౌనాసీరం	౧ నాసీరం (న) నాయకునిముందు నడచు సేనపేరు
దర్ప ఊష్మణి,	౧ దర్పః, ౨ ఊష్మ (న్-న) గర్వము పేరులు.
శస్త్రమాయుధముద్ఘాతః	౧ శస్త్రం, ౨ ఆయుధం, 3 ఉద్ఘాతః. శస్త్రముపేరులు.

స్థావరం తు ధనుర్గుణీ. ౨౪౧
శరావాపో ధనుస్త్రీ స్యాత్తృ
ణతా త్రిణతాపి చ,

౧ స్థావరం, ౨ ధనుః (స్-న), ౩ గుణీ (న్-పు), ౪ శరావాపః, ౫ ధనుః (స్-స్త్రీ), ౬ తృణతా, ౭ త్రిణతా. ధనుస్సు పేరులు.

వ్యధ్యస్తు ప్రతికాయః స్యా
జ్జీవాస్యా భారవం గుణః.

౧ వ్యధ్యః, ౨ ప్రతికాయః, ౩ జీవా, ౪ ఆస్యా, ౫ భారవం, ౬ గుణః. అల్లెత్రాటి పేరులు.

శస్త్రాభ్యాసశ్చ ఖురలీ

౧ ఖురలి. శస్త్రాభ్యాసము పేరు.

బాణస్యాదస్త్రకంటకః, స్థూ
లక్ష్వేడో విపాఠశ్చ చిత్రపుం
ఖః శరస్సరః ౨౪౩. పత్ర
వాహో వికర్షోఽథ

౧ బాణః, ౨ అస్త్రకంటకః, ౩ స్థూలక్ష్వేడః, ౪ విపాఠః, ౫ చిత్రపుంఖః, ౬ శరః, ౭ సరః, ౮ పత్రవాహః, ౯ వికర్షః. బాణము పేరులు.

తీరం విజ్జలశాయకే

౧ తీరం, ౨ విజ్జలం, ౩ శాయకం. బాణవిశేషము పేరులు.

లోహనాళస్తు నారాచః
ప్రసరః కాండగోచరః. ౨౪౪

౧ లోహనాళః, ౨ నారాచః, ౩ ప్రసరః, ౪ కాండగోచరః. ఇనుపచువ్వగల బాణము పేరులు

ఋషిః ఖడ్గః తరవారిః శస్త్రో
భద్రాత్మజశ్చ సః, ధారావి
షో విశసనో

౧ ఋషిః, ౨ ఖడ్గః, ౩ తరవారిః, ౪ శస్త్రః, ౫ భద్రాత్మజః, ౬ ధారావిషః, ౭ విశసనః. ఇవి ఖడ్గము పేరులు.

న్యుబ్జఖడ్గః కటీతలః. ౨౪౫

౧ న్యుబ్జఖడ్గః, ౨ కటీతలః బాకు పేరులు.

స్యాదట్టనం చక్రఫలం

౧ అట్టనం, ౨ చక్రఫలం బాణవిశేషము పేరులు.

పర్శ్వః పరశురిత్యపి,

౧ పర్శ్వః, ౨ పరశుః గండ్రగొడ్డలి పేరులు.

దీర్ఘాయుధః శలః కుంతః శ
ల్యః శంకుర్విషాంకురః ౨౪౬

౧ దీర్ఘాయుధః, ౨ శలః, ౩ కుంతః, ౩ శల్యః, ౫ శంకుః, ౬ విషాంకురః. ఇవి బల్లెము పేరులు

శ్రీలోఽస్త్రీ సీసకం

౧ శ్రీలః (పు), ౨ సీసకం. శూలము పేరులు.

లగ్నాః ప్రాతర్గేయా స్తుతి వ్రతాః,
౧ లగ్నః, ౨ ప్రాతర్గేయః, 3 స్తుతివ్రతః స్తుతిపాఠకుల పేరులు.

భోగావలీ వందిపాఠో
౧ భోగావలి (ఈ. స్త్రీ), ౨ వందిపాఠః. స్తోత్రగ్రంథము పేరులు.

వసుకీట స్తు యాచితః ౨౪౭
౧ వసుకీటః, ౨ యాచితః యాచకుని పేరులు.

వాతకేతుః క్షితికణః స్యా త్పాంశు ర్మేదినీద్రవః,
౧ వాతకేతుః, ౨ క్షితికణః, 3 పాంశుః, ౪ మేదినీద్రవః. దుమ్ము పేరులు.

సంభారస్సర్వపూర్ణత్వం
౧ సంభారః, ౨ సర్వపూర్ణత్వం. అన్నియు నిండియుండుట పేరు

పతాకావ్యోమమంజరమ్. ౨౪౮. కదళీ కందళీ చీన
౧ పతాకా, ౨ వ్యోమమంజరం, 3 కదళీ, ౪ కందళీ, ౫ చీనం. జెండా పేరులు.

మక్షవాట స్తు మల్లభూః,
౧ అక్షవాటః, ౨ మల్లభూః మల్లయుద్ధస్థలము పేరు.

భీరు స్తు భేలో హారిణహృద యం స్యాత్పలంకటః ౨౪౯
౧ భీరుః, ౨ భేలః, 3 హారిణహృదయః, ౪ పలంకటః భయపడువాని పేరులు

విద్రవస్తు శృగాలీ స్యా
౧ విద్రవః, ౨ శృగాలీ. పారిపోవుట పేరులు.

దాఘాత స్తు వధస్థలీ,
౧ ఆఘాతః, ౨ వధస్థలీ. వధ్యభూమి పేరులు.

కదనం మారణం మంథః
౧ కదనం, ౨ మారణః, 3 మంథః. చంపుట పేరులు.

సౌప్తికం రాత్రిమారణం.
౧ సౌప్తికం, ౨ రాత్రిమారణం. రాత్రులలోఁ జంపుట పేరు

నిపాతో భూమిలాభశ్చ మృత్యురప్యథ
౧ నిపాతః, ౨ భూమిలాభః, 3 మృత్యుః మరణము పేరులు

మారకః, మరణో మారిరు త్పాతః
౧ మారకః, ౨ మరణః, 3 మారిః, ౪ ఉత్పాతః. మారణము గావించుదాని పేరులు.

శవస్తు క్షితివర్ధనః ౨౫౧.
పంచావస్థః కటః స్థాగః

౧ శవః, ౨ క్షితివర్ధనః, ౩ పంచావస్థః, ౪ కటః, ౫ స్థాగః. శవము పేరులు.

శ్మశానం తు శతానకం, రు
ద్రాక్రీడో దాహసరః

౧ శ్మశానం, ౨ శతానకం, ౩ రుద్రాక్రీడః, ౪ దాహసరః. శ్మశానవాటిక పేరు.

సంస్క్రియా సత్క్రియా
సమే. ౨౫౨

౧ సంస్క్రియా, ౨ సత్క్రియా. శవసంస్కారము పేరులు.

చితా కాష్ఠమఠీ చైత్యం
చితాచూడకమిష్యతే, చిత్తం
చా

౧ చితా, ౨ కాష్ఠమఠీ, ౩ చైత్యం, ౪ చితాచూడకం, ౫ చిత్తం కాష్ఠము పేరులు.

థాంతశయ్యాయాం ఖట్టి
ర్వారుక ఇత్యపి. ౨౫౩

౧ అంతశయ్యా, ౨ ఖట్టిః, ౩ వారుకః. పాడె పేరులు.

ఉపగ్రహస్తు గ్రాహః స్యా
ద్బందీ కరమరీత్యపి ౨౫౪

౧ ఉపగ్రహః, ౨ గ్రాహః, ౩ బందీ, ౪ కరమరీ (న్-పు) కైదుచేయుట పేరులు. (చెఱసాలయని కొందఱు)

ఇతి క్షత్రియవర్గః.

ఇది క్షత్రియవర్గము.

తృష్ణా ధనపిశాచీ స్యా

౧. తృష్ణా (స్త్రీ), ౨ ధనపిశాచీ (ఈ). ఆశ పేరులు.

ద్వార్ధుష్యం ధాన్యవర్ధనీ,

౧ వార్ధుష్యం (న), ౨ ధాన్యవర్ధనీ నాగులు పెచ్చులు మొదలగు వడ్డీవర్తకము పేరులు.

ప్రామిత్య మృణమర్థానాం
ప్రయోగస్స్యా

౧ ప్రామిత్యం, ౨ ఋణం. ఋణము పేరులు

త్కలాంబికా. ౨౫౫

౧ కలాంబికా, ౨ (అర్థానాం ప్రయోగః=ద్రవ్యము పెట్టుబడి మొదలగు వడ్డీ వర్తకము పేరులు.

ఋణముక్తిర్విగణనం

౧ ఋణముక్తిః (స్త్రీ), ౨ విగణనం. ఋణముదీర్చుట పేరులు.

క్షేత్రే వారటముచ్యతే,

౧ క్షేత్రం, ౨ వారటం. వ్యవసాయభూమి పేరులు.

హాలిర్బృహద్ధలే	౧ హాలిః (స్త్రీ), ౨ బృహద్ధలం. గొర్తి నాఁగలి పేరులు.
ముద్గో హరినామా వనాఖుకః. ౨౪౬. వాసంతశ్చాథ	౧ ముద్గః (పు), ౨ హరినామా (న్), 3 వనాఖుకః, ౪ వాసంతః ముద్గములకు పేర్లు. (పెసలు)
మధురో మసూరో వ్రీహికాంచనః,	౧ మధురః, ౨ మసూరః, 3 వ్రీహికాంచనః. చిఱుసెనగలు.
సర్షపః స్యాత్సరిషపః కటుస్నేహః చ తంతుభః. ౨౪౭	౧ సర్షపః, ౨ సరిషపః, 3 కటుస్నేహః, ౪ తంతుభః. ఆవాలపేరులు.
ప్రవేటః శితశూకః స్యా	౧ ప్రవేటః, ౨ శితశూకః. యవధాన్యము పేరులు.
ద్గోధూమో మ్లేచ్ఛభోజనః,	౧ గోధూమః, ౨ మ్లేచ్ఛభోజనః. గోధుమ పేరులు.
తామ్రవృత్తః కులత్థఃస్యా	౧ తామ్రవృత్తః, ౨ కులత్థః. ఉలవల పేరులు.
న్నిస్నేహశ్చండికాతసీ	౧ నిస్నేహః, ౨ చండికా (స్త్రీ), 3 అతసీ. అగిసెలపేరులు.
మూర్ఖః పురీషమో మాషో	౧ మూర్ఖః, ౨ పురీషమః, 3 మాషః. మినుముల పేరులు.
రాజమాషస్తు బర్బటః,	౧ రాజమాషః, ౨ బర్బటః. అలచందల పేరులు.
ఫుల్లఫాలః శూర్పవాతే న స్త్రీ	౧ ఫుల్లఫాలః, ౨ శూర్పవాతః. చాటగాలి పేర్లు.
తితఉ చాలనీ. ౨౪౮	౧ తితఉః (పు ఉ), ౨ చాలనీ (స్త్రీ). జల్లెడ పేరులు
కండన్యుదూఖలం	౧ కండనీ (స్త్రీ), ౨ ఉదూఖలం. రోలు పేరులు
ప్రస్థః పాలిః సూదః ప్రచేలుకః,	౧ ప్రస్థః, ౨ పాలిః (స్త్రీ), 3 సూదః, ౪ ప్రచేలుకః కుంచెడు మొదలగు (కొలత) మానవిశేషము పేరులు.

కుసూలో వ్రీహ్యాగారం స్యా	౧ కుసూలః, ౨ వ్రీహ్యాగారం. ధాన్యము౦చుగరిసె పాణక మొదలగునవి.
త్కందురగ్నిష్ఠ ఉచ్యతే.	౧ కందుః, (ఉ. పు). ౨ అగ్నిష్ఠః పెనము పేరులు.
అలింజరో నానందా స్త్రీ	౧ అలింజరః, ౨ నందా. బాన పేర్లు.
మృత్స్నాభాండకముష్ట్రికా,	౧ మృత్స్నాభాండం (న), ఉష్ట్రికా. కుండ మొదలగు మృద్భాండవిశేషము.
వారాసనం వాఃసదనం	౧ వారాసనం (న), ౨ వాస్సదనం. నీళ్లతొట్టి పేరులు.
క్వణనో హండికాసుతః.	౧ క్వణనః, ౨ హండికాసుతః. చిన్న కుండ పేరులు అటిక అని యందురు.
కలసీ గర్గరీ తుల్యా స్యా	౧ కలసీ (సీ), ౨ గర్గరీ. పెరుగుచిలికెడుకుండ.
చ్ఛరావస్తు మార్త్తికః, శాలాజిరః పార్థివశ్చ మృత్కాంశ్యమథ	౧ శరావః, ౨ మార్త్తికః, 3 శాలాజిరః, ౪ పార్థివః, ౫ మృత్కాంశ్యం. మట్టిమూంకుడు పేరులు.
లోహీకా. ౨౬౨ ఖరసోందః ఖరపాత్రం	౧ లోహీకా, ౨ ఖరసోందః, 3 ఖరపాత్రం. లోహపాత్రము పేరులు.
శింఘాణం కాచభాజనం,	౧ శింఘాణం (న), ౨ కాచభాజనం గాజుపాత్ర పేరులు
కాష్ఠలోహీ తు వాతర్థి	౧ కాష్ఠలోహీ (న్), ౨ వాతర్థిః లోహము కూడుకున్న ముద్గరము (అనంగా కురచయినపదుద్దు అందురు)
జీరకో దీప్యకః స్మృతః.	౧ జీరకః, ౨ దీప్యకః. జీలకఱ్ఱ పేరు.
కటభంగస్తు శుంఠీ స్యా	౧ కటభంగః, ౨ శుంఠీ(సీ) శుంఠి పేరు
త్కాంజికం తు తుషోదకం, గృహామ్లం సిద్ధసలిలం రక్షోఘ్నం ధాతు నాశనం ౨౬౪. గృహిణీ మధురా	౧ కాంజికం (న), ౨ తుషోదకం, 3 గృహామ్లం, ౪ సిద్ధసలిలం, ౫ రక్షోఘ్నం, ౬ ధాతునాశనం, ౭ గృహిణీ, ౮ మధురా (తండులోదకము) అనంగా పులిగడుగు పేరులు.

హింగుశూలహృత్సూపధూపనం, | ౧ హింగు (న), ౨ శూలహృత్ (త్), 3 సూపధూపనం. ఇంగువ పేరులు.

ఘర్షణీ హేమరాగిణ్యాం హరిద్రా పీతవాలుకా. ౨౬౫ | ౧ ఘర్షణీ (స్త్రీ) ౨ హేమరాగిణీ, 3 హరిద్రా, ౪ పీతవాలుకా. పసుపు పేరులు.

గండోలం స్యాద్గుడః స్వాదుః | ౧ గండోలం (న), ౨ గుడః (పు), 3 స్వాదుః (ఉ). బెల్లము పేరులు.

పిప్పటా గుడశర్కరా, | ౧ పిప్పటా, ౨ గుడశర్కరా. బెల్లముతో నిర్మించిన చక్కెర.

మహాశ్వేతా తు మధుజా | ౧ మహాశ్వేతా, ౨ మధుజా. తెల్ల చక్కెర పేరులు

ప్రయస్తం స్యాత్సుసంస్కృతమ్. ౨౬౬ | ౧ ప్రయస్తం (న), ౨ సుసంస్కృతం. తైలాభిఘారాదులచే సంస్కరింపఁబడిన శాకాదుల పేరులు

చిపిటో ధాన్యచమస | ౧ చిపిటః, ౨ ధాన్యచమసః. అటుకుల పేరులు.

శ్చిత్రాపూపశ్చరువ్రణః, | ౧ చిత్రాపూపః, ౨ చరువ్రణః చిత్రమగు అపూపవిశేషము పేరులు.

ఆలింపనాతర్పణా | ౧ ఆలింపనా (స్త్రీ) ౨ తర్పణా. తృప్తి పేరులు.

దీపనంమండోదకం చతత్. | ౧ దీపనం (న), ౨ మండోదకం. కుంకుమాదిచిత్రరాగము.

వటకః పిష్టపూరస్స్యా | ౧ వటకః, ౨ పిష్టపూరః వడియము పేరులు.

ద్వ్రతోపాయన వాయనే, ప్రహేణకం చాథ | ౧ వ్రతోపాయనం (న), ౨ వాయనం, 3 ప్రహేణకం (న). వాయనము కొరకు ఈయఁబడు పిష్టాదుల పేరులు.

పోలీ పూపాలీ చర్పటీ చ సా. ౨౬౭ | ౧ పోలీ (స్త్రీ), ౨ పూపాలీ, 3 చర్పటీ పోలీలను పిండివంటకము పేరులు.

సక్తుశ్చూర్ణక | ౧ సక్తుః (ఉ. పు), ౨ చూర్ణకః. పేల పిండి (సత్తుపిండి).

ఆపూపో్య భక్తం క్రూరః ప్రసాదనః,	౧ ఆపూప్యః, ౨ భక్తం, 3 క్రూరః, ౪ ప్రసాదనః అన్నము పేరులు.
మండో జ్యేష్ఠాంబు	౧ మండః, ౨ జ్యేష్ఠాంబు (ఉ. న) గంజిపేరులు.
ఖదికా లాజాః	౧ ఖదికా (స్త్రీ), ౨ లాజాః (పు-బ). పేలాలపేరులు.
పారీతు దోహనీ. ౨౬౯. నిపానం స్త్రీ గవీ తుంబా నిలింపా రోహిణీ చ సా,	౧ పారీ (స్త్రీ), ౨ దోహనీ, 3 నిపానం, (న), ౪ గవీ (స్త్రీ), ౫ తుంబా, ౬ నిలింపా, ౭ రోహిణి పాలుపితుకుచెంబు.
గవ్యం శ్రేష్ఠం పుంసవనం స్యాద్దోహాపనయః పుమాన్	౧ గవ్యం, ౨ శ్రేష్ఠం, 3 పుంసవనం, ౪ దోహాపనయః క్షీరాదిగోజన్యవస్తువుల పేరులు.
అపదోహః పయః క్షీరం	౧ అపదోహః, ౨ పయః (స-న), 3 క్షీరం. పాలపేరులు.
ప్రాగాటం చాఘనం దధి,	౧ ప్రాగాటం చిక్కగా పేరుకొనిన పెరుగు.
కద్వరం తు దధిస్నేహో	౧ కద్వరం, ౨ దధిస్నేహః. పెరుగు పైనుండుచమురు పేరు
జగ్ధిర్భోజనభక్షణే ౨౭౧ దేహయాత్రా విఘ్వాణనం భుక్తం ప్రత్యవసానవత్.	౧ జగ్ధిః, ౨ భోజనం, 3 భక్షణం, ౪ దేహయాత్రా, ౫ విఘ్వాణనం, ౬ భుక్తం, ౭ ప్రత్యవసానం. భోజనము పేరులు.
కల్యవర్తః ప్రాతరాశో ప్రాతర్భోజనమిత్యపి. ౨౭౨	౧ కల్యవర్తః, ౨ ప్రాతరాశః, 3 ప్రాతర్భోజనం చద్దిఅన్నము పేరులు
అనడ్వాన్ శాంకరో గంధమైథునః శక్వరిర్వృషః, కకుద్వాన్పుంగవశ్చాథ	౧ అనడ్వాన్ (హ. పు) ౨ శాంకరః, 3 గంధమైథునః, ౪ శక్వరిః (ఇ-పు), ౫ వృషః, ౬ కకుద్వాన్ (త్-పు), ౭ పుంగవః. ఇవి వృషభము పేరులు.
కంఠాలా జాలగోణికా.	౧ కంఠాలా, ౨ జాలగోణికా. పెరుగు తఱచుభాండము పేరు.

మూలము	అర్థము
దోగ్ధా శకృత్కరి ర్వత్స స్తేషా	౧ దోగ్ధా, ౨ శకృత్కరిః, 3 వత్సః లేగ పేరులు.
మాటీకనం క్రమః, గవాదికం	౧ ఆటీకనం. లేగలగమనముపేరు.
జీవధనం	౧ జీవధనం గోధనముపేరు.
పలిక్నీ బాలగర్భిణీ. ౨౭౪	౧ పలిక్నీ (ఈ-స్త్రీ), ౨ బాలగర్భిణీ తొలిచూలి ఆవు పెయ్యపేరు.
కరకం గోమయఛత్రే	౧ కరకం, ౨ గోమయచ్ఛత్రం కుక్కగొడుగు పేరులు
గోగ్రంథిఃశుష్కగోమయం	౧ గోగ్రంథిః, ౨ శుష్కగోమయం. ఎండిన ఆవు పేడ పేరు.
కరీషశ్ఛగణో	౧ కరీషః, ౨ ఛగణః. పిడకల పేరులు.
హాంభా రభణం చ గవాం ధ్వనౌ ౨౭౫	౧ హాంభా, ౨ రభణం. ఆవులఅఱుపు పేరులు.
నైచికం గోః శిరోదేశో	౧ నైచికం. గోవులశిరఃప్రదేశము పేరు.
వందనీయా తు రోచనా,	౧ వందనీయా, ౨ రోచనా. గోరోజనము పేరులు.
మంథాన మంథతక్రాటా స్స్యా	౧ మంథానః, ౨ మంథః, 3 తక్రాటః. కవ్వము పేరులు.
ఉష్ట్రః కంఠకాశనః ౨౭౬. లంబోష్ఠాధ్వగవాసంతకులనాశమరుద్విపాః, భోలిర్బహుకరో వక్రగ్రీవా	౧ ఉష్ట్రః, ౨ కంఠకాశనః, 3 లంబోష్ఠః, ౪ అధ్వగః, ౫ వాసంతః, ౬ కులనాశః, ౭ మరుద్విపః, ౮ భోలిః, ౯ బహుకరః, ౧౦. వక్రగ్రీవః. ఒంటెపేరులు.
మేషస్తు రోమశః. ౨౭౭. సంస్ఫాలహుడుభేడ్రాశ్చ	౧ మేషః, ౨ రోమశః, 3 సంస్ఫాలః, ౪ హుడుః, ౫ భేడ్రః మగగొఱ్ఱె పేరులు.
మేషీ స్యాజ్జాలకిన్యవిః,	౧ మేషీ (ఈ స్త్రీ), ౨ జాలకినీ, 3 అవిః. ఆడుగొఱ్ఱె పేరులు
వర్కరస్తు లంబకర్ణశ్ఛాగో బస్తః శివాప్రియః. ౨౭౮.	౧ వర్కరః, ౨ లంబకర్ణః, 3 ఛాగః, ౪ బస్తః, ౫ శివాప్రియః, ౬ అల్పాయుః,

అల్పాయుర్లఘుకాయశ్చ మే
నాదః పర్ణభోజనః, పరిక్రమ
సహో బుక్కో దేవానాంప్రి
య ఇత్యపి ౨౭౯

౭ లఘుకాయః, ౮ మేనాదః, ౯ పర్ణభో
జనః, ౧౦ పరిక్రమసహః, ౧౧ బుక్కః,
౧౨ దేవానాంప్రియః. మేఁకపోతు
పేరులు.

ఛాగీ సంజాచులుంపా

౧ ఛాగీ (ఈ. సీ), ౨ సంజాచులుం
పా (ఆ సీ) ఆఁడుమేఁకపేరులు.

స్యాచ్ఛంకుకర్ణస్తు గర్దభః,
స్మరస్మర్యశ్చిరమేహీ గ్రామ్యా
శ్వో రేణురూషితః. ౨౮౦
పశుశ్చరిః శుద్ధజంఘో

౧ శంకుకర్ణః, ౨ గర్దభః, 3 స్మరస్మ
ర్యః, ౪ చిరమేహి (న్-పు), ౫ గ్రామ్యా
శ్వః, ౬ రేణురూషితః, ౭ పశుః, ౮ చరిః,
౯ శుద్ధజంఘః ఇవి గాడిదపేరులు.

రత్నం చామశిలా మణిః

౧ రత్నం, ౨ చామశిలా, 3 మణిః.
రత్నముపేరులు.

స్యాద్ధ్యాయీ పత్తనవణి

౧ స్యాద్ధ్యాయీ (న్-పు), ౨ పత్తన
వణిక్ (జ్-పు). నగరములోని వర్తకుల
పేరులు.

ఘోటాపుకోఽశ్వ విక్ర
యీ. ౨౮౧

౧ ఘోటాపుకః, ౨ అశ్వవిక్రయీ
(న్-పు) గుఱ్ఱములను విక్రయించువాని
పేరులు.

సర్వమూల్యం ద్యూతబీజం
హిరణ్యం చ కపర్దకే, వరాట
కః ఫణాస్థి స్యా

౧ సర్వమూల్యం, ౨ ద్యూతబీజం,
3 హిరణ్యం, ౪ కపర్దకః, ౫ వరాటకః,
౬ ఫణాస్థి (న్-న). గవ్వలపేరులు.

ద్భాసురః స్ఫాటికోపలః
౨౮౨ శాలిపిష్టం ధౌతశిలం

౧ భాసురః, ౨ స్ఫాటికోపలః, 3
శాలిపిష్టం, ౪ ధౌతశిలం. స్ఫటికము
పేరులు.

గల్వర్కశ్చ సుసారవత్,అ
శ్మసారస్త్వింద్రనీలో

౧ గల్వర్కః, ౨ సుసారః, 3 అశ్మ
సారః, ౪ ఇంద్రనీలః. ఇంద్రనీలముపేరులు.

వైదూర్యం బాలవాయజం.
౨౮3. బాలసూర్యమథో

౧ వైదూర్యం, ౨ బాలవాయజం, 3
బాలసూర్యం. వైదూర్యమణిపేరులు.

రక్తకందలో విద్రుమశ్చ
స్యుః,లతామణిః ప్రవాళః స్యాత్

౧ రక్తకందలః, ౨ విద్రుమః, 3 లతా
మణిః, ౪ ప్రవాళః. పగడముపేరులు.

రాజపట్టో విరాటజః ౨౮౪	౧ రాజపట్టః, ౨ విరాటజః రాజపట్ట మను మణివిశేషము.
కురువిల్లః పద్మరాగో	౧ కురువిల్లః, ౨ పద్మరాగః. పద్మరాగము పేరులు.
దధీచ్యస్థి తు హీరకమ్,	౧ దధీచ్యస్థి (న్-న), ౨ హీరకమ్. వజ్రము పేరులు.
స్వర్ణం లోహవరం చాగ్ని బీజం చాంపేయమిత్యపి.	౧ స్వర్ణం, ౨ లోహవరం, ౩ అగ్నిబీజం, ౪ చాంపేయం బంగారము పేరులు.
రూప్యే శ్వేతం రంగబీజ	౧ రూప్యం, ౨ శ్వేతం, ౩ రంగబీజం వెండి పేరులు.
మిందుకాంతే మణీచకం,	౧ ఇందుకాంతం, ౨ మణీచకం. చంద్రవర్ణమగు (చాందినీ) వెండిపేరు.
తామ్రకం తు లోహితాయ స్సూర్యాహ్వం మునిపిత్తలమ్.	౧ తామ్రకం, ౨ లోహితాయః, ౩ సూర్యాహ్వం, ౪ మునిపిత్తలం. రాగి పేరులు.
కంసేతు కాంస్యకంసాస్థి తామ్రార్ధ	౧ కంసః, ౨ కాంస్యం, ౩ కంసాస్థి (న్-న), ౪ తామ్రార్ధం. కంచు పేరులు.
మథ మౌక్తికం, రసోపలం శుక్తిబీజం	౧ మౌక్తికం, ౨ రసోపలం, ౩ శుక్తిబీజం ముత్యాలపేరులు
సిందూరం రక్తవాలుకం.	౧ సిందూరం, ౨ రక్తవాలుకం. సిందూరము పేరులు
పారదః సిద్ధధాతుః స్యాద్ధర బీజం చ సూతకం,	౧ పారదః, ౨ సిద్ధధాతుః, ౩ హరబీజం, ౪ సూతకం పాదరసము పేరులు.
రంగం సురేఫం మృద్వంగం	౧ రంగం, ౨ సురేఫం, ౩ మృద్వంగం. ఇవి తగరము పేరులు.
కుసుంభం గ్రామ్యకుంకుమమ్. ౨౮౫	౧ కుసుంభం, ౨ గ్రామ్యకుంకుమం. కుసుంబాపూవురంగు పేరు
హరితాలే తు కర్బూరం	౧ హరితాలం, ౨ కర్బూరం. అరదళము పేరులు.

గోదంతో నటసంజ్ఞకః,

౧ గోదంతః, ౨ నటసంజ్ఞకః. హరి తాళభేదము.

దారదం తు హింగుళఃస్యా ద్ధింగుళం రక్తపారదం ౨౮౯

౧ దారదం, ౨ హింగుళః, 3 హింగుళం, ౪ రక్తపారదం. ఇంగిలీకము పేరులు.

రసగంధో గంధరసో గాంధారం మసివర్ధనం

౧ రసగంధః, ౨ గంధరసః, 3 గాంధారం, ౪ మసివర్ధనం బాలింతబోలు పేరులు.

యవక్షారం తు స్యాద్యవక్షారో యవశూకశ్చ రేచకః ౨౯౦

౧ క్షారం, ౨ యవక్షారః, 3 యవశూకః, ౪ రేచకః. యవక్షారముపేరులు.

శిలాజతు శిలావ్యాధిః

౧ శిలాజతుః, ౨ శిలావ్యాధిః. శిలాజిత్తుపేరులు.

తృఫలా త్రిఫలాపి చ,

౧ తృఫలా, ౨ త్రిఫలా, కరక, తాడి, ఉసిరికలను త్రిఫలముల పేరులు.

ఇతి వైశ్యవర్గః.

ఇది వైశ్యవర్గము.

శూద్రః స్యాత్పాదజో దాసో

౧ శూద్రః, ౨ పాదజః, 3 దాసః శూద్రుని పేరులు.

గ్రామకూటో మహత్తరః,

౧ గ్రామకూటః, ౨ మహత్తరః. పెద్ద కాఁపువాని పేరు

మాలికః పుష్పలావః స్యా

౧ మాలికః, ౨ పుష్పలావః. పూలదండలమ్మువాని పేరు.

త్కుంభకారస్తుమృత్కరః దండభృ

౧ కుంభకారః, ౨ మృత్కరః, 3 దండభృత్ (త్-పు). కుమ్మరవాని పేరులు.

త్పలగండస్తు సుధాజీవీ చ లేపకః,

౧ పలగండః, ౨ సుధాజీవీ (న్-పు), 3 లేపకః. సున్నము మొదలగు రంగులు వేయువాఁడు

కాయస్థే కూటకృత్పంజీకరా

౧ కాయస్థః, ౨ కూటకృత్ (త్-పు), 3 పంజీకరః. లెక్కలువ్రాయు (కరణము) పేరు.

చిత్రకరే కృణుః. ౨౯౨

చిత్రకరః, ౨ కృణుః. చిత్రకారుని పేరులు.

చర్మరుః కురటః పాదుకృ

౧ చర్మరుః, ౨ కురటః, 3 పాదుకృత్ (త్-పు). చెప్పులుకుట్టువాని పేరులు.

త్కలాదస్తు గాంజికః, నా
డింధమః స్వర్ణకారో

౧ కలాదః, ౨ గాంజికః, 3 నాడింధమః, ౪ స్వర్ణకారః కంసాలి పేర్లు.

వాత్సిపుత్రస్తు నాపితః.
౨౯3 చండ్రిలో నఖకుట్టశ్చ

౧ వాత్సిపుత్రః, ౨ నాపితః, 3 చండ్రిలః, ౪ నఖకుట్టః. మంగలి పేరులు.

రజకః కర్మకీలకః,

౧ రజకః, ౨ కర్మకీలకః. చాకలి పేరులు.

కన్యాపాలః పాలవణి

కన్యాపాలః, ౨ పాలవణిక్ (జ్-పు). శూద్రజాతివిశేషము పేరులు.

గ్దేవలస్త్వమరద్విజః. ౨౯౪

౧ దేవలః, ౨ అమరద్విజః. పూజారి పేరులు.

అజాజీవస్తు జాబాలో

౧ అజాజీవః, ౨ జాబాలః. కురమగొల్లవాఁడు పేరులు.

నిష్కః చండాల ఉచ్యతే,

౧ నిష్కః, ౨ చండాలః. చండాలుని [పేరులు.

కుక్కురే దీర్ఘసురతవాం
తాదో రసనాలిహః. ౨౯౫.
రతవ్రణో గ్రామమృగ స్తథేం
ద్రమహాకాముకః, కపిలో
వక్రపుచ్ఛశ్చ శయాలురరత
త్రపః. ౨౯౬

౧ కుక్కురః, ౨ దీర్ఘసురతః, 3 వాంతాదః, ౪ రసనాలిట్ ((హ-పు), ౫ రతవ్రణః, ౬ గ్రామమృగః, ౭ ఇంద్రమహాకాముకః, ౮ కపిలః, ౯ వక్రపుచ్ఛః, ౧౦ శయాలుః, ౧౧ అరతత్రపః. ఇవి కుక్కకు పేరులు.

శున్యాశున్యం శునీరం స్యా

౧ శున్యా, ౨ శున్యం, 3 శునీరం. కుక్కలగుంపునకు పేరులు.

చ్చోరః శంకితవర్ణకః, స్యా
త్కుంభిలశ్చ ప్రచురపురుషో
ఽథ

౧ చోరః, ౨ శంకితవర్ణకః, 3 కుంభిలః, ౪ ప్రచురపురుషః. దొంగ పేరులు.

కుజంభిరః. ౨౯౭. సురంగా
హివధశ్చోరే

౧ కుజంభిరః, ౨ సురంగాహిః, 3 వధచోరః. కన్నపుదొంగ పేరు.

బందీకాలస్తు మాచలః, ప్ర సహ్యచౌరశ్చిల్లాభః

౧ బందీకాలః, ౨ మాచలః, 3 ప్రసహ్యచౌరః, ౪ చిల్లాభః. బలాత్కృతిగ దొంగలించువానిపేరులు.

స్త్రీచోరో రతహిండకః.

౧ స్త్రీచోరః, ౨ రతహిండకః. స్త్రీలను రతార్థము దొంగలించువానిపేరు.

కావ్యచౌరశ్చంద్రరేణుః

౧ కావ్యచౌరః, ౨ చంద్రరేణుః. కావ్యచోరునిపేరులు.

కుడ్యచ్ఛేద్యంతు ఖానికం,

౧ కుడ్యచ్ఛేద్యం, ౨ ఖానికం. కన్నపుకత్తిపేరులు.

సంధిస్సురంగాతద్భేదాః

౧ సంధిః, ౨ సురంగా (ఆ. సీ) కన్నముపేరులు.

శ్రీవత్సో గోముఖాదయః

౧ శ్రీవత్సః, ౨ గోముఖః కన్నములోని భేదములపేరులు.

కపాలనాలికా తర్కు

౧ కపాలనాలికా, ౨ తర్కుః. కదురుపేరులు.

స్తర్కుశాణస్తు సామకః,

౧ తర్కుశాణః, ౨ సామకః. కదురునూరేసాన పేరులు.

వర్తనీ తర్కుపీఠీ స్యా

౧ వర్తనీ, ౨ తర్కుపీఠీ. రాటపుచెవులపేరులు.

త్పింజనం తూలకార్ముకమ్.

౧ పింజనం, ౨ తూలకార్ముకం. దూదియేకువిల్లుపేరు.

తూలః పిచుః పిచుతూలం

౧ తూలః, ౨ పిచుః, 3 పిచుతూలం. దూదిపేరులు.

పింజికా తూలనాసికా,

౧ పింజికా, ౨ తూలనాసికా. ఏకుపేర్లు.

తంత్రకాష్ఠం తురీ స్త్రీ స్యా

౧ తంత్రకాష్ఠం, ౨ తురీ (ఈ-సీ). నేయునట్టినాడిపేరు.

ద్గ్రీష్మహాసేంద్రతూలికే.

౧ గ్రీష్మహాసం, ౨ ఇంద్రతూలికా. దూదిప్రోగుపేరు.

పన్నంధ్రీ పాదుకాప్రాణిహితా పదరథీత్యపి,

౧ పన్నంధ్రీ, ౨ పాదుకా, 3 ప్రాణిహితా, ౪ పాదరథీ. పాదుకలపేరులు.

కావారీ జంగమకుటీ భ్రమ త్కుట్యథ	౧ కావారీ (ఈ. సీ), ౨ జంగమకుటీ, ౩ భ్రమత్కుటీ. ఆకులగొడుగు పేరులు.
ఖర్పరః ౩౦౨. వారిత్రా మూర్ధఖోలశ్చ సైవ పత్రపిశాచికా,	౧ ఖర్పరః, ౨ వారిత్రా, ౩ మూర్ధఖోలః, ౪ పత్రపిశాచికా. గొడుగు పేరులు
వాసీ తు తక్షణీ న స్త్రీ	౧ వాసీ (ఈ-సీ), ౨ తక్షణీ. బాడిసె పేళ్లు.
క్రకచః పత్రదారకః. ౩౦౩	౧ క్రకచః (పు), ౨ పత్రదారకః. అంపము పేరులు.
మద్యంత్వరిష్టం మైరేయం కత్తోయం కాపిశాయనం, మాధ్వీ చ మధు మాధ్వీకం కపిశీ కాచమాలికా. ౩౦౪. వీరాద్రైత్యా ప్రసన్నా చ మాధవీ గంధమాదనీ,	౧ మద్యం, ౨ అరిష్టం, ౩ మైరేయం, ౪ కత్తోయం, ౫ కాపిశాయనం, ౬ మాధ్వీ (ఈ-సీ), ౭ మధు (ఉ-న), ౮ మాధ్వీకం, ౯ కపిశీకా, ౧౦ మాలికా, ౧౧ వీరా, ౧౨ ద్రైత్యా, ౧౩ ప్రసన్నా, ౧౪ మాధవీ. ౧౫ గంధమాదనీ. కల్లు పేరులు.
గౌడీ చ వాల్కలీ	౧ గౌడీ, ౨ వాల్కలి. ఆరపూవు సారాయి పేరు.
మధ్వాసవయక్షురసౌనరి.	౧ మధ్వాసవః, ౨ యక్షురసః. పుష్పరసపు సారాయి పేరులు.
నలినీ నారికేళస్యసురా	౧ నళినీ. కొబ్బరిచెట్టుకల్లు పేరు.
తాలస్య తాలతీ,స్మరాసవో ముఖసురం	౧ తాలతీ, ౨ స్మరాసవః, ౩ ముఖసురం. తాటిచెట్టుకల్లు పేరులు.
పారిః స్యాత్పానభాజనమ్.	౧ పారిః, ౨ పానభాజనం. కల్లుముంత పేరులు.
శుండాపానం మదస్థానం	౧ శుండాపానం, ౨ మదస్థానం. కల్లుత్రాగుతావుచోటు.
ద్యూతకృత్కృష్ణకోహాళః,	౧ ద్యూతకృత్ (త్-పు), ౨ కృష్ణకోహాళః. జూదమాడువాండ్రు
దేవసభ్యస్తు సభికో	౧ దేవసభ్యః, ౨ సభికః. జూదమాడించువాని పేరులు.

లగ్నకస్తృణమత్కుణః.	౧ లగ్నకః, ౨ తృణమత్కుణః. జూదములో జమానతు ఇచ్చువాని పేరులు.
చుంచురీ తింతిడీ ద్యూతే	౧ చుంచురీ, ౨ తింతిడీ (ఈ-సీ), 3 ద్యూతః. ద్యూతము పేరులు.
పంచాలీ శారిశృంఖలా	౧ పంచాలీ (ఈ సీ), ౨ శారిశృంఖలా. పాచికల పేరులు.
అష్టకాంగం నయపీఠి	౧ అష్టకాంగం, ౨ నయపీఠీ. జూదపు పలక పేరు.
నయస్తు జతుపుత్రకః.	౧ నయః, ౨ జతుపుత్రకః. పాచికల ఆటలో జూదపుపలకపయి పెట్టు ఆటవస్తువుల పేరులు. (సొగటాలు)
ఇతి శూద్రవర్గః.	ఇది శూద్రవర్గము.

త్రికాండశేషము-ద్వితీయ కాండము,

సంపూర్ణము

శ్రీరస్తు.

త్రికాండశేషము

సటీకము.

తృతీయకాండము.

క్షేమంకరోఽరిష్టతాతిఃస్యా
న్మంద్రంకర శంకరౌ,

౧ క్షేమంకరః, ౨ అరిష్టతాతిః, 3 మంద్రంకరః, ౪ శంకరః క్షేమము జేయువాఁడు.

ఆముష్యాయణ విజ్ఞాతౌ

౧ ఆముష్యాయణః, ౨ విజ్ఞాతః. సత్కులజునిపేరులు.

పుత్రాన్నాదః కుటీచకః. ౧

౧ పుత్రాన్నాదః, ౨ కుటీచకః. పుత్రాన్నముచే జీవించువాఁడు.

స్థపుటో విషమసంచారజీవీ

౧ స్థపుటః విషమసంచారముచే జీవించువానిపేరు.

శరణార్పకః, అభిపన్నః శరణార్థీ

౧ శరణార్పకః, ౨ అభిపన్నః, 3 శరణార్థీ (న్-పు) శరణార్థిపేరులు

పాండుపృష్ఠ స్త్వలక్ష్మణః ౨

౧ పాండుపృష్ఠః, ౨ అలక్ష్మణః. దుర్లక్షణములు గలవానిపేరులు.

ఉద్భటోద్డామరోత్తాల

౧ ఉద్భటః, ౨ ఉద్డామరః, 3 ఉత్తాలః పనియందు నేర్పరిపేరులు

మావిష్టః ప్రేతవాహితః,

౧ ఆవిష్టః, ౨ ప్రేతవాహితః. ఇవి భూతావిష్టునిపేరులు

ప్రేంఖోలిత స్తరలిత

౧ ప్రేంఖోలితః, ౨ తరలితః. ఊగింపఁబడినది.

స్తృషిత స్తర్షితః సతృట్. 3

౧ తృషితః, ౨ తర్షితః, 3 సతృట్ (ష-పు). దప్పిగొన్నవాఁడు.

మూలము	అర్థము
ఊర్ధ్వస్థో ర్ధ్వంధమాతుల్యౌ	౧ ఊర్ధ్వస్థః, ౨ ఊర్ధ్వంధమః. నిలుచున్నవాఁడు.
గ్రామ్యో గ్రామేయకః స్మృతః,	౧ గ్రామ్యః, ౨ గ్రామేయకః. పల్లెటూరివాని పేరు.
పరాచీనం ప్రతీపం స్యా	౧ పరాచీనం, ౨ ప్రతీపం. ప్రతికూలమైనదాని పేరులు.
త్సమీచీనం సమంజసమ్ ౪	౧ సమీచీనం, ౨ సమంజసం. యుక్తమైన పని పేరులు.
స్వస్థానస్థః పరాన్ ద్వేష్టి యః స గోష్ఠశ్వ ఉచ్యతే,	౧ గోష్ఠశ్వః. స్వస్థానమునందుండి పరులను ద్వేషించువాని పేరు.
దాతాతు దారుర్ముచిరః స్యా	౧ దాతా (ఋ-పు), ౨ దారుః, 3 ముచిరః. దాత పేరులు
ద్విదగ్ధస్తు నాగరః. ౫	౧ విదగ్ధః, ౨ నాగరః. నేర్పరి పేరులు.
షిడ్గో వ్యలీకః షట్ప్రజ్ఞః కామకేలి ర్విదూషకః, పీఠకేలిః పీఠమర్దో భవిలః ఛిదురో విటః. ౬	౧ షిడ్గః, ౨ వ్యలీకః, 3 షట్ప్రజ్ఞః, ౪ కామకేలిః, ౫ విదూషకః, ౬ పీఠకేలిః, ౭ పీఠమర్దః, ౮ భవిలః, ౯ ఛిదురః, ౧౦ విటః విటుని పేరులు.
ప్రఘటావిచ్ఛాస్త్రగండో	౧ ప్రఘటావిత్ (ద్-పు), ౨ శాస్త్రగండః. శాస్త్రమునందు నేర్పరి పేరులు.
మేధావీ మేధిరః సమౌ,	౧ మేధావీ (న్-పు), ౨ మేధిరః. బుద్ధిశాలి పేరులు.
యుక్తం పరిమితే	౧ యుక్తం, ౨ పరిమితం. పరిమిత పేరులు
భీమం త్వాఘీలే	౧ భీమం, ౨ ఆఘీలం. భయంకరమైనది.
ప్రశ్లథః శ్లథః ౭. శిథిలో	౧ ప్రశ్లథః, ౨ శ్లథః, 3 శిథిలః శిథిలమైనదాని పేరులు.
వోద ఆర్ద్రః స్యా	౧ వోదః, ౨ ఆర్ద్రః. తడిసినదాని పేరులు.

చ్చిరస్థో నాయకః స్మృతః,	౧ చిరస్థః, ౨ నాయకః. నాయకుని పేరులు.
స్యాదాయశ్శూలికం తీక్ష్ణ కర్మా	౧ ఆయశ్శూలికః, ౨ తీక్ష్ణకర్మా (న్-పు) తీక్ష్ణమగు కర్మగలవానిపేరులు.
శౌచోఽనహంకృతిః. ౮	౧ శౌచః, ౨ అనహంకృతిః. అహంకారరహితునిపేరులు.
కుసృత్యావిభవాన్వేషీ	
పార్శ్వకః సంధిజీవకః,	౧ పార్శ్వకః, ౨ సంధిజీవకః. దుష్ట వృత్తిచే సంపద నార్జించువాఁడు
వాక్యాభిధాయీ పురుషః పృష్ఠమాంసాద ఉచ్యతే. ౯	౧ పృష్ఠమాంసాదః మాటలుచెప్పువానిపేరు.
భార్యాటః స్వస్త్రియో దాతా అన్నార్థం	౧ భార్యాటః. తనస్త్రీని అన్నముకొఱకు పరులకు ఇచ్చువానిపేరులు.
దూషకపాంసనౌ,	౧ దూషకః, ౨ పాంసనః. నిందించువానిపేరులు.
ధృష్ణుః ధృష్ణగ్దధృగ్ధృష్టో	౧ ధృష్ణుః, ౨ ధృష్ణక్ (జ్-పు), 3 దధృక్ (శ్-పు), ౪ ధృష్టః లజ్జావిహీనుని పేరులు (శృంగారనాయకుఁడు)
దశేరః సత్త్వఘాతకః. ౧౦	౧ దశేరః, ౨ సత్త్వఘాతకః. హింసకుని పేరులు.
దేశకః శాసితా శాస్తా శిక్షుః రవ్యవసాయవాన్,	౧ దేశకః, ౨ శాసితా (ఋ. పు), 3 శాస్తా (ఋ పు), ౪ శిక్షుః, ౫ అవ్యవసాయవాన్ (త్-పు) ప్రయత్నము చేయనివానిపేరులు.
చకితః శంకితో భీతః	౧ చకితః, ౨ శంకితః, 3 భీతః. భయపడినవానిపేరులు.
ప్రతియత్నః ప్రయత్నవాన్,	౧ ప్రతియత్నః, ౨ ప్రయత్నవాన్ (త్-పు). ప్రయత్నముగలవానిపేరు.
ఆధార్మికోఽధార్మికః స్యాత్	౧ ఆధార్మికః, ౨ అధార్మికః. ధర్మబుద్ధిలేనివానిపేరులు.

ప్రమృతాంతరితౌ సమౌ	౧ ప్రమృతః, ౨ అంతరితః. నశించిన దానిపేరులు.
కృపణో దృఢముష్టిః స్యా	౧కృపణః,౨దృఢముష్టిః. లోభిపేరులు.
ద్దేవయు ర్ధార్మికః సుకృత్.	౧ దేవాయుః (ష్-పు), ౨ ధార్మికః, ౩ సుకృత్ (త్-పు). సత్కార్యములను జేయువాఁడు.
మన ఆపో మనోజ్ఞస్స్యా	౧ మనఆపః, ౨ మనోజ్ఞః. మనోహరమైనదాని పేరులు.
చ్చక్షుష్యః ప్రియదర్శనః,	౧ చక్షుష్యః, ౨ ప్రియదర్శనః. కంటికింపైనదానిపేరులు.
లఖండం భద్రకం న్యుంఖం లడహం చారుబంధురః. ౧౩	౧ లఖండం, ౨ భద్రకం, 3 న్యుంఖం, ౪ లడహం, ౫ చారు (ఉ-న), ౬ బంధురః. ఇంపతమైన దానిపేరులు
భట్టారో భగవాన్పూజ్యః	౧ భట్టారః, ౨ భగవాన్ (త్-పు), 3 పూజ్యః. పూజింపఁదగినవానిపేరులు.
శక్త ప్రతిబలౌ సమౌ,	౧ శక్తః, ౨ ప్రతిబలః. సమానబలశాలిపేరులు.
పటుః పాటవికోధూర్తఃస్థగ	౧ పటుః, ౨ పాటవికః, 3 ధూర్తః, ౪ స్థగః. వంచకునిపేరులు.
స్తీక్ష్ణస్తు రాజఘః. ౧౪	౧ తీక్ష్ణః, ౨ రాజగః తీవ్రప్రభావుని పేరులు
సంబంధీ గుణవాన్ సంయుజ్మిత్రయు ర్మిత్రవత్సలః,	౧ సంబంధీ (న్-పు), ౨ గుణవాన్ (త్-పు), 3 సంయుక్ (జ్-పు), ౪ మిత్రయుః, ౫ మిత్రవత్సలః మిత్రులయెడఁ బ్రీతిగలవానిపేరులు.
ధర్మార్థ కామమోక్షేషులోకతత్త్వార్థయోరపి.౧౫.పట్వు ప్రజ్ఞాస్త్రియస్యోచ్చైః పట్విజ్ఞ ఇతి సః స్మృతః,	౧ పట్విజ్ఞః. ధర్మము, అర్థము, కామము, మోక్షము, లోకము, తత్త్వార్థములలోఁ బ్రజ్ఞకలవానిపేరులు.
మధ్యస్థస్తు నిసృష్టః స్యా	౧ మధ్యస్థః,౨నిసృష్టః.మధ్యవర్తిపేర్లు.

ద్భగ్నపృష్ఠ స్తు సంముఖః.	౧ భగ్నపృష్ఠః, ౨ సమ్ముఖః. ఎదురైనవాని పేరులు.
స్యా త్కథంకథికః ప్రష్టా	౧ కథంకథికః, ౨ ప్రష్టా (ఋ-పు). అడిగెడువాని పేరులు.
విచక్షు ర్విమనాః స్మృతః,	౧ విచక్షుః, ౨ విమనః (స్-పు) విమనస్కుని పేరులు.
ప్రతారితో వ్యంసితః స్యా	౧ ప్రతారితః, ౨ వ్యంసితః. వంచింపఁబడినవాని పేరులు.
త్ప్రోథ స్తు ప్రథితో మతః. ౧౭	౧ ప్రోథః, ౨ ప్రథితః. ప్రసిద్ధుని పేరులు.
మాశబ్దికః ప్రతిషేద్ధా	౧ మాశబ్దికః, ౨ ప్రతిషేద్ధా (ఋ.పు) ఆటంకపఱచువాని పేరులు.
జడమాతృముఖౌ సమౌ,	౧ జడః, ౨ మాతృముఖః. మందమతి పేరులు.
ప్రీణం పురాణం	౧ ప్రీణం, ౨ పురాణం. ప్రాఁతదాని పేరులు.
భిన్నం స్యాత్ వ్యవచ్ఛిన్న విశేషితం. ౧౮. వినాకృతం విరహితం	౧ భిన్నం, ౨ వ్యవచ్ఛిన్నం, 3 విశేషితం, ౪ వినాకృతం ౫ విరహితం. విరహమునొందినదాని పేరు
త్యక్తే నిర్వ్యూఢ ఉచ్యతే,	౧ త్యక్తః, ౨ నిర్వ్యూఢః. విడువఁబడినదాని పేరులు.
తిక్తః కషాయస్సురభిః	౧ తిక్తః, ౨ కషాయః, 3 సురభిః. సుగంధముగలదాని పేరులు.
కక్షటో నిర్వహోదృఢః ౧౯ నిస్సంధిశ్చ నివాతశ్చ	౧ కక్షటః, ౨ నిర్వహః, 3 దృఢః, ౪ నిస్సంధిః, ౫ నివాతః. దృఢమైనదాని పేరులు.
సమూఢం శోధితం సమే,	౧ సమూఢం, ౨ శోధితం. శోధింపఁబడినది. (ప్రోగుచేయఁబడినదాని పేరులు.)
స్యాదాగంతుక మాహార్యం సమే	౧ ఆగంతుకం, ౨ ఆహార్యం. ఆగంతుకముగ (హఠాత్తుగ) వచ్చినదాని పేరులు.

మూలము	అర్థము
పక్త్రిమపాకిమే. ౨౦	౧ పక్త్రిమం, ౨ పాకిమం. పండినదాని పేరులు.
కోమలం పేలవం	౧ కోమలం, ౨ పేలవం. మృదువైన దానిపేరులు.
పాపే త్వధమాపస ద్ధ్రువాః,	౧ పాపః, ౨ అధమః, 3 అపసత్, ౪ అధ్రువః. పాపాత్ముని పేరులు.
రోమాంచితో హృషరోమా	౧ రోమాంచితః, ౨ హృష్టరోమః. గగుర్పాటుగలవాని పేరులు.
అజానేయాస్తు నిర్భయః.	౧ అజానేయః, ౨ నిర్భయః. భయరహితుని పేరులు.
అన్యాసాధారణం త్వావేశికం ప్రాతిష్ఠితం చ తత్,	౧ అన్యాసాధారణం, ౨ ఆవేశికం, 3 ప్రాతిష్ఠితం. సాధారణమైనదాని పేరులు.
భిన్నకః క్షపణోఽహ్రీకో బౌద్ధోవైనాయికస్స్మృతః. ౨౨	౧ భిన్నకః, ౨ క్షపణః, 3 అహ్రీకః, ౪ బౌద్ధః, ౫ వైనాయికః. బౌద్ధుల పేరులు.
ఔర్ధ్వః స్రోతసికో శైవః	౧ ఔర్ధ్వః, ౨ స్రోతసికః, 3 శైవః. శైవమతస్థుని పేరులు.
కౌల ఆన్వయికః స్మృతః,	౧ కౌలః, ౨ ఆన్వయికః. కౌలమతస్థుని పేరులు.
పాంచార్థికః పాశుపతశ్చిద్రూపః స్ఫూర్తిమార్గమతః.	౧ పాంచార్థికః, ౨ పాశుపతః, 3 చిద్రూపః, ౪ స్ఫూర్తిమార్గ పాశుపతమతస్థుని పేరులు.
ప్రజ్ఞా ఉద్ఘాటితజ్ఞా స్యా	౧ ప్రజ్ఞా, ౨ ఉద్ఘాటితజ్ఞా. ప్రజ్ఞ పేరులు.
చ్ఛయుః శంబః శుభంయవః,	౧ శయుః, ౨ శంబః, 3 శుభం, ౪ యవః. శుభాన్వితుని పేరులు.
గౌరవితస్త్వార్యమిశ్రా	౧ గౌరవితః (అ-పు), ౨ ఆర్యమిశ్రః. గౌరవింపఁబడువారి పేరులు.
శ్లాఘ్యాస్తత్రభవన్ముఖాః.	౧ శ్లాఘ్యః, ౨ తత్రభవాన్ (త్-పు) శ్లాఘ్యుల పేరులు.

స్యాద్దేవానాంప్రియః క్షేపే	౧ దేవానాంప్రియః. ఆక్షేపోక్తి పేరు.
హతకో బంధుదగ్ధవత్,	౧ హతకః, ౨ బంధుదగ్ధవత్ (త్-పు)
అణుః కనీయా నల్పిష్ఠః	౧ అణుః, ౨ కనీయాన్ (స్-పు), 3 అల్పిష్ఠః. అల్పమైనదాని పేరు.
పిండితం గుణితం హితమ్	౧ పిండితం, ౨ గుణితం, 3 హితం. రెట్టింపుగాఁజేయఁబడినది
ఖట్వాసూఢో వినీతః స్యా	౧ ఖట్వాసూఢః, ౨ వినీతః. అవినీతుని పేరులు.
న్మరాల మసృణే సమే,	౧ మరాళం, ౨ మసృణం. నునుపైన దాని పేరులు.
ప్రాంజలః ప్రగుణో జిహ్మః	౧ ప్రాంజలః, ౨ ప్రగుణః, 3 జిహ్మః కుటిలమైనదాని పేరులు.
ప్రాణాయ్యః సాధ్వనిందితః	౧ ప్రాణాయ్యః, ౨ సాధు (ఉ-న), 3 అనిందితః. సాధువునకు పేరులు.
త్వ స్త్వద్భిన్నం చాన్యతర దపష్ఠుల మపష్ఠు చ,	౧ త్వం, ౨ త్వత్, 3 భిన్నం, ౪ అన్యతరం, ౫ అపష్ఠులం, ౬ అపష్ఠు వేఱుగనున్న దాని పేరులు.
కరంబితంచఖచితం రుషితం గురుగుండితమ్. ౨౭	౧ కరంబితం, ౨ ఖచితం, 3 రుషితం, ౪ గురుగుండితం. చెక్కఁగూర్పఁబడినదాని పేరు.
సపాత్రసమితోఽన్యత్ర భోజనాస్మిలితోనయః	౧ ప్రాతసమితః. భోజనములకు అన్యత్ర కలియనివాఁడు.
ఇతి విశేష్యనిఘ్నవర్గః.	ఇది విశేష్యనిఘ్నవర్గము.

విధి ర్విధానం కర్మాస్త్రీ క్రియా కృత్యా విధాకృతిః,	౧ విధిః (పు), ౨ విధానం (న), 3 కర్మ (న్-స), ౪ క్రియా, ౫ కృత్యా, ౬ విధా, ౭ కృతిః. కర్మ పేరులు.
వ్యాపృం తు సాధనం	౧ వ్యాపృం (న), ౨ సాధనం. సాధనము పేరులు.

కర్మయుతాజియ్యోతు సంగ
తమ్. ౨౮

౧ సంగతం (న), ౨ కర్మయుతాజియ్యో (కార్మికులచే జయించుటకు నశక్యమైన ది) (యుక్తియుక్తవాక్యము స్నేహము నిన్ని) చెప్పుదురు.

అంగారితం పలాశానాం కలి
కోద్గమనే స్మృతం,

౧ అంగారితం (న), పలాశానాం కలికోద్గమనే = మోదుగ మొగ్గలవికాసము పేరులు.

జలయంత్రగృహం ధీరైః
సముద్రగృహముచ్యతే ౨౯

౧ జలయంత్రగృహం, ౨ సముద్రగృహం. జలమధ్యభాగమున నేర్పాటు జేయఁబడిన గృహము పేరులు

జలహం తు విదుః స్వల్పే

౧ జలహం (న), స్వల్పే విదుః=స్వల్పజలయంత్రగృహమునుగాఁ జెప్పుదురు.

సమాలీ కుసుమాకరః,

౧ సమాలీ (ఈ-స్త్రీ), ౨ కుసుమాకరః. మాఘమాసము

స్తనాభోగ స్తనభరః

౧ స్తనాభోగః, ౨ స్తనభరః. స్తనభారము పేరులు.

పరభాగ స్తు సంపది. ౩౦

౧ పరభాగః, ౨ సంపత్ (ద్-స్త్రీ), సంపత్తునకు పేరులు.

ఆలింగనంత్వంగపాలిః శ్లేషా

౧ ఆలింగనం, ౨ అంగపాలిః (స్త్రీ), ౩ శ్లేషా. ఆలింగనము.

ఖట్టి స్త్వసద్గ్రహః,

౧ ఖట్టిః (పు), ౨ అసద్గ్రహః. (పాడె) లేదా అసద్గ్రహము.

స్యాదంధో నేంద్వకం

౧ అంధః (స్-న), ౨ నేంద్వకం. అన్నము పేరులు

సగ్ధిః సహభోజన మిత్యపి

౧ సగ్ధిః, (స్త్రీ), ౨ సహభోజనం సహభోజనము పేరులు

ధార్మికాణాం తు సంభూ
య భోజనే గణచక్రకం,

౧ గణచక్రకం (న), ధార్మికాణాం సంభూయభోజనే=ధార్మికులుకలసి భోజనము చేయుటకు పేరు.

క్రీడాక్రీడకయోర్ధోస్థః సే
వాయాం సేచకేచ సః ౩౨

౧ దోస్థః (పు). క్రీడా క్రీడకయోః సేవా సేవకయోః = క్రీడకు క్రీడించువానికి, సేవకు సేవించువానికి పేరు.

దానం దాయోఽథ

౧ దానం, ౨ దాయః. ధానము పేర్లు.

దుర్జాతం దుఃసమంచ సమం
జసం,

౧ దుర్జాతం, ౨ దుస్సమం, ౩ అసమంజసం. అసమంజమునకు పేరులు.

కలంజోఽతా విషాస్త్రేణ హ
తా యా మృగపక్షిణౌ. ౩౩

౧ కలంజః. (యౌ మృగపక్షిణౌ. విషాస్త్రేణ హతౌ తౌ కలంజః) ఏమృగపక్షులు విషదిగ్ధాస్త్రముచేఁ జంపఁబడెనో ఆమృగపక్షులకు పేరు.

ఛేదోక్తి ర్వక్రభణితం

౧ ఛేదోక్తిః (స్త్రీ), ౨ వక్రభణితం. వక్రోక్తి పేరులు

గోముఖం తూపలేపనం,

౧ గోముఖం (న), ౨ ఉపలేపనం. అలుకుటకు పూయుటకు పేరులు.

వార్ధాయనార్థం యత్పూ
ర్ణపాత్రం పూర్ణాలకంచతత్

౧ పూర్ణపాత్రం, ౨ పూర్ణాలకం. వార్ధాయనాయ యత్, ఆస్థం, తత్ =కట్నమివ్వడమునకు సిద్ధముగానుంచిన పళ్లెరము-అనఁగా కట్నముకొఱకు పండ్లు పసుపుబట్టలు మొదలైనవియుంచిన పళ్లెరమని భావము.

బుద్ధద్రవ్యం స్థాపకం స్యా

౧ బుద్ధద్రవ్యం (న), ౨ స్థాపకం. బుద్ధద్రవ్యము పేరులు

త్సత్త్వం ద్రవ్యంచ వస్తుచ,

౧ సత్త్వం, ౨ ద్రవ్యం, ౩ వస్తు ద్రవ్యము పేరులు.

లేశం స్తూపపదం గంధోఽ
నుబంధఈషత్కరం పప. ౩౪

౧ లేశం, ౨ స్తూపపదం, ౩ గంధః. ౪ అనుబంధః, ౫ ఈషత్కరః లేశము పేరులు.

ఛేదః ఖండోఽస్త్రియాం

౧ ఛేదః, ౨ ఖండః (పు). ఖండము పేరులు

గాలిః శపనం

౧ గాలిః (పు), ౨ శపనం (న) శాపము పేరులు.

శమనం శమః,	౧ శమనం (న), ౨ శమః (పు). శాన్తి పేరులు.
వప్రస్తు ధూళికేదారః	౧ వప్రః, ౨ ధూళికేదారః. పొలము పేరులు.
ప్సానీతిర్భక్షణంచ సా. 3౬	౧ ప్సాః (స్త్రీ), ౨ వీతిః, 3 భక్షణం (న) భక్షణము పేరులు.
మైత్రేయికా మిత్రయుద్ధం	౧ మైత్రేయికా, ౨ మిత్రయుద్ధం (న). మిత్రయుద్ధము.
పర్యంక స్త్వవసక్థికా, అథ	౧ పర్యంకః, ౨ అవసక్థికా (స్త్రీ) మంచము పేరులు.
హేతు రుపాదానం	౧ హేతుః, ౨ ఉపాదానం (న). హేతువు పేరులు.
ప్రత్యయాః సహకారిణః.	౧ ప్రత్యయః, ౨ సహకారీ (న్-పు). సహకారి పేరులు.
అనుమా త్వనుమానంస్యా	౧ అనుమా (స్త్రీ), ౨ అనుమానం (న). అనుమానము పేరులు.
ద్వ్యాప్యంలింగంచసాధనం,	౧ వ్యాప్యం (న), ౨ లింగం. 3 సాధనం. వ్యాప్యమగు హేతువు
ప్రత్యక్షోపాక్షమధ్యక్షం	౧ ప్రత్యక్షం, ౨ ఉపాక్షం, 3 అధ్యక్షం. ప్రత్యక్షము పేరులు.
ధన్ధంధాంధ్య మపాటవమ్.	౧ ధన్ధం (న), ౨ ధాన్ధ్యం, 3 అపాటవం. (ధంధాయాః. (శిశుత్వము) (ధాన్ధా. పృథ్వీకాశిశుః) తద్భావః.
బోధో బోధిః	౧ బోధః, ౨ బోధిః (స్త్రీ) బోధ పేరులు.
సమంతాత్తు జ్ఞానం స్యాత్స ముదాగమః,	౧ సముదాగమః సమంతాత్తు జ్ఞానం స్యాత్ =అంతటజ్ఞానము.
ఋషిః శాస్త్రకృదాచార్యః	౧ ఋషిః, ౨ శాస్త్రకృత్ (త్), 3 ఆచార్యః. ఋషి పేరులు.
శాస్త్రంతు స్మృతిరాగమః.	౧ శాస్త్రం, ౨ స్మృతిః, 3 ఆగమః. శాస్త్రము పేరులు

సాఖ్యం సమీాక్షం స్యా	౧ సాంఖ్యం (న), సమీాక్షం. సాంఖ్య ముపేరులు.
ద్దివ్యదోహదం తూపయాచి తం,	౧ దివ్యదోహదం (న), ౨ ఉపయాచి తం. ముడుపు (దేవుడికిచ్చు మ్రొక్కుబడి సొమ్ము)
కరిణో రూపమిచ్ఛంతి కర్ణా స్ఫాలే ఝుఝ్ఝులా. ౪౦	౧ ఝుఝ్ఝులా (స్త్రీ). కరిణః కర్ణాస్ఫా లే రూపం ఇచ్ఛంతి = ఏనుఁగయొక్క, కర్ణాస్ఫాలమునకు పేరు.
రామేణ రావణవధో రా మాయణ పు	౧ రామాయణం (న). రామేణ రా వణవధః. రామాయణముపేరులు.
థోచ్ఛ్రయః, వస్త్రగ్రంథిశ్చ నీవీ స్యా	౧ ఉచ్ఛ్రయః, ౨ వస్త్రగ్రంథిః (స్త్రీ), 3 నీవీ. కోకముడిపేరులు.
న్మణితం రతికూజితమ్. ౪౧	౧ మణితం, ౨ రతికూజితం. రతికూజి తము.
శ్వభ్రో౽వపాతో	౧ శ్వభ్రః, ౨ అవపాతః. గర్తము పేరులు.
హ్యాల్లేఖ స్తర్క	౧ హ్యాల్లేఖః, ౨ తర్కః తర్కము పేరులు.
శ్చీర్ణంతు శీలితం,	౧ చీర్ణం (న), ౨ శీలితం. (శీలితస్య), పరిశీలన జేయఁబడినది.
ఏకీయా ఏకపక్షాః స్యుః స హాయాః సహభావినః. ౪౨	౧ ఏకీయాః (బ-పు), ౨ ఏకపక్షాః, 3 సహాయాః, ౪ సహభావినః (న్-పు) సహా యుల పేరులు.
కులీరా త్స్యైగ	౧ స్యైగవిః. ఎండ్రకాయ శిశువు పేరు.
విర్జానపదా రాష్ట్రనివాసినః,	౧ జానపదాః, ౨ రాష్ట్రనివాసినః (బ). రాష్ట్రమున నివసించువారిపేరులు
ప్రత్యక్షీ వ్యక్తదృష్టార్థ శ్చాథ	౧ ప్రత్యక్షీ (న్-పు), ౨ వ్యక్తదృష్టా ర్థః. సాక్షిపేరులు.
కర్తనతర్కుటే. ౪3	౧ కర్తనం, ౨ తర్కుటం. నూలువడు కుట పేరులు.

చిరకాలం దీర్ఘరాత్ర	౧ చిరకాలం, ౨ దీర్ఘరాత్రం. చిరకాలము పేరులు.
మామిక్షా మస్తువాజినం,	౧ ఆమిక్షా, ౨ మస్తు, 3 వాజినం. జున్ను పేరులు.
తదాత్వం ప్రముఖం	౧ తదాత్వం, ౨ ప్రముఖం. తత్కాలము పేరులు.
రాజమల్ల ఉత్సిక్త ఉద్ధతః	౧ రాజమల్లః, ౨ ఉత్సిక్తః, 3 ఉద్ధతః. ఉద్ధతుని పేరులు.
ద్వైధం వివాదే	౧ ద్వైధం, ౨ వివాదః. వివాదము పేరులు.
ఆరంభ ఆడర ఆడంబరార్థకః,	౧ ఆరంభః, ౨ ఆడరః, 3 ఆడంబరః. ప్రారంభము పేరులు.
రభసో గమకారిత్వం	౧ రభసః, ౨ గమకారిత్వం వేగము పేరులు.
కౌముదీ కార్తికోత్సవే ౪౫	౧ కౌముదీ (ఈ-సీ). కార్తికోత్సవము పేరు.
ఆవేశాటోప సంరంభాః	౧ ఆవేశః, ౨ ఆటోపః, 3 సంరంభః. ప్రయత్నాతిశయము పేరులు
ప్రియావాక్చటుచాటునీ,	౧ ప్రియావాక్ (చ్-పు), ౨ చటుచాటునీ. ప్రియవాక్యము పేరులు
ప్రీతిరూపం ప్రతిచ్ఛందం	౧ ప్రీతిరూపం, ౨ ప్రతిచ్ఛందం. ప్రతిమ పేరులు
సంవేశన రతిక్రియే ౪౬	౧ సంవేశనం, ౨ రతిక్రియా. సంభోగము పేరులు.
అభ్యాసః ఖురళీయోగ్యా	౧ అభ్యాసః, ౨ ఖురళీ, 3 యోగ్యా. శాస్త్రాభ్యాసము పేరులు
నిర్వర్ణన నిభాలనే	౧ నిర్వర్ణనం, ౨ నిభాలనం. పరిశీలనము పేరులు.
శాలినీ కరణం న్యగ్భావనం	౧ శాలినీకరణం, ౨ న్యగ్భావనం. తిరస్కారము పేరులు.

గంధన సూచనే. ౪౭ — ౧ గంధనం, ౨ సూచనం. సూచించుట పేర్లు.

భావః పదార్థో ధర్మః స్యాత్సత్వం తత్వం చ వస్తు చ, — ౧ భావః, ౨ పదార్థః, 3 ధర్మః, ౪ సత్వం, ౫ తత్వం ౬ వస్తు (ఉ-న). వస్తువు పేరులు.

సందర్భస్తు ప్రబంధఃస్యాత్ — ౧ సందర్భః, ౨ ప్రబంధః. సందర్భము పేర్లు.

గ్రంథో ద్వాత్రింశదక్షరీ. — ౧ గ్రంథః, ౨ ద్వాత్రింశదక్షరీ. అనుష్టుప్ శ్లోకము పేరులు. (గ్రంథమని కొందఱు.)

సర్గబంధో మహాకావ్యం — ౧ సర్గబంధః, ౨ మహాకావ్యం. మహాకావ్యము పేరులు.

మహారూపక నాటకే — ౧ మహారూపకం, ౨ నాటకం. నాటకము పేరులు.

అథ వాఙ్మయభేదాస్స్యుశ్చంపూః ఖండకథాకథా ఆఖ్యాయికా పరికథా — ౧ చంపూః, ౨ ఖండకథా, 3 కథా, ౪ ఆఖ్యాయికా, ౫ పరికథా. ఇవి కావ్యభేదముల పేరులు. (వాఙ్మయభేదమని కొందఱు)

కలాపక విశేషకౌ, — ౧ కలాపకం, ౨ విశేషకః. తిలకము పేరులు [పేర్లు.

సందానమనిరుద్ధం చ — ౧ సందానం, ౨ అనిరుద్ధం. పగ్గము

ప్రకీర్ణం సత్యకాదిషు. ౫౦ — ౧ ప్రకీర్ణం, ౨ గుత్సకః. చామరము పేరులు.

సర్గో వర్గ పరిచ్ఛేదోద్ఘాతాధ్యాయాంకసంగ్రహాః, ఉచ్ఛ్వాసః పరివర్తశ్చ — ౧ సర్గః, ౨ వర్గః, 3 పరిచ్ఛేదః, ౪ ఉద్ఘాతః, ౫ అధ్యాయః, ౬ అంకః, ౭ సంగ్రహః, ౮ ఉచ్ఛ్వాసః, ౯ పరివర్తః. కథావిభాగముల పేరులు.

పటలఃకాండమస్త్రియామ్. ౫౧ స్థానం ప్రకరణం పర్వాహ్నికంచ గ్రంథసంధయః, — ౧ పటలః, ౨ కాండః, (పు) 3 స్థానం, ౪ ప్రకరణం, ౫ పర్వ, (న్-న) ౬ ఆహ్నికం, ౭ గ్రంథసంధిః. గ్రంథముల సంధుల పేరులు.

ప్రజ్ఞప్తిః పరిభాషా శైలీ సంకేతసమయకారాశ్చ,

౧ ప్రజ్ఞప్తిః, ౨ పరిభాషా, ౩ శైలీ, ౪ సంకేతః, ౫ సమయకారః. సంకేతము పేరులు.

ప్రతివాణిః ప్రతివచనం

౧ ప్రతివాణిః, ౨ ప్రతివచనం. బదులు మాట పేరులు.

సముదాచారా స్త్వభిప్రాయాః. ౫౩. అప్రతిరూప

౧ సముదాచారాః, (బ) ౨ అభిప్రాయాః. అభిప్రాయముల పేరులు.

కథా స్యాత్సంగణికా

౧ సంగణికా. (స్త్రీ). అప్రతిరూపమగు (అసమానమగు) కథ పేరు.

చ్ఛోరణం పరిత్యాగః,

౧ ఛోరణం, ౨ పరిత్యాగః. విడిచి పెట్టుట పేరులు.

స్యాదుద్వర్ధనమంతర్హాసస్త్రిషు

౧ ఉద్వర్ధనం, ౨ అంతర్హాసః. లోలోన నవ్వుకొనుట పేరులు.

పిండమాహారః. ౫౪

౧ పిండం, (త్రి) ౨ ఆహారః. ఆహారము పేరులు.

అవసర్గః ప్రాకామ్యం స్వాచ్ఛంద్యానుమననమిత్యపిచ,

౧ అవసర్గః, ౨ ప్రాకామ్యం, ౩ స్వాచ్ఛంద్యం, ౪ అనుమననం. అష్టవిభూతులలో నొకటియగు ప్రాకామ్యము పేరు.

ఆకల్పక ఉత్కంఠా చింతాకర్మణ్యథా

౧ ఆకల్పకః, ౨ ఉత్కంఠా, ౩ చింతాకర్మ. చింతాకర్మకు పేరులు.

స్త్యానం. ౫౫. ఆక్షేపో౽త్యాకారః

౧ స్త్యానం, ౨ ఆక్షేపః, ౩ అత్యాకారః. ఆక్షేపణ పేరులు.

స్వాధ్యాయః స్యాన్నిరంతరాభ్యాసః,

౧ స్వాధ్యాయః, ౨ నిరంతరాభ్యాసః. వేదాధ్యయనము పేరులు

హర్షస్వనః కిలకిలా

౧ హర్షస్వనః, ౨ కిలకిలా. సంతోషధ్వని పేరులు.

సదృశస్పందనంతు నిస్పందః. ౫౬.

౧ సదృశస్పందనః, ౨ నిస్పంధః. కదలకుండుట పేరులు.

అవసానం తు విరామో మధ్య మథో

౧ అవసానం, ౨ విరామః, ౩ మధ్యం. అవసానము పేరులు.

మండలం చక్రం, స్యా	౧మండలం,౨చక్రం. చక్రముపేరులు.
దారంభః ప్రస్తావనాతదా	౧ ఆరంభః, ౨ ప్రస్తావనా, 3 ఆము
ముఖమపి జ్ఞేయం. ౫౭	ఖం. ప్రస్తావనపేరులు.
ఇతి సంకీర్ణవర్గః.	ఇది సంకీర్ణవర్గము.

స్వరకాద్యాది కాద్యంత క్రమా న్నానార్థసంగ్రహం విహాయామరకోశో క్త మకా ర్షీత్పురుషో త్తమః. ౫౮.

పురుషో త్తమః = పురుషో త్తమకవి, అమరకోశో క్తం = అమరకోశమందుఁ జెప్పఁబడిన నానార్థసంగ్రహమును, విహాయ= వదలి,స్వరకాద్యాది కాద్యంతక్రమాత్= అకారాది హకారాన్తవర్ణము లాదియున్ను, కకారాది హకారాన్తవర్ణము లన్తముననున్ను గలపద్ధతివల్ల (క్రమమువల్ల) నానార్థసంగ్రహం=నానార్థసంగ్రహమును, అకార్షీత్ = చేసెను.

శక్రార్క-పర్ణయోశ్చారో- | అర్కః, (పు), శక్రః. దేవేంద్రుఁడు. అర్క-పర్ణయోః=జిల్లేడుచెట్టు.

భీక స్త్వభయకామినోః, | అభీకః (పు), అభయ = భయములేనివాఁడు. కామినోః=కాముకుఁడు

రూప కాంతికయో శ్చాంకో- | అంకః. రూపక = రూపకవిశేషము. అంతికయోః=సమీపము.

లిమకో భేకకోకిలా. ౫౯ | అలిమకః భేక = కప్ప, కోకిలా = కోకిలము.

అంతికం నికటం చుల్లి | అంతికం (న). నికటం = సమీపము, చుల్లిః=పొయ్యి.

ర్నాట్యోక్తౌ చాగ్రజాంతికా, | అంతికా (స్త్రీ). నాట్యోక్తౌఅగ్రజా= నాట్యోక్తియందప్ప.

అనీకో౽ స్త్రీ రణే సైన్యే | అనీకః (పు). రణే = యుద్ధము, సైన్యే=సైన్యము.

గౌర్యాం మాతరి చాంబికా. ౬౦. స్యా | అంబికా (స్త్రీ). గౌర్యాం=పార్వతి, మాతరి=తల్లి.

దశ్మంతక ముత్థానే మల్లి
కాఛదనేఽపి చ,

అశ్మన్తకం (న). ఉత్థానే = లేవడము, మల్లి కాఛదనే=మల్లెఆకు.

ఆహ్నికం దిననిర్వర్త్యం త
త్క్లీబం నిత్యకర్మణి ౬౧.

ఆహ్నికం (న) దిననిర్వర్త్యం=ఒకరోజు నిర్వర్తించతగినకర్మ, నిత్యకర్మణి = నిత్యమును జేయఁదగినకర్మ.

స్యాదాచ్ఛురితకం హాసవి
శేషే చ నఖక్షతే,

ఆచ్ఛురితకం (న). హాసవిశేషే = హాసవిశేషము, నఖక్షతే=నఖక్షతము.

ఉదర్కః ఏష్యత్కాలీయ
ఫలే మదనకంటకే. స్త్రియాం

ఉదర్కః. ఏష్యత్కాలీయఫలే = భవిష్యత్కాలఫలము. మదనకంటకే = ఉమ్మెత్తముల్లు

ముత్కలికా హేలోత్కం
ఠాసలిలవీచిషు,

ఉత్కలికా (స్త్రీ). హేల = విలాసము, ఉత్కంఠా = ఇష్టమైనవస్తుప్రాప్తియందు త్వర, సలిలవీచిషు=తరంగములు.

కోశాంగేకౌశికోవిశ్వామిత్రే

కౌశికః. కోశాంగే=ఖజాంజిమొదలగు బొక్కసమునకు అంగము, విశ్వామిత్రే=విశ్వామిత్రుఁడు.

గౌర్యాం చ కౌశికీ ౬౩.

కౌశికీ (స్త్రీ). గౌర్యాం=పార్వతి

కృష్ణత్వే చ హిమాన్యాం
చ గౌరీకాల్యోశ్చ కాలికా,

కాలికా (స్త్రీ). కృష్ణత్వే = నలుపు, హిమాన్యాం = హిమసంహతి, గౌరీ = పార్వతి, కాల్యోః= కాలికా దేవి.

వర్షోపలేఽస్త్రీ కరకా కరంకే
కరఽకే స్త్రియామ్. ౬౪

కరకా (స్త్రీ). వర్షోపలే=వడగండ్లు, కరంకే = పక్కటెముకలగుంపు.

కుసుంభే దాడిమేపక్షిభేదే
చ కరకః పుమాన్,

కరకః (పు) కుసుంభే = కుసుంబాపువ్వు, దాడిమే=దానిమ్మచెట్టు, పక్షిభేదే=పక్షివిశేషము కరకః (పు)

కరమధ్యాంగులౌ చ స్యా
త్కర్ణికాథ ద్రుమాంతరే

కర్ణికా(స్త్రీ) కరమధ్యాంగులౌ = హస్తమధ్యాంగులి (చేతి నడిమివ్రేలు) ద్రుమాంతరే=పన్నగోరింట.

ద్వాకే ధృష్టే చ కాకస్స్యా

కాకః (పు) ద్వాకే= కాకము, ధృష్టే =నిర్లజ్జుఁడు.

కౌతుకం మంగళేచ్ఛ యోః, భోగ్యేఽప్యథ స్యా	కౌతుకం (న) మంగళ = మంగళము. ఇచ్ఛయోః=ఇచ్ఛ.
త్కులకం శ్లోకైకార్థపటో లయోః. ౯౯.	కులకం (న) భోగ్యే = భోగము, శ్లోకైకార్థ = ఏకార్థశ్లోక సమూహము, పటోలయోః=చేతిపొట్లచెట్టు.
కులకో నాక కాకేందూ	కులకః (పు) నాక = స్వర్గము, కాకేందూ=చిట్టి తుమికిచెట్టు.
క ఆత్మా చ సుఖం చ కం,	కః (పు), ఆత్మా = ఆత్మ, సుఖం=సుఖము. (కం. న)
పేచక స్త్రీజితౌ కాకరుకౌ	కాకరుకః (పు) పేచక=గుడ్లగూబ, స్త్రీజితౌ = స్త్రీజితుఁడు
కౌలేయకః శునిః. ౯౭. కులీనే	కౌలేయకః. శునిః=కుక్క. కులీనే=సత్కులీనుఁడు.
చాథకనకం ధుస్తూరే నాగకేసరే, చంపకే కింశుకే హేమ్ని	కనకం (న) ధుస్తూరే = ఉమ్మెత్త, నాగకేసరే = నాగకేసరవృక్షము, చంపకే=చంపకవృక్షము, కింశుకే = మోదుగ, హేమ్ని = బంగారు.
కృషకౌ ఫాలకర్షకౌ ౯౮	కృషకః. ఫాల = నాఁగేటికఱ్ఱు, కర్షకౌ=దున్నే వాఁడు.
రోమాంచే క్షుద్రశత్రౌ చ ద్రుమాంగేకంటకో స్త్రియాం,	కంటకః రోమాంచే=గగుర్పాటు, క్షుద్రశత్రౌ=నీచశత్రువు. ద్రుమాంగే=ముల్లు.
రాజధాన్యాం నితంబేఽద్రే ర్వలయే కటకోఽస్త్రియామ్.	కటకః(పు). రాజధాన్యాం=రాజధాని, అద్రేఃనితంబే=కొండచరియ, వలయే=వలయము.
వేణౌ నా కార్ముకం చాపే	కార్ముకం. వేణౌ = వెదురు, (పు). చాపే = ధనువు
గుణవృక్షేఽపికూపకః,	కూపకః (పు). గుణవృక్షే = ఓడ నడిమికొయ్య.
కల్కో విభీతకే తైలవిశేషే చాథ	కల్కః. విభీతకే = తాఁడిచెట్టు. తైలాదివిశేషే = తైలవిశేషము.

కంచుకః. ౭౦. నిర్మోకే చోలకే వారవాణేఽథ	కంచుకః (పు). నిర్మోకేః = పాముకుబుసము, చోలకే = కవచము, వారవాణే=కవచము.
కుశికో మునౌ, శాలే	కుశికః. మునౌ = మునివిశేషము, శాలే = ఏపెచెట్టు.
కిష్కుః ప్రకోష్ఠేఽపి	కిష్కుః. (పు). ప్రకోష్ఠే = నలువది రెండంగుళముల ప్రమాణము. అపిశబ్దముచే కుత్సితుఁడు.
వ్యాఖ్యాశ్లోకేఽప కారికా.	కారికా (స్త్రీ). వ్యాఖ్యాశ్లోకే = వ్యాఖ్యానవిశిష్టమగు శ్లోకము. అపిశబ్దముచే నటునిభార్య.
ఖగే యమేఛద్మవిప్రే కంకః	కంకః (పు). ఖగే = రాబందు, యమే=యముఁడు. ఛద్మవిప్రే = కపటబ్రాహ్మణుఁడు
సూచ్యాం చ కుర్చికా,	కుర్చికా (స్త్రీ). సూచ్యాం = సూది.
క్రముకో భద్రముస్తేఽపి	క్రముకః. భద్రముస్తే = నాగముస్తలు. అపిశబ్దముచే పోఁకచెట్టు.
కోకశ్చక్రే వృకేఽపి చ	కోకః చక్రే = చక్రవాకపక్షి, వృకే = తోఁడేలు.
పునర్నవా కారవేల్ల పర్ణాశేషు కఠిల్లకః,	కఠిల్లకః. పునర్నవా = ఎఱ్ఱగలిజేరు. కారవేల్ల = కాకరచెట్టు.
కృకవాకుర్మయూరేఽపి	కృకవాకు. మయూరే = నెమిలి, అపిశబ్దముచే కోడి.
వంశే దైత్యే చ కీచకః	కీచకః. దైత్యే = రాక్షసుఁడు. వంశే = వెదురు.
నీచేఽపిక్షుల్లకో	క్షుల్లకః. నీచః = నీచుఁడు, అపిశబ్దముచే దరిద్రుఁడు
మూర్ధాత్రాణేనాకౌ చ ఖోలకః,	ఖోలకః. మూర్ధాత్రాణే= తలపాగ, నాకౌ=స్వర్గము.

చౌరో దుంరూచ ఖనకౌ
గోలకో మణిజారజౌ. ౭౫.

ఖనకః, ౨ చోర=దొంగ.
గోలకః. మణి=రత్నము, జారజౌ= జారస్త్రీకొడుకు

ఖగే లగ్నేచ గోరంకుః

గోరంకుః. ఖగే = గోరంకిపిట్ట, లగ్నే= పూటకాఁపు.

సంఖ్యాభేదేఽపి గండకః,

గండకః. సంఖ్యాభేదే = సంఖ్యాభేదము అపిశబ్దముచే ఖడ్గమృగము.

శృంగ్యాం చ గ్రామయుద్ధే
చ గ్రామమద్గురికా స్త్రియాం.

గ్రామమద్గురికా శృంగ్యాం=బొమ్మడాయి అనుచేఁప, గ్రామయుద్ధే=గ్రామయుద్ధము.

గాంధికో లేఖకేఽపి స్యా

గాంధికః. లేఖకే = వ్రాయువాఁడు, అపిశబ్దముచే సుగంధవ్యవహారి.

ద్గుహ్యకశ్ఛేక నిఘ్నయోః,

గుహ్యకః. ఛేక = పెంపుడుపక్షి., నిఘ్నయోః = పరాధీనుఁడు.

వేశ్యాయూథ్యోశ్చగణికా

గణికా. వేశ్యా = భోగముది, యూథ్యోః=అడవిమొల్ల.

చషకం సరకేఽపి చ. ౭౬.

చషకం. సరకే = మద్యము, అపిశబ్దముచే పానపాత్రము.

గ్రంథికో పార్థ దైవజ్ఞే
గ్రంథిపర్ణే చ నద్వయోః,

గ్రంథికం (న) పార్థ = అర్జునుఁడు, దైవజ్ఞే=దైవజ్ఞుఁడు, గ్రంథిపర్ణే=సుగంధద్రవ్యము.

కంఠాలంకార ఖద్యోత వి
ద్యుత్సు చిలిమోలికా. ౭౭

చిలిమోలికా కంఠాలంకార=కంఠభూషణము, ఖద్యోత = మెఱుఁగుడుపురుగు, విద్యుత్=మెఱుపు.

చారకో భోజకే బంధే

చారకః. భోజకే= భుజించువాఁడు, బంధే=బంధవిశేషము.

నాటకాంగేఽపి చూలికా,

చూలికా నాటకాంగే=నాటకమునందలి అంగవిశేషము, అపిశబ్దముచే పిలకజుట్టు,

చిత్రకం చిత్రకే క్లీబం

చిత్రకం. చిత్రకే = బొట్టు.

వ్యాఘ్రైరండా చ చిత్రకా. ౭౮

చిత్రకః. వ్యాఘ్రః=పెద్దపులి, ఏరండా = ఆముదపుచెట్టు.

గృహాసక్తే పక్షిమృగే ఛేకో నాగరికే త్రిషు,

ఛేకః, ౨ గృహాసక్తేపక్షిమృగే = ఇంటిలోఁ బెంచఁబడిన పక్షులు జంతువులు, నాగరికే=పనులలో నేర్పరి (త్రి)

కంబో జలకరంకస్స్యా న్నారికేలఫలేఽపి చ. ౭౯

జలకరంకః. కంబౌ=శంఖము, నారికేలఫలే = కొబ్బరికాయ, అపిశబ్దముచే మేఘము.

జైవాతృకః కృశే చంద్రే దీర్ఘాయుషి చ సత్రిషు,

జైవాతృకః (త్రి). కృశే = చిక్కినవాఁడు, చంద్రే=చంద్రుఁడు, దీర్ఘాయుషి= దీర్ఘాయుస్సుగలవాఁడు

జాలికా వస్త్రభి

జాలికా (స్త్రీ). వస్త్రభిత్ = వస్త్రవిశేషము (దోమతెర.)

త్కూటకృత్కైవర్తౌ చ జాలికౌ. ౮౦.

జాలికః. కూటకృత్ = కపటవర్తనుఁడు, కైవర్తః=జాలరివాఁడు.

జంఘాయా మద్రిభిత్తౌ చ ఖనిత్రే గ్రావదారణే, కపిత్థే చాస్త్రియాం టంక

టంకః (పు) జంఘాయాం=పిక్క, అద్రిభిత్తౌ = కొండచరియ, ఖనిత్రే = త్రవ్వుగోల, గ్రావదారణే = రాళ్లుచెక్కు ఉలి, కపిత్థే=వెలగచెట్టు.

ష్టుంటుకా వల్పశోణకౌ.

టుంటుకః. అల్ప = స్వల్పము, శోణకౌ=దుండిగపుచెట్టు.

తిలకం చిత్రకే క్లోమ్ని నాతరౌ తిలకాలకే,

తిలకం చిత్రకే = బొట్టు, క్లోమ్ని= మాంసము, తిలకాలకేతరౌ=తిలకవృక్షము (పు.)

గృహదారౌ తండకోఽస్త్రీ సమాసప్రాయవాచి చ ౮౧.

తండకః (పు). గృహదారౌ = గృహమందలి దారువు. సమాసప్రాయవాచి=సమాసవాక్యము.

తురుష్కః సిల్హకే దేశే ప్రాణ్యంగే త్రితయే త్రికం కూపాంగేఽస్త్రీ

తురుష్కః. సిల్హకే=గంధద్రవ్యము, దేశే = దేశము, ప్రాణ్యంగం=ముడ్డిపూస, త్రితయే = మూఁడు, కూపాంగే = గిలక

తిక్తశాకః ఖదిరే వరుణ ద్రుమే. ౮౩

తిక్తశాకః. ఖదిరే=చండ్రచెట్టు, వరుణద్రుమే=ఉలిమిరిచెట్టు.

దైత్యే నా కర్ణధారేచ తారకం దృశిభే ననా,

తారకం. దైత్యే (పు)=రాక్షసుఁడు, కర్ణధారే=నావికుఁడు, దృశి=కంటిగ్రుడ్డు, భే(న్న)=నక్షత్రము.

ద్వికౌ కాక చక్రవాకౌ

ద్వికః. కాకః=కాకి, చక్రవాకః=చక్రవాకపక్షి.

పృశ్న్యాం కుందే దలాఢకః.

దలాఢకః. పృశ్న్యాం = పృశ్ని యను చెట్టు, కుందే=మొల్లచెట్టు.

నరకో నిరయే దైత్యే

నరకః. నిరయే=నరకము, దైత్యే = రాక్షసుఁడు.

నౌవాహే స్యాన్నియామకః, సభ్యే గురౌ చ

నియామకః. నౌవాహే=పడవలాగువాఁడు, సభ్యే = యోగ్యుఁడు, గురౌ= గురువు.

నవఫలికా నవరజస్యపి. ౮౪

నవఫలికా. నవరజసి = క్రొత్తగ రజస్వలయైనది, అపి శబ్దముచే క్రొత్తది.

నాళీకా పద్మనారాచౌ ద్వంద్వేఽపి పేటకోఽస్త్రియామ్,

నాళీకః (పు) పద్మ = తామరపూవు, నారాచౌ = బాణము, పేటకః = (పు), ద్వంద్వే=సముదాయము.

సౌభాగ్యేఽపి పతాకాస్యా

పతాకా. సౌభాగ్యే=అదృష్టము, అపి శబ్దముచేత జెండా.

త్పంకోఽస్త్రీ కర్దమాంహసోః ౮౬

పంకః (పు కర్దమ=బురద, అంహసోః =పాపము.

పంచాలికా వస్త్రకృతపుత్రికా గీతభేదయోః,

పంచాలికా (స్త్రీ) వస్త్రకృత పుత్రికా = గుడ్డబొమ్మ, గీతభేదే = గీతవిశేషము.

మణిదోషే శిలాభేదే పులకో లోమహర్షణే. ౮౭

పులకః. మణిదోషే = మణిదోషము, శిలాభేదే = శిలాభేదము, లోమహర్షణే= గగుర్పాటు.

పర్యస్త్యామపి పల్యంకః

పల్యంకః. పర్యస్త్యాం = యత్యాదుల ఆసనము. అపిశబ్దముచే మంచము.

ప్రియకో మృగనీపయోః,

ప్రియకః. మృగ = జింక, నీప=కడిమిచెట్టు.

పుష్పకం కంకణేఽపి స్యా

పుష్పకం కంకణే = కడియము, అపిశబ్దముచే విమానవిశేషము.

త్పరాకో వ్రతఖడ్గయోః.

పరాకః. వ్రత = వ్రతవిశేషము, ఖడ్గయోః=కత్తి.

చామరే గ్రంథభేదే చ
విస్తారేఽపి ప్రకీర్ణకం,

ప్రకీర్ణకం. చామరే = వింజామర, గ్రంథభేదే = గ్రంథభాగము, విస్తారే = అతిశయము. అపిశబ్దముచే గుఱ్ఱము.

సితచ్ఛత్రాబ్జయోః పుండ
రీకం పుంసితు దిగ్గజే. ౮౯.
వ్యాఘ్రే చ కోశకారేచ

పుండరీకం. సితచ్ఛత్ర = తెల్లనిగొడుగు, అబ్జయోః = తెల్లతామరపూవు, దిగ్గజే (పు) = ఒక్కదిగ్గజము, వ్యాఘ్రే = పెద్దపులి, కోశకారే = పట్టుపురుగు.

పాకౌ పచన శాబకౌ,

పాకః. పచన = వంట, శాబకౌ = బాలుఁడు.

పుష్కలకో గంధమృగే కీల
కే క్షపణేఽపి చ. ౯౦

పుష్కలకః. గంధమృగే = కస్తూరిమృగము, కీలకః = ఆవునుకట్టుకొయ్య, క్షపణే=బౌద్ధభిక్షుఁడు.

కపర్ద రజ్జు రాజీవ బీజకోశే
వరాటకః,

వరాటకః. కపర్ద=గవ్వ, రజ్జు=త్రాఁడు, రాజీవ=తామరపూవు, బీజకోశే=తామరలోనిగద్దె.

బృందారకౌ సుర శ్రేష్ఠౌ

బృందారకః. సురౌ=దేవతలు, శ్రేష్ఠౌ =శ్రేష్ఠులు.

గిరిమేఘౌ బలాహకౌ. ౯౧

బలాహకౌ. గిరి = కొండ, మేఘౌ= మేఘము.

పింజే నా సికతాకర్ణభూషా
కన్యా చ బాలికా

బాలికా (వాలికా). పింజే (పు) = దూదిపింజె, సికతా=ఇసుక, కర్ణభూషా=చెవికమ్మ, కన్యా=కన్యక.

శివమల్యాం బకః కహ్వే

బకః. శివమల్యాం=వృక్షము, కహ్వే=కొంగ.

రాజ్ఞి భట్టారకః సురే. ౯౨

భట్టారకః. రాజ్ఞి=రాజు, సురే=దేవతలు.

భూమికా రచనాయాం చ
మూర్త్యంతరపరిగ్రహే

భూమికా (స్త్రీ). రచనాయాం = అలంకారము, మూర్త్యంతరపరిగ్రహే=వేషమును వేసికొనుట

మధుకా వల్లిభేదే చ
బర్హిచంద్రే చ మేచకః. ౯౩

మధుకా వల్లీభేదే=తిప్పతీఁగె.
మేచకః బర్హిచంద్రే = నెమిలికన్ను.

హారభేదే మాణవకో బాలే
కుపురుషే వటౌ

మాణవకః. హారభేదే = ఇరువదిపేటల దండ, బాలే=బాలుఁడు, కుపురుషే=కుత్సితుఁడు, వటౌ=బ్రహ్మచారి

మయూరకోఽపామార్గే చ

మయూరకః. అపామార్గే = ఉత్తరేణుచెట్టు

హంసభేదేఽపి మల్లికః. ౯౪

మల్లికః హంసభేదే = హంసభేదము. అపి శబ్దముచే మల్లెచెట్టు.

యూతకం వస్త్రభేదే చ
యౌతుకే సంశయేఽపి చ,

యూతకం వస్త్రభేదే = కట్నము, యౌతుకే=అల్లునకిచ్చు కట్నము, సంశయే=సందేహము.

యమకం సంయమే శబ్దాలం
కారే యమజే త్రిషు. ౯౫

యమకం (త్రి). సంయమే = నియతి, శబ్దాలంకారే=శబ్దాలంకారము, యమజే=కవలపిల్లలు.

యాజ్ఞికో యాచకే దర్భే

యాజ్ఞికః యాజకే = యాచకుఁడు, దర్భే=దర్భ.

బిలే రోకం రుచౌ పుమాన్,

రోకం. బిలే=బిలము, రుచౌ = కాంతి (పు).

రాకా దృష్టరజఃకన్యా క చ్ఛపూర్ణేందుపూర్ణిమా. ౯౬

రాకా (స్త్రీ). దృష్టరజఃకన్యా = సమర్తాడిన స్త్రీ, కచ్ఛపూర్ణేందు పూర్ణిమా = పూర్ణచంద్రుడుగల పూర్ణిమా దినము.

నీలవస్త్రేఽ క్షితారాయాం లోచకో నిర్మితా త్రిషు,

లోచకః. నిలవస్త్రే = నీలవస్త్రము, అక్షితారా=కనుగుడ్డు, నిర్మితా (త్రి) =నిర్మాణము.

నగరీ శాఖయో ర్లంకా

లంకా. నగరీ = నగరవిశేషము, శాఖయోః=వృక్షశాఖ.

కరిణ్యామపి బంధకీ. ౯౭

బంధకీ (ఈ-స్త్రీ). కరిణ్యాం=ఆఁడేనుగు, అపిశబ్దముచే అంకుటాలు.

గురావనాథే గరుడే జినే విఘ్నే వినాయకః,

వినాయకః గురౌ=దేశికుఁడు, అనాథః = దిక్కులేనివాఁడు, గరుడే = గరుత్మంతుఁడు, జినే=జైనుఁడు,విఘ్నే=ఆటంకము.

వృషాంకౌ శివ భల్లాతౌ

వృషాంకః. శివౌ=శివుఁడు, భల్లాతౌ= జీడిచెట్టు.

పంచకౌ ధూర్త ఫేరవౌ.

పంచకః. ధూర్త=దుండగుఁడు, ఫేరవౌ=నక్క.

వైదేహకో వాణిజకే వైశ్యాయా మపి శూద్రజే,

వైదేహకః (పు). వాణిజకే = క్రయవిక్రయకారుఁడు=వైశ్యాయాం శూద్రజేఽపి = శూద్రునివల్లపుట్టిన వైశ్యస్త్రీసుతుఁడు.

వైలక్ష్యాకార్యయోః క్లీబం వ్యలకం త్రిషు నాగరే.

వ్యంలకం (న) వైలక్ష్య=సిగ్గు, అకార్యయోః=చేయతగనపని, నాగరే=నేర్పరి (త్రి).

బాహ్లీకం బాహ్లికం ధీరహింగునో ర్నాశ్వదేశయోః,

బాహ్లీకం - బాహ్లికం (న) ధీర= కుంకుమ, హింగునోః = ఇంగువ, అశ్వే= గుఱ్ఱము, దేశయోః=దేశవిశేషము.

విపాకః పరిణామేఽపి

విపాకః పరిణామేఽపి=పరిణమించుట, అపిశబ్దముచే=పండుట.

తిలకేఽపి విశేషకః. ౧౦౦	విశేషకః. తిలకేఽపి=బొట్టు, అపిశబ్దమువల్ల అలంకారవిశేషము.
శంఖః కీలక సంఖ్యాస్త్ర జలజంతుషు దృశ్యతే,	శంఖః (పు). కీలక=మేకు, సంఖ్యా=సంఖ్య, అస్త్ర=ఆయుధము, జలజంతుషు=జలజంతువులు
శిశుకః శిశుమారేఽపి	శిశుకః. శిశుమారే=పిడకమొసలి. అపిశబ్దముచే శిశువు.
శుకం గ్రంథి శిరీషయోః. ౧౦౧. క్లీబే రావణ పాత్రే	శుకం (న). గ్రంథి = స్థౌణేయమను గంధద్రవ్యము, శిరీషయోః = దిరిశనపుష్పము, రావణపాత్రే = రావణమంత్రి (పు)
నావచాపి శతపర్వికా	శతపర్వికా (స్త్రీ). వచాఽపి = నల్లవస. అపిశబ్దముచే గఱిక.
శల్కః చూర్ణేఽపి	శల్కః. చూర్ణేఽపి = పొడి. అపిశబ్దముచే పట్టపేరు.
శూకస్తు స్యాదనుక్రోశ శృంగయోః. ౧౦౨	శూకః. అనుక్రోశ=దయ, శృంగయోః=శిఖరము.
శిలాటకో విలేపేఽట్టే	శిలాటకః. విలేపే=విలేపనము, అట్టే=బురుజు.
శుల్కో యాతుక దానయోః,	శుల్కః. యాతక = కట్నము, దానయోః=ఈవి.
శ్వావిదృక్షౌ చ శల్లక్యౌ	శల్లకీ (స్త్రీ). శ్వావిత్=ఏదుపంది, ఋక్షౌ=ఎలుగుబంటి
మణౌ ఖడ్గే చ సస్యకః. ౧౦౩	సస్యకః. మణౌ = మణి, ఖడ్గేచ, ఖడ్గము.
శీధౌ చ శీధుపానే చ సరకో	సరకః. శీధౌ = మద్యము, శీధుపానే=మద్యపానము,
౽స్త్వథ జన్మని సూతకం పారదేఽప్యస్త్రీ	సూతకం (న). జన్మని = పుట్టుక, పారదే=పాదరసము (పు). అపిశబ్దమువలన మృతాశౌచము.

సూచకౌ ఖల కుక్కురౌ.	సూచకః. ఖల=దుష్టుఁడు, కుక్కురౌ= కుక్క.
యుగ్మే సంఘాటికా కుట్టి న్యాం చ	సంఘాటికా. యుగ్మే=జంట, కుట్టిన్యాం =తార్పుడుకత్తె.
గద్యేఽపి హారకః,	హారకః. గద్యే=గద్యము, అపిశబ్దము వలన చోరుఁడు.
వాద్యభేదే హుడుక్కఃస్యా ద్దాత్యూహే చ మదోత్కటే	హుడుక్కః. వాద్యభేదే = వాద్య విశేషము, దాత్యూహే = భరతపక్షి కూకురుగుడ్డంగిపిట్ట, మదోత్కటే=మనో ద్రేకముగలది.
ఇతి కాంతాః.	కకారాంత నానార్థశబ్దములు ముగిసెను.
ఇందులేఖాగుడూచ్యాం చ పూః	ఇందులేఖా (స్త్రీ) గుడూచ్యాం = తిప్పతీగె, పూః=పురము
సుఖం స్వర్నభశ్చ ఖం,	ఖం (న). సుఖం = సుఖము, స్వః = స్వర్గము, నభః=ఆకాశము
గోముఖం లేపనం వాద్య భాండే	గోముఖం. లేపనం = పూయడము, వాద్యభాండే = వాయిద్య భాండము, పూరకవాద్యవిశేషము
సర్పేఽపి దుర్ముఖః. ౧౦౬	దుర్ముఖః. సర్పే = సర్పవిశేషము, అపి శబ్దమువలన కానిమాటలు పదురువాఁడు.
త్రిశిఖం స్యా త్త్రిశూలేఽపి	త్రిశిఖం, త్రిశూలే=త్రిశూలము, అపి శబ్దమువలన శిఖరము.
న్యుంఖః సామ్ని మనోరమే,	న్యుంఖః సామ్ని = సామవేదమందలి ప్రణవషట్కము, మనోరమే = మనో హరమైనది.
నఖం భుక్తౌ కరరుహే	నఖం (న) భుక్తౌ=భుక్తి, కరరుహే= గోరు.
కూర్మే పంచనఖో గజే.౧౦౭	పంచనఖః. కూర్మే = కూర్మము, గజే= గజము.

ఆదౌ ప్రధానే ప్రముఖం	ప్రముఖం (న) ఆదౌ = మొదలు, ప్రధానే=ప్రధానమైనది.
వైశాఖో మంథమాసయోః,	వైశాఖః.మంథ=కవ్వము, మాసయోః=వైశాఖము.
కాండే నా విశిఖా రథ్యా	విశిఖా. కాండే=బాణము(పు), రథ్యా=వీధి.
విశాఖో భేగుహే పుమాన్.	విశాఖః. భే = నక్షత్రము, గుహే = కుమారస్వామి.
లేఖో దేవేఽపి పంక్తౌ స్త్రీ	లేఖః దేవే = దేవుఁడు, పంక్తౌ = పంక్తి, (స్త్రీ). అపిశబ్దమువలనఁ జాబు.
శిఖా చూడాగ్రయోరపి,	శిఖా. చూడ = మగవానిజుట్టు, అగ్రయోః=కొమ్మచివర.
శాఖా వేదవిభాగేఽపి	శాఖా. వేదవిభాగే = వేదవిభాగము, అపిశబ్దమువలన కొమ్మ.
సఖా మిత్రసహాయయోః.	సఖా (ఇ-పు). మిత్ర=స్నేహితుఁడు, సహాయయోః=సహాయము.
సుముఖ స్తార్క్ష్యపుత్రే	సుముఖః (పు). తార్క్ష్యపుత్రే = గరుత్మంతుఁడు.
ఇతి ఖాంతాః.	ఖకారాంతనానార్థశబ్దములు ముగిసెను.

చాపవర్గ స్త్యాగ మోక్షయోః,	అపవర్గః. త్యాగ=త్యాగము, మోక్షయోః=మోక్షము.
శరీరోపాయాప్రధానేష్వంగం పుంభూమ్ని నీవృతి. ౧౧౦	అంగం (న) శరీర=శరీరము, ఉపాయ=ఉపాయము, అప్రధానేషు = అప్రధానము, నీవృతి=దేశము (పు-బహు.)
సంబోధనేంగా వ్యయం స్యా	అంగ (అ-వ్య). సంబోధనే = సంబోధనము.
దయోగో విధురేఽపి చ,	అయోగః. విధురే = భార్యపోయినవాఁడు. అపిశబ్దమువలన వియోగము.

శపథేఽప్యభిషంగ స్స్యా	అభిషంగః. శపథే-ప్రతిజ్ఞ, అపిశబ్దము వలన పరాభవము.
దనంగః స్వే స్మరే పుమాన్.	అనంగః. స్వే=స్వకీయుఁడు, స్మరే=మద నుఁడు.
పూర్ణత్వయత్నా వాభోగా	ఆభోగః. పూర్ణత్వ = పూర్ణత్వము, యత్నౌ=ప్రయత్నము.
వాయోగో వ్యాపృతా వపి,	ఆయోగః. వ్యాపృతౌ=వ్యాపించుట, అపిశబ్దమువలన రోగము.
జంగమేంగితయో రింగో	ఇంగః. జంగమ=నడచేది, ఇంగితయోః =అభిప్రాయము.
నాట్య ఈహామృగో వృకే.	ఈహామృగః. నాట్యే = నాట్యము, వృకే=తోడేలు.
ఫలం పూగస్య చోద్వేగ	ఉద్వేగః. పూగస్యఫలం = పోఁకబొం డము.
ముత్సర్గో న్యాయదాన యోః, సామాన్యేఽ	ఉత్సర్గః న్యాయ = న్యాయము, దాన యోః = ఇచ్చుట, సామాన్యే = సాధార ణము, అపిశబ్దమువలన విడుచుట.
ప్యుపరాగస్తు గ్రస్తార్కేం దోర్శ్చ దుర్నయే. ౧౧౩	ఉపరాగః. గ్రస్తార్కేందోః = సూర్యచంద్రగ్రహణము, దుర్నయే = దుర్నీతి.
హస్తచ్ఛేదేతు సస్యానాం కటభంగో నృపాత్యయే,	కటభంగః. సస్యానాం హస్తచ్ఛేదే = పైర్లను చేతులతో కోయడము, నృపా త్యయే=రాజనాశనము
కథాప్రసంగో వాతూలే విషవైద్యేఽపి వాచ్యవత్	కథాప్రసంగః వాతూలే = సుడిగాలి, విషవైద్యే = విషవైద్యుఁడు, అపిశబ్దము వలన చండాలుఁడు, (విశేష్యనిఘ్నము).
దేశే కలింగో ధూమ్యాటే	కలింగః. దేశే = దేశవిశేషము, ధూ మ్యాటే = కూఁకటిమూఁగపిట్ట.
కలింగం కౌటజే ఫలే, త్రిషు దక్షే విదగ్ధే చ	కలింగం (న). కౌటజే ఫలే=కొడిశ కాయ, దక్షే=సమర్థుఁడు, విదగ్ధే=నేర్పరి

ఖడ్గౌ నిస్త్రింశ గండకౌ.

ఖడ్గః. నిస్త్రింశే = ఖడ్గము, గండకౌ= మత్స్యశిశువు.

స్వర్గే వజ్రే చ రశ్మౌ చ బలివర్ధచ గౌః పుమాన్,

గౌః (పు). స్వర్గే= స్వర్గము, వజ్రే= వజ్రాయుధము, రశ్మౌ=కిరణము, బలివర్ధే= ఎద్దు.

స్త్రీబాణరోహిణీదృగ్ది గ్వాగ్భూమిష్వప్సు భూమ్ని చ.

గౌః (స్త్రీ) బాణ=బాణము, రోహిణీ= రోహిణీనక్షత్రము, దృక్ = నేత్రము, దిక్=దిక్కు, భూమిషు=భూమి, అప్సు=ఉదకములు (స్త్రీ)

వైధవ్యే నృపనాశే చ ఛత్రభంగః ప్రకీర్తితః,
అశ్వగంధాపి తురగీ

ఛత్రభంగః. వైధవ్యే = వైధవ్యము, నృపనాశే= రాజనాశనము.

తురగీ (స్త్రీ) అశ్వగంధా= పెన్నేరుచెట్టు, అపిశబ్దమువలన ఆడుగుఱ్ఱము.

తుంగౌ పున్నాగసోచ్ఛ్రయౌ.

తుంగః. పున్నాగ=పున్నాగవృక్షము, సోచ్ఛ్రయౌ=ఉన్నతమైనది.

దీర్ఘాధ్వగః స్యాదుష్ట్రేఽపి

దీర్ఘాధ్వగః దుష్ట్రే= దుష్ట్రుఁడు, అపిశబ్దమువలన లొటపిట.

నిషంగః సంగతూణయోః,

నిషంగః. సంగ = చేరిక, తూణయోః= అమ్ములపొది.

నాగః శ్రేష్ఠేభసర్పేషు క్లీబం సీసకరంగయోః. ౧౧౨

నాగః. శ్రేష్ఠ=శ్రేష్ఠమైనది, ఇభ=ఏనుఁగు, సర్పేషు=సర్పము, సీసక=సీసము (న), రంగయోః=తగరము.

వృక్షేస్యాత్పుంసపున్నాగః
పతంగః శలభే రవౌ, కాకోదుంబరికాయాం స్త్రీ
ఫల్గుస్త్రిషు నిరర్థకే. ౧౧౩

పున్నాగః(పు).వృక్షే=సురపొన్నచెట్టు.

పతంగః. శలభే = పురుగు, రవౌ = సూర్యుఁడు.

ఫల్గుః కాకోదుంబరికాయాం (స్త్రీ)= బ్రహ్మమేడిచెట్టు, నిరర్థకే (త్రి) = పనికిమాలినది.

పాలనేఽభ్యవహారే చ నిర్వేశే పణ్యయోషితాం భోగః

భోగః. పాలనే=పాలించుట, అభ్యవహారే = భోజనముచేయుట పణ్యయోషి

సుఖే ధనేచాహేః శరీర ఫణయోరపి. ౧౨౦

తాంనిర్వేశే = వేశ్యలయొక్క భోగము, సుఖే=సుఖము, ధనే=ధనము, అహేఃశరీర ఫణయోః=పాముపడగ పాము దేహము. అపి శబ్దముచే సంపద.

భగం వైరాగ్యయోనీచ్ఛా జ్ఞానైశ్వర్యేషు చేష్యతే,

భగం వైరాగ్య=విరాగము, యోని=మర్మదేశము, ఇచ్ఛా=కోరిక,జ్ఞానే=జ్ఞానం, ఐశ్వర్యేషు = ఐశ్వర్యము.

తరంగ భేదయో ర్భంగో

భంగః తరంగ=కెరటము, భేదయోః=విరుగుట

భంగా॰ సస్యే శణాహ్వయే

భంగా. శణాహ్వయేసస్యే = పచ్చజనుము

ఏకదేశాంశయోర్భాగో

భాగః. ఏకదేశ = ఏకాంశము, భాగయోః=పాలు

భృంగో ధూమ్యాటకేఽపి చ,

భృంగః. ధూమ్యాటకే=కూకటిమూగ పక్షి, అపిశబ్దముచే తుమ్మెద.

భుజంగో భుజగే షిద్గే,

భుజంగః భుజగే=పాము, షిద్గే = విటుఁడు

జామదగ్న్య తటౌ భృగూ.

భృగుః. జామదగ్న్యః=పరశురాముఁడు, తటౌ=ఒడ్డు.

మృగోఽన్విష్టౌ చ

మృగః అన్విష్టౌ=వెదకుట.

మార్గస్తు మాసాన్వేషణ వర్త్మసు,

మార్గః మాసః = మార్గశిరమాసము, అన్వేషణ = వెదకుట, వర్త్మసు = త్రోవ.

యోగ శ్చారే ఽపూర్వ లాభే సూత్రే విస్రబ్ధఘాతిని ౧౨౩. ఉపాయే సంగతౌ ధ్యానౌషధసన్నాహ యుక్తిషు,

యోగః చారే=చారుఁడు, అపూర్వ లాభే=క్రొత్తలాభము, సూత్రే=త్రాడు, విస్రబ్ధఘాతిని = నమ్మించి చంపువాఁడు, ఉపాయే=ఉపాయము, సంగతౌ = కలసి ఉండుట, ధ్యాన = ధ్యానము, ఔషధ సన్నాహ=ఔషధయత్నము, యుక్తిషు=ఉపాయాదియుక్తి.

నృత్యే రణే ఖలే రాగే రంగః క్లీబే త్రపుణ్యపి. ౧౨౮

రంగః. నృత్యే=నాట్యము, రణే=సంగరము, ఖలే = దుష్టుఁడు, రాగే = అనురాగము, త్రపు(న)=సీసము. అపిశబ్దముచే రంగస్థలము.

రాగః క్లేశాదికే రక్తే మాత్సర్యే లోహితాదిషు,

రాగః. క్లేశాదికే = కష్టాదులు, రక్తే= అనురాగి, మాత్సర్యే = మచ్చరము, లోహితాదిషు = ఎఱుపు మొదలగురంగులు.

చక్రే రథాంగం కోకే నా

రథాంగం చక్రే = బండిగాలు, కోకే (పు) = చక్రవాకము.

రక్తాంగో మంగళేఽపి చ.

రక్తాంగః. మంగళే = అంగారకుఁడు, అపిశబ్దముచే పగడము.

వ్యక్తే సాంఖ్యోదితే లింగం స్థాణౌ శేఫసి లక్షణే, పుంస్త్వాదౌ చ

లింగం వ్యక్తేసాంఖ్యోదితే=ప్రకృతి, స్థాణౌ=శివుఁడు, శేఫసి=శిశ్నము, లక్షణే= చిహ్నము, పుంస్త్వాదౌ=పుంలింగాది లింగములు

వరాంగంతు గుడత్వచి గజే పుమాన్. ౧౨౯

వరాంగం గుడత్వచి = లవంగపుఁట్ట, గజే (పు)=ఏనుఁగు.

వల్గుశ్ఛాగేఽపి

వల్గుః. ఛాగే = మేఁక, అపిశబ్దముచే చక్కనిది.

వేగస్తు మహాకాలఫలేఽపి చ,

వేగః. మహాకాలఫలే = విషముష్టిపండు, అపిశబ్దముచే వేగము.

జలోత్క్షేపే సముత్సర్గే శృంగముత్కర్షచిహ్నయోః

శృంగం. జలోత్క్షేపే = పిచికారి, సముత్సర్గే=ఇచ్చుట, ఉత్కర్షే = శ్రేష్ఠత్వము, చిహ్నయోః=గుర్తు

శార్ఙ్గం ధను ర్విష్ణుధనుః

శార్ఙ్గం. ధనుః = విల్లు, విష్ణుధనుః=విష్ణుమూర్తిధనువు.

సంభోగో రతభోగయోః,

సంభోగః. రత=రతము, భోగం=అనుభవము.

ఇతి గాంతావర్గః.

గకారాంత నానార్థశబ్దములు ముగిసెను.

ఓఘః స్యాద్ద్రుత నృత్యే చ	ఓఘః. ద్రుతనృత్యే = నృత్యభేదము.
కాచిఘా కాంచనోందురా	కాచిఘః. కాంచన=బంగారము, ఉందుర=ఎలుక.
నిదాఘా స్వేదతాపౌ చ	నిదాఘః, స్వేద = చెమట, తాపౌ = తాపము.
ప్రతిఘో రోష ఘాతయోః,	ప్రతిఘః రోష = రోషము, ఘాతయోః= దెబ్బ
పరిఘో యోగభేదేఽపి	పరిఘః. యోగభేదే = పంచాంగయోగభేదము అపిశబ్దముచే ఆయుధభేదము.
మేఘో వారిదముస్తయోః	మేఘః వారిద=మేఘము, ముస్తయోః =తుంగముస్తె
మహార్ఘస్తు మహామూల్యే పుంసి లావకపక్షిణి,	మహార్ఘః మహామూల్యే=మిక్కిలి వెలగలది, లావకపక్షిణి=లావుకపిట్ట
పృక్కాయాం స్త్రీ లఘుః క్లీబంశీఘ్రే కృష్ణాగురుణ్యపి	లఘుః. పృక్కాయాం = పిక్కచెట్టు, శీఘ్రే (న) = త్వరగ, కృష్ణాగురుణి = కృష్ణాగురు, అపిశబ్దము చే= తేలిక.
ఇతి ఘాన్తవర్గః.	ఘకారాంతనానార్థశబ్దములు ముగిసెను
ప్రతిమా పూజయోరర్చా	అర్చా (స్రీ) ప్రతిమా = విగ్రహము, పూజయోః=పూజ.
క్రౌంచః పక్ష్యద్రిభేదయోః,	క్రౌంచః పక్షి = కౌంచపిట్ట, అద్రిభేదయోః=క్రౌంచాద్రి
కూర్చ మస్త్రీ భ్రువోర్మధ్యే శ్మశ్రుకైతవయోరపి	కూర్చం (పు) భ్రువోర్మధ్యే = కనుబొమ్మలమధ్య, శ్మశ్రు = గడ్డము, కైతవయోః = జూదము. అపిశబ్దముచే డంబము.
ఇభ్యాం స్త్రీ గురుపుత్రేనా కేశే శుష్కవ్రణే కచః	కచః. ఇభ్యాం (స్త్రీ)=ఆడ ఏనుగు, గురుపుత్రే (పు)=బృహస్పతి కొడుకు కచుడు,

కేశే = వెండ్రుకలు, శుష్కవ్రణే=మానిన (ఎండిన) కురుపు.

దేశభేదేఽపి కాంచీస్యా

కాంచీ. దేశభేదే = ప్రదేశవిశేషము, అపిశబ్దముచే కాంచీనగరము

దథ స్థాసక తర్కయోః
౧౩౨. చర్చికాయాం చ చర్చా స్యాత్

చర్చా స్థాసక = గంధాదిలేపనము, తర్కయోః = చర్చచేయుట, చర్చికా = పార్వతీదేవి.

త్వక్ స్త్రీ చర్మగుడత్వచోః,

త్వక్ (స్త్రీ). చర్మ = మేనితోలు, గుడత్వచోః = లవంగపుపట్ట.

వామనే పామరే నీచో

నీచః. వామనే = పొట్టవాఁడు, పామరే = మూర్ఖుఁడు.

నముచి ర్దితిజే స్మరే ౧౩౩.

నముచి. దితిజే = రాక్షసుఁడు, స్మరే= మన్మథుఁడు.

మరీచి ర్మునిభేదేఽపి

మరీచిః. మునిభేదే = మరీచిముని, అపిశబ్దముచే మిరియము

చౌరవహ్న్యో మలిమ్లుచౌ,

మలిమ్లుచః. చౌర = దొంగ, వహ్నౌ = అగ్ని.

తక్కోలేఽపి చ మారీచో

మారీచః తక్కోలే=తక్కోలపుచెట్టు, అపిశబ్దముచే రాజహస్తి

మోచాశాల్మలి రంభయోః.

మోచా. శాల్మలి=బూరుగుచెట్టు, రంభయోః=అరఁటిచెట్టు

కుక్కురే రతనారీచం
సీతక్కరే వరయోషితాం,

రతనారీచః.కుక్కురే=కుక్క, వరయోషితాంసీతాక్కరే=ఉత్తమకాంతసీత్కృతి.

కేతుగ్రహేతు వికచో

వికచః. కేతుగ్రహే= కేతువు.

వీచిః సుఖతరంగయోః.

వీచిః సుఖ=సౌఖ్యము, తరంగయోః= తరంగము.

స్వల్పేఽప సారికాయాంచ వచా

వచా. స్వల్పే = స్వల్పము, సారికా = గోరువంక.

గ్రీష్మానలౌ శుచీ,

శుచీ. గ్రీష్మ=ఎండకాలము, అగ్నౌ= అగ్ని.

సూచీ నృత్యప్రభేదే చ
వ్యధనీ శిఖయోరపి. ౧౩౬.

సూచీ. నృత్యప్రభేదే = నాట్యవిశేషము, వ్యధనీ=సూది, శిఖయోః=అగ్రము, అపిశబ్దముచే దర్భ.

ఇతి చాంతాః.

చకారాంతనానార్థశబ్దములు ముగిసెను.

వారాహీ చీరికా కచ్ఛా

కచ్ఛా. వారాహీ = సప్తమాతలలో నొకతె, చీరికా = లతావిశేషము.

కచ్ఛోఽనూపే ద్రుమాంతరే,

కచ్ఛః. అనూపే = జలప్రదేశము, ద్రుమాంతరే = నందివృక్షము.

పిచ్ఛాస్త్రీ భక్తమండేఽపి
లాంగూలేపిచ్ఛమస్త్రియామ్

పిచ్ఛా (స్త్రీ) భక్తమండే = అన్నము మీఁది గంజిపరక, లాంగూలే (పు)= తోఁక అపిశబ్దముచే బూరుగుబంక.

ఇతి ఛాంఛాః.

ఛకారాంతనానార్థశబ్దములు ముగిసెను.

పద్మ ధన్వంతరీ చాబ్జా

అబ్జః. పద్మ=తామరపూవు, ధన్వంతరి= ధన్వంతరి.

వండజః ఖగ మీనయోః,

అండజః ఖగ=పక్షి, మీనయోః= చేప.

నిచులేఽప్యంబుజో

అంబుజః. నిచులే = నీటిప్రబ్బలి, అపిశబ్దముచే తామరపూవు

ఽజస్తు బ్రహ్మవిష్ణుస్మరేష్వపి

అజః బ్రహ్మ, విష్ణు, స్మరే=మన్మథుఁడు, అపిశబ్దముచే= పుట్టుకలేనివాఁడు.

స్యా దంగజః స్మరే కేశే
పుత్రే రక్తే నపుంసకం,

అంగజః, స్మరే = మన్మథుఁడు, కేశే= వెండ్రుకలు, పుత్రే = కుమారుఁడు, రక్తే= (న) నెత్తురు.

ఉత్సాహ కార్తికా వూర్జో

ఊర్జః. ఉత్సాహ = ఉత్సాహము, కార్తికా= కార్తికమాసము.

కంబోజో దేశ శంఖయోః.
౧౩౮.

కంబోజః. దేశ = కాంభోజదేశము, శంఖయోః=శంఖము.

నఖే కరంజే కరజః

కరజః, నఖే=గోళ్లు, కరంజే=కానుగుచెట్టు.

కుబ్జో న్యుబ్జో ద్రుమాంతరే,	కుబ్జః. న్యుబ్జః=కుంటివాఁడు, ద్రుమాంతరే=ఉత్తరేణుచెట్టు
ఖనౌ సురాగృహే గంజా	గంజా. ఖనౌ=గని, సూరాగృహే = కల్లుపాక
గుంజే పటహాకృష్ణలే ౧౪౦	గుంజా. పటహా = తప్పెట, కృష్ణలే=పూసగురివిందచెట్టు
జఘన్యజోఽనుజే శూద్రే	జఘన్యజః. అనుజః=తమ్ముఁడు, శూద్రే=శూద్రుఁడు
జలజం శంఖ పద్మయోః,	జలజం. శంఖ = శంఖము, పద్మయోః=తామరపూవు
చిహ్నే శేఫః పతాకాసు ఖట్వాంగేఽపి ధ్వజోఽస్త్రియామ్. ౧౪౧	ధ్వజః (పుం). చిహ్నే = గుర్తు, శేఫః=శిశ్నము, పతాకా = జెండా, ఖట్వాంగే=మంచముకోడు, అపిశబ్దముచే గర్వము
నీరజం కమలే కుష్ఠే	నీరజం. కమలే=తామరపూవు, కుష్ఠే = కుష్ఠు.
పింజా హింసా హరిద్రయోః,	పింజా హింసా=హింస, హరిద్రయోః=పసుపు.
భరద్వాజో గురోః పుత్రే వ్యాఘ్రాటాఖ్యే చ పక్షిణి.	భరద్వాజః గురోఃపుత్రః = అశ్వత్థామ, వ్యాఘ్రాటాఖ్యః పక్షిణి=ఏట్రింత పక్షి.
బుధైః ఖ్యాతో భారద్వాజో ద్రోణాచార్యమునావపి,	భారద్వాజః. ద్రోణాచార్యే = ద్రోణుఁడు, మునౌ=భారద్వాజముని
భృంగరాజః ఖగౌషధ్యోః	భృంగరాజః ఖగౌ = పక్షివిశేషము, ఓషధ్యోః=గుంటకలగరచెట్టు.
లంఘనే మునిభేషజమ్. ౧౪౩. అగస్త్యేచ హారీతక్యాం	మునిభేషజం. లంఘనే = లంకణము, అగస్త్యే=అవిసెచెట్టు, హారితకీ=పసుపు.
రుజాస్యాద్రోగ భంగయోః,	రుజా. రోగ=రోగము, భంగయోః=చెడుట.
గుల్మేఽపి వనజో	వనజః. గుల్మే = పొద, అపిశబ్దముచే పద్మము.

బీజం తీరే స్తత్వార్థ హే-
తుషు. ౧౪౪

బీజం. రేతః=ఇంద్రియము, తత్వార్థ = తత్త్వము, హేతుషు = కారణము.

వ్యాజః శాఠ్యేపదేశే చ

వ్యాజః శాఠ్యే = శఠత్వము, అపదేశే=నెపము.

స్వేద రక్తాత్మజాః స్వజాః,

స్వజః స్వేద = చెమట, రక్త=నెత్తురు, ఆత్మజః=కొడుకు.

నిసర్గే సహజః పుంసి సహో-
ద్ధేవాచ్యలింగకః. ౧౪౫

సహజః నిసర్గే = స్వభావము, సహోద్దే=తనతోఁబుట్టినది (వి ని)

సన్నద్ధ సంభృతౌ సజ్జౌ

సజ్జః. సన్నద్ధము=సిద్ధము, సంభృతము= సర్వసామగ్రియుక్తము.

హిమజా పార్వతీ శచీ,

హిమజా. పార్వతీ = గౌరీదేవి, శచీ= శచీదేవి.

ఇతి జాంతాః.

జకారాంత నానార్థశబ్దములు ముగిసెను.

అజ్ఞః త్రిషు జడే మూర్ఖే

అజ్ఞః (త్రి). జడే=మందమతి,మూర్ఖే= మూర్ఖుఁడు.

కృతజ్ఞః కుక్కురేఽపి చ,

కృతజ్ఞః కుక్కురే=కుక్క, అపిశబ్దముచే కృతజ్ఞుఁడు.

సంజ్ఞాసూర్యప్రియాయాంచ,
సర్వజ్ఞః శంకరే జినే.

సంజ్ఞా. సూర్యప్రియా = ఛాయాదేవి.

సర్వజ్ఞః. శంకరే=శివుఁడు, జినే = జినదేవుఁడు

ఇతి ఞాంతాః.

ఞకారాంత నానార్థశబ్దములు ముగిసెను.

అరిష్టం సూతికాగారే త-
క్రేఽపి చ పుమాంస్త్వయం.

అరిష్టం (న). సూతికాగారే=పురిటిల్లు, తక్రే=మజ్జిగ. (పు)

కాకే నింబే చ లశునే గర్తే
కూపే ఖలేఽవటః,

అవటః కాకే=కాకి, నింబే=వేపచెట్టు, లశునే=ఉల్లిగడ్డ, గర్తే=గొయ్యి, కూపే= బావి, ఖలే=దుర్మార్గుఁడు.

అత్యర్థ క్షౌమయోరట్టః

అట్టః. అత్యర్థ = మిక్కిలియనునర్థము, క్షౌమయోః=దుకూలము.

క్రతావిష్టం ప్రియే త్రిషు. — ఇష్టం. క్రతౌ=క్రతువు, ప్రియే=ప్రియమైనది. (త్రి)

కేశటః శోణకే విష్ణౌ — కేశటః. శోణకే = దుండిగపుచెట్టు, విష్ణౌ=విష్ణువు.

కృపీట ముదరే జలే, — కృపీటం (న). ఉదరే=పొట్ట, జలే = జలము

పుంశ్చలే కుండకీటస్స్యా జ్జారాచ్చ బ్రాహ్మణీసుతే ౧౪౯ — కుండకీటః పుంశ్చలే=వ్యభిచారివాఁడు, జారాచ్చ బ్రాహ్మణీసుతే = జారుఁడువల్ల పుట్టిన బ్రాహ్మణపుత్త్రుఁడు.

సపథేచ క్రియాకారే కిలింజశరయోః కటః, — కటః సపథే = ఒట్టు, క్రియాకారే = పనిజేయువాఁడు, కిలింజ=చాప, శరయోః =బాణము.

కోటిః సంఖ్యాపి — కోటిః (స్త్రీ) సంఖ్యా = సంఖ్యావిశేషము అపిశబ్దమువలన అంచు.

కరటో వాద్యభాండకువిప్రయోః. ౧౫౦ — కరటః. వాద్యభాండ = వాయిద్యభాండము, కువిప్రయోః = కుత్సితబ్రాహ్మణుఁడు.

కులీరే కర్కటో రాశౌ — కర్కటః. కులీరే = ఎండ్రకాయ, రాశౌ=కర్కటకరాశి.

కృష్టిః కర్షే బుధే పుమాన్, — కృష్టిః (స్త్రీ) కర్షే=లాగడము, బుధే=విద్వాంసుఁడు (పు)

అప్రియేఽపి కటుః — కటుః. అప్రియే=ఇష్టముకానిది అపిశబ్దముచే కారము.

కుంభే కుటేనా భవనేష్వయోః. ౧౫౧ — కుటః కుంభే=కుండ, భవనే= గృహము (పు)

సురాయాం స్త్రీ కీకటస్తు నిస్స్వే దేశే మితంపచే, — కీకటః, సురాయాం (స్త్రీ)=కల్లు, నిస్స్వే=దరిద్రుఁడు, దేశే=దేశవిశేషము, మితంపచే=లోభి.

ఖేటః సింఘాణకే హీనే — ఖేటః సింఘాణకే = చీమిడి, హీనే = హీనుఁడు.

గృష్టిర్ధేన్వోషధీభిదోః.	గృష్టిః. ధేను = తొలియీంత ఆవు, ఓషధీభిదోః = ఓషధీభేదము.
సూకరేపుంసిఘృష్టిఃస్యాత్ స్పర్ధాఘర్షణయోః స్త్రియామ్,	ఘృష్టిః. సూకరే (పు) = పంది, స్పర్ధా (సీ)=విరోధము, ఘర్షణయోః (సీ)=రాపిడి.
ఘోంటాతు బదరే పూగే	ఘోంటా. బదరే=రేఁగుచెట్టు, పూగే =పోఁకచెట్టు.
దేహాంశే వర్ణనే చటుః.	చటుః దేహాంశే=ఉదరము, వర్ణనే = ప్రియవాక్యము.
నిఃశ్వాసో దశనోచ్ఛిష్టశ్చుంబే దంతచ్ఛిదేఽపి చ,	దశనోఛిష్టః నిశ్శ్వాసః = నిట్టూర్పు, చుంబే=చుంబనము, దంతచ్ఛిదే = దంతహీనుఁడు. అపిశబ్దముచే ఎంగిలి.
పరిమాణముదోర్దిష్టి	దిష్టిః. పరిమాణ=కొలత, ముదోః = సంతోషము.
ర్దిష్టః కామోపదిష్టయోః	దిష్టః కాల=కాలము, ఉపదిష్టయోః= ఉపదేశింపఁబడినది.
ధారాటౌ చాతకహయౌ	ధారాటః. చాతక = వానకోయిల, హయౌ=గుఱ్ఱము
కవాటేఽపి చ నిష్కుటః, కోటరేఽప్యథ	నిష్కుటః. కవాటే=తలుపు, అపిశబ్దముచే గృహోద్యానము. కోటరే=తొఱ్ఱ. అపిశబ్దముచే కేదారము.
పట్టః స్యాత్ ఫలకే నృపశాసనే. ౧౫౫	పట్టః. ఫలకే=పీఠము, నృపశాసనే = రాజశాసనము.
ప్రత్యాఖ్యాతే ప్రేషితే చ ప్రతిశిష్టం త్రిలింగకం,	ప్రతిశిష్టం త్రి. ప్రత్యాఖ్యాతే = తిరస్కరింపఁబడినది, ప్రేషితే=పంపఁబడినది.
పర్కటీ ప్లక్షవృక్షే చ పూగాదేశ్చ నవే ఫలే. ౧౫౬	పర్కటీ. ప్లక్షవృక్షే = జువ్విచెట్టు, పూగాదేశ్చ నవేఫలే = పోఁకమొదలగువాని క్రొత్తఫలము.
వటీ త్రిషు గుణే పుంసి న్యగ్రోధే చ కపర్దకే,	వటీ త్రి. గుణే (న్-త్రి.) = త్రాడు, న్యగ్రోధే (పు) = నల్లమఱ్ఱిచెట్టు, కపర్దకే= గవ్వ.

వర్వట్యౌ వ్రీహిభిద్ద్వేష్యౌ

వర్వటీ (బర్బటీ). వ్రీహిభిత్=వడ్లలో భేదము, ద్వేష్యా=విరోధి.

నటౌ భరతకాముకౌ. ౧౪౮

నటః. భరత=నాట్యాచార్యుఁడు, కాముకే=కాముకుఁడు.

మోరటం గోర్న వే క్షీరే కోటపుష్పేక్షుమూలయోః,

మోరటం. గోర్నవేక్షీరే = ఆవునుండి క్రొత్తగాఁ దీసినపాలు, కోటపుష్పే=ఊడుగుపూవు, ఇక్షుమూలయోః = చెఱకుగడ మొదలు.

మ్లిష్టం మ్లానే కువచనే

మ్లిష్టం. మ్లానే=వాడినది, కువచనే=అస్పష్టమగుమాట.

మర్కటీశూకశింబ్యపి.

మర్కటీ శూకశింబి = దూలగొండిచెట్టు, అపిశబ్దముచే ఆఁడుకోఁతి.

లాటోఽంశుకే చ దేశే చ

లాటః. అంశుకే=వస్త్రము, దేశే=దేశవిశేషము.

వ్యుష్టం కల్యే త్రిషూషితే,

వ్యుష్టం. కల్యే=వేఁకువజాము, ఉషితే=నివాసముపొందినది (త్రి)

పథి వాస్తుని వాటః స్యా

వాటః. పథి=మార్గము, వాస్తుని=గృహము.

ద్వికటం వికృతం బృహత్.

వికటం వికృతం=వికారము, బృహత్=గొప్పది.

వర్కరాటః కటాక్షే చ స్త్రీణాం స్తననఖక్షతే,

వర్కరాటః కటాక్షే=కడగంటిచూపు, స్త్రీణాం స్తననఖక్షతే=నఖక్షతములు.

భద్రప్రేంఖణయో ర్విష్టి

విష్టిః భద్ర=పంచాంగములోని భద్రకరణము, ప్రేంఖణయోః = ప్రేంకణపుచెట్టు.

ర్వర్ణాటౌ కామిగాయనౌ.

వర్ణాటః. కామి=కాముకుఁడు, గాయనౌ=గాయకుఁడు.

విటోఽద్రౌ లవణే షిద్గే మూషికే ఖదిరేఽపి చ,

విటః. అద్రౌ=కొండ, లవణే=లవణము షిద్గే=జారుఁడు, మూషికే=ఎలుక, ఖదిరే=చంద్రచెట్టు, అపిశబ్దముచే పాము.

ప్రాంచల్లోహే శ్రుతికటః ప్రాయశ్చిత్తభుజంగయోః.	శ్రుతికటః. ప్రాంచల్లోహః=లోహవిశేషము, ప్రాయశ్చిత్త=ప్రాయశ్చిత్తము, భుజంగయోః=పాము.
స్ఫుటిఃస్ఫోటే చ కర్కట్యాం హృష్టః ప్రహసితేఽపి చ, ఇతి టాంతా	స్ఫుటిః బొబ్బలుపొక్కుట హృష్టః సంతోషించినవాఁడు. టకారాంతనానార్థశబ్దములు ముగిసెను.
వైశ్యాద్విజన్మజే ఽంబష్ఠః పాఠాయూథికయోః స్త్రియామ్. ౧౬౨	అంబష్ఠః. వైశ్యాద్విజన్మజః = కోమటిస్త్రీకి బ్రాహ్మణునకుఁ బుట్టినవాఁడు, పాఠా (స్త్రీ)=పాటలిచెట్టు, యూథికయోః=అడవిమొల్ల.
కాష్ఠా కాలేఽపి	కాష్ఠా కాలే=పదునెనిమిది రెప్పపాట్లకాలము, అపశబ్దముచే దిక్కు
కోష్ఠస్తు స్వకీయేఽ	కోష్ఠః. స్వకీయే = స్వీయుఁడు, అపశబ్దముచే కొట్టు
పృథ సుధ్వనౌ, గ్రీవా దేశో ఽపి కంఠః స్యాత్	కంఠః సుధ్వనౌ=మంచిస్వరము, గ్రీవా దేశః=కంఠస్థలము.
కుష్ఠం రోగౌషధీభిదోః ౧౬౩. దాత్యూహే	కుష్ఠం రోగ = కుష్ఠువ్యాధి = ఓషధిభిదోః=ఓషధీభేదము.
కాలకంఠ స్స్యాచ్ఛిపఖంజనయోరపి,	కాలకంఠః దాత్యూహే = కూకురుగుడ్డంగిపిట్ట, శివ=శివుఁడు, ఖంజన=కాటుకపిట్ట, అపిచే=వానకోయిల.
జ్యేష్ఠో మాసి చ వృద్ధే చ	జ్యేష్ఠః. మాసి=నెల, వృద్ధే = ముదుసలి.
జ్యేష్ఠా చ గృహగోధికా.	జ్యేష్ఠా. గృహగోధికా=బల్లి.
అమ్లలోణ్యాం దంతశఠా నాజంభీరకపిత్థయోః,	దంతశఠా. అమ్లలోణి = పులిచింత, జంబీర = నిమ్మచెట్టు, కపిత్థయోః = వెలగచెట్టు
ప్రకోష్ఠౌ బాహ్వాగేహాంసౌ	ప్రకోష్ఠః బాహ్వంసౌ = భుజములకొనలు, గేహాంసౌ=ఇంటికొన.

వరిష్ఠం మరిచేఽపి చ. ౧౬౫ తామ్రే చారుతరే చాథ	వరిష్ఠం. మరిచే = మిర్యాలు, అపిచే శ్రేష్ఠుఁడు, తామ్రే = రాగి, చారుతరే = మనోహరమైనది.
మధ్యస్థఖలయోశ్శఠః,	శఠః మధ్యస్థః=మధ్యవర్తి, ఖలయోః =నీచుఁడు
శోఠోఽలసే చ మూర్ఖే చ	శోఠః అలసే = మందమతి, మూర్ఖే = మూర్ఖుఁడు.
సూత్రకంఠో ద్విజన్మని కపోతవిహగేఽపి స్యా	సూత్రకంఠః ద్విజన్మని=బ్రాహ్మణుఁడు, కపోత = పావురము, అపచే కాటుకపిట్ట.
త్పృశ్న్యం చ ప్రసభే హఠః,	హఠః పృశ్న్యం=జలతృణవిశేషము, ప్రసభే = బలాత్కారము.
ఇతి ఠాంతాః	ఠకారాంతనానార్థశబ్దములు ముగిసెను.
ప్రాణ్యంగకోశయోరండం	అండం ప్రాణి అంగ=వృషణము, కోశయోః = భాండాగారము.
కూష్మాండౌ ఫలభిద్గణౌ	కూష్మాండః ఫలభిద్ = గుమ్మడిపండు, గణౌ = సమూహము.
కుండం ఖాతోఖయోర్జార జేనా	కుండం. ఖాతః=గొయ్యి, ఉఖం=కడవ, జారజే (పు)=జారిణికిఁ బుట్టినవాఁడు.
కుండీ కమండలౌ,	కుండి కమండలౌ = కమండలువు.
సింహోక్తౌ స్త్రీవిషే క్ష్వేడః	క్ష్వేడః. సింహోక్తౌ (స్త్రీ) = సింహగర్జనము, విషే (పు)=విషము.
పశౌ క్రోడోనవోరసి. ౧౬౬	క్రోడః పశౌ = పశువు, ఉరసి (న) వక్షము
ఖండోఽస్త్రీ శకలే నేక్షువికారమణిదోషయోః,	ఖండః(పు) శకలే=ఖండము, ఇక్షువికార (న) కలకండ, మణిదోషయోః = రత్నదోషము.
గండః కపాలే పిటకే శ్రేష్ఠగండకయోః పుమాన్. ౧౬౭	గండః కపాలే = కపాలము, పిటకః= వ్రణము, శ్రేష్ఠః=శ్రేష్ఠుఁడు, గండకయోః =ఖడ్గమృగము

చండౌషధిః	చండా (స్త్రీ) ఓషధిః=లింగిదొండచెట్టు.
ఖరశ్చండో	చండః ఖరః = తీవ్రభావుఁడు
దండో సైన్యార్కపార్శ్వగౌ,	దండః సైన్య=సేన, అర్కపార్శ్వగౌ= సూర్యునిపార్శ్వవర్తి.
వ్యథా కృపా చ పీడే ద్వే	పీడా. వ్యథా = చింత, కృపా=దయ.
పాండుః కుంతీపతౌ సితే.	పాండుః కుంతీపతౌ = పాండురాజు, సితే = తెల్లనిది.
పిండః సాంద్రే గృహాంశే౽ంగే	పిండః సాంద్రే=దట్టమైనది, గృహాంశే =ఇంటికి ఉపయోగించుపనిముట్టు
పండః షండే మతౌ స్త్రియామ్,	పండః షండే = నపుంసకుఁడు, మతౌ (స్త్రీ) బుద్ధి.
స్తంబే శస్తే ప్రకాండో౽స్త్రీ	ప్రకాండః (పు). స్తంబే=కాడ, శస్తే =ప్రశస్తము.
బరండో వదనామయే	బరండః వదనామయే=ముఖరోగము,
౧౭౧. సమూహే చాంతరావేద్యాం	సమూహే = సమూహము, అంతరావేద్యాం = లోపలియరుగు.
మండస్స్యాత్సారపింఛయోః, ఏరండే మస్తుని క్లీబే	మండః సార=సారము, పింఛయోః= నెమలిపింఛము, ఏరండే = ఆముదపుచెట్టు (న), మస్తుని = మీఁగడ.
మార్తండౌ ఖగదంష్ట్రిణౌ.	మార్తండః. ఖగ=పక్షి, దంష్ట్రిణౌ = సింహము.
రాహౌ దైత్యాంతరే ముండో మూర్ధ్ని స్త్రీముండితే త్రిషు	ముండః. రాహౌ=రాహువు, దైత్యాంతరే = రాక్షసుఁడు, మూర్ధ్ని (స్త్రీ)=తల, ముండితే = గొరుగఁబడినవాఁడు (త్రి).
రండా స్యాద్విధవౌషధ్యోః	రండా విధవా=వితంతువు, ఓషధ్యోః =ఎలుకచెవిచెట్టు
వితండా శాకభిద్యపి.	వితండా. శాకభిది = కచ్చియను శాకము, అపశబ్దముచే తెడ్డు
శిఖండౌ తు శిఖాబర్హౌ	శిఖండః. శిఖా=సిగ, బర్హౌ = నెమలిపింఛము.

శుండా కరికరః సురా,	శుండా. కరికరః = ఏనుగుతొండము, సురా=మద్యము.
ఇతి డాంతాః	డకారాంతనానార్థశబ్దములు ముగిసెను.
ఆషాఢో వ్రతినాం దండే మానే మలయపర్వతే. ౧౭౮ విచేష్టబాలిశౌ మూఢౌ	ఆషాఢః వ్రతినాందండే = **సన్న్యాసుల** దండము, మానే=నెల, మలయపర్వతే = మలయగిరి, విచేష్టః = చేష్టారహితుఁడు, బాలిశౌ=మూర్ఖుఁడు
రాఢా స్యాద్దీప్తిదేశయోః,	రాఢా. దీప్తి=ప్రకాశము, దేశయోః=పురీవిశేషము
పండకంచుకినౌ షంఢౌ	షంఢః పండః=నపుంసకుఁడు, కంచుకి=అంతఃపురములోని కంచుకి
సమూఢః పుంజితే నవే ౧౭౯ భుగ్నేనుపప్లుతేప్యేష వాచ్యలింగే ఉదీర్యతే,	సమూఢః పుంజితే = ప్రోగుచేయఁబడినది, నవే=క్రొత్తది, భుగ్నే = వక్రమైనది, (వి ని) అనుపప్లుతము = అపాయరహితమైనది (వి. శేషణనిఘ్నము)
ఇతి ఢాంతాః.	ఢకారాంతనానార్థశబ్దములు ముగిసెను.
అరుణో భాస్కరేఽనూరో	అరుణః. భాస్కరే=సూర్యుఁడు, అనూరౌ=అనూరుఁడు.
మంజిష్ఠాఽతి విషాఽరుణా. ౧౮౦. త్రిష్వారక్తే వ్యాకులే	అరుణా మంజిష్ఠా = ఓషధీవిశేషము, అతివిషా=వస, ఆరక్తే = మిగుల నెఱ్ఱనిది, (త్రి) వ్యాకులే=కలతపొందినవాఁడు.
ఽథ సూక్ష్మే వ్రీహ్యంతరే	అణుః. సూక్ష్మే = సూక్ష్మమైనది, వ్రీహ్యంతరే=వడ్లలో భేదము.
ప్యణుః,కీల ప్రాగ్ర్యాశ్రిసీమాసు స్యాదాణిరణిర్ద్వయోః	ఆణిః (రూ) (అణిః) కీల = బండి, ఇరుసుమేకు, ప్రాగ్ర్యే = శ్రేష్ఠవస్తువు, అశ్రి = అంచు, (ప్స) సీమా=పొలిమేర, (ప్స)
అభీక్ష్ణం తు భృశే నిత్యే	అభీక్ష్ణం భృశే= మిక్కిలి, నిత్యే = నిత్యము.

స్యాదింద్రాణీంద్ర యోషితి, స్త్రీబంధే సింధువారే చ	ఇంద్రాణీ. ఇంద్ర యోషితి=శచీ దేవి, స్త్రీబంధే = రతిబంధము, సింధువారే = వావిలి చెట్టు
చక్షుర్దర్శనమీక్షణం.౧౭౮	ఈక్షణం. చక్షుః=కన్నులు, ఈక్షణం=చూచుట.
ఉన్మూలనేఽప్యుద్ధరణ	ఉద్ధరణం (న) ఉన్మూలనే = పెల్లగించడము, అపిశబ్దమువలన-ఉద్ధరించడము.
ముష్ణం దక్షేపి నాఽఽతపే	ఉష్ణం. దక్షే=సమర్థుఁడు, (పు) ఆతపే=ఎండ. (న)
స్యాత్సాధనే గీతనృత్య భేదే కాయస్థకర్మణి. ౧౭౯. కరణం పుంసి సంకీర్ణే	కరణం. సాధనే=సాధనము, గీతనృత్య భేదే=గీతనృత్య భేదము, కాయస్థకర్మణి=కరణీకముపని, సంకీర్ణే – వైశ్యునివల్ల శూద్ర స్త్రీయందుఁబుట్టిన సంకీర్ణుఁడు (పు).
కల్యాణం కాంచనే శుభే,	కల్యాణం. కాంచనే = బంగారము, శుభే=శుభము
కృష్ణో వర్ణే హరౌ వ్యాసే	కృష్ణః వర్ణే = నలుపురంగు, హరౌ = విష్ణుమూర్తి, వ్యాసే=వ్యాసమహర్షి.
కృష్ణం మరిచలోహయోః.	కృష్ణం. మరిచ = మిరియము, లోహయోః=ఇనుము.
పిప్పలీ ద్రౌపదీ కృష్ణా	కృష్ణా. పిప్పలీ=పిప్పలీతీగె, ద్రౌపదీ = ద్రౌపదీ దేవి.
హస్తసూత్రేఽపి కంకణమ్,	కంకణం. హస్తసూత్రేఽపి=(దీక్ష 'దుల యందు కట్టఁబడినసూత్రము,)కంకణము=అపిశబ్దమువలన, హస్తాలంకారము
శ్రుతిరాధేయయోః కర్ణః	కర్ణః. శ్రుతి=చెవి, రాధేయయోః = కర్ణుఁడు.
పిప్పల్యాం జీరకే కణౌ.	కణౌ. పిప్పల్యాం=పిప్పలీతీఁగ, జీరకే=జీలకఱ్ఱ.
కోణోఽశ్రౌ వాద్యే లగుడే	కోణః అశ్రౌ=అంచు, వాద్యే=వాద్యము, లగుడే=దుడ్డు.

వధే హేతౌ చ కారణం,	కారణం. వధే=చంపడము, హేతౌ=హేతువు.
గ్రహణం స్వీకృతౌ హస్తే	గ్రహణం. స్వీకృతౌ = స్వీకారము, హస్తే=హస్తము.
గుణః స్యాద్రజ్జుసూదయోః	గుణః. రజ్జు=త్రాడు, సూదయోః = పాచకుఁడు
అంగుష్ఠానామికోన్మానే గోకర్ణోఽహౌ మృగేఽపి చ	గోకర్ణః. అంగుష్ఠానామికోన్మానే = జానెడుమానమునకు కొంచెము హెచ్చు, అహౌ=సర్పము, మృగే=మృగము.
నాసికాఽఘ్రాతయోర్ఘ్రాణం	ఘ్రాణం (న). నాసికా=ముక్కు, ఘ్రాతయోః=వాసనజూడఁబడినది.
చూర్ణం గంధయుతావపి.	చూర్ణం గంధయుతౌ = బుక్కా మొదలగు గందపొడి, అపిశబ్దమువలన పొడి.
వేదాంశే బహ్వృచాదౌ చ బ్రధ్నే పాదేఽపి చాస్త్రియాం, చరణ	చరణః (పు) వేదాంశే=వేదభాగము, బహ్వృచాదౌ = బహ్వృక్ శాఖాధ్యేత మొదలగువారు, బ్రధ్నే = సూర్యుఁడు, పాదే=పాదము. అపిశబ్దమువలన వేరు.
శ్చీర్ణపర్ణస్తు ఖర్జూరపిచుమందయోః. ౧౮౪	చీర్ణపర్ణః. ఖర్జూర = ఖర్జూరవృక్షము, పిచుమందయోః=వేపచెట్టు
జేతరీంద్రేఽర్జునే జిష్ణు	జిష్ణుః. జేతరి = జయశీలుఁడు ఇంద్రే=ఇంద్రుఁడు.
ర్ఘూణిః కఠినపూగయోః,	ఘూణిః. కఠిన=కఠినుఁడు, పూగయోః =పోక.
తరుణః కుబ్జపుష్పేఽపి,	తరుణః. కుబ్జపుష్పే=విరజాజి. అపిశబ్దమువలన, యౌవనవంతుఁడు.
త్రాణం రక్షితరక్షయోః.	త్రాణం (న). రక్షిత=రక్షింపఁబడినది, రక్షయోఽపి=రక్షణ.
దుర్వర్ణం రజతేఽపి స్యా	దుర్వర్ణం (న). రజతే=వెండి. అపిశబ్దమువలన దుష్టవర్ణముగలది.
ద్ద్రోణోఽలిః	ద్రోణః. అలి=వృశ్చికము.

కచ్ఛపీ ద్రుణీ,	ద్రుణీ. కచ్ఛపీ=ఆఁడుతాఁబేలు.
ద్యుమణౌ తరణిః పుంసి కుమారీనౌకయోః స్త్రియామ్.	తరణిః. ద్యుమణౌ=సూర్యుఁడు (పు), కుమారీ=కుమార్తె (స్త్రీ), నౌకయోః = వడవ.
కాష్ఠాగారేఽంబువాహిన్యాం శైలసంధౌ చ యోషితి,	ద్రోణీ (స్త్రీ) కాష్ఠాగారే=కట్టెలయిల్లు, దారుగృహము, అంబువాహిన్యాం=దోనె, శైలసంధౌ=పర్వతములసంధి.
ద్రోణీ న స్త్రీ మానభేదే ద్రోణః కాకే కృపీపతౌ. ౧౮౭	ద్రోణః (పు). మానభేదే=నలుతుము, కాకే = మాలకాకి, కృపీపతౌ = ద్రోణాచార్యుఁడు.
దక్షిణా దిశి దానే చ	దక్షిణా (స్త్రీ) దిశి=దక్షిణదిక్కు, దానే=దానదక్షిణ.
దక్షిణః సరలేఽపి చ,	దక్షిణః. సరలే=కుటిలముగాక చక్కనైన మనస్సుగలవాఁడు. అపిశబ్దమువలన కుడిది.
అసతీ స్యాద్ధర్షణీ చ	ధర్షణీ. అసతి=వ్యభిచారిణి.
ధర్షణా నికృతౌ రతే. ౧౮౮	ధర్షణా (స్త్రీ). నికృతౌ=కపటభేదము, రతే=రతము.
బుద్ధమంత్రే నాడికాయాం ధారణ్యథ చ	ధారణీ (స్త్రీ). బుద్ధమంత్రే=బుద్ధమంత్రము, నాడికాయాం=గడియకాలము.
మజ్జనే, నిర్వాణం నిర్వృతౌ మోక్షే	నిర్వాణం (న) మజ్జనే = మునుగుట, నిర్వృతౌ=సుఖము, మోక్షే=మోక్షము.
ప్రఘణోఽస్త్రగృహాంశయోః.	ప్రఘణః. అస్త్ర=బాణము, గృహాంశయోః=ద్వారమండపము.
బోలే వాతే బలే ప్రాణః పూర్ణే పుంభూమ్ని చాసుషు,	ప్రాణః. బోలే=బాలింతబోలు, వాతే=వాయువు, బలే=బలము, పూర్ణే = పూర్ణమైనది (నింపఁబడినది), అసుషు = ప్రాణములు. (పుం-బ).
పర్ణం పక్షే చ పత్రే చ	పర్ణం (న). పక్షే = రెక్క, పత్రే = రెక్క.

మూలము	అర్థము
ప్రోక్షణం సేచనే వధే.౧౯౦	ప్రోక్షణం. సేచనే = తడుపుట, వధే= చంపుట.
గ్రంథే కార్షాపణే చాస్త్రీ పురాణమనవే త్రిషు,	పురాణం (పు). గ్రంథే = గ్రంథము, కార్షాపణే = కర్షప్రమాణ సువర్ణరజతాది నిర్మితముద్రిక, అనవే = పురాతనమైనది. (త్రి)
పార్ష్ణిః పాదే వ్యూహపృష్ఠే	పార్ష్ణిః. పాదే=పాదము వెనుకటిభాగము (మడమ), వ్యూహపృష్ఠే=సైన్యపృష్ఠభాగము.
వాణీవ్యూతిశ్చ భారతీ.	వాణీ. వ్యూతిః=నేయడము, భారతీ= వాక్కు.
మంత్రాఖ్యవేదే విప్రౌఘే క్లీబం నాబ్రాహ్మణోద్విజే,	బ్రాహ్మణం (న). మంత్రాఖ్యవేదే=మంత్రమను వేదభాగము (న), విప్రౌఘే = బ్రాహ్మణసముదాయము (న), ద్విజే = ద్విజుఁడు (పు.)
లింగాగ్రేఽలింజరే ముక్తికాదౌ స్త్రీపుంసయోర్మణిః. అజాగలస్తనే చాపి	మణిః (పు). లింగాగ్రే = శిశ్నాగ్రము (పోక), అలింజరే = పెద్దబాన, ముక్తికాదౌ = ముత్యము మొదలగు మణివిశేషము, అజాగలస్తనే = అజాగళస్తనము, అపిశబ్దమువలన సర్పవిశేషము.
మసృణౌ మృదుకర్కశౌ,	మసృణః. మృదు=నునుపైనది, కర్కశౌ=కఠినమైనది (చిక్కనిది.)
నిశ్మశ్రుపురుషోద్దంశౌ మత్కుణావథ	మత్కుణః నిశ్మశ్రుపురుషౌ = గడ్డము మొలువని యౌవనుఁడు, ఉద్దంశౌ=నల్లి.
రోహిణ. ౧౯౩. నక్షత్రే రోహితాయాం చ	రోహిణీ నక్షత్రే = నక్షత్రవిశేషము, రోహితాయాం=రక్తద్రవ్యము.
రణః క్వణనయుద్ధయోః,	రణః క్వణన=ధ్వనిపేరు, యుద్ధయోః= సంగ్రామముచేయుట.
లక్ష్మణా సారసీ	లక్ష్మణా (స్త్రీ). సారసీ = ఆఁడుబెగ్గురుపిట్ట.

దాశరథిః శ్రీమాంశ్చ లక్ష్మణః. ౧౯౪

లక్ష్మణః. దాశరథిశ్శ్రీమాన్ = లక్ష్మణస్వామి.

ఛాగేఽపి లంబకర్ణస్స్యాత్

లంబకర్ణః. ఛాగే=మేఁక, అపిశబ్దముచే వ్రేలుచెవులవాఁడు.

వేణుర్వంశే నృపాంతరే,

వేణుః. వంశే = వెదురు, నృపాంతరే= ఒకానొకరాజు.

వాణాఝింట్యాంశరేబాణే

వాణా. ఝింట్యాం=గోరంటమొక్క, శరే=దర్భ, బాణే=బాణాసురుఁడు.

వృష్ణిర్యాదవమేషయోః.

వృష్ణిః. యాదవ = యాదవులు, మేషయోః=మేఁక.

కర్ణే శ్రుతౌ చ శ్రవణం

శ్రవణం కర్ణే=చెవి, శ్రుతౌ=వినుట.

శరణం మారణేఽపి చ,

శరణం. మారణే=నాశనము, అపిశబ్దముచే రక్షణముగోరుట.

శ్రేణిః పంక్తౌ సేకపాత్రేన గ్బం కారుసంహతౌ. ౧౯౫

శ్రేణిః. పంక్తౌ=పంక్తి, సేకపాత్రే=ఓడలోనినీరు వెళ్లజల్లుపాత్రము (ప్స), కారుసంహతౌ=వండ్రంగి, సాలె, చాఁకలి, మాదిచ, మంగల అనువాండ్రు.

కషే మాషచతుష్కే చ శాణః

శాణః. కషే=సాన, మాషచతుష్కే= నాలుగు మినుపగింజలయెత్తు.

శోణో నదేఽరుణే,

శోణః. నదే = నదీవిశేషము, అరుణే= ఎఱ్ఱనిది.

పక్వేశ్రాణం యవాగ్వాం స్త్రీ

శ్రాణం. పక్వే = పండినది, యవాగ్వాం (స్త్రీ)=గంజి

శ్రీపర్ణం గణికారి చ. ౧౯౬ పద్మం చ

శ్రీపర్ణం గణికారి=కూరనెల్లి, పద్మం= పద్మము

శ్రమణా భిక్షుక్యాం ముండీర్యాం చ దృశ్యతే,

శ్రమణా భిక్షుక్యాం=భిక్షుకురాలు, ముండీర్యాం=చిట్టికూర.

సువర్ణం మానభేదేఽపి

సువర్ణం మానభేదే=నాణకవిశేషము, అపిశబ్దముచే బంగారము.

స్థూణాశూర్మి చ దారు చ

స్థూణా.శూర్మి=ప్రతిమ,దారు=కొయ్య.

స్థాణూ శంకుశివౌ విష్ణౌ

స్థాణుః శంకు=మేకు, శివౌ=శివుఁడు, విష్ణుః=విష్ణువు.

సుషేణః కరమర్దకే, కపివైద్యే చాథ

సుషేణః. కరమర్దకే = ఓకచెట్టు, కపివైద్యే = కపివైద్యుఁడు అగు సుషేణుఁడు.

హృతౌ హారణం యౌతకే ఽపి చ. ౧౯౯.

హారణం. హృతౌ=హరించుట, యౌతకే=ఓలి (హారణము ఇచ్చుట.)

ఇతి ణాంతాః.

ణకారాంతనానార్థశబ్దములు ముగిసెను.

మోక్షః సుధా యజ్ఞశేషో ఽయాచితం వారిచామృతం,

అమృతం. మోక్షః=మోక్షము, సుధా=అమృతము, యజ్ఞశేషః=యజ్ఞశేషమగు ఆహారము, అయాచితం = యాచింపక ఇచ్చినవస్తువు, వారి=జలము.

అమృతా తు గుడూచ్యాం స్యాద్ధరితక్యామలక్యపి.

అమృతా గుడూచ్యాం = తిప్పతీఁగ, హరీతకి = కరక్కాయ, ఆమలకీ = ఉసిరికకాయ, అపిశబ్దముచేత బ్రహ్మీచెట్టు.

శేషే విష్ణావనంతో ఽనాగుడూచీదూర్వయోః స్త్రియామ్, క్లీబం ఖే త్రిష్వనవధౌ

అనంతః శేషః=శేషువు, విష్ణౌ=విష్ణువు (పు), గుడూచి (స్త్రీ) = తిప్పతీఁగె, దూర్వయోః (స్త్రీ) గఱిక, ఖే (న) = ఆకాశము, అనవధౌ (త్రి)=అంతము లేనిది.

పశ్మాంతం మరణే ఽశుభే. ౨౦౧. చుల్ల్యాం చ

అశ్మంతం. మరణే = చావు, అశుభే = అశుభము, చుల్ల్యాం=ప్రొయ్యి.

పూర్ణిమాభేదే ఽనుమతిః సమ్మతావపి,

అనుమతిః పూర్ణిమాభేదే=పూర్ణిమావిశేషము, సమ్మతౌ=అనుకూలము, అపిచే అనుజ్ఞ!

స్వరూపేఽంతం వినాశేనాన స్త్రీశేషేఽంతికే త్రిషు ౨౦౨

అంతం స్వరూపే = ఆకృతి, వినాశే= నాశనము (పు), శేషే = మిగిలినది (పు) అంతికే=చేరువ. (త్రి)

గతే జ్ఞాతేఽప్యవసిత

అవసితం. గతే=గడచినది, జ్ఞాతే=తెలిసినది, అపిశబ్దముచే అవసానమొందినది.

మర్వంతావశ్వకుత్సితౌ,

అర్వంతః. అశ్వః=గుఱ్ఱము, కుత్సితః= కృత్రిముఁడు.

అర్వతీ కుంభదాస్యాంచా

అర్వతీ. కుంభదాస్యాం=కుంభదాసి.

ఘార్దితం ప్రార్థితే హతే.

అర్దితం. ప్రార్థితే = ప్రార్థింపఁబడినది, హతే=చంపఁబడినది.

క్షిప్తాద్రిభేదయోరస్తః

అస్తః. క్షిప్త = చిమ్మఁబడినది, అద్రిభేదౌ=పడమటికొండ

స్యాల్లాజేష్వపి చాక్షతం,

అక్షతం. లాజే=పేలాలు, అపిశబ్దముచే నశింపనిది.

కృషావసత్యేప్యనృత

అనృతం. కృషౌ=కృషి, అసత్యే=అబద్ధము, అపిచే అయాచితజీవనము.

మాకృతిర్జాతిరూపయోః.

ఆకృతిః. జాతి=కులము, రూపయోః= ఆకారము.

ఆప్తో లబ్ధహితౌ

ఆప్తః లబ్ధః=లభించినది, హితౌ=ఇష్టమైనది.

దైర్ఘ్యే భావికాలేఽపి చాయతిః,

ఆయతిః దైర్ఘ్యే = పొడవైనది, భావికాలే = జరుగఁబోవు కాలము.

ఆచితః శాకటోన్మేయే

ఆచితః. శాకటః = బండితోఁ దేఁదగినంత.

స్యావర్తశ్చింతనేఽపి చ.

ఆవర్తః. చింతనే = పఠనము, అపిశబ్దముచే సుడి.

ఆయస్తస్తేజితే క్షిప్తే

ఆయస్తః తేజితే=సానపెట్టినది, క్షిప్తే =ఎగురఁగొట్టఁబడినది.

ఆఖ్యాతం తిఙి భాషితే,

ఆఖ్యాతం. (తిఙంతము), భాషితే = మాట.

భ్రంశే తదాత్వే చాపాత

ఆపాతః భ్రంశే=జారుట, తదాత్వం= తత్కాలము (అప్పటికి)

ఆహతం గుణితే హతే
౨౦౬. మృషోక్తే చాథ

ఆహతం గుణితే=హెచ్చింపఁబడినది, హతే = కొట్టఁబడినది, మృషోక్తే = అనృతము.

మూలము	అర్థము
దగ్ధేస్యాదుషితంస్థితవత్యపి,	ఉషితం. దగ్ధే=కాలినది, స్థితవతి=స్థిరముగానున్నది.
వ్యసనార్తే చోపరక్త	ఉపరక్తః. వ్యసనార్తే = వ్యసనముగలవాఁడై ఆర్తినొందువాఁడు
ఉదితం ప్రోక్త ఉద్గతే ౨౦౭	ఉదితం. ప్రోక్తం=చెప్పఁబడినది,ఉద్గతే=మొలచినది
స్యాద్ధుస్తూరేఽపిచోన్మత్తః	ఉన్మత్తః. ధుస్తూరే=ఉమ్మెత్త, అపిశబ్దముచే పిచ్చివాఁడు
క్షిప్తేమృష్టేఽపిచోద్ధృతం,	ఉద్ధృతం. క్షిప్తే = వెల్లగింపఁబడినది, మృష్టం=శుద్ధిచేయఁబడినది.
ఉత్తప్తం శుష్కమాంసే ఽపి	ఉత్తప్తం.శుష్కమాంసే=ఎండినమాంసము.అపిశబ్దముచేబాగుగాకాల్పఁబడినది.
వహ్న్యుత్పాతేఽప్యుపాహితః.	ఉపాహితః వహ్న్యుత్పాతే = అగ్నివలని అపాయము. (తోఁకచుక్క)
ఉదాస్థితశ్చరే ద్వాఃస్థే	ఉదాస్థితః. చరే=చారుఁడు, ద్వాఃస్థే=ద్వారమునందున్నవాఁడు.
స్యాదృతిస్స్మృతిరక్షయోః,	ఋతిః. స్మృతి=స్మృతులు, రక్షయోః=రక్షణము.
ఋతముంఛశిలే సత్యే	ఋతం ఉంఛశిలే = శిలోంఛవృత్తి, సత్యే=నిజము.
ఏతావాగతకర్బురౌ. ౨౦౮	ఏతః. ఆగతః=ఆగంతుకుఁడు, కర్బురౌ=రాక్షసుఁడు.
ఐరావతోనాగరంగేఽప్యథ	ఐరావతః. నాగరంగే = నారింజచెట్టు, అపిశబ్దముచే దిగ్గజము.
కాంతిద్యుతీచ్ఛయోః,	కాంతిః. ద్యుతి= కాంతి, ఇచ్ఛయోః=కోరిక.
కిరాతౌమ్లేచ్ఛభూనింబౌ	కిరాతః. మ్లేచ్ఛ=మ్లేచ్ఛుఁడు, భూనింబౌ=నేలవేము.
కాంతస్తుప్రియరమ్యయోః.	కాంతః. ప్రియ=ప్రియమైనది, రమ్యయోః=రమ్యమైనది.

కేతుర్గ్రహోత్పాతచిహ్నే	కేతుః గ్రహే = గ్రహము, ఉత్పాత చిహ్నే=కీడుసూచించుట.
కలితం విదితాప్తయోః,	కలితం. విదిత = తెలియఁబడినది, ఆప్త యోః=పొందఁబడినది.
కపోతః పక్షిమాత్రేఽపి	కపోతః. పక్షిమాత్రే=పక్షిమాత్రము, అపిశబ్దముచే పావురము.
గుప్తం రక్షితగూఢయోః	గుప్తం. రక్షిత=రక్షింపఁబడినది, గూఢ యోః=మరుగుగానున్నది.
గతిర్యాత్రా దృశోపాయా	గతిః. యాత్రా = నడచుట, దృశోపా యః=దృగుపాయములు.
షండ సూర్యశ్చ గోపతిః,	గోపతిః. షండః=నపుంసకుఁడు, సూర్యః =సూర్యుఁడు
గృహీసత్రీ గృహపతి	గృహపతిః గృహీ=గృహస్థుఁడు,సత్రీ= దానముచేయువాఁడు.
గీతంశబ్దితగానయోః ౨౧౨	గీతం. శబ్దిత=ధ్వనిచేయఁబడినది, గాన యోః=సంగీతము.
గర్జితం స్తనితే నేభే	గర్జితం. స్తనితే=ఉరుము, ఇభే (పు) = ఏనుఁగు.
గ్రస్తంవాగ్భేదభుక్తయోః	గ్రస్తం. వాగ్భేధ=లుప్తవర్ణపదము, భుక్తం=భుజింపఁబడినది.
చర్మణ్వత్యాం నదీరంభే	చర్మణ్వతీ. నదీ=నదీవిశేషము, రంభే= అరఁటి.
జాతం వ్యక్త్యోఘజన్మసు.	జాతం. వ్యక్త్యోఘు=వ్యక్తిసమూహము, జన్మసు=జన్మములు.
సూర్యావర్తేఽపి జామాతా	జామాతా (ఋ-పు). సూర్యావర్తే = సూర్యమండలము, అపిచే అల్లుఁడు.
వాతేవిష్టపే జగత్,	జగత్. వాతే=గాలి, విష్టపే=లోకము.
జాతిచ్ఛందసి మాలత్యాం చుల్యాంజాతీఫలేకులే. ౨౧౪	జాతిః. ఛందసి=ఛందస్సు,మాలత్యాం =మొల్ల, చుల్యాం=ప్రొయ్యి, జాతీఫలే = జాజికాయ, కులే=కులము.

వ్యాప్తివిస్తృత వాద్యేషు
తతం
తిక్తం సుగంధ్యపి,

చాపే తృణత్వే తృణతా

తాతః పిత్రనుకంపయోః.
దుర్గతిర్నరకేనైస్వే

దుర్జాతం వ్యసనేఽపి చ,

దివాభీత ఉలూకే స్యా
త్కుంభిలే కుముదాకరే.
విసృష్టే రక్షితే దత్తం

ద్రుతం శీఘ్రవిలీనయోః,

దశనే శైలశృంగే చ దంత
స్స్యాదోషధౌ స్త్రియామ్.

దితిఃఖండనదైత్యాంబే

ధృతిస్తుష్టౌ క్రతావపి

రాశౌ చ ధాతు
నిర్వాణే సుస్థితత్వేచనిర్వృ
తిః ౨౧౮
అస్వాధ్యాయే కురూపే చ
ప్రత్యుక్తాస్త్రీ నిరాకృతిః,

తతం. వ్యాప్తి=వ్యాపకము, విస్తృత=విస్తారము, వాద్యేషు = వాద్యము.

తిక్తం. సుగంధి=సువాసనగలది, అపిచే చేదు.

తృణతా. చాపే=ధనువు, తృణత్వే = తృణభావము.

తాతః. పితృ=తండ్రి, అనుకంప=దయ.

దుర్గతిః. నరకే=నరకము, నైస్వే = ధనము లేనివాఁడు

దుర్జాతం. వ్యసనే=చింత. అపిచే దుష్కులము.

దివాభీతః ఉలూకే = గుడ్లగూబ, కుంభిలే=చోరుఁడుకుముదాకరే=కొలను.

దత్తం. విసృష్టే = విడిచిపెట్టఁబడినది, రక్షితే=కాపాడఁబడినది.

ద్రుతం శీఘ్ర=తొందర, విలీనయోః=కలసియున్నది

దంతః. దశనే = దంతములు, శైలశృంగే = కొండకొన, ఓషధౌ = ఓషధీవిశేషము

దితిః ఖండన=ఖండములు, దైత్యాంబే=రాక్షసమాత.

ధృతిః. తుష్టౌ=సంతోషము, క్రతౌ=యజ్ఞము, అపిచే ధైర్యము.

ధాతుః రాశౌ = రాశివిశేషము

నిర్వృతిః నిర్వాణే=మోక్షము, సుస్థితత్వే=సుఖము.

నిరాకృతిః (స్త్రీ) అస్వాధ్యాయే=స్వాధ్యాయము లేమి,కురూపే=వికారరూపము, ప్రత్యుక్తౌ=కాదనుట

జంబ్వాం స్త్రీ నానదీకాంతః
సింధువారే జలాబ్ధిషు. ౨౧౯

నదీకాంతః జంబ్వాం = నేరెడుచెట్టు (స్త్రీ), సింధువారే = వావిలిచెట్టు (పు)' జలాబ్ధిషు=సముద్రములు.

నిమిత్తం హేతుచిహ్నాగం
తుర్దేవాదేశపర్వసు,

నిమిత్తం. హేతు=కారణము. చిహ్న=గుర్తు, ఆగంతుః= (?) దేవాదేశము = దైవాజ్ఞ, పర్వసు=సర్వకాలము.

ప్రసృతః కుబ్జితే పాణౌ జం
ఘాయాం స్త్రీగతే త్రిషు.

ప్రసృతః. కుబ్జితేపాణౌ=ముడువఁబడిన చేయి, జంఘాయాం=పిక్క (స్త్రీ), గతే = గడచినది (త్రి).

ప్రకృతిర్గుణసామ్యే స్యా
త్స్వభావామాత్యయోరపి,

ప్రకృతిః. గుణసామ్యే = త్రిగుణములసామ్యత, స్వభావ = స్వభావము, అమాత్యయోః = మంత్రి, అపిచే కారణము.

ప్రతీకారే ప్రతికృతిః ప్ర
తిబింబేఽథ

ప్రతికృతిః. ప్రతీకారే = బదులుచేత, ప్రతిబంధే=నిర్బంధము.

పద్ధతిః.౨౨౧. పంక్తౌమార్గే
ఽపి

పద్ధతిః పంక్తౌ=వరుస, మార్గే=త్రోవ, అపిశబ్దముచే రీతి.

పూతం తు పవిత్రే బహు
లీకృతే,

పూతం. పవిత్రే=పవిత్రము, బహులీకృతే=విస్తారముగా చేయఁబడినది.

శ్రేణిర్దశ చ పంక్తిః స్యా
త్ప్రసూతిర్జన్మతోకయోః.

శ్రేణిః. దశ=పది, పంక్తిః=వరుస
ప్రసూతిః. జన్మ=పుట్టుక, తోకయోః=సంతానము.

ప్రతిపత్తిశ్చిత్ప్రవృత్తిః ప్రా
ప్తిః ప్రాగల్భ్యగౌరవే,

ప్రతిపత్తిః (స్త్రీ). చిత్ప్రవృత్తిః=జ్ఞానప్రవృత్తి, ప్రాప్తిః = ప్రాప్తి, ప్రాగల్భ్య=ప్రగల్భత్వము, గౌరవే=గౌరవము

పారావతీ గోపగీతిలవలీఫల
యోరపి. ౨౨౩

పారావతీ (స్త్రీ). గోపగీతి=గోపగీతము, లవలీఫలయోః=లవలీఫలము.

పలితం కర్దమేఽపి స్యా

పలితం. కర్దమే=బురద.

ద్విధా భూపే ప్రజాపతిః,

ప్రజాపతిః విధా = బ్రహ్మ, భూపే = రాజు.

శక్తే నివారణే తృప్తౌ పర్యాప్తం స్యాద్యథేప్సితే.	పర్యాప్తం (న). శక్తే=సమర్థుఁడు, నివారణే=నివారణము, తృప్తౌ=తృప్తి, యథేప్సితే=యథేప్సితము
ప్రేతో మృతే ప్రాణిభేదే	ప్రేతః. మృతే = చచ్చినవాఁడు, ప్రాణిభేదే=నరకమునందున్న ప్రాణి.
పిత్సన్పాతేచ్ఛుపక్షిణోః,	పిత్సన్ (త్-పు). పాతేచ్ఛుః = పడనెంచినవాఁడు, పక్షిణోః=పక్షి.
క్లీబం బిందౌ పృషన్నేణే	పృషత్ (న), బిందౌ=నీటిబొట్టు, ఏణే (పు) ఇఱ్ఱి.
పృషతోఽప్యనయోర్నరి.	పృషతః అనయోః = బిందువు ఇఱ్ఱి యను పదములలో, నరి=పుంలింగము.
ఖాతాదౌ పూరితే పూర్తం	పూర్తం ఖాతాదౌ = త్రవ్వించుట, పూరితే=నిండించుట.
పాతో భ్రంశే చ రక్షితే,	పాతః. భ్రంశే=జారుట, రక్షితే=కాపాడుట
ప్రేషితేఽపి ప్రతిక్షిప్తం	ప్రతిక్షిప్తం. ప్రేషితే = పంపఁబడినది, అపిశబ్దముచే ఆక్షేపింపఁబడినవాఁడు.
ప్రతీతస్సాదరేఽపి చ.	ప్రతీతః సాదరే = ఆదరము, అపిచే ప్రసిద్ధము
ప్లుతః స్వరే	ప్లుతః స్వరే=స్వరవిశేషము.
చాభియుక్తే పిహితౌ ప్రార్థితౌ సమౌ,	ప్రార్థితః అభియుక్తే = పూజ్యుఁడు, పిహితౌ=కప్పఁబడినది
ద్విష్టేఽపి చ ప్రతిహతః	ప్రతిహతః ద్విష్టే = ద్వేషింపఁబడినది, అపిచే అడ్డగింపఁబడినవాఁడు.
పిండితం గుణితే ఘనే ౨౨౭	పిండితం. గుణితే = గుణింపఁబడినది, ఘనే=ఘనమైనది.
ప్రాప్తే జ్ఞాతే పరిగతం	పరిగతం. ప్రాప్తే = పొందఁబడినది, జ్ఞాతే= తెలియఁబడ్డినది.
ప్రపాతౌ భృగునిర్ఝరౌ	ప్రపాతః భృగు=గండశిల, నిర్ఝరౌ=సెలయేరు.

లోకాయతే కచ్ఛపేచ పంచగుప్తః స్మృతో బుధైః.	పంచగుప్తః. లోకాయతే=చార్వాకుఁడు, కచ్ఛపే=తాఁబేలు.
లబ్ధే సమంజసే ప్రాప్తం	ప్రాప్తం. లబ్ధే=లభించినది, సమంజసే = యోగ్యమైనది.
పంక్తిర్గౌరవపాకయోః,	పంక్తిః. గౌరవ=గౌరవము, పాకయోః =పాకముచేయుట.
పారిజాతో దేవతరౌ మందారే పారిజాతకే. ౨౨౯	పారిజాతః దేవతరౌ = కల్పవృక్షము, మందారే=మందారవృక్షము, పారిజాతకే =పారిజాతవృక్షము.
వృత్తి వార్తాప్రవాహేషు ప్రవృత్తిరథ	ప్రవృత్తిః వృత్తి=జీవనము, వార్తా= కబురు, ప్రవాహేషు = ప్రవాహము
ఘోటకే, పానే చ పీతిః	పీతిః. ఘోటకే=గుఱ్ఱము, పానే=త్రాగుట
సిక్తే తు ప్రోక్షితం నిహతే ఽపి చ. ౨౩౦	ప్రోక్షితం. సిక్తే=చల్లుట, (తడుపుట) నిహతే=చంపఁబడినది.
రామానుజే నాట్యశాస్త్రే దౌష్యంతౌ భరతో నటే,	భరతః రామానుజే=రాముని తమ్ముఁడు, నాట్యశాస్త్రే=నాట్యశాస్త్రము, దౌష్యంతౌ = దుష్యంతునికొడుకు, నటౌ = నర్తకుఁడు.
జినే పూజ్యే చ భగవాన్	భగవాన్ (త్-పు). జినే = జినుఁడు, పూజ్యే=పూజింపఁదగినవాఁడు.
భోగవాన్నాట్యనాగయోః	భోగవాన్. నాట్య = నాట్యము, నాగయోః=పాము.
సేవావిభాగయోర్భక్తి	భక్తిః సేవా=సేవ, విభాగయోః=విభాగము.
ర్భవాన్యుష్మత్సదర్థయోః,	భవాన్ (త్-పు) యుష్మత్ = నీవు, సదర్థయోః=పర్తమానార్థము.
పక్షిణ్యాం వాచివృత్తౌ చ భారతీ భారతం పునః. ౨౩౨.	భారతీ పక్షిణ్యాం = ఆఁడుభరతపక్షి, వాచి = వాక్కు, వృత్తౌ = భారతియను వృత్తి.

జంబుద్వీపే వ్యాసకృతౌ	భారతం. జంబుద్వీపే = జంబూద్వీపము, వ్యాసకృతౌ = వ్యాసకృత భారతము.
భృతిర్భరణమూల్యయోః,	భృతిః. భరణము=భరించుట, మూల్యయోః=వెల
కుడ్యభేదనయోర్భిత్తి	భిత్తిః. కుడ్య = గోడ, భేదనయోః = భేదించుట.
భాస్వంతౌసూర్యభాస్వరౌ.	భాస్వాన్ (త్-పు). సూర్య=సూర్యుఁడు, భాస్వరౌ=ప్రకాశించువాఁడు.
పృథివీ జననీ గావో బ్రహ్మాణ్యాద్యాశ్చ మాతరః,	మాతా (ఋ-స్త్రీ) పృథివీ=భూమి, జననీ=తల్లి, గావః=గోవు, బ్రహ్మాణ్యాద్యాశ్చ =బ్రాహ్మీ మొదలగు సప్తమాతలు.
మూర్ధాభిషిక్తోఽమాత్యేఽప	మూర్ధాభిషిక్తః. అమాత్యే = మంత్రి, అపచే రాజు.
ముక్తో నిర్వృతమోచితౌ	ముక్తః నిర్వృత = మోక్షమొందినవాఁడు, మోచితః=విడువఁబడినవాఁడు.
మూర్తం స్యాత్త్రిషు మూర్ఛాలౌకఠినేమూర్తిమత్యప	మూర్తః (త్రి) మూర్ఛాలౌ=మూర్ఛనొందినవాఁడు, కఠినే=కఠినుఁడు, మూర్తిమతి=స్వరూపధారి.
మతిరిచ్ఛాప్యథ	మతిః. ఇచ్ఛా=కోరిక, అపచే మతి.
యతిః పాఠచ్ఛేదే మునౌ పుమాన్　　౨౩౫.	యతిః. పాఠచ్ఛేదే = విశ్రాంతిస్థానము (యతి), మునౌ = మునీశ్వరుఁడు.
న్యాయయోజనయోర్యుక్తిః	యుక్తిః. న్యాయ=న్యాయము, యోజనయోః=కూర్చుట.
పాశ్యబ్ధీ యాదసాంపతిః,	యాదసాంపతిః. పాశీ = వరుణుఁడు, అబ్ధీ=సముద్రుఁడు.
రేవతీహాలపత్న్యాం భే	రేవతీ. హాలపత్న్యాం = బలరాముని భార్య, భే=నక్షత్రము.
స్మరపత్న్యాం చ రేవతిః.	రేవతిః స్మరపత్న్యాం = మన్మథుని భార్య.

రిక్తం వనేఽపి	రిక్తం వనే = వనము, అపిచే శూన్యము.
రీతిస్తు లోహకిట్టారకూటయోః,	రీతిః. లోహకిట్టం=ఇనుపచిట్టెము, ఆరకూటయోః=ఇత్తడి.
రోహితమృజుశక్రాస్త్రే రక్తే నామృగమీనయోః ౨౩౭	రోహితం ఋజుశక్రాస్త్రే = బాగుగా కనిపించు ఇంద్రధనువు, రక్తే = నెత్తురు, మృగ=లేడి (పు), మీనయోః=చేప
శైలభేదే సువర్ణాలౌ శంకరేఽపి చ రైవతః,	రైవతః శైలభేదే = శైలవిశేషము, సువర్ణాలౌ=స్వర్ణాలువృక్షము, అపిచే ఒక రాజు.
స్వర్ణాభ్యక్తేఽపి రసితం	రసితం. స్వర్ణాభ్యక్తే = స్వర్ణఖచితము, అపిచే ధ్వని.
కస్తూరీస్పృక్కయోర్లతా.	లతా. కస్తూరీ=కస్తూరి, స్పృక్కయోః =గ్రంథ్యము.
వర్తులాధీతయోర్వృత్తం	వృత్తం. వర్తుల = గుండ్రనిది, అధీతయోః=చదువఁబడినది
వార్తం కుశలనీరుజోః,	వార్తం కుశల=క్షేమము, నీరుజోః=రోగములేనివాఁడు
వాసేఽపి వసతి	వసతిః వాసే = గృహము, అపిచే రాత్రి
ర్వృక్షమాత్రేఽపి చ వనస్పతిః. ౨౩౯.	వనస్పతిః వృక్షమాత్రము=చెట్టు, అపచే మఱ్ఱిచెట్టు.
వర్తనే వివృతౌ వృత్తి	వృత్తిః. వర్తనే = జీవనము, వివృతౌ= వివరించుట.
ర్వర్తిర్దీపదశాస్వపి,	వర్తిః. దీపదశాసు=దీపపువత్తులు, అపిచే నయనాంజనము.
లాభసంబంధయో	వ్యాప్తిః. లాభ = లాభము, సంబంధయోః=సంబంధముకలిగి యుండుట.
ర్వ్యాప్తి ర్విశ్వస్తా విధవాపి చ. ౨౪౦	విశ్వస్తా. విధవా = వితంతువు, అపిచే విశ్వాసార్హము.

భేదే వినాశే విచ్ఛిత్తి

ర్విగతా వీతనిష్ప్రభౌ,

అసారాశ్వేభయోర్వీతం వీ
తమంకుశకర్మణి.　　౨౪౧

అభ్యుద్యతే వికసితే చేష్టి
తే చ విజృంభితం,

వికృతా రోగబీభత్సౌ

విత్తం ఖ్యాతే ధనేఽపి చ.

దృఢేఽపి వ్యాయతం

శుక్తిర్ముక్తా స్ఫోటాశ్వలక్ష్మ
ణోః,

అస్త్రభేదేఽపి శక్తిః స్యా

చ్ఛాంతిస్స్యాన్మంగలే శమే.

వేతసేఽపి చ శీతో వా

శుక్తం పూతామ్లనిష్ఠురం,

శితిర్భూర్జే సితే కృష్ణే

శ్రీమంతే తిలకేశ్వరౌ.

విచ్ఛిత్తిః. భేదే = నఱకుట, వినాశే= నాశనము.

విగతః. వీత=పోయినది, నిష్ప్రభౌ = కాంతిలేనిది.

వీతం అసారాశ్వే = పనికిమాలినగుఱ్ఱము, ఇభయోః= పనికిమాలిన యేనుఁగు, అంకుశకర్మణి=అంకుశముతో పొడుచుట.

విజృంభితం. అభ్యుద్యతే = ఉద్యుక్తమైనది, వికసితే = విచ్చినది, చేష్టితే=పనిచేయుట.

వికృతః. రోగ = రోగవంతుఁడు, బీభత్సౌ=భయంకరము.

విత్తం. ఖ్యాతే=ప్రసిద్ధము, ధనే=ధనము. అపిచే జ్ఞానము

వ్యాయతం దృఢే= దృఢమైనది. అపిచే దీర్ఘమైనది

శుక్తిః. ముక్తాస్ఫోట = ముత్తెపుచిప్ప, అశ్వలక్ష్మణోః=గుఱ్ఱపుసుడి

శక్తిః అస్త్రభేదే=అస్త్రవిశేషము అపిచే సామర్థ్యము

శాంతిః. మంగళే=శుభము, శమే=శమగుణము.

శీతః. వేతసే = ప్రబ్బలిచెట్టు, అపిచే చల్లనిది.

శుక్తం. పూత=పవిత్రము, ఆమ్ల=పుల్లన, నిష్ఠురం=కఠినమైనది.

శితిః. భూర్జే=భూర్జవృక్షము, సితే = తెలుపు, కృష్ణే=నలుపు

శ్రీమాన్ (త్-పు). తిలకే = బొట్టుగుచెట్టు, ఈశ్వరే=శివుఁడు.

బ్రహ్మశక్రౌ శతధృతీ

శతధృతిః. బ్రహ్మా=నలువ, శక్రౌ = ఇంద్రుఁడు.

వార్తాయాం శ్రవణే శ్రుతిః,

శ్రుతిః. వార్తా=వృత్తాంతము, శ్రవణే=వినుట.

దుర్బలే నిశితే స్యాతాం
శితశాతావథో వచః. ౨౮౫

శితః—శాతః. దుర్బలే=బలహీనుఁడు, నిశితే=వాఁడియైనది, వచః=సరస్వతి.

సరస్వతీ సరిద్గౌశ్చ

సరస్వతీ. సరిత్ = నదివిశేషము, గౌః= గోవు.

సూతో వందిని పారదే,

సూతః. వందిని=స్తోత్రపాఠకుఁడు, పారదే=పాదరసము.

స్మృతిః స్యాద్ధర్మశాస్త్రేఽపి

స్మృతిః. ధర్మశాస్త్రే = ధర్మశాస్త్రము, అపిచే స్మరణము.

ప్రవాహేఽపి చ సంసృతిః.

సంసృతిః. ప్రవాహే = ప్రవాహము, అపిచే సంసారము.

రణే సభాయాం సమితి

సమితిః. రణే=యుద్ధము, సభాయాం=సభ.

స్తిమితౌ క్లిన్ననిశ్చలౌ,

స్తిమితః. క్లిన్న = తడిసినది, నిశ్చలౌ = కదలనిది.

స్థపతిః కంచుకీ కారుభేదే
గీష్పతియాగకృత్.

స్థపతిః. కంచుకీ=అంతఃపురచారి, కారుభేదే=శిల్పిభేదము, గీష్పతియాగకృత్ = గీష్పతి యజ్ఞము చేయించువాఁడు.

సంబంధేఽపి చ సంవిత్తి

సంవిత్తిః. సంబంధే=సంబంధము, అపిచే జ్ఞానము.

ర్మర్యాదాయామపి స్థితిః,

స్థితిః. మర్యాదా=హద్దు, అపిచే నిలుకడ.

సీతాలాంగలరేఖా స్యా
ద్వ్యోమగంగా చ జానకీ.

సీతా. లాంగలరేఖా=నాఁగేటిచాలు, వ్యోమగంగా=ఆకాశగంగ, జానకీ=సీతాదేవి.

సూనృతం కుశలే సత్యే

సూనృతం కుశలే=క్షేమము, సత్యే=నిశ్చయము.

సుదోహా గౌశ్చ సువ్రతా,	సువ్రతా. సుదోహాగౌః = బాగుగా పాలిచ్చు ఆవు.
శర్కరాపి సితాథోఽర్థే	సితా. శర్కరా=పంచదార. అపిచే తులసి.
సత్ప్రతిజ్ఞేఽపిచ స్థితః ౨౮౯	స్థితః. సత్ప్రతిజ్ఞార్థే = ప్రతిజ్ఞ. అపిచే ఉనికి.
సతీ కాత్యాయనీసాధ్వ్యోః	సతీ కాత్యాయనీ=పార్వతి,సాధ్వ్యోః =పతివ్రత
సంఘాతో నరకే చ యే	సంఘాతః. నరకే=నరకము, చయే = సమూహము
హారీతకీ హైమవతీ గౌరీ శుక్లవచాపి చ. ౨౯౦	హైమవతీ. హారీతకీ = కరక్కాయ, గౌరీ = పార్వతీదేవి, శుక్లవచా=తెల్లవస చెట్టు, అపిచే గంగాదేవి.
స్త్రీ హరిద్దిశి వర్ణే నా	హరిత్ (స్త్రీ). దిక్=దిశ, వర్ణే (పు)= పసుపురంగు.
దూర్వాపి హరితా మతా.	హరితా. దూర్వా = గఱిక, అపిచే పసువు.
ఇతి తాంతాః.	తకారాంతనానార్థశబ్దములు ముగిసెను.
అతిథిః కుశపుత్రేఽపి	అతిథిః కుశపుత్రే=కుశునికొమారుఁడు, అపిచే=అతిథిగావచ్చినవాఁడు.
హారితక్యపి చావ్యథా.	అవ్యథా. హారీతకీ=కరక్కాయ,అపిచే ముడుగుతామర
అపేక్షాలంబనం చాస్థా	ఆస్థా. అపేక్షా=కోర్కి, ఆలంబనం = ఆధారము
స్యాదర్థో విషయేఽపి చ,	అర్థః. విషయే = విషయము, అపిచే ద్రవ్యము.
భటే పుంస్యప్రతిరథః యాత్రామంగళసామ్ని చ. ౨౯౨	అప్రతిరథః. భటే=భటుఁడు, యాత్రా మంగళసామ్ని=యాత్రకేగునపుడు మంగళార్థము చదువఁబడు సామవేదము.

ఉన్మాథః కూటయంత్రేఽపి

ఉన్మాథః. కూటయంత్రే = పులిబోను, అపిచే చంపుట.

కుథః కంబల బర్హిషోః,

కుథః కంబల= గొంగడి, బర్హిషోః= దర్భ.

కాసే క్షుధే చ క్షవథుః

క్షవథుః. కాసే=దగ్గు, క్షుధే=తుమ్ము విశేషము.

గ్రంథో ద్వాత్రింశదక్షరీ ధనం చ గ్రంథనా చాపి

గ్రంథః. ద్వాత్రింశదక్షరీ = ముప్పది రెండు వర్ణముల శ్లోకము, ధనం=ద్రవ్యము, గ్రంథనా = సమకూర్చుట, అపిచే కావ్యము.

తీర్థం తూపాయయోగయోః,

తీర్థం ఉపాయ=ఉపాయము, యోగయోః=యోగము.

కట్యంశఘోణయోః ప్రోథో

ప్రోథః. కట్యంశ = కటిప్రదేశము, ఘోణయోః=(గుఱ్ఱపు) ముక్కు.

వీథీపంక్తౌ గృహాంశకే.

వీథీ. పంక్తౌ = వరుస, గృహాంశకే = బజారు

వానప్రస్థో మధూకేఽపి స్యాత్తృతీయేఽపిచాశ్రమే,

వానప్రస్థః మధూకే=ఇప్పచెట్టు,అపిచే తృతీయాశ్రమము.

కాకోల్యామలకీ బ్రాహ్మీ వయస్థా తరుణే త్రిషు. ౨౫౫

వయస్థా. కాకోలీ = వృక్షవిశేషము, ఆమలకీ=ఉసరికచెట్టు, తరుణే = పడుచుతనము (త్రి).

సూర్యమంథానయోర్మంథ స్సాంతరేఽప్యథ

మంథః సూర్య=సూర్యుడు, మంథానయోః=కవ్వము, సాంతరే=విరళము.

మన్మథః, కపిత్థే కామదేవేఽపి

మన్మథః. కపిత్థే = వెలగచెట్టు, కామదేవే = మన్మథుడు, అపిచే సంవత్సర విశేషము.

రథః పౌరుష దేహయోః, ౨౫౬. పుంసి స్త్రియాం చ

రథః. పౌరుష=పురుషయత్నము, దేహయోః= దేహము

షడ్గ్రంథః కరంజ వచయోః క్రమాత్,

షడ్గ్రంథః. కరంజ=కానుగుచెట్టు(పు) వచయోః=నల్లవస. (స్త్రీ).

సిద్ధార్థః సర్షపే వృద్ధే	సిద్ధార్థః. సర్షపే=ఆవాలు, వృద్ధే = ముదుసలి.
సంస్థా స్థితి వినాశయోః. ౨౫౭. సంస్థాసమాప్తిక్రతుషు వరూథో నిజరాష్ట్రికః,	సంస్థా. స్థితి=ఉనికి, వినాశయోః=నాశనము, సమాప్తి=పూర్తిచేయుట, క్రతు=యజ్ఞము, వరూథ = రథరక్షకవ్యాఘ్రచర్మాదులు, నిజరాష్ట్రికః = నిజరాష్ట్రము.
సిక్థో భక్తపులాకేనామధూచ్ఛిష్టే నపుంసకమ్. ౨౫౮	సిక్థః. భక్తపులాకే = మెతుకు (పు), మధూచ్ఛిష్టే=ఎంగిలిమద్యము (న)
ఇతి థాంతాః.	థకారాంత నానార్థశబ్దములు ముగిసెను.
అష్టాపదం శారిఫలే సువర్ణే స్త్రీ పశౌ పుమాన్,	అష్టాపదం. శారిఫలే = సొగటాలపాళి సువర్ణే=బంగారము (సీ,) పశౌ=శరభమృగము (పు.)
వామనేభ్యాం స్త్రియాంక్లీబం కేయూరే నాంగదః కపౌ	అంగదః. వామనేభ్యాం = ఒక ఆడేనుగు (సీ) కేయూరః=భుజకీర్తులు, కపౌ=కోంతి (పు.)
అర్బుదో రుజిసంఖ్యాయా	అర్బుదః. రుజి = రోగము, సంఖ్యాయాం=సంఖ్యావాచకము
మామోదో గంధహర్షయోః,	ఆమోదః. గంధః=సుగంధము, హర్షయోః=సంతోషము
రహస్యే స్యాదుపనిషత్సమీపే సదనేఽపి చ ౨౫౯	ఉపనిషత్ (త్-పు) రహస్యే=రహస్యము, సమీపేసదనే=సమీపగృహము, అపిచే వేదములు.
కందోఽస్త్రీ శూరణేమూలే	కంద: (స్త్రీ.) శూరణే = కందశాకము, మూలే=కందమూలము.
రాజలింగవిషాణయోః,	కకుత్ (ద్-సీ) రాజలింగః = రాజచిహ్నము, విషాణయోః=కొమ్ము.
స్త్రీకకుత్కటుకందస్తు శృంగవేరరసోనయోః. ౨౬౦	కటుకందః. శృంగవేర=అల్లము, రసోనయోః=లశునము. (వెల్లుల్లి)

స్త్రీగంభార్యాం క్లీబమబ్జే దిజ్నాగే కుముదః కపౌ,

కుముదః గంభార్యాం=గుమ్ముడు చెట్టు (స్త్రీ), అబ్జే=శంఖము, దిజ్నాగే=దిగ్గజము, కపౌ=కోంతి,

పుష్పే క్లీబం భ్రమౌ కుందః

కుందః. పుష్పే=పుష్పము (న), భ్రమౌ=భ్రమము.

క్షోదో రజసి పేషణే ౨౬౨

క్షోదః. రజసి = పొడి, పేషణే = నూరుట.

శివజూటే వరాటేఽపి కపర్దే

కపర్దః. శివజూటే=జటాజూటము, వరాటే=గవ్వ

త్వామయే గదః, విష్ణోర్భ్రాతరి చాస్త్రే స్త్రీ

గదః. ఆమయే=రోగము, విష్ణోర్భ్రాతరి=విష్ణుతమ్ముడు, అస్త్రే=గదాయుధము (స్త్రీ)

పలాశే గరుతిచ్ఛదః ౨౬౩

ఛదః. పలాశే=ఆకు, గరుతి=ఱెక్క.

దేశే జనే జనపదో

జనపదః దేశే=దేశము, జనే=జనము.

నిషాదౌ శ్వపచస్వరౌ,

నిషాదః శ్వపచ=పంచముడు, స్వరౌ=స్వరవిశేషము

వాక్యేశబ్దేప్రదేశేఽపి పదం

పదం (న) వాక్యే=వాక్యము, శబ్దే=శబ్దము, ప్రదేశే=ప్రదేశము, అపశబ్దము వలన రక్షణము.

పాదస్తు నద్వయోః ౨౬౪ మూలే ప్రత్యంతశైలే చ

పాదః (పు) మూలే=వేరు, ప్రత్యంతశైలే=ప్రత్యంతపర్వతము

ప్రసాదస్త్వనురోధనే, స్వచ్ఛే కావ్యగుణే చాథ

ప్రసాదః. అనురోధనే=అనుసరణ, స్వచ్ఛే=నైర్మల్యము, కావ్యగుణే = కావ్యగుణవిశేషము.

ప్రతిపత్తిథిసంవిదోః ౨౬౫

ప్రతిపత్ (ద్-స్త్రీ), తిథి=ప్రతిపత్తిథి, సంవిదోః=జ్ఞానము.

విప్రుడ్ జ్ఞాతా చ బిందుః

బిందుః. విప్రుట్ = ఉదకబిందువు, జ్ఞాతా=తెలుసుకొను జ్ఞాతయనుజీవుడు

స్యాన్మందౌ స్వైరశనైశ్చరౌ, హస్తిభేదశ్చాథ

మందః స్వైర=స్వేచ్ఛ, శనైశ్చరౌ=శని, హస్తిభేదః=గజభేదము.

మదః స్యాత్కస్తూరీభదా
నయోః. ౨౬౬. గర్వే శుక్రే
౽థ

మదః కస్తూరీ=కస్తూరి, ఇభదానయోః =గజమదము, గర్వే = గర్వము, శుక్రే = రేతస్సు

మాకంద్యా మలక్యామా
మ్రపాదపే,

మాకందీ (స్త్రీ) ఆమలక్యాం = ఉశిరిక, ఆమ్రపాదపే=తియ్యమామిడి.

మర్యాదా ధారణా సీ
మ్నో

మర్యాదా (స్త్రీ) ధారణా = బుద్ధి, సీమ్నో=పొలిమేర.

ర్మహానాదో గజే౽పి చ

మహానాదః గజే=ఏనుగు, అపిశబ్దము వలన గొప్పధ్వని.

మేనాదాస్తు త్రయచ్ఛాగ
మార్జారకశిఖండినః,

మేనాదః ఛాగ = మేక, మార్జారక= పిల్లి, శిఖండినః=నెమలి

విశదః పాండరే వ్యక్తే

విశదః పాండరే = తెల్లనిది, వ్యక్తే= వ్యక్తమైనది

శారదో జలదే౽పి చ

శారదః జలదే=మేఘము, అపిశబ్దము వలన శరత్కాలమందుఁ బుట్టినది.

స్త్రియాం చ శారదీతోయ
పిప్పలీసప్తపర్ణయోః,

శారదీ (స్త్రీ) తోయపిప్పలీ=నీరుపిప్పలి, సప్తపర్ణయోః=ఏడాకుల అరఁటిచెట్టు.

సంవిత్సంకేతకే౽పి స్యాత్స

సంవిత్ (స్త్రీ) సంకేతకే = సంకేతము, అపిశబ్దమువలన=జ్ఞానము.

మర్యాదో౽ంతికే స్థిరే.

మర్యాదః (స) అంతికే = సమీపము, స్థిరే=స్థిరమైనది

వ్యంజనే సూపకారే చ
సూదస్సూపవిధిష్యతే,

సూదః వ్యంజనే = పప్పు, సూపకారే =వంటవాఁడు, (సూదః = ఈశబ్దమునకు అర్థముసూపశబ్దమువలెనే తెలియఁదగినది.

ఘర్మస్వేదనయోః స్వేదం

స్వేదః ఘర్మ=చెమట, స్వేదనయోః = స్వేదమనుసాత్వికభావభేదము.

సంపల్లక్ష్మ్యాం సముచ్చయే

సపత్ (ద్-స్త్రీ) లక్ష్మ్యాం = సంపత్తు, సముచ్చయే=సముచ్చయము

ఇతి దాంతాః.

దకారాంత నానార్థశబ్దములు ముగిసెను.

ఖండే నాసమభాగేఽర్ధ	అర్ధం (న) ఖండే=ఖండము (పు), సమభాగే=సమభాగము.
మవధిః స్సీమకాలయోః,	అవధిః. సీమ=హద్దు, కాలయోః=కాలవిశేషము.
ఆవిద్ధం ప్రహతం వక్ర	ఆవిద్ధం (త్రి). ప్రహతం=కొట్టఁబడినది, వక్రం=వంకరయైనది.
మానద్ధం వాద్యబద్ధయోః.	ఆనద్ధం (న) వాద్య=మద్దెలమొదలగు వాద్యభేదము, బద్ధయోః=కట్టఁబడినది
అలంకారోఽపి చాబద్ధః	ఆబద్ధః. అలంకారే=అలంకారము,అపి శబ్దమువలన కట్టఁబడినది.
ప్రత్యాశాప్యాధిరుచ్యతే,	ఆధిః (స్త్రీ) ప్రత్యాశా=ప్రత్యాశ,అపి శబ్దమువలన మనోవ్యాధి.
కుటుంబవ్యాపృతే ధర్మచింతాయాం చ విశేషణే.౨౭౨. ఉపాధి	ఉపాధిః (పు) కుటుంబవ్యాపృతే = కుటుంబరక్షణా వ్యాపారము చేయువాఁడు, ధర్మచింతాయాం = ధర్మచింతన, విశేషణే=విశేషణము.
రుగ్రగంధే తు వచా క్షేత్రయమానికే,	ఉగ్రగంధా (స్త్రీ). వచా=నల్లవస, క్షేత్రయమానికే = ఓమములో భేదము.
ఉపలబ్ధిర్మతిప్రాప్త్యో	ఉపలబ్ధిః (స్త్రీ) మతి=బుద్ధి, ప్రాప్త్యోః = ప్రాప్తి.
బుద్ధిః సంపది చౌషధే	బుద్ధిః (స్త్రీ). సంపది=సంపత్తు, ఔషధే=బుద్ధివృద్ధినామక ఔషధివిశేషము.
రాహౌ శిరః శూన్యకాయే కబంధః క్లీబమంబుని,	కబంధః రాహౌ=రాహువు, శిరశ్శూన్యకాయే = మొండెము, అంబుని = ఉదకము (న).
గోధాతలే నిహాకాయాం	గోధా (స్త్రీ) తలే = వింటినారిపరిపిడి నివారించు ఉడుముతోలు, నిహాకాయాం =నీరుడుము.
గంధో గర్వే బలేఽపి చ.	గంధః. గర్వే=గర్వము, బలే=బలము, అపిశబ్దమువలన=సుగంధము.

దోగ్ధా గోపే కవౌ వత్సే

దోగ్ధా (ఋ. పు). గోపే=గోపాలుఁడు, కవౌ=కవి, వత్సే=వత్స.

దుగ్ధం క్షీరే ప్రపూరితే,

దుగ్ధం (న) క్షీరే=పాలు, ప్రపూరితే=నింపఁబడినది.

దిగ్ధం లిప్తే విషాక్తే చ

దిగ్ధం (న) లిప్తే=పూయఁబడినది, విషాక్తే=విషముపూసినబాణము.

దుర్విధో ఖలదుర్గతౌ. ౧౭౪

దుర్విధః ఖల=దుర్మార్గుఁడు, దుర్గతః = దరిద్రుఁడు.

రోధో నిరోధే నాశే చ

రోధః నిరోధే=నిరోధము, నాశేచ = నాశనము.

బుద్ధో జ్ఞాతే జినే బుధే.

బుద్ధః జ్ఞాతే=తెలియఁబడినది, జినే=బుద్ధదేవుఁడు, బుధే=విద్వాంసుఁడు.

నిషేధబుద్ధయోర్బాధౌ

బాధః. నిషేధ=నిషేధము, బుద్ధయోః=తెలియఁబడినది

రౌహిణేయే కలౌ బుధః,

బుధః. రౌహిణేయే = బుధగ్రహము, కలౌ=విద్వాంసుఁడు.

దైత్యచైత్రవసంతేషు ద్రుమభేదే చ నామధుః,

మధుః (పు. ఉ.) దైత్య=అసురవిశేషము, చైత్ర = చైత్రమాసము, వసంతేషు = వసంతఋతువు, ద్రుమభేదే=ఇప్పచెట్టు

మిద్ధం చిత్తాభిసంక్షేపే నిద్రాయాం చాథ

మిద్ధం (న). చిత్తాభిసంక్షేపే = చిత్తసంకోచము, ముకుళించుకొనుట, నిద్రాయాం=నిద్ర.

మాగధీ ౧౭౫. పిప్పల్యాం యూథికాయాం నాలగ్నే మగధజే త్రిషు,

మాగధీ (స్త్రీ) పిప్పల్యాం=పిప్పలిచెట్టు, యూథికాయాం = అడవిమొల్ల, లగ్నే= లగ్నము, మగధజే = మగధదేశమునందు బుట్టినవాఁడు (త్రి)

లశునే ఽతివిషాయాం చ శుంఠ్యామపి మహౌషధమ్.

మహౌషధం (న) లశునే=వెల్లుల్లి, అతివిషాయామ్ = అతివస, శుంఠ్యాం=శుంఠి, అపిశబ్దముచే గొప్పఔషధము.

సీతాయోజనగంధా స్యా త్కస్తూరీ వ్యాససూరపి,

యోజనగంధా (స్త్రీ). సీతా=సీతాదేవి, కస్తూరి=కస్తూరి, వ్యాససూః=వ్యాసునితల్లి సత్యవతీ దేవి.

విధిర్బ్రహ్మణి కాలే చ

విధిః. బ్రహ్మణి=బ్రహ్మదేవుఁడు, కాలే= కాలము

ప్రకారే వేధనేవిధా. ౨౭౯

విధా (స్త్రీ). ప్రకారే=రీతి, వేధనే = కుట్టుట.

పృకామహిలాచ వధూ

వధూః (స్త్రీ-ఊ). పృకా = పృక యను గంధద్రవ్యము, మహిలా=ఆఁడుది.

ర్విశ్వస్తోఽనుద్భటశ్చ విశ్రబ్ధం,

విశ్రబ్ధః. విశ్వస్తః=విశ్వసింపఁబడినవాఁడు, అనుద్భటః = శాంతుఁడు.

విశ్రబ్ధం బాఢార్థ

విశ్రబ్ధం (న) బాఢార్థం=మిక్కిలియను నర్థము

శుద్ధం త్రిషు పూతకేవల యోః ౨౮౦

శుద్ధం (త్రి) పూత = పవిత్రమైనది, కేవలయోః = ముఖ్యము కేవలము అనే అర్థము

శ్రాద్ధం నివాపే శ్రద్ధాలౌ త్రిషు

శ్రాద్ధం (న). నివాపే = తర్పణాదులు, (లోక) శ్రాద్ధకర్మ, శ్రద్ధాలౌ=శ్రద్ధాలువు. (త్రి).

సాధుర్ధనిన్యపి,

సాధుః (ఉ. పు). ధనిని=ధనవంతుఁడు, అపిశబ్దముచే = సజ్జనుఁడు.

స్కంధస్సంఘేఽపి

స్కంధః సంఘే=సముదాయము, అపి శబ్దమువలన భుజశిరస్సు.

సిద్ధస్తునిత్య నిష్పందనాదిషు.

సిద్ధః నిత్య=నిత్యమైనది, నిష్పందనాదిషు=నిశ్చలులు లేక సిద్ధయోగులు.

సంధిః పుమాన్సురంగా యాం భేదే సంఘట్టనే భగే

సంధిః (పు). సురంగాయాం=కన్నము, భేదే=భేదము, సంఘట్టనే = సంఘట్టనము చేయుట, భగే=భగము.

ఇతి ధాంతాః

ధకారాంతశబ్దములు ముగిసెను

కులే ఖ్యాతే చాభిజనః

అభిజనః. కులే=కులము, ఖ్యాతే=ప్రసిద్ధమైనది.

స్యాదధ్వా కాలవర్త్మనోః.

అధ్వా (న్-పు). కాల = కాలము, వర్త్మనోః=మార్గము.

ఇతివృత్తేఽవదానం స్యాత్ కర్మఖండనయోరపి,

అవదానం. ఇతివృత్తే = పూర్వకథాంశము, కర్మ=అవదానకర్మ, ఖండనయోః=ఖండించుట, అపిచే దానము.

అగ్రజన్మాగ్రజే విప్రే

అగ్రజన్మా (న్-పు). అగ్రజే = అన్న, విప్రే=బ్రాహ్మణుఁడు.

స్యాదన్నం భక్తభుక్తయోః.

అన్నం. భక్త = అన్నము, భుక్తం = భుజింపఁబడినది.

వినీతే విప్రభేదే చానూచానో

అనూచానః. వినీతే=వినయయుక్తుఁడు, విప్రభేదే = సాంగాధ్యయనము చేసినవాఁడు.

ఽర్థీ వివాద్యపి,

అర్థీ (న్-పు).వివాది=వాదించువాఁడు, అపిచే కోరువాఁడు

అంతావసాయీ చాండాలేమునిభేదే చ నాపితే

అంతావసాయీ (న్-పు). చండాలే = చండాలజాతివాడు, మునివిశేషే = ఒకమునివిశేషము, నాపితే=మంగలవాఁడు.

అశ్వకుత్సితయోరర్వా

అర్వా (న్-పు). అశ్వే=గుఱ్ఱము, కుత్సితయోః=మోసగాఁడు.

వజ్రే విద్యుతి చాశనిః,

అశనిః. వజ్రే=ఇంద్రాయుధము, విద్యుతి= మెఱుపు.

వర్ణమాత్రే విసర్గే చాభినిష్ఠానోఽథ

అభినిష్ఠానః. వర్ణమాత్రే = అక్షరము, విసర్గే=విసర్గము (రెండుసున్నలు)

హైహయే. ౨౮౫. పార్థద్రుమేమయూరేనా అర్జునస్త్రిషు పాండరే,

అర్జునః. హైహయే = కార్తవీర్యార్జునుఁడు, పార్థే=అర్జునుఁడు, ద్రుమే =ఏరుమద్దిచెట్టు, మయూరే=నెమిలి, పాండరే=తెల్లనిది. (త్రి)

అర్జునీగవ్యుషాయాం చ

అర్జునీ. గవి=ఆవు, ఉషాయాం=చేదు ఆనుగు చెట్టు.

భృంగవృశ్చికయోరలీ.

అలీ (న్-పు), భృంగ=తుమ్మెద, వృశ్చికయోః=తేలు.

ఆత్మా మనోఽ

ఆత్మా (న్-పు). మనః=మనస్సు అపిచే జీవాదులు.

ప్యాకలనం విబంధపరిసంఖ్యయోః,

ఆకలనం విబంధ=నిర్బంధము, పరిసంఖ్యయోః=లెక్కించుట.

ఆవేశనం శిల్పగేహే భూతావేశేఽథ

ఆవేశనం. శిల్పగేహే=శిల్పిగృహము, భూతావేశే=భూతావేశము

గేందుకే. ౧౮౭. విశేషే చోపధానం స్యాత్

ఉపధానం గేందుకే=తలగడ, విశేషే=విశేషము

చుల్ల్యాముద్ధానముద్గమే,

ఉద్ధానం చుల్ల్యాం=పొయ్యి, ఉద్గమే=బయలుదేరుట.

అగంభీరేఽపి చోత్తానః

ఉత్తానః. అగంభీరే = మెరక, అపిచే వెల్లికిలపరున్నవాఁడు.

శరాభ్యాసేఽప్యుపాసనమ్.

ఉపాసనం. శరాభ్యాసే = బాణవిద్యాభ్యాసము, అపిచే సేవచేయుట.

స్యాత్కాత్యాయన్యర్ధవృద్ధా గౌర్యోర్వరరుచౌ నరి,

కాత్యాయనీ. అర్ధవృద్ధా = సగము ముదుసలిస్త్రీ, గౌర్యోః=పార్వతి, వరరుచౌ (పు)=వరరుచి.

శిరీషామ్రాతకాశ్వత్థ గర్దభాండే కపీతనః. ౧౮౮

కపీతనః శిరీష=దిరిసెనచెట్టు, ఆమ్రాతక=ఇప్పచెట్టు, అశ్వత్థ=రావిచెట్టు, గర్దభాండే=కలుజువ్వి చెట్టు.

చీరేఽపి కౌపీన

కౌపీనం. చీరే=పేలిక, అపిశబ్దముచే గోఁచి

మశ్వే పున్నాగేఽపి చ కేసరీ.

కేసరీ (న్-పు). అశ్వే=గుఱ్ఱము, పున్నాగే=పున్నాగవృక్షము, అపిచే సింహము.

కులీనత్వే చ గుహ్యే చ కౌలీనమథ

కౌలీనం. కులీనత్వే=సత్కులప్రసూతి, గుహ్యే=శిశ్నము.

కంచుకీ. ౨౯౦ స్థాపత్యేవర్మితే సర్పే	కంచుకీ (న్-పు.) స్థాపత్యే=ద్వారపాలకత్వము, వర్మితే=కవచధారి, సర్పే=పాము.
క్లప్తౌ ఛ్ఛేదే చ కల్పనం,	కల్పనం. క్లప్తౌ=రచనము, ఛేదే=ఖండించుట
కామినౌ స్త్రైణచక్రౌ చ	కామినీ. స్త్రైణ=స్త్రీ, చక్రా = ఆఁడు చక్రవాకి.
కృతినౌ యోగ్యపండితౌ	కృతీ (న్-పు.) యోగ్య=యోగ్యుఁడు, పండితౌ=పండితుఁడు.
కాంచనం తు హేమ్ని నాగకేసరే	కాంచనం. హేమ్ని=బంగారు, నాగకేసరే=నాగకేసరములు
కాంచనీ నిశా	కాంచనీ. నిశా=పసుపు
ధాతువాదరతే కాంస్యకారే కారంధమీ నరి. ౨౯౨	కారంధమీ (న్-పు.) ధాతువాదరతే=ధాతువాదవిద్యయందు దాసక్తుఁడు, కాంస్యకారే=కంచరవాఁడు
చర్చికా చిల్లదయితే ఖకామిన్యౌ ప్రకీర్త్యతే,	ఖకామినీ చర్చికా=పార్వతీదేవి, చిల్లదయితే=పుసికన్నులస్త్రీ
విషదిగ్ధపశోర్మాంసే గృంజనం నా రసోనకే. ౨౯౩	గృంజనం. విషదిగ్ధపశోర్మాంసే=విషము పూసిన పశువుమాంసము, రసోనకే=వెల్లుల్లిగడ్డ (పు.)
గహనం గహ్వరే దుఃఖే వనే	గహనం. గహ్వరే=గండశిల, దుఃఖే=దుఃఖము, వనే=అరణ్యము.
ఘాంబుదముస్తయోః, ఘనః పుంసి	ఘనః అంబుద=మేఘము, ముస్తయోః=తుంగముస్తె.
ఘనం వాద్యం	ఘనం. వాద్యం=వాద్యవిశేషము.
చర్మస్యాత్ఫలకత్వచోః,	చర్మ (న్-న.) ఫలక=డాలు, త్వచోః=చర్మము.
చీనో వస్త్రవ్రీహిభేదే	చీనః. వస్త్ర=పట్టువస్త్రము, వ్రీహిభేదే=వడ్లలోభేదము.
చిహ్నం లక్ష్మపతాకయోః,	చిహ్నం. లక్ష్మ=గురుతు, పతాకయోః=జెండా.

చక్రిణో విష్ణుభుజగకులాల గ్రామయాజినః. ౨౯౫	చక్రీ (న్-పు.) విష్ణు=విష్ణువు, భుజగ=పాము, కులాల=కుమ్మరి, గ్రామయాజినః = పురోహితుఁడు.
కంప్రేన్నా చలనం కంపే	చలనం. కంప్రే (పు) = వణకువాఁడు, కంపే=చలించుట.
చలనీ వస్త్రఘుర్ఘరీ	చలనీ. వస్త్రఘుర్ఘరీ=వస్త్రఘుర్ఘరము.
భూర్జే ఫలకపాణౌ చచర్మ్యలంబుషే పుమాన్. ౨౯౬	చర్మీ (న్-పు) భూర్జే=భూర్జవృక్షము, ఫలకపాణౌ = డాలుపట్టువాఁడు, అలంబుషే (పు) = అలంబుషుఁడను రాక్షసుఁడు.
నింబేఽపి ఛర్దనం వాంతే	ఛర్దనం నింబే= వేపచెట్టు, వాంతే = కక్కుట
జవనో దేశవేగినోః,	జవనః. దేశ=దేశవిశేషము, వేగినోః =వేగముగలవాఁడు,
బుద్ధే జినో జిత్వరే చ	జినః. బుద్ధే=బుద్ధుఁడు, జిత్వరే = జయశీలుఁడు.
జీవనం వర్తనాంభసోః.	జీవనం. వర్తనా=ప్రవర్తనము, అంభసోః=నీరు.
శూరే దాతరి చ త్యాగీ	త్యాగీ (న్-పు) శూరే = శూరుఁడు, దాతరి=దాత.
వ్రతిశోచ్యౌ తపస్వినౌ,	తపస్వీ (న్-పు) వ్రతి = వ్రతముగలవాఁడు, శోచ్యా=విచారపడఁదగినవాఁడు.
తపనో నరకే భానౌ	తపనః. నరకే = నరకము, భానౌ = సూర్యుఁడు.
విరలేఽల్పేకృశే తనుః ౨౯౭	తనుః. విరళే=ఎడమైనది, అల్పే=కొంచెమువి, కృశే=చిక్కినది.
క్రీడాదౌ దేవనం నాక్షే	దేవనం. క్రీడాదౌ=ఆటమొదలగునవి, అక్షే (పు) = పాచికలు.
ద్విజన్మా దంతవిప్రయోః,	ద్విజన్మా (న్-పు) దంత = దంతములు, విప్రయోః=బ్రాహ్మణుఁడు

దానం గజమదే త్యాగే ఖండనే రక్షణేఽపి చ. ౨౯౯.

దానం. గజమదే=గజమదము, త్యాగే=త్యాగము, ఖండనే=ఖండించుట, రక్షణే=కాపాడుట.

దర్శనం వర్ణముకుర చక్షు శ్శాస్త్రోపలబ్ధిషు,

దర్శనం. వర్ణముకుర = కళాయి చేసిన అద్దము, చక్షుః=కనులు, శాస్త్ర=శాస్త్రము, ఉపలబ్ధి=సాక్షాత్కారము.

స్త్రీదీర్ఘికోష్ఠ్యాందుర్నామా అర్శసి

దుర్నామా (న్-న). దీర్ఘికోష్ఠీ (సీ) = ఏనుఁగుజెలగ, అర్శసి=రోగవిశేషము.

ద్యుమ్నం బలే ధనే. ౩౦౦

ద్యుమ్నం. బలే = బలము, ధనే = ధనము.

ధన్వా మరౌ ధన్వచాపే

ధన్వా (న్-పు). మరౌ = మరుభూమి, చాపే (న) విల్లు.

ధావనం గతి శౌచయోః,

ధావనం. గతి=గమనము, శౌచయోః =శుచి చేయుట.

నిర్భర్త్సనం ఖలీకారాల క్తయో

నిర్భర్త్సనం. ఖలీకార=అదలింపు, అలక్తయోః=లత్తుక.

రథనంవనం ౩౦౧. దేవోద్యానే సుతే పుంసి

నందనం. దేవోద్యానే=ఇంద్రునితోఁట, సుతే (పు)=కొడుకు.

నగ్నః క్షపణవందినౌ,

నగ్నః క్షపణ=క్షపణకుఁడు, వందినౌ=స్తోత్రపాఠకుఁడు.

శ్రుతౌ దృష్ట్యాం నిశమనం

నిశమనం. శ్రుతౌ=వినుట, దృష్ట్యాం=చూచుట.

ఖగంగాపి నలిన్యథ. ౩౦౨.

నలినీ ఖగంగా=ఆకాశగంగ, అపిచే=తామరతూఁడు.

గ్రంథిప్రస్తావయోః పర్వ విషువత్ప్రభృతిష్వపి,

పర్వ (న్-న) గ్రంథి=కణుపు, ప్రస్తావయోః = అవసరము, విషువత్ప్రభృతిషు=విషువత్పుణ్యకాలాదులు, అపిచేపూర్ణిమ.

ప్రతిమానం ప్రతిచ్ఛాయా గజదంతాంతరాలయోః.

ప్రతిమానం. ప్రతిచ్ఛాయా = ప్రతిబింబము, గజదంతాంతరాలయోః=ఏనుఁగు దంతాంతరాళ భాగము.

పాకస్థానే కులాలస్య వాతే చ పవనః పుమాన్	పవనః. కులాలస్యపాకస్థానే = కుమ్మర ఆవము, వాతే=వాయువు.
హారీతకీ రాక్షసే చ పూతనాథ	పూతనా హారీతకీ=కరకాయ, రాక్షసీ=పూతనయను రాక్షసి.
పదాలకే ౩౦౮. పాఠీనో గుగ్గులుద్రౌ చ	పాఠీనః. పదాలకే=కోలమీను, గుగ్గులుద్రుః=గుగ్గిలపుచెట్టు
రక్షో వృక్షా ఉపలాశినౌ,	పలాశీ (న్-పు) రక్షః = రాక్షసుడు, వృక్షౌ = మోదుగుచెట్టు
ఫాల్గునో మాసి పార్థే చ	ఫాల్గునః మాసి = ఫాల్గునమాసము, పార్థే=అర్జునుడు.
స్త్రీవిదగ్ధా చ వాణినీ. ౩౦౯	వాణినీ (స్త్రీ) విదగ్ధా= నేర్పుగలస్త్రీ.
వర్ధమానః ప్రశ్నభేదశరావైరండవిష్ణుషు,	వర్ధమానః ప్రశ్నభేదే=ప్రశ్నభేదము, శరావ = మూకుడు, ఏరండ = ఆముదపుచెట్టు, విష్ణుషు=విష్ణుమూర్తి.
సేనా నదీ చ వాహిన్యౌ	వాహినీ సేనా=సైన్యము, నదీ=నది.
ఛేదే వృద్ధౌ చ వర్ధనమ్.	వర్ధనం. ఛేదే = ఛేదించుట, వృద్ధౌ= అభివృద్ధి.
భువనం విష్టపే తోయే	భువనం. విష్టపే = లోకము, తోయే= నీరు.
భిన్నం దీర్ణే విశేషితే	భిన్నం. దీర్ణే = బద్దలైనది, విశేషితే= వేఱుచేయఁబడినది
జన్మాశ్రయశ్చ భవనం	భవనం. జన్మాశ్రయః=గృహము.
భాజనం పాత్రయోగ్యయోః. ౩౦౭.	భాజనం. పాత్ర=పాత్రము, యోగ్యయోః=యోగ్యుఁడు.
భృతికాంచనయో ర్భర్మ	భర్మ (న్-న) భృతి = జీతము, కాంచనయోః = బంగారము.
మలినం దూషితేఽసితే,	మలినం దూషితే = నిందింపఁబడినది, అసితే=నల్లనిది.
మానం ప్రమాణం తౌల్యే చ	మానం. ప్రమాణం=కొలత, తౌల్యే= తూచుట.

మీనో రాశ్యంతరే ఝషే — మీనః రాశ్యంతరే=మీనరాశి, ఝషే=చేప.

మదనాః సిక్థధూస్తూరతరుభేదే మనోభవాః, — మదనః సిక్థ = మెదుకు, ధూస్తూర=ఉమ్మెత్త, తరుభేద=వెలగచెట్టు, మనోభవః=మన్మథుఁడు

మునిర్వాచంయమే బుద్ధే — మునిః వాచంయమే = యతి, బుద్ధే=బుద్ధుఁడు

ఛందశ్చంపాచ మాలినీ — మాలినీ. ఛందః=పద్యవిశేషము, చంపా=చంపానగరము

మాతులానీతుభంగాయాం మాతృభ్రాతృస్త్రియామపి, — మాతులానీ భంగాయాం=జనపవిత్తులు, మాతృభ్రాతృస్త్రియాం= మేనమామభార్య, అపిచే=ప్రియంగువృక్షము.

రాశౌ యుగ్మే చ మిథున — మిథునం. రాశౌ=మిథునరాశి, యుగ్మే=జంట.

విష్ణ్వలీ మధుసూదనౌ: — మధుసూదనః. విష్ణు=విష్ణువు, అళీ = తుమ్మెద.

యాపనం స్యాన్నిరసనే కాలక్షేపే చ వర్తనే, — యాపనం. నిరసనే = త్రోసివేయుట, కాలక్షేపే=కాలక్షేపము, వర్తనే=వర్తించుట.

చతుఃక్రోశ్యాం చ యోగే చ యోజనం — యోజనం. చతుఃక్రోశ్యాం=నాలుగుకోసులదూరము, యోగే=యోగవిశేషము.

స్యాత్తువాహనే ३००. గతౌ చ యానం — యానం వాహనే=వాహనము, గతౌ=నడచుట

యోనిస్తు ఉత్పత్తిస్థానేభగేఽపి చ, — యోనిః. ఉత్పత్తిస్థానే = పుట్టినతావు, భగే=ఉపస్థ, అపిచే=కారణము.

రసనం తు ధ్వనౌ స్వాదే రసజ్ఞా రాస్నయోః స్త్రియామ్. ३०२ — రసనం. ధ్వనౌ=ధ్వని, స్వాదౌ=తీయనిది, రసజ్ఞా (స్త్రీ)=నాలుక, రాస్నయోః = సన్నదుంపరాష్ట్రము.

యక్షే చంద్రే చ రాజా — రాజా (న్-పు). యక్షే = యక్షుఁడు, చంద్రే=చంద్రుఁడు.

స్యాద్రక్తః కామీ చ రాగిణౌ,	రాగీ (న్-పు), రక్తః = అనురక్తుఁడు, కామీ=కాముకుఁడు.
గోపిత్తే రోచనా	రోచనా గోపిత్తే=గోరోజనము.
కూటశాల్మలౌ రోచనః పుమాన్. ౩౧౩	రోచనః. కూటశాల్మలౌ=పిన్నబూరుగు చెట్టు
నిశాహరిద్రా రజనీచ్ఛేదే	రజనీ (స్త్రీ) నిశా=రాత్రి, హరిద్రా = పసుపు, ఛేదే=ఛేదనము.
భూర్జే చ లేఖనం,	లేఖనం (న). భూర్జే=భూర్జవృక్షము.
రాశీనాముదయో లగ్నం సక్తలజ్జితయోస్త్రిషు. ౩౧౪	లగ్నం (న) రాశీనాముదయః=రాసుల యొక్క ఉదయము, సక్త=తగులుకున్నది, (త్రి). లజ్జితయోః=లజ్జగలవాఁడు.
యోషిజ్జిహ్వా చ లలనా	లలనా (స్త్రీ). యోషిత్ = ఆఁడుది, జిహ్వాచ=నాలుక.
లక్షణం నామచిహ్నయోః,	లక్షణం (న). నామ=పేరు,చిహ్నయోః =గురుతు.
రిక్తే వితానముల్లోచే	వితానం (న). రిక్తే = శూన్యమైనది, ఉల్లోచే=చాందిని.
విలగ్నం మధ్యలగ్నయోః.	విలగ్నః (పు). మధ్య=నడుము, లగ్నయోః=తగులుకున్నది
దైవానిష్టఫలే సక్తౌ వ్యసనం నిష్ఫలోద్యమే,	వ్యసనం (న). దైవానిష్టఫలే = దైవ సంబంధ అనిష్టఫలము, సక్తౌ = ఆసక్తి, నిష్ఫలోద్యమే=నిష్ఫలోద్యమము.
స్వతంత్రతా చ వ్యుత్థానం	వ్యుత్థానం (న). స్వతంత్రతాచ=స్వాతంత్ర్యము
వామనో విష్ణుదిగ్గజౌ. ౩౧౫ ఖర్వశ్చాథ	వామనః (పు) విష్ణు=విష్ణుమూర్తి,దిగ్గజౌ=దిగ్గజము, ఖర్వః=పొట్టివాఁడు.
ఫలే శుష్కే వానంస్యూతే కటే గతౌ,	వానం (న) శుష్కే ఫలే= పండిన కాయ, స్యూతేకటే=నెయ్యఁబడిన (కుట్టఁబడిన) చాప, గతౌ = గమనము (మార్గము)

వృషపర్వా శివే దైత్యే	వృషపర్వా (న్) శివే=శివుఁడు, దైత్యే=దైత్యుఁడు.
వేష్టనం ముకుటే గతౌ. ३११. వేశకారేఽపి	వేష్టనం (న). ముకుటే = కిరీటము, గతౌ = ఉపాయము, వేశకారే = వేషకారుఁడు.
విషయీ కామిని క్లీబమింద్రియే,	విషయీ (న్) కామిని=కాముకుఁడు, ఇంద్రియే=ఇంద్రియములు (న)
వృషదంశీ స్యాద్వందాయాం స్త్రియాం కుఠారకే పుమాన్. ३१२	వృషదంశీ (స్త్రీ) వందాయాం=బదనికె, కుఠారకే=గండ్రగొడ్డలి (పు).
సమాలబ్ధే విభక్తే చ విచ్ఛిన్నం వాచ్యలింగకం,	విచ్ఛిన్నం త్రి. సమాలబ్ధే=హింసింపఁబడినది. విభక్తే = విభజింపఁబడినది. (విశేష్యనిఘ్నము)
లబ్ధే జ్ఞాతే స్థితే విన్నం	విన్నః (పు). లబ్ధే=పొందఁబడినది, జ్ఞాతే=తెలియఁబడినది, స్థితే=ఉన్నది
వేదనా జ్ఞానపీడయోః	వేదనా (స్త్రీ). జ్ఞాన=జ్ఞానము, పీడయోః =బాధ.
వర్తనీ తర్కుపీఠేఽపి స్త్రియాం వర్తనవర్త్మనోః,	వర్తనీ (స్త్రీ). తర్కుపీఠే=దారమువడుకురాటము పీఠము, వర్తన = జీవనము, వర్త్మనోః=మార్గము.
వనశ్వా జంబుకే వ్యాఘ్రే	వనశ్వా (న్-పు). జంబుకే = నక్క, వ్యాఘ్రే=వ్యాఘ్రము.
విపన్నో ఽహౌ విపద్గతే ३२०	విపన్నః (పు). అహౌ=సర్పము, విపద్గతే=ఆపత్తునొందినవాఁడు
దైవశంసినిమిత్తేచ శకునం పుంసి పక్షిణి,	శకునం (న) దైవశంసినిమిత్తే=అదృష్టమునుజెప్పు నిమిత్తము, పక్షిణి = పక్షి (పు).
చూడావాన్కుక్కుటశ్చాపి శిఖీ	శిఖీ (న్). చూడావాన్=శిఖగలవాఁడు, కుక్కుటః=కోడి. అపిశబ్దమువలన మయూరము.

శృంగారిణౌ త్వమా. 3౨౧ క్రముకశ్చ సువేశశ్చ	శృంగారీ (న్). క్రముకః=పోఁక, సువేశః=మంచివేషము.
పార్థేంద్వోః శ్వేతవాహనః,	శ్వేతవాహనః (పు). పార్థే=అర్జునుఁడు, ఇంద్వోః=చంద్రుఁడు.
మయూరే భీష్మశత్రౌ చ శిఖండ్యథ	శిఖండీ (న్) మయూరే = నెమిలి, భీష్మశత్రౌ=శిఖండి.
విహేఠనమ్. 3౨౨. విహింసాయాం విడంబే చ	విహేఠనం (న). విహింసాయాం=హింస, విడంబే=అనుకరణము (వంచించుట).
యమేనా శమనం వధే,	శమనం. యమే (పు) = యముఁడు, వధే (న)=చంపుట.
శ్యేన శ్శుక్లే పక్షిభేదే	శ్యేనః. శుక్లే=తెలుపు, పక్షిభేదే=డేగ.
శకునిః సౌబలే ఖగే. 3౨3	శకునిః. సౌబలే = దుర్యోధనుని మేనమామ, ఖలే=నీచుఁడు.
ధాన్యభేదే పుమాన్ షష్టి హాయనః కుంజరేఽపి చ,	షష్టిహాయనః. ధాన్యభేదే = ధాన్యభేదము, కుంజరే=ఏనుఁగు.
నా సాధౌ సజ్జనం క్లప్తౌ	సజ్జనం. సాధౌ=(పు) సజ్జనుఁడు, క్లప్తౌ=సిద్ధము చేయుట.
సాధనం సిద్ధిమేఢ్రయోః.	సాధనం. సిద్ధౌ = సిద్ధమైనది, మేఢ్రయోః=శిశ్నము
సమానో దేహవాయౌ చ	సమానః. దేహవాయౌ= దేహమందలి ఒకవాయువు.
సంస్థానం మృత్యు రూపయోః,	సంస్థానం. మృత్యు = చావు, రూపయోః=ఆకారము.
సంతానఃసంతతౌ దేవవృక్షే చాపత్యగోత్రయోః. 3౨౪	సంతానః. సంతతౌ=సంతతి, దేవతరౌ=కల్పవృక్షము, అపత్య=శిశువు, గోత్రయోః=వంశము
క్రతౌ స్నానే చ సవనం	సవనం. క్రతౌ=యజ్ఞము, స్నానే = స్నానము.
మరణేఽపి సమాపనం,	సమాపనం. మరణే = చావు, అపిచే సమాప్తి.

స్యందనం స్రవణే నాతు రథే తినిశపాదపే. ౩౨౬

స్యందనం. స్రవణే=జారుట, రథే(పు)=రథము, తినిశపాదపే=నెమ్మిచెట్టు.

సుప్తజ్ఞానే చ శయనే స్వప్నోఽథ

స్వప్నః. సుప్తజ్ఞానే=కల, శయనే=పరుండుట.

స్పర్శదానయోః, స్పర్శనం

స్పర్శనం. స్పర్శ=తాకుట, దానయోః=దానము.

స్పర్శనో వాతః

స్పర్శనః. వాతః=వాయువు.

సూనం పుష్పే ఫలేఽపి చ.

సూనం. పుష్పే=పూవు, ఫలే=పండు, అపిచే అయిదుపాపములు.

సేవనం సేవనోపాస్త్యో

సేవనం. సేవనః=కుట్టుట, ఉపాస్త్యోః = ఉపాసనచేయుట

శ్శాశ్వతాజౌ సదాతనౌ,

సదాతనః. శాశ్వతౌ=స్థిరమైనది, అజౌ=బ్రహ్మదేవుఁడు.

పుత్రే రవౌ చ సూనుః స్యాత్ భ్రాతర్యపి కనీయసి

సూనుః. పుత్రే=కొడుకు, రవౌ = సూర్యుఁడు, కనీయసిభ్రాతరి=చిన్నఅన్న, అపిచే మనుమఁడు.

సీమా వాటే స్థితౌ క్షేత్రే

సీమా (న్-న) వాటే=వీథి, స్థితౌ=నిలుకడ (ఏర్పాటు), క్షేత్రే=పొలము.

స్వామీ భర్తరి షణ్ముఖే,

స్వామీ (న్-పు.) భర్తరి=యజమాని, షణ్ముఖే=కుమారస్వామి.

ధూమవంశశరామర్త్యాఃసుపర్వాణః ప్రకీర్తితాః. ౩౨౯

సుపర్వాణః. ధూమ = పొగ, వంశ = వెదురు, శర = రెల్లు, మర్త్యాః = మనుష్యులు.

హనుర్హట్టవిలాసిన్యాం కపోలావయవేఽపి చ,

హనుః హట్టవిలాసిన్యాం = వీటిజంకు కత్తె, కపోలా=దౌడ, అవయవే=కపాలము, అపిచే మృత్యువు.

ఇతి నాంతాః.

నకారాంతనానార్థశబ్దములు ముగిసెను.

సజలే మహిషేఽనూపో

అనూపః. సజలే=జలముగలతావు, మహిషే=దున్నపోతు.

అవలేపః సంగగర్వయోః.	అవలేపః. సంగ=కలియుట, గర్వయోః =గర్వము
ఆక్షేపో భర్త్సనాకృష్ట్యో	ఆక్షేపః భర్త్సన = బెదరించుట, ఆకృష్ట్యోః=లాగుట.
రాకల్పో వేశకల్పనే,	ఆకల్పః వేశ=వేషముధరించుట, కల్పనే=కల్పించుట.
తృణభి ద్గుల్మిన్యులుపం	ఉలుపం. తృణభిత్ = ఒకానొకగడ్డి, గుల్మి-ని=తీగెలగుంపుతోనున్న పొద.
చంద్రే నా స్త్యుడుపః ప్లవే.	ఉడుపః. చంద్రే=చంద్రుఁడు, ప్లవే=పడవ తెప్పకొయ్య (ప్న)
కల్పశ్శాస్త్రే విధౌ న్యాయే సంవర్తే బ్రహ్మణోదినే	కల్పః. శాస్త్రే=శాస్త్రము, విధౌ=విధి, న్యాయే=న్యాయము, సంవర్తే=ప్రళయము బ్రహ్మణోదినే=బ్రహ్మదివసము
ధాన్యే కుశేఽష్టమాంశేఽహ్నః కుతపచ్ఛాగకంబలే	కుతపః ధాన్యే=నువ్వులు, కుశే=దర్భ, అహ్నఃఅష్టమాంశే = పగటిలో ఎనిమిదవపాలు, ఛాగకంబలే=గొంగడి.
గుణవృక్షేఽపి కూపో	కూపః గుణవృక్షే=ఓడకొయ్య, అపిచే బావి.
విట్సార్యాం స్త్రీకుణపశ్శవే,	కుణపః. విట్సార్యాం (స్త్రీ)= పెంటగోరుపంక, శవే=పీనుఁగు.
జిహ్వాప శ్శునిమార్జారే త్రపుసీసకరంగయోః. 333	జిహ్వాపః శుని=కుక్క, మార్జారే=పిల్లి త్రపు. సీసక=సీసము, రంగయోః=తగరము.
పాదుకాయాం స్త్రియాం వృక్షే పాదపీఠే చ పాదపః,	పాదపః. పాదుకాయాం (స్త్రీ)= పాదుకలు, వృక్షే = చెట్టు, పాదపీఠే = పాదపీఠము.
పిండపుష్పో జపాశోకౌ	పిండపుష్పః. జపా=దాసానిచెట్టు, అశోకౌ=అశోకవృక్షము.
పుష్పం కుసుమ ఆర్తవే.	పుష్పం. కుసుమ=పూవు, ఆర్తవే (స్త్రీ) =రజస్సు.

గ్రంథావృత్తౌ పశౌ శబ్దే స్వభావే నాటకాదిషు, రూపమాకారసౌందర్య నాణకేష్వపి దృశ్యతే. 33౫.	రూపం గ్రంథావృత్తౌ = గ్రంథము ఆవృత్తిచేయుట, పశౌ = పశువు, శబ్దే = శబ్దము, స్వభావే = స్వభావము, నాటకాదిషు=నాటకములు మొదలగునవి, ఆకార =స్వరూపము, సౌందర్య=చక్కఁదనము, నాణకే=నాణ్యము (శఖా), అపిచే వర్ణము.
శరరోపణయో రోపః	రోపః. శర=బాణము, రోపణయోః= ఎక్కుపెట్టుట.
లేపో లేపన జేమనే,	లేపః లేపన=మైపూఁత, జేమనే=భోజనము.
విటపః పల్లవే స్తంభే షిద్గే	విటపః పల్లవే = చిగురాకు, స్తంభే= స్తంభము, షిద్గే=విటుఁడు.
మేదో బిలం వపా. 33౬.	వపా. మేదః=మాంసవిశేషము, బిలం= రంధ్రము.
ఆక్రోశే శపథే శాపః	శాపః ఆక్రోశే = తిట్టుట, శపథే = ప్రతిజ్ఞ
స్వాపః శయననిద్రయోః,	స్వాపః శయన=పరుండుట,నిద్రయోః =నిద్ర.
ఇతి పాంతాః	పకారాంతనానార్థశబ్దములు ముగిసెను.
త్రిషు స్యాత్కుత్సితే రేఫో రవర్ణ తు పుమానయమ్. ఇతి ఫాంతాః	రేఫః కుత్సితే (త్రి)= కృత్రిమమైనది. రవర్ణ (పు)=రయను అక్షరము. ఫకారాంతనానార్థశబ్దము ముగిసెను.
గజే గ్రీవాబిలే కంబుః	కంబుః. గజే=ఏనుఁగు, గ్రీవాబిలే = కంఠముక్రిందిగుంట.
కలంబశ్శరనాలయోః	కలంబః శర = బాణము, నాలయోః= కాడ.
బృందే కదంబౌ నీపేవా	కదంబం. బృందే=సమూహము, నీపే= కడిమిచెట్టు (పు).

కాదంబౌ శరపక్షిణౌ.

కాదంబః. శర=బాణము, పక్షిణౌ=కలహంస

ప్లీహావిప్లవయోర్డింబః

డింబః. ప్లీహ=మాంసవిశేషము, విప్లవయోః=దేశోపద్రవము.

ప్రలంబో దైత్యశాఖయోః,

ప్రలంబః. దైత్య=రాక్షసుఁడు, శాఖయోః=కొమ్మ.

బింబం బింబఫలే రూపే

బింబం. బింబఫలే=దొండపండు, రూపే=ఆకారము

సంబస్తుముసలానతే. ౩౩౮.
కల్యాణవతి వజ్రే చ

సంబః ముసల=రోకలిబండ, ఆనతే=వంగినది, కళ్యాణవతి=మంగళముగలది, వజ్రే=ఇంద్రుని ఆయుధము

హేరంబో మహిషేఽపి చ,

హేరంబః మహిషే=దున్న, అపిచే వినాయకుఁడు

ఇతి బాంతాః.

బకారాంతనానార్థశబ్దములు ముగిసెను.

స్వర్ణారంభావవష్టంభౌ

అవష్టంభః. స్వర్ణ=బంగారు, ఆరంభౌ=ఆరంభము చేయుట

వాణీఛందోప్యనుష్టుభౌ

అనుష్టుప్ వాణీ=వాక్కు, ఛందః=శ్లోకవిశేషము.

ఆరంభ ఉద్యమే దర్పే

ఆరంభః ఉద్యమే=ప్రయత్నము, దర్పే=పొగరు.

కామే బ్రహ్మణి చాత్మభూః,

ఆత్మభూః. కామే=మన్మథుఁడు, బ్రహ్మణి=బ్రహ్మ

ఋషభౌ శ్రేష్ఠవృషభౌ

ఋషభః శ్రేష్ఠః=శ్రేష్ఠుఁడు, వృషభౌ=ఎద్దు

కరభోఽధఃకరోష్ట్రయోః.

కరభః. అధఃకరః=హస్తముయొక్కక్రిందివైపు, ఉష్ట్రయోః=ఒంటె.

కుంభో వారస్త్రీయాః కాంతే రక్షో రాశిప్రభేదయోః,

కుంభః. వారస్త్రీయాః కాంతే=వారస్త్రీవల్లభుఁడు, రక్షః=రాక్షసుఁడు, రాశిప్రభేదయోః=కుంభరాశి.

వీణాప్రసేవే కకుభో నగ భేదేఽర్జునద్రుమే. 3౮౨	కకుభః వీణాప్రసేవే=వీణెకాయలు, నగభేదే=ఒకానొకశైలము, అర్జునద్రుమే=మద్దిచెట్టు.
గర్దభః శుక్లకుముదే ఖరే పుం	గర్దభః శుక్లకుముదే = తెల్లకలువ, ఖరే=గాడిద (పు)
స్యథ దానవే, జంబీరేవ్యవహారే చ జంభోదంతేఽపి చేష్యతే. 3౮3	జంభః దానవే=రాక్షసుఁడు, జంబీరే=నిమ్మచెట్టు, దంతే=దంతములు, అపిచే = డంబము·
దుందుభిర్దైత్యభేదేఽపి	దుందుభిః దైత్యభేదే = రాక్షసుఁడు, అపిచే=సంవత్సరము.
దంభః కైతవకల్క-యోః,	దంభః కైతవ = మోసము, కల్క-యోః=పాపము
దుర్లభః కచ్ఛురే కామ్యే	దుర్లభః. కచ్ఛురే = గజ్జిగలవాఁడు, కామ్యే=కోరఁదగినవాఁడు
సదృశవ్యాజయోర్నిభః.	నిభః. సదృశ = సమానము, వ్యాజయోః=నెపము.
ముఖ్యరాట్ క్షత్రయోః పుంసి నాభిః ప్రాణ్యంగకే ద్వయోః, చక్రమధ్యే ప్రధానే చ స్త్రియాం కస్తూరికామదే	నాభిః. ముఖ్యరాట్ =నాభీమహారాజు, క్షత్రయోః=క్షత్రియుఁడు, నాభిః=బొడ్డు (పు),చక్రమధ్యే=గాలినడుము, ప్రధానే=ముఖ్యమైనది, కస్తూరికామదే = కస్తూరి.
భూర్భూమాస్థానమాత్రే చ	భూః. భూమౌ=భూమి, స్థానమాత్రే=ప్రదేశమాత్రము
భమృక్షేభృగుర్జేపుమాన్,	భం. ఋక్షే=నక్షత్రము, భృగుర్జే(పు) =శుక్రుఁడు
రంభాకదల్యప్సరసో	రంభా. కదలీ=అరఁటి, అప్సరసోః=రంభ.
ర్విభుస్స్యాత్స్వామిభృత్యయోః. 3౮౬	విభుః. స్వామి = యజమాని, భృత్యయోః=బంటు.
పునర్నవాయాం వర్షాభూః స్త్రీనాకించులుకే ప్లవే,	వర్షభూః. పునర్నవాయాం = తెల్లగలిజేరు (స్త్రీ) కించులుకే=(పు) ఎఱ్ఱ (మహీలత) ప్లవే=తెప్పకొయ్య.

విస్రంభః కేలికలహే వి
శ్వాసే ప్రణయేఽపిచ 382

విస్రంభః కేలికలహే=ప్రణయకోపము, విశ్వాసే=నమ్మకము, ప్రణయే=స్నేహము, అపిచే=హింసనము.

సురభిః స్యాద్వసంతేఽపి
సభాద్యూతాలయేఽపి చ,

సురభిః. వసంతే=వసంతుఁడు, సభా = రాజసభ, ద్యూతాలయే = జూదమాడు గృహము, అపిచే=కామధేనువు.

ఇతి భాంతాః

భకారాంతనానార్థశబ్దములు ముగిసెను.

అభ్యాగమో విరోధే చ
శాస్త్ర
మాయాతమాగమః 383
మతాదౌ బ్రహ్మచర్యాది
చతుష్కే చాశ్రమోఽస్త్రి
యామ్,
అంగీకృతావుపగమః సమీ
పగమనేఽపి చ. 384

అభ్యాగమః విరోధే=విరోధము, శాస్త్రం=శాస్త్రము

ఆగమః ఆయాతం= రాకడ.

ఆశ్రమః. మతాదౌ = బ్రహ్మచర్యాద్యాశ్రమములు నాలుగు.

ఉపగమః అంగీకృతౌ=అంగీకారము, సమీపగమనే=చేరువగా పోవుట, అపిచే నడక.

ఉమా దుర్గాఽతసీచాథ

ఉమా. దుర్గా=పార్వతి, అతసీ=అవిసె చెట్టు.

పీడాయాం వీచివేగయోః,
వస్త్రసూక్ష్మే చ రేఖాయాం
చోర్మిః స్త్రీపుంసయోర్మతః.

ఊర్మిః (ప్స), పీడాయాం=పీడ, వీచి=తరంగము, వేగయోః = వేగము, వస్త్రసూక్ష్మే = సన్నని వస్త్రము, రేఖాయాం= పంక్తి.

కుసుమం స్త్రీరజః పుష్పం

కుసుమం స్త్రీరజః= స్త్రీలరజస్సు,పుష్పం =పూవు.

క్షేమం కల్యాణరక్షయోః,

క్షేమం కల్యాణ=శుభము,రక్షయోః =రక్షణ

క్షేమా చండాథ

క్షేమా చండా = లింగిదొండచెట్టు.

కలమా లేఖనీచౌరశాలయః.

కలమా. లేఖనీ=కలము,చౌర=దొంగ శాలయః=పైరులు.

రేతో నికామకామ్యేషు
కామం పుంసి స్మరేచ్ఛయోః,

కామం. రేతః = రేతస్సు, నికామ = మిక్కిలి, కామ్యేషు = కోరికలు, స్మర (పు) = మన్మథుఁడు, ఇచ్ఛయోః = కోరిక.

క్షౌమమట్టే దుకూలే చ

క్షౌమం. అట్టే = బురుజుమీఁదియిల్లు, దుకూలే=పట్టుబట్ట.

గ్రామస్సంవసథే స్మరే. ౩౪౨

గ్రామః. సంవసథే=గ్రామము, స్మరే = మన్మథుఁడు.

గుల్మః స్తంభే ఘట్టభేదే

గుల్మః. స్తంభే=కాడ, ఘట్టభేదే=నగర సైన్యవిశేషము.

ఘర్మః స్వేదాతపోష్మసు,

ఘర్మః. స్వేద=చెమట, ఆతప=ఎండ, ఊష్మయోః=వేఁడిమి.

జిహ్మః స్యాత్కుటిలే మందే

జిహ్మః. కుటిలే= వక్రము, మందే = మందమతి

తలిమం తల్పకుట్టిమే. ౩౪౩

తలిమం. తల్ప=శయనీయము, కుట్టిమే =కట్టఁబడిన ప్రదేశము.

తోక్మం కర్ణమలే పుంసి హ
రితే చ హారిద్యవే,

తోక్మం. కర్ణమలే = గుబిలి, హరితే = పచ్చనిది, (పు). హారిద్యవే=పచ్చయవలు.

ద్రుమో యక్షేశ్వరే వృక్షే

ద్రుమః. యక్షేశ్వరే=కుబేరుఁడు, వృక్షే=వృక్షము.

దమో దమథుదండయోః

దమః. దమథు=ఇంద్రియనిగ్రహము, దండయోః=దండన, శిక్షణ.

ధర్మోఽహింసోపమాయో
గోపనిషత్సు ధనుష్యపి,

ధర్మః. అహింసా=హింసచేయకుండుట, ఉపమా=సామ్యము, యోగ=యోగము, ఉపనిషత్సు = ఉపనిషత్తు, ధనుష్యపి = ధనుస్సు అపిశబ్దముచే యముఁడు.

కటే లుండ్యాం చ

నిగమః. కటే=చాప, (లేక నిశ్చయము) లుండ్యాం = యుక్తిపూర్వకముగా కర్మచేసేది.

నిగమో నియమే నిశ్చయే వ్రతే. ౩౫౫.; యంత్రణా బంధయోశ్చాథ	నిగమః. నియమే = నియమము, నిశ్చయే=నిశ్చయము, వ్రతే=వ్రతము, యన్త్రణా = గడ్డిలోనిభేదము, బంధయోః = బంధము.
పంచమః స్వరసంఖ్యయోః,	పంచమః స్వర=స్వరము, సంఖ్యయోః =సంఖ్యావిశేషము.
పద్మోఽస్త్రీ బిందుజాలేఽబ్జే వ్యూహే సంఖ్యాంతరే నిధౌ. ౩౫౬. గజానాం దంతబంధేఽపి	పద్మః (పు) బిందుజాలే=ఏనుఁగు దేహమునందలి తెల్లమచ్చలపొడ, అబ్జే= కమలము, వ్యూహే = పద్మవ్యూహము, సంఖ్యాంతరే = సంఖ్యావిశేషము, నిధౌ= నిధివిశేషము, గజానాందంతబంధేఽపి = ఏనుఁగుల దంతముల కట్లు, అపి శబ్దము వలన కమలజుఁడు.
ప్రతిమానుకృతావపి,	ప్రతిమం(సీ).అనుకృతౌ=అనుకరణము, అపిశబ్దమువలన ఏనుఁగుదంతముకట్లు
భూమిః స్థానేఽపి	భూమిః (సీ). స్థానే=స్థానము. అపిశబ్దమువలన భూమి.
కుండాంబునిర్గమ భ్రాంతిషు భ్రమః. ౩౫౭	భ్రమః (పు) కుండ = కుండాఖ్యశిల్పయంత్రము, అంబునిర్గమ = తూపురాసి (కాలువ), భ్రాంతిషు=భ్రాంతి
గాంగేయ భీషణౌ భీష్మో	భీష్మః. గాంగేయ = భీష్మాచార్యులు, భీషణౌ=భయంకరుఁడు.
భీమః శంభౌ చ పాండవే,	భీమః శంభౌ = శివుఁడు, పాండవే = భీముఁడు
నరకే మంగలే భౌమః	భౌమః. నరకే=నరకాసురుఁడు, భౌమః =కుజుఁడు.
స్వరే మధ్యే చ మధ్యమః	మధ్యమః స్వరే = మధ్యమస్వరము మధ్యమః=మధ్యవర్తి.
యమస్సంయమ కీనాశయుగ్మజేష్వథ	యమః సంయమ=నియమము, కీనాశ =యముఁడు, యుగ్మజే=కవలవాండ్రు.

రాఘవే, రామః పశౌ భార్గవే చ

రామః. రాఘవే=దాశరథి, పశౌ=మృగవిశేషము, భార్గవే=పరశురాముఁడు.

రుక్మం లోహసువర్ణయోః.

రుక్మం. లోహము = లోహము, సువర్ణయోః=బంగారము.

సంపత్కమలయోర్లక్ష్మీ

లక్ష్మీ. సంపత్=భాగ్యము, కమలయోః=లక్ష్మీదేవి.

విభ్రమో భ్రమహావయోః,

విభ్రమః. భ్రమ=భ్రాంతి, హావయోః=విలాసము.

శ్యామాగుంద్రా కోకిలాచ

శ్యామా. గుంద్రా=ప్రేంకణచెట్టు, కోకిలా=కోకిల.

శ్రామో మండపకాలయోః.

శ్రామః మండప=మండపము, కాలయోః=కాలవిశేషము.

సార్వభౌమో గజే రాజ్ఞి

సార్వభౌమః. గజే=దిగ్గజము, రాజ్ఞి=రాజు.

సంభ్రమః సాధ్వసాదరౌ,

సంభ్రమః. సాధ్వస = భయము, ఆదరౌ=ఆదరణము.

ఇతి మాంతాః

మకారాంతనానార్థశబ్దములు ముగిసెను

భిన్నాఽసమానయోరన్యః

అన్యః. భిన్న=వేఱైనవాఁడు, అసమానయోః=సమానరహితుఁడు.

స్యాదభిఖ్యా యశస్యపి.

అభిఖ్యా. యశసి = కీర్తి అపి చే పేరు

ఆత్రేయీ పుష్పవత్యాం స్యాన్నదీభేదే చ నామునౌ,

ఆత్రేయీ. పుష్పవత్యాం = పుష్పవతి, నదీభేదే=నది, మునౌ = (పు) ముని.

ఆశ్రయః స్కంధ ఆధారే

ఆశ్రయః. స్కంధః = రాజుయొక్క షడ్గుణాశ్రయము, ఆధారే = ఆధారము.

ఆదిత్యో భాస్కరే సురే

ఆదిత్యః. భాస్కరే=సూర్యుఁడు, సురే = దేవతలు.

వేదోపదేశావమ్నాయా

ఆమ్నాయః. వేద=వేదము, ఉపదేశౌ=ఉపదేశము.

హృషీకే రేతసీంద్రియం,

ఇంద్రియం. హృషీకే = విషయేంద్రియము, రేతసి= రేతస్సు.

ఇజ్యా స్యాత్సంగమే ధానే యాగేఽర్చాయాం గురౌ పుమాన్. 363

ఇజ్యా. సంగమే=కలసికొనుట, దానే =దానము, యాగే = యజ్ఞము, అర్చాయాం=పూజ, గురౌ (పు)=గురువు.

ఉదయో ద్రావున్నతౌ చ కషాయః సురభౌ రసే,

ఉదయః. అద్రౌ = పొడుపుకొండ, ఉన్నతౌ = ఔన్నత్యము, సురభౌ = సుగంధము, రసే=వగరు.

కాయః స్వభావే లక్ష్యే చ సంఘే మూర్త్యేకదైవతే.

కాయః. స్వభావే=స్వభావము, లక్ష్యే = లక్ష్యము, సంఘే = సముదాయము, మూర్తౌ = శరీరము, ఏకదైవతే = ఒక్కదైవము.

కౌకృత్య మనుతాపే స్యాదయుక్తకరణేఽపి చ,

కౌకృత్యం. అనుతాపే = పశ్చాత్తాపము, అయుక్తకరణే = చెడ్డపని చేయుట.

కశ్యం కశార్హే మద్యే చ

కశ్యం కశార్హే=కొరడా దెబ్బకు తగినది, మద్యే=మద్యము.

కాద్రవేయోఽహి రంగయోః.

కాద్రవేయః అహి = పాము, రంగయోః=సాము.

కావ్యం ప్రబంధే శుక్రే నా

కావ్యం ప్రబంధే=ప్రబంధము, శుక్రే (పు)=శుక్రుడు

కులాయ స్థాననీడయోః,

కులాయః. స్థానం=చోటు, నీడయోః =గూడు.

గవ్యం గోహితదుగ్ధాదౌ

గవ్యం. గోహిత=గోవులకు హితమైనది, దుగ్ధాదౌ=పాలు మొదలగునవి.

జ్యాయాం గవ్యా తు గోకులే

గవ్యా. జ్యాయాం=అల్లెత్రాడు, గోకులే=గోకులము.

భీష్మేనా హేమ్ని గాంగేయం

గాంగేయం. భీష్మే (పు) = భీష్ముడు, హేమ్ని =బంగారము.

గోప్యో గోప్తవ్య చేటకౌ,

గోప్యః. గోప్తవ్య=రక్షణీయుడు, చేటకౌ=దాసుడు.

గాతవ్యగాయనౌ గేయా — గేయః. గాతవ్య=పాడఁదగినది, గాయనౌ = పాడుట.

గృహ్యామస్వైరిపక్షయోః. — గృహ్యం. అస్వైరి = స్వేచ్ఛారహితుఁడు, పక్షయోః = గృహ్యకునిపక్షము.

చైత్యమాయతనే బుద్ధవిప్రోద్దేశకవృక్షయోః, — చైత్యం ఆయతనే = గృహము, బుద్ధవిప్ర = బౌద్ధబ్రాహ్మణుఁడు, ఉద్దేశకవృక్షయోః=రచ్చచెట్టులు.

చక్షుష్యం సుభగే చక్షుర్హితే స్త్రీ కేతకేఽపి చ. ౩౬౮ — చక్షుష్యం సుభగే = సుందరమైనది, చక్షుర్హితే=కనులకింపైనది, కేతకౌ (స్త్రీ)= మొగలిచెట్టు, అపిచే చక్షుష్యమను గంధ్యము.

యుద్ధేహట్టే చ జన్యంస్యాత్ — జన్యం. యుద్ధే=సంగ్రామము, హట్టే = అంగడి వీధి

జ్యా స్యాన్మౌర్వ్యాం క్షితావపి, — జ్యా. మౌర్వ్యాం=అల్లెత్రాడు, క్షితౌ =భూమి, అపిచే తల్లి.

కూటాయుర్గుగ్గులుద్రౌ చ — కూటాయుః గుగ్గులుః = గుగ్గిలపుచెట్టు.

త్రివేద్యాం త్రితయే త్రయీ. ౩౬౯. — త్రయీ త్రివేద్యాం=మూఁడువేదములు, త్రితయే=మూఁడు.

నింద్యే వస్త్రగృహే దూష్యం — దూష్యం. నింద్యే = నిందింపఁదగినది, వస్త్రగృహా=డేరా.

దస్యూతస్కరవైరిణౌ, — దస్యుః. తస్కర = దొంగ, వైరిణౌ = విరోధి.

భేషజే ద్రువికారే చ ద్రవ్యం భవ్యే చ పిత్తలే. ౩౭౦ — ద్రవ్యం భేషజే = ఔషధము, ద్రువికారే=వృక్షవికారము, భవ్యే=శ్రేష్ఠము, పిత్తలే=ఇత్తడి.

ద్వితీయాతిథిభిత్పత్న్యోః — ద్వితీయా. తిథిభిత్ = తిథిభేదము, పత్న్యోః=భార్య.

పార్థేఽగ్నౌ చ ధనంజయః, — ధనంజయః. పార్థౌ=అర్జునుఁడు, అగ్నౌ =అగ్నిహోత్రుఁడు

నికాయాః సంఘనిలయాః	నికాయః. సంఘ = సమూహము, నిలయే=గృహము.
నిత్యే సతతశాశ్వతే. ౩౭౧.	నిత్యం. సతత = ఎల్లపుడు, శాశ్వతే=శాశ్వతము.
పర్యాయఃస్యాత్ప్రకారేఽపి	పర్యాయః ప్రకారే = రీతి, అపిచే క్రమము.
ప్రాయో నాభూమతుల్యయోః,	ప్రాయః. భూమ = అతిశయము (పు), తుల్యయోః=సమానుఁడు.
పథ్యం హితేఽ	పథ్యం హితే = హితమైనది.
భయా పథ్యా	పథ్యా. అభయా=కరక చెట్టు.
పానీయం పేయనీరయోః.	పానీయం. పేయ = త్రాగఁదగినది, నీరయోః=జలము.
పౌలస్త్యో రావణశ్రీదౌ	పౌలస్త్యః. రావణ= రావణుఁడు, శ్రీదౌ =కుబేరుఁడు.
స్వర్గలాభౌ ఫలోదయాః,	ఫలోదయః స్వర్గ = స్వర్గము, లాభౌ=లాభము
బ్రాహ్మణ్యం బ్రహ్మసంఘేఽపి	బ్రాహ్మణ్యం బ్రహ్మసంఘే= బ్రాహ్మణుల సంఘము, అపిచే బ్రాహ్మణధర్మము
బాలేయాః మృదుగర్దభౌ.	బాలేయః. మృదు= మెత్తనిది, గర్దభౌ= గాడిదె.
వీర్యం ప్రభావధాతౌ చ	వీర్యం ప్రభావధాతౌ =ఇంద్రియము.
భయం భీకుబ్జపుష్పయోః,	భయం భీ=భయము,కుబ్జపుష్పయోః= చేదుపొట్ల పూవు
అనధీనే సహాయే చ భుజిష్యో హస్తసూత్రయోః	భుజిష్యః అనధీనే = అధీనముకాని వాఁడు (బంటు), హస్తసూత్రయోః = కంకణము
స్యాన్మాయాః శాంబరీబుద్ధ్యో	మాయాః. శాంబరీ=మోసము, బుద్ధ్యోః =బుద్ధి.
ర్దైత్యశిల్పివ్యష్ట్రి యోర్మయః	మయః. దైత్యశిల్పి= రాక్షసశిల్పి,ఉష్ట్రియోః=ఒంటె.

మూలము	వ్యాఖ్య
మయురశ్వే క్రతుహయే	మయుః. అశ్వే=గుఱ్ఱము, క్రతుహయే=యజ్ఞాశ్వము.
రూప్యం త్రిషు సురూపకే. ఆహతః స్వర్ణరజతే రజతే చ నపుంసకం,	రూప్యం సురూపకే (త్రి). చక్కని దనముగలది, ఆహతః స్వర్ణరజతే=అచ్చు వేయఁబడిన (శిఖావేసిన) నాణెములు (మాడ, రూక), రజతే (న)=వెండి.
వత్సే బలే బుధే రౌహిణేయోఽథ	రౌహిణేయః. వత్సే=బాలుఁడు, బలే=బలరాముఁడు, బుధే=బుధుఁడు
శ్లేషవాద్యయోః. 328 లయో	లయః. శ్లేష=ఆలింగనము,వాద్యయోః=వాద్యము
యుక్తేచ లభ్యం స్యా	లభ్యం. యుక్తే=తగిలినది.
ద్విషయో దేశగోచరౌ,	విషయః దేశ=దేశము, గోచరౌ=ఇంద్రియగోచరుఁడు.
వర్గప్రస్థానయోర్వ్రజ్యా	వ్రజ్యా. వర్గ=సముదాయము, ప్రస్థాన=బయలుదేరుట.
వదాన్యస్త్యాగవాన్సువాక్	వదాన్యః. త్యాగవాన్=దాత, సువాక్=మంచివాక్కుగలవాఁడు
స్త్రీనల్యాం నిర్జనే శూన్యం	శూన్యం నల్యాం (స్త్రీ)=మణిశిల, నిర్జనే=జనులులేనితావు
శౌర్యం చారభటీబలం,	శౌర్యం. ఆరభటీబలం=దేహస్థబలము.
శాండిల్యోమునిమాలూరౌ	శాండిల్యః. మునిః = శాండిల్యముని, మాలూరౌ=మారేడుచెట్టు.
సౌరభ్యం చారుతాపి చ.	సౌరభ్యం. చారుతా = మనోహరత్వము, అపిచే=సుగంధము
సాధ్యా దేవా	సాధ్యాః. దేవాః=దేవతలు.
ఫలం సాధ్యం	సాధ్యం. ఫలం=ఫలము.
స్థేయో నేతృపురోహితౌ,	స్థేయః నేతృ = నాయకుఁడు, పురోహితౌ=పురోహితుఁడు.
నాశైలే సహ్యమారోగ్యే	సహ్యం. శైలే (పు). సహ్యాద్రి, ఆరోగ్యే=ఆరోగ్యము.

సామర్థ్యే శక్తియోగ్యతే.	సామర్థ్యం శక్తి=శక్తి, యోగ్యతే = మంచితనము.
ఏకత్వాదౌ విచారే చ సం ఖ్యా క్లీబే చ సంయుగే,	సంఖ్యా. ఏకత్వాదౌ=ఒకటిమొదలు సంఖ్యలు, విచారే=ఆలోచనము, సంయుగే=(న) యుద్ధము.
హిరణ్యం రేతసి స్వర్ణే మా నభేదవరాటయోః. 3౮౦	హిరణ్యం. రేతసి=ఇంద్రియము, స్వర్ణే =బంగారము, మానభేదే=కొలతవిశేషము, వరాటయోః= గుడ్డిగవ్వ.
ఉరస్యపి చ బుక్కాయాం హృదయం మానసేఽపి చ,	హృదయం. ఉరసి=వక్షస్థ్సలము, బుక్కాయాం = గుండె (హృదయము), మానసే=మనస్సు, అపిచే=రతి.
ఇతి యాంతాః.	యకారాంతనానార్థశబ్దములు ముగిసెను.
అంకురో రోమ్ని రుధిరే వారిణ్యపి నవోద్భిది. 3౮౧	అంకురః రోమ్ని=రోమము, రుధిరే=రక్తము, వారిణి=నీరు, నవోద్భిది=క్రొత్తగా మొలచినమొక్క, అపిచే=మొలక.
అమరా నాభినాలాయాం గుడూచ్యా	అమరా. నాభినాలా = నాభినాళము, గుడూచ్యాం=తిప్పతీఁగ, అపిచే ఇంద్రపురి.
మప్యథాంబరం నాగభిద్గం ధద్రవ్యం చ	అంబరం. నాగభిత్=నాగభేదము, గంధద్రవ్యే=పరిమళద్రవ్యము
స్యాదస్రం రుధిరాశ్రుణోః	అస్రం. రుధిర=రక్తము, అశ్రుణోః = కన్నీరు
ప్రస్తావేఽవసరే వర్షే చోష్ఠే నీచేఽపి చాధరః,	అధరః. ప్రస్తావే=ప్రస్తావన, అవసరే = అవసరము, వర్షే=వాన, ఓష్ఠే=పెదవి, నీచే =నీచుఁడు, అపచే పొట్టిది.
శ్రేష్ఠే ఽప్యగ్రో	అగ్రః. శ్రేష్ఠే = ఉత్తముఁడు, అపిచే చివరది.
ఽవతారస్తుతీర్థేఽవతరణేఽపి చ. 3౮3	అవతారః తీర్థే=రేవు, అవతరణే=అవతారము.

గలహస్తేఽప్యర్ధచంద్రో	అర్ధచంద్రః గలహస్తే = కుత్తుకపయి పెట్టిగెంటువిధము, అపిచే అష్టమీ చంద్రుఁడు.
ఽకూపారః కమఠేఽంబుధౌ,	అకూపారః. కామదే = కోర్కులిచ్చువాఁడు, అంబుధౌ=సముద్రము.
అలాతేఽస్త్రీ కుజేఽంగార	అంగారః. అలాతే(ప్న) = కొఱవి, అంగారే=అంగారకుఁడు.
శ్శ్రేష్ఠావాచ్యావనుత్తరౌ.	అనుత్తరః శ్రేష్ఠౌ=శ్రేష్ఠుఁడు, అవాచ్యే=పంచముఁడు.
నక్రేచౌరే చావహారఃస్యా	అవహారః. నక్రే = మొసలి, చౌరే= దొంగ.
దభ్రం వ్యోమమేఘయోః,	అభ్రం. వ్యోమ = ఆకాశము, మేఘయోః= మేఘము.
హవిర్వహ్నౌ చాగ్నిహోత్రౌ	అగ్నిహోత్రః హవిః = హవిస్సు, వహ్నౌ=అగ్నిహోత్రము,
వృక్షే లఘుని చాగరుః.	అగరుః. వృక్షే = విరుగుడు చెట్టు, లఘుని=అగరు అనుగంధద్రవ్యము.
శక్తోఽపి షండ శ్చాండీరా	అండీరః శక్త=సామర్థ్యశాలి, షండః =నపుంసకుఁడు.
వంఘ్రిః స్యాత్పాదమూలయోః,	అఘ్రిః. పాద=పాదము, మూలయోః =వేఱు
ఆసారః ప్రసరణేస్యాద్వేగవృష్టౌ సుహృద్బలే. ౩౮౬	ఆసారః, ప్రసరణే=జారుట, వేగవృష్టౌ =జడివాన, సుహృద్బలౌ=మిత్రబలము.
ఆరః శనైశ్చరే భౌమ	ఆరః. శనైశ్చరే=శనిగ్రహము, భౌమే=అంగారకుఁడు.
ఇంద్ర ఆత్మని వాసవే	ఇంద్రః, ఆత్మని=ఆత్మ, వాసవే = ఇంద్రుఁడు
గౌరీశ్వరీ	ఈశ్వరీ గౌరీ=పార్వతి.
శివాస్వామి కందర్పేఽపీశ్వరః పుమాన్. ౩౮౭	ఈశ్వరః. శివాస్వామీ = శంకరుఁడు, కందర్పే=మన్మథుఁడు, అపిచే ప్రభువు.

ఉదారో దక్షిణస్థూలౌ	ఉదారః. దక్షిణ=దక్షిణనాయకుఁడు, స్థూలే=లావుమనుష్యుఁడు.
ద్రుమే మేఢ్రేప్యుదుంబరః,	ఉదుంబరః ద్రుమే = మేడిచెట్టు, మేఢ్రే = శిశ్నము, అపిచే మూఁడవ ఆశ్రమము.
ఉగ్రోఽన్త్యజే శివేఽత్యుచ్చే	ఉగ్రః. అంత్యజే=అంత్యజుఁడు, శివే=శివుఁడు, అత్యుచ్చే = మిక్కిలి ఉన్నతమైనది.
రుస్రోదీప్తౌ గవి స్త్రియామ్.	ఉస్రః. దీప్తౌ=కాంతి, గవి=గోవు.
సింహసటాసు పున్నాగే వకులే నాగకేసరే, కేసరః పుంసి కింజల్కే నస్త్రీ హింగుని నద్వయోః 358	కేసరః. సింహసటాసు = సింహకేసరములు, పున్నాగే = పున్నాగవృక్షము, వకులే=పొగడచెట్టు, నాగకేసరే = నాగకేసరవృక్షము, కింజల్కః (పు) = తామరపువ్వులోని కేసరములు, హింగుని = ఇంగువ (పు)
మక్షికాయామపి క్షుద్రా	క్షుద్రా. మక్షికా = ఈఁగ, అపిచే వేశ్య.
క్షుద్రఃస్యాత్కృపణే త్రిషు	క్షుద్రః. కృపణే=లోభి (త్రి.)
కద్రుస్త్రిషుకడారే స్యాత్కద్రుస్త్రీ నాగమాతరి. 360	కద్రుః. కడారే (త్రి) = పింగళవర్ణము, నాగమాతరి (స్త్రీ) = సర్పమాతయగు కద్రువ.
నాపితస్యోపకరణే కోకిలాక్షే పిచ క్షురః,	క్షురః. నాపితస్య ఉపకరణే = మంగలివానికత్తి, కోకిలాక్షే = గొలిమిడిచెట్టు, అపిచే ఏనుఁగుపల్లేరుచెట్టు.
భస్మకాచ రసా క్షారాః	క్షారః, భస్మ=బూడిదె, కాచ=గాజు, రసా=ఉప్పన.
కారుః కారక శిల్పినోః.	కారుః. కారక=చేయువాఁడు, శిల్పి=శిల్పముచేయువాఁడు.
కర్బురో రాక్షసే పాపే	కర్బురః. రాక్షసే=రాక్షసుఁడు, పాపే=పాపము.

కర్బురం శబలే జనే,

కర్బురం. శబలే = చిత్రమగుమిశ్రవర్ణము, జనే=జనము.

కారా పీడా బంధశాలే

కారా. పీడా=బాధ, బంధశాలే=బందిఖానాకొట్టు.

క్రూరా కఠినభీషణౌ. ౩౯౨

క్రూరః. కఠిన=కఠినమైనది, భీషణౌ = భయంకరమైనది.

జంబుద్వీపసహాకన్యాః కుమార్యో౽

కుమారీ. జంబుద్వీప = జంబుద్వీపము, సహా=పిన్నగోరంటచెట్టు, కన్యాః = పెండ్లిగాని ఎనిమిదేండ్లచిన్నది.

థాశ్వవారకే, బాలకే కార్తికేయేచ కుమారో భర్తృదారకే. ౩౯౩

కుమారః. అశ్వవారకే = అశ్వపాలకుఁడు, బాలకే = బాలకుఁడు, కార్తికేయే = కుమారస్వామి, నాట్యపరిభాషయందు కొడుకు.

కలికారస్తు ధూమ్యాటే కరంజే పీతముస్తకే

కలికారః. ధూమ్యాటే=కాకటిమూఁగపిట్ట, కరంజే=క్రానుగచెట్టు, పీతముస్తకే=పీతముస్తకపక్షి.

సిద్ధస్థానేఽపిచ క్షేత్రం

క్షేత్రం. సిద్ధస్థానే=సిద్ధస్థానము, అపిశబ్దమువలన భార్య.

కర్కరో దృఢదర్పణౌ.

కర్కరః. దృఢ=దృఢమైనది, దర్పణౌ=అద్దము.

శింశపాయాం కృష్ణసారా స్నుహ్యాం

కృష్ణసారా. శింశపాయాం=ఇరుగుడుచెట్టు, స్నుహ్యాం=జెముడుచెట్టు.

చాథోత్పలేఽపి చ, కర్ణపూరః

కర్ణపూరః. ఉత్పలే = నల్లకలువ, అపిశబ్దమువలన=కర్ణాభరణము. (కమ్మ)

కుబేరస్తునందీవృక్షైకపింగయోః. ౩౯౪

కుబేరః. నందీవృక్ష = నందిచెట్టు, ఏకపింగయోః=కుబేరుఁడు.

కుశరీరేచ శత్యాంచ కచ్ఛురా పామరే త్రిషు,

కచ్ఛురా. కుశరీరే=దుష్టశరీరము, శత్యాం=శతస్త్రీ, పామరే=పామరుఁడు (త్రి)

కందరస్స్యాద్గుహాసృణ్యోః

కందరః. గుహా=గుహ, సృణ్యోః=అంకుశము.

కోట్టారౌ కూపనాగరౌ.

కోట్టారః. కూప=కూపము, నాగరౌ= భద్రముస్తెలు.

కపోలేచ కటాహేచ శస్త్ర భేదే చ కర్పరః,

కర్పరః. కపోలే = గండస్థలము, కటాహే = గంగాళము, శస్త్రభేదే = ఆయుధభేదము.

భిక్షాపాత్రే కపాలేచ ఖర్ప రస్తస్కరేఽపి చ. ౩౯౭

ఖర్పరః భిక్షాపాత్రే=భిక్షాపాత్రము, కపాలే=తలచిప్పయొముక, తస్కరే=దొంగ, అపిశబ్దమువలన గొడుగు.

దేవతాడే ఖరా స్త్రీ స్యా

ఖరా. దేవతాడే=దేవతాళవృక్షము.

త్ఖరో గర్దభ తీక్ష్ణయోః,

ఖరః. గర్దభ=గాడిదె, తీక్ష్ణయోః=తీక్ష్ణమైనది.

భద్రముస్తేగువాకేచ ఖపు రోథద్రుమేపుమాన్ ౩౯౮

ఖపురః భద్రముస్తే = తుంగముస్తె, గువాకే=పోఁకచెట్టు.

రూప్యే ఖలే చ ఖర్జూరం

ఖర్జూరం. ద్రుమే = వృక్షము (పు) రూప్యే=వెండి, ఖలే=దుర్మార్గుఁడు.

ఖురః కోలదలే శఫే,

ఖురః కోలదలే= రేగాకు, శఫే=డెక్క వేరు.

ఖరు రశ్వే హరే దర్పే దంతే శ్వేతే తు వాచ్యవత్.

ఖరుః. అశ్వే=అశ్వము, హరే = హరుఁడు, దర్పే = గర్వము, దంతే = దంతము, శ్వేతే=తెల్లనిది. (విశే. ఘ్నము)

గురు స్త్రిలింగ్యాం మహతి దుర్జరా లఘునోరపి,

గురుః (త్రి) మహతి=గొప్పది. దుర్జరా =ముసలితనములేనిది, (అనఁగానశించనిది) అలఘునోః = దుర్భరమైనది, అపిశబ్దము వలన బృహస్పతి.

గాయత్రీ ఖదిరే స్త్రీ స్యా చ్ఛందస్యపి షడక్షరే. ౪౦౧

గాయత్రీ. ఖదిరే = చండ్ర, ఛందసి= గాయత్రీఛందస్సు, షడక్షరే = షడక్షరీ మంత్రము, అపిశబ్దమువలన గాయత్రీ మంత్రము.

గుంద్ర స్తేజనకే

గుంద్రః. తేజనకే=కాకివెదురు.

గుంద్రా త్రిలింగ్యాం భద్రముస్తకే,	గుంద్రా (త్రి). భద్రముస్తకే = తుంగముస్తలు
గహ్వరే ద్వే గుహా గుంజే	గహ్వరం గుహా=గుహ, గుంజే=పూసలగురివెందచెట్టు
పూర్ద్వారి ద్వారి గోపురమ్	గోపురం (న) పూర్ద్వారి = పురద్వారము, ద్వారి=గృహద్వారము.
నగ్నకన్యోమయో ర్గౌరీ	గౌరీ నగ్నకన్యా = వస్త్రవిహీనకన్య, ఉమయోః=పార్వతీదేవి
గౌరస్స్యా దుజ్జ్వలేఽపి చ,	గౌరః. ఉజ్జ్వలే=ప్రకాశించుచున్నది, అపిశబ్దమువలన = గౌరవర్ణము.
గోత్రం నామ్ని కులే పుంసి శైలే భూగవ్యయో స్త్రియామ్.	గోత్రం (న) నామ్ని = పేరు, కులే=వంశము, శైలే=పర్వతము (పు), భూ=భూమి (స్త్రీ), గవ్యయోః=గోసమూహము
స్వరే రణే చ గాంధారో	గాంధారః. స్వరే=స్వరము, రణే=రణము(ధ్వని)
గృధ్రిస్స్యా ల్లోభిపక్షిణోః,	గృధ్రిః. లోభి=లోభివాఁడు,పక్షిణోః=గద్ద.
కర్బురే తిలకే చిత్రం సుభద్రాతారయోః స్త్రియామ్	చిత్రం (న) కర్బురే = శబలవర్ణము, తిలకే=బొట్టు, సుభద్రా=సుభద్ర (అప్సరోవిశేషము) (స్త్రీ), తారయోః = చిత్తానక్షత్రము.
చంద్రః శశిని కర్పూరే	చంద్రః శశిని=చంద్రుఁడు, కర్పూరే=పచ్చకప్పురము
చారో బంధాపసర్పయోః,	చారః. బంధ = బంధనము, అపసర్పయోః=తొలఁగిపోవుట.
మృతే దేవకులే చైత్రం నాభూభృ న్మాసభేదయోః	చైత్రం. మృతే=మృత్యువు, దేవకులే=దేవజాతి, భూభృత్ (పు)=శైలవిశేషము, మాసభేదయోః=చైత్రమాసము.
సర్పే విష్ణౌ చక్రధర	చక్రధరః. సర్పే = పాము, విష్ణౌ = విష్ణువు.

శ్చికురా వృక్షభి త్కచౌ,

చికురః. వృక్షభిత్ = వృక్షవిశేషము, కచౌ=వెండ్రుకలు.

చక్రః కోకే వ్రజే పుంసి క్లీబే సైన్యరథాంగయోః ౪౦౬ గ్రామజాలే కుంభకార భాండే రాష్ట్రేచ దృశ్యతే,

చక్రః. కోకే=చక్రవాకపక్షి, వ్రజే=సమూహము, సైన్యే=సేన (న), రథాంగయోః = రథమునకుఁగల చక్రము, గ్రామజాలే = గ్రామములు, కుంభకారభాండే=కుమ్మరసారె, రాష్ట్రే=రాష్ట్రము.

నదప్రభేదే వాద్యేచ ఝర్ఝరో

ఝర్ఝరః. నదప్రభేదే=నదవిశేషము, వాద్యే=వాద్యవిశేషము.

థగుణధ్వనౌ. ౪౦౭. ప్రసిద్ధా వపి టంకార

టంకారః. గుణధ్వనౌ=అల్లెత్రాటిమ్రోత, ప్రసిద్ధౌ=ప్రసిద్ధి, అపిచే ఆశ్చర్యము.

స్తారోఽత్యుచ్చస్వ రేత్రిషు,

తారః అత్యుచ్చస్వరే=గొప్పసర్వము (త్రి).

తారిణ్యంగదమాత్రోఽస్త్రీ నవా ఋక్షాక్షి మధ్యయోః.

తారిణి అంగదమాత్రోః = అంగదుని తల్లి, ఋక్ష (స్త్రీ)=నక్షత్రము, అక్షిమధ్యయోః=కంటిగ్రుడ్డు.

తామ్రేఽంధేతిమిరంధ్వాంతే

తిమిరం. తామ్రే=రాగి, అంధే=గ్రుడ్డితనము, ధ్వాంతే=చీఁకటి.

తోత్రే ప్రాజనవైణుకే,

తోత్రం. ప్రాజన=కొరడా, వైణుకే = ఈటె.

ధన్యాకే తుంబురీశున్యాం

తుంబురీ ధన్యాకే = దనియాలు, శున్యాం=ఆఁడుకుక్క.

తామ్రం శుల్బేఽరుణే త్రిషు.

తామ్రం. శుల్బే=రాగి, అరుణే=ఎఱుపు (త్రి)

పేటకే నావి చ తరీ

తరి. పేటకే=పెట్టె, నావి=పడవ.

తుషారః సీకరే హిమే,

తుషారః. శీకరే = నీటిబిందువులు, హిమే=మంచు.

ఇతికర్తవ్యతా తంత్రముపాయశ్చ ద్విసాధకః. ౪౧౦

తంత్రం. ఇతికర్తవ్యతా=ఇట్లు చేయవలయును, ఉపాయః=ఉపాయము, ద్విసాధకః=రెంటిని సాధించుట.

తీవ్రం కటునితాంతం చ
తీవ్రం. కటు = కారము, నితాంతం= విస్తారము.

దర్దరః శైలభగ్నయోః,
దర్దరః శైల=కొండ, భగ్నయోః = విరిగినది.

ఉపాయే నిర్గమే ద్వారం
ద్వారం. ఉపాయే=ఉపాయము, నిర్గమే=బయలువెడలుట.

దారు స్యాద్దేవదారుచ.
దారు దేవదారు=దేవదారువృక్షము

దాసే సుతోష్ట్రే దాసేరౌ
దాసేరః దాసీసుతే=దాసీపుత్త్రుఁడు, ఉష్ట్రే=ఒంటె.

దేహయాత్రాశనే మృతౌ,
దేహయాత్రా అశనే=ఆహారము, మృతౌ=మరణమునొందుట.

దిగంబరోఽన్ధకారే చ
దిగంబరః. అన్ధకారే=చీఁకటి.

వాద్యమేఘౌ చ దర్దురౌ.
దర్దురః. వాద్య=వాద్యవిశేషము, మేఘే=మేఘము

ధాత్రీ భువ్యామలక్యాంచ
ధాత్రీ. భువి=భూమి, ఆమలక్యాం= ఉసిరికచెట్టు.

హరిశైలౌ ధరాధరౌ,
ధరాధరః హరి = విష్ణువు, శైలౌ = కొండ

ధారా హరిద్రాశ్వగతిః నిశాంబుసృతిరాజిషు ౪౧౩
ధారా. హరిద్రా=పసుపు, అశ్వగతిః = అశ్వగతివిశేషము, నిశా=రాత్రి, అంబుసృతి = నీరుప్రవహించుట, రాజి = పంక్తి.

ధారాధరౌ ఖడ్గమేఘౌ
ధారాధరః ఖడ్గ = ఖడ్గమృగము, మేఘౌ=మేఘము.

ధీరః పండితమందయోః,
ధీరః పండిత=పండితుఁడు, మందయోః =మందమతి.

ధీరం చ కుంకుమమథో
ధీరం. కుంకుమ=కుంకుమము.

ధరా పృథ్వీ
ధరా పృథ్వీ=భూమి.

ధరో గిరిః. ౪౧౪
ధరః. గిరిః=పర్వతము.

నేత్రో నేతరి
నేత్రః. నేతరి=నాయకుఁడు.

నేత్రంచ గుణే మూలే విలోచనే,	నేత్రం గుణే=కవ్వపుత్రాడు, మూలే=తరుమూలము, విలోచనే=కన్ను.
నారంశుంఠ్యాం నరౌఘేచ	నారం. శుంఠ్యాం=శుంఠి, నరౌఘే=నరసముదాయము
నరోఽజే మానవేఽర్జునే.	నరః. అజే=బ్రహ్మ, మానవే = మనుష్యుఁడు, అర్జునే=పార్థుఁడు
నరేంద్రో రాజికే రాజ్ఞి విషవైద్యోఽపి దృశ్యతే,	నరేంద్రః. రాజికే=(?) రాజ్ఞి = రాజు, విషవైద్యః = సర్పవైద్యుఁడు, అపిచే పాములవాఁడు.
ధాన్యోత్క్షేపే నికారస్స్యా	నికారః. ధాన్యోత్క్షేపే=ధాన్యమెత్తిపోయుట.
ద్గుడూచ్యామప నిర్జరా.	నిర్జరా = గుడూచ్యాం, తిప్పతీఁగ, అపిచే అప్సరస
నభశ్చరౌ పక్షి దేవౌ	నభశ్చరః పక్షి=పక్షి, దేవౌ=వేల్పు.
పాంశులా చ నిశాచరీ,	నిశాచరీ. పాంశులా=ఱంకుటాలు.
వల్మీక వనయోర్నీవ్రం	నీవ్రం. వల్మీక = పుట్ట, వనయోః = అడవి.
పూరః ఖాద్యే పయశ్చయే.	పూరః ఖాద్యే=పూరీలు, పయశ్చయే=జలప్రవాహము
సద్మారంభౌ పరికరౌ	పరికరః సద్మ=గృహము, ఆరంభౌ=ఆరంభము చేయుట.
ఖడ్గఫలేఽపి పుష్కరం	పుష్కరం. ఖడ్గఫలే=కత్తివాయి, అపిచే=కరిహస్తాగ్రము
నద్యంతరాలే పాత్రం స్యాద్భాండే చాథ	పాత్రం నద్యంతరాలే=నదిమధ్యభాగము, భాండే=పాత్రము
నిశాపతౌ. ౨౧౮. పృథక్చ	పృథక్చరః. నిశాపతౌ=చంద్రుఁడు
రో గజే యూథభ్రష్టే పక్షచరః స్మృతః	పక్షచరః యూథభ్రష్టేగజే=గుంపును విడిచి తిరుగు ఏనుఁగు
స్థాల్యాం మంథోఽపి పిఠరం	పిఠరం. స్థాల్యాం = తప్పేల, మంథః = కవ్వము, అపిచే బాణము (తుంగముస్తె.)

పవిత్రం కుశమేధ్యయోః.	పవిత్రం. కుశే=దర్భ, మేధ్యయోః = పవిత్రము.
దేహే పాటలిపుత్రే చ	పురం దేహే = దేహము, పాటలిపుత్రే=పాటలీపుత్రనగరము.
పురం స్యాద్గుగ్గులౌ పురః,	పురః గుగ్గులౌ=గుగ్గిలపుచెట్టు.
వరో జామాతరి వృతే కుంకుమే చ నపుంసకమ్. ౮౨౦	వరః. జామాతరి=అల్లుఁడు, వృతే = వరింపఁబడినవాఁడు, కుంకుమే(న)=కుంకుమపూవు.
వక్రశ్శనైశ్చరే క్రూరే పుటభేదే తథాన్యజే,	వక్రః శనైశ్చరే=శని, క్రూరే = క్రూరుఁడు, పుటభేదే = కాలువ, అన్యజే = అన్యతములనాడువాఁడు.
కుబ్జవృక్షే హరే వారో	వారః కుబ్జవృక్షే = విరజాజిచెట్టు, హరే=శంకరుఁడు
బంధురం రమ్యనమ్రయోః.	బంధురం. రమ్యే=మనోహరము, నమ్రయోః=వంగినది
భ్రమరః కాముకే భృంగే	భ్రమరః కాముకే=కాముఁడు, భృంగే=తుమ్మెద
భరోఽతిశయభారయోః,	భరః అతిశయ=ఎక్కువ, భారయోః=బరువు
విషే స్వాదౌ చ మధురం	మధురం విషే=విషము,స్వాదౌ=తీపు
మల్లికాయాంచ మాధురం.	మాధురం మల్లికా=మల్లె
మఖాగ్నౌ చ మహావీరో	మహావీరః. మఖాగ్నౌ=యజ్ఞాగ్ని
మక్షికాయాం చ మత్సరః,	మత్సరః. మక్షికాయాం=ఈఁగ.
మహేంద్రో భూధరే శక్రే దవచక్రేచ మంధరః ౮౨౩	మంధరః. మహేంద్రే = ఇంద్రుఁడు, భూధరే=శైలము, శక్రే=ఇంద్రుఁడు, దవచక్రే=కాఱుచిచ్చు.
విఘ్నమన్మథయో ర్మారో	మారః విఘ్నే=విఘ్నము,మన్మథయోః =మన్మథుఁడు.
మకరో రాశియాదసోః,	మకరః రాశి=మకరరాశి = యాదసే= మొసలి.

గమనోత్సవయో ర్యాత్రా

యాత్రా. గమన = ప్రయాణము, ఉత్సవయోః=వేడుక (పండుగ.)

రుధిరం కుంకుమేఽపిచ.

రుధిరం. కుంకుమే = కుంకుమ, అపిచే రక్తము.

వృక్షభిత్పాపయో రోధ్రో

రోధ్రః. వృక్షభిత్ = లొద్దుగచెట్టు, పాపయోః=పాపము.

దైత్యభేదే మృగే రురుః,

రురుః. దైత్యభేదే=రాక్షసుడు, రురు =మృగవిశేషము.

లంబోదర స్స్యాదుద్ధానే గణానామధిపేఽపిచ. ౪౧౫

లంబోదరః. ఉద్ధానే=పొయ్యి, గణానామధిపే=వినాయకుడు, అపిచే ప్రేలాడు బొజ్జగలవాడు

లక్ష్మీపుత్రే స్మరహయౌ

లక్ష్మీపుత్రః. స్మర=మన్మథుడు,హయౌ =గుఱ్ఱము

విస్తారా స్తంభవిస్తృతీ,

విస్తారః. స్తంభ=స్తంభము, విస్తృతి= విశాలము

విప్ర స్తాతే స్త్రియాం క్షేత్రే చయే రేణౌచ రోధసి.

విప్రః. తాతే=తండ్రి, క్షేత్రే (స్త్రీ) = క్షేత్రము, చయే=సముదాయము, రేణౌ =దుమ్ము, రోధసి=ఒడ్డు.

స్యాద్దుశ్చరే చ నక్షత్రే వల్లూరం గహనేఽపి చ,

వల్లూరం దుశ్చరే = దుష్టమాంసము, నక్షత్రే=నక్షత్రము, గహనే=అరణ్యము, అపిచే వాహనము.

వల్లూరా త్రిషు సంశుష్కమాంసశూకరమాంసయోః.

వల్లూరా. శుష్కమాంస (త్రి)=ఎండుమాంసము, శూకరమాంసయోః = పందిమాంసము.

వైకల్యేఽపిచ విశ్లేషే విధురం వికలే త్రిషు,

విధురం. వైకల్యే=వికలత్వము, విశ్లేషే =వియోగము. అపిచే పరవశము.

వికారా వికృతే రోగే

వికారః. వికృతే = వికారరూపుడు, రోగే=రోగము.

విశ్వకద్రూ శ్శ్వభిత్ఖలౌ.

విశ్వకద్రూ. శ్వభిత్ = వేటకుక్క, ఖలౌ=దుర్మార్గుడు.

వరాంగే కుంకుమే వేరం	వేరం. వరాంగే = శిరస్సు, కుంకుమే= కుంకుమ.
వఠర శ్శఠమందయోః, అథ	వఠరం. శఠ=దుష్టుఁడు, మందయోః= మందమతి.
వ్యతికరః పుంసి వ్యసన వ్యతిషంగయోః. ౪౨౯	వ్యతికరః. వ్యసన=వ్యసనము, వ్యతిషంగయోః=సంబంధము.
పర్యాణేఽక్షోపకరణే శారిః శకునికాంతరే,	శారిః. పర్యాణే=గుఱ్ఱపుజీను, అక్షోపకరణే = పాచికల ఆటలోని సొగటాలు, శకునికాంతరే=గోరువంకపిట్ట
శ్రీర్లక్ష్మీ వేశసంపత్సు భారతీ శోభయోరపి. ౪౩౦	శ్రీః. లక్ష్మీ = లక్ష్మీదేవి, వేశ = గృహము, సంపత్సు = భాగ్యము, భారతీ = సరస్వతి, శోభయోః = కాంతి, అపిచే విషము.
శిఖరం శైలవృక్షాగ్ర కక్షా పులక కోటిషు, పక్వదాడిమ బీజాభమాణిక్యశకలేఽపిచ	శిఖరం. శైలాగ్ర=కొండకొన, వృక్షాగ్ర = చెట్టుకొన, కక్షా = నడుముకుగట్టు తోలుకట్టు, పులక=గగుర్పాటు, కోటిషు= అంచు, పక్వదాడిమబీజాభమాణిక్యశకలే=కెంపుతునక.
శుక్రం రేతోఽక్షిరుక్	శుక్రం. రేతః = రేతస్సు, అక్షిరుక్= నేత్రరోగము.
శ్శుక్రో నాకావ్య జ్యేష్ఠ వహ్నిషు,	శుక్రః కావ్య = శుక్రుఁడు, జ్యేష్ఠ = పెద్దవాఁడు, వహ్ని=అగ్నిహోత్రము.
గజభూషా చ శృంగారః	శృంగారః. గజభూషా = గజాలంకారము.
శుషిరం గర్తవాద్యయోః	శుషిరం. గర్త=గోయి, వాద్యయోః= వాద్యవిశేషము.
కుటజే వాసవే శక్రో	శక్రః కుటజే=కొండమల్లె, వాసవే= ఇంద్రుఁడు.
వరీ శచ్యా శ్శతావరీ,	శతావరీ. వరీ=పిల్లపీచర, శచ్యాః=శచీదేవి.

శక్వరీ మేఖలాచ్ఛందః	శక్వరీ. మేఖలాచ్ఛందః = ఛందోభేదము.
శబరః సలిలే శివే. ౮౩౩	శబరః. సలిలే=నీరు, శివే=శివుఁడు.
స్థిరా మహీ శాలపర్ణ్యోః	స్థిరా. మహీ=భూమి, శాలపర్ణ్యోః=ముయ్యాకుపొన్నలతావిశేషము.
శంబరం సంయమే జలే,	శంబరం. సంయమే=నియమము, జలే=నీరు.
శంబరో దైత్యహారిణౌ	శంబరః. దైత్య=రాక్షసుఁడు, హారిణౌ=లేడి.
శత్రం స్యాత్కైతవే బలే	శత్రం కైతవే=మోసము,బలే=బలము.
స్రోతోంజనేచ సౌవీరం కాంజికే బదరేఽపిచ	సౌవీరం. స్రోతోంజనే = పాషాణవిశేషము, కాంజికే=బియ్యపుకడుగు, బదరే=రేఁగుపండు.
హాలతిగ్మకరౌ సీరౌ	సీరః. హాల = నాఁగలి, తిగ్మకరౌ=సూర్యుఁడు.
సాంద్రం మృదౌఘనే వనే.	సాంద్రం. మృదౌ=మెత్తనిది, ఘనే = దట్టమైనది, వనే=వనము.
తంత్వాద్య గ్రంథయోస్సూత్రం కారణేఽపిచ దృశ్యతే,	సూత్రం తంతు=దారము, ఆద్యగ్రంథయోః=మూలగ్రంథము, కారణం=హేతువు, అపిచే కంకణము.
ఇతి రాంతాః	రకారాంతనానార్థశబ్దములు ముగిసెను

శైలేఽచలోఽ	అచలః. శైలః=కొండ.
కచలా భూమౌ	అచలా. భూమౌ=భూమి.
వరాల స్సర్జవక్రయోః.	అరాళః సర్జ=మద్దిచెట్టు, వక్రయోః=వంకరయైనది
అలి స్సురా పుష్పలిహోః	ఆలిః సురా = కల్లు, పుష్పలిహోః=తుమ్మెద.
కల్లోలేఽప్యాకులం త్రిషు,	ఆకులం, కల్లోలే=వ్యాకులము (త్రి). అపిచే పెద్దతరంగము.

ఆలు ర్గలంతికాయాం స్త్రీ క్లీబం మూలేచ ఖేలకే ౪౩౭	ఆలుః. గలంతికా = చిన్నమూతిగిన్నె, మూలే (న)=మొదలు, ఖేలకే = నదిదాటు సాధనము.
ఆలి స్సేతుః సఖ యజ్వా	ఆలిః. సేతుః=కట్ట, సఖే = చెలికాఁడు, యజ్వా=సోమయాజి
శౌండిక శ్చాసుతీబలః,	ఆసుతీబలః శౌండికః=సమర్థుఁడు.
ఆభీలం భీషణే కృచ్ఛ్రే	ఆభీలం. భీషణే = భయంకరము, కృచ్ఛ్రే=కష్టము.
ఇలాభూవాగ్బుధాంగనాః	ఇలా భూ=భూమి, వాక్ = వాక్కు, బుధాంగనా=బుధునిభార్య.
ఆర్ద్రిసూరణయో రోలః	ఓలః. ఆర్ద్రి=అల్లము, సూరణయోః= కంద.
కాలః స్యాన్మృత్యు కృష్ణయోః,	కాలః. మృత్యు=చావు, కృష్ణయోః= నలుపు
అంశే వృద్ధావపి కలా	కలా. అంశే=భాగము, వృద్ధౌ=వృద్ధి, అపిచే విద్య.
కదలీధ్వజరంభయోః. ౩౩౮	కదలీ ధ్వజ=జెండా,రంభయోః=అరఁటిచెట్టు.
కఫోణిఘాతే జ్వాలేచకీలా పత్రికల ఇష్యతే,	కీలా-కీలః కఫోణిఘాతే = మోచేయి దెబ్బ, జ్వాలే=మంట.
శిరసోస్థ్ని కపాలోఽ స్త్రీ ఘటాదేః శకలే వ్రజే ౪౪౦	కపాలః (పు) శిరోస్థ్ని=శిరస్సంబంధమగు ఎముక, ఘటాదేశ్శకలే=ఘటాదుల పెంకు (చిల్లపెంకు), వ్రజే = సముదాయము.
కాకో విషం చ కాకోలౌ	కాకోలః కాకః = కాకి, విషంచ = విషము
సాస్నాయామపి కంబలః,	కంబలః. సాస్నాయాం=గంగడోలు, అపిశబ్దమువలన కంబలి.
ధ్వానకేఽపి కలకలః	కలకలః. ధ్వానకే=సర్జరసము, అపిశబ్దమువలన కలకలధ్వని.

కామలః కాముకే మధౌ.	కామలః. కాముకే=కాముకుఁడు, మధౌ=వసంతఋతువు.
కులం గోత్రే గణే దేహే	కులం. గోత్రే=వంశము, గణే = సముదాయము, దేహే= దేహము.
ననాజ్ఞానే చ కేవలం,	కేవలం. న్న, జ్ఞానే=జ్ఞానవిశేషము.
కపిలా శింశపా కాంత్యోః	కపిలా. శింశపా = శింశుపావృక్షము, కాన్త్యోః, రేణుకమనే గ్రంథ్యము, మునౌ మునియగు కపిలుఁడు.
కపిలో౽గ్నౌ మునే శుని.	కపిలః. అగ్నౌ=అగ్నిహోత్రుఁడు, శుని=కుక్క.
కోలో౽ంకపాలావుత్సంగే వరాహే భేలకే౽పిచ,	కోలః. అంకపాలౌ=కౌస, ఉత్సంగే=తొడ, వరాహే=పంది, భేలకే=తెప్పకొయ్య, అపిశబ్దమువలన గోరు.
పిప్పల్యపిచ కోలా స్యా	కోలా. పిప్పలీ=పిప్పలితీఁగె,అపిశబ్దమువలన చవ్యమనే గ్రంథ్యము.
త్కోలంచబదరీఫలే. ౨౨౩	కోలం బదరీఫలే=రేఁగుపండు
మృగే జలేచ కమలం	కమలం. మృగే = మృగము, జలే=జలము.
కువలే బదరోత్పలే,	కువలే. బదర=రేఁగుపండు, ఉత్పలే = నల్లకలువ.
కల్లోలా శాత్రవోల్లోలా	కల్లోలః శాత్రవ=శత్రుసంఘము, ఉల్లోలా = కల్లోలములు, (పెద్దతరంగములు.)
పర్కట్యాం చ కమండలుః.	కమండలుః. (ఉ-పు). పర్కట్యాం, జువ్విచెట్టు.
కర్మరంగతరౌ కర్మఫలం దుఃఖే సుఖే౽పిచ,	కర్మఫలం.(న)కర్మరంగతరౌ=కర్మరంగమను ఫలవృక్షము,దుఃఖే=దుఃఖము,సుఖే=సుఖము, అపిశబ్దమువలన కర్మవిపాకము.
కరాలో౽ధూర్ణతైలే౽పి	కరాలః. ధూర్ణతైలే = సర్జరసయుక్తతైలము, అపిశబ్దమువలన నరకవిశేషము.

దేశే కేశేచ కుంతలః.౨౨౫	కుంతలః. దేశే=దేశవిశేషము, కేశే=వెంట్రుకలు.
కౌతూహలం ప్రశస్తేఽపి	కౌతూహలం. ప్రశస్తే=ప్రశస్తమైనది, అపిశబ్దమువలన కౌతూహలము.
ఖల్లశ్చర్మణి చాతకే, వస్త్రే నిమ్నే చాథ	ఖల్లః చర్మణి=చర్మ, చాతకే=చాతకపక్షి, వస్త్రే=వస్త్రము, నిమ్నే=లోతైనది.
ఖలం శస్యస్థాన శఠేత్రిషు	ఖలం (న) శస్యస్థానే=ప్రశస్తస్థానము, శఠే=దుర్మార్గుఁడు (త్రి).
మండలే మణికే గోలం	గోలం (న) మండలే = మండలము, మణికే=పెద్దబాన
గోలా గోదావరీ సఖీ,	గోలా (స్త్రీ). గోదావరీ = గోదావరీనది, సఖీ=చెలికత్తె.
గోపో భూపశ్చ గోపాలా	గోపాలః. గోపః=గోపాలుఁడు, భూపః=రాజు.
చపలః పారదేఽపిచ. ౨౨౭	చపలః. పారదే=పాదరసము, అపిశబ్దమువలన=చపలుఁడు.
చపలాః పిప్పలీ లక్ష్మీ పుంశ్చలీ విద్యుతః స్మృతాః,	చపలా. పిప్పలి = పిప్పలీతీఁగె, లక్ష్మీ = లక్ష్మీదేవి, పుంశ్చలీ=వ్యభిచారిణి, విద్యుతః =మెరుపు
ఛలం ఛద్మ స్ఖలితయో	ఛలం (న) ఛద్మ=మిష, స్ఖలితయోః=తొట్రుపాటు, యుద్ధమందు వెనుకత్రొక్కుట.
జంబాలో పంకశైవలౌ౨౨౮	జంబాలః పంక=బురద,శైవలౌ=నాచు.
జంగలో నిర్జనే దేశే త్రిలింగః పిశితే స్త్రియాం,	జంగలః (త్రి) నిర్జనే దేశే = నిర్జనదేశము (జంగల్)
జాలం దంభేఽపి	జాలం (న) దంభే=దంభము, అపిశబ్దమువలన వల.
జంబీరే దేవభేదేఽపిజంభలః	జంభలః. జంబీరే=నిమ్మ, దేవభేదే = దేవభేదము, అపిశబ్దమువలన జిల్లేడుచెట్టు.

ఝలాతపోర్మి ర్దుహితా

ఝలా (స్త్రీ). ఆతపోర్మిః = ఆతపవిశేషము, దుహితా=కుమార్తె.

తలం మూలచపేటయోః,

తలం (న) మూల = మూలము, చపేటయోః=చెంపదెబ్బ.

తాలో గీతక్రియామానే హరితాలే ద్రుమాంతరే.

తాలః (పు). గీతక్రియామానే = గీతప్రమాణమును తెల్పుకాలరూపతాళము, హరితాలే=హరితాళము, ద్రుమాన్తరే = తాటిచెట్టు.

లోహే హారమణౌ పుంసియవాగ్వాంతరలా స్త్రియామ్.

తరలా. లోహే=ఇనుము, (పు) హారమణౌ = హారములోనిమణి, యవాగ్వాం గంజి (స్త్రీ)

బ్రహ్మదారౌ పిచౌ తూలం

తూలం. బ్రహ్మదారౌ = గంగారావి చెట్టు, పిచౌ=దూది.

తులాసాదృశ్యయోస్తులా

తులా. తులా = తక్కెడు, సాదృశ్యయోః=సాదృశ్యము.

తమాలో వరుణే ఖడ్గే తాపింఛే తిలకేఽపి చ,

తమాలః వరుణే=ఉలిమిడిచెట్టు, ఖడ్గే=ఖడ్గమృగము, తాపింఛే = చీకటమ్రాను, తిలకే = తిలకవృక్షము, అపిశబ్దమువలన నిమ్మచెట్టు.

గువాకేఽపిచ తాంబూలం

తాంబూలం(న) గువాకే=పోఁకచెట్టు, అపిశబ్దమువలన తాంబూలము

విడంగేఽపిచ తండులః.

తండులః విడంగే=వాయువిడంగము, అపిశబ్దమువలన బియ్యము.

దుకూలం శ్లక్ష్ణవస్త్రేఽపి

దుకూలం. శ్లక్ష్ణవస్త్రే=మృదువగుసన్నని వస్త్రము, అపిశబ్దమువలన వెలపట్టుచీర

చార్ధే పత్రే ఛదే దలం,

దలం. అర్ధే = సగముముక్క, పత్రే=ఆకు, ఛదే=పక్షిరెక్క.

ధవలా గవినాశండే శుక్లసుందరయో స్త్రిషు. ౪౪౩

ధవలా. గవి=గోవు, శండే = నపుంసకుఁడు (పు). శుక్ల=తెల్లనిది, సుందరయోః =సుందరమైనది.

పరమాణౌ చ పీలుః స్యా ద్దేహే చాత్మని పుద్గలః, శ స్తాకారే౽	పీలుః. పరమాణౌ=పరమాణువు. పుద్గలః దేహే=దేహము, ఆత్మని = జీవుఁడు, శస్తాకారే=ప్రశస్తాకారము, అపి వలన కుటుంబి.
పృథ తరౌ పిప్పలః	పిప్పలః తరౌ = వృక్షము. అనఁగా పిప్పలిచెట్టు.
పిప్పలం జలే. ౭౫౭	పిప్పలం. జలే=జలము.
శాల్మలీ శింశపాచైవ పోతికా చాపి పిచ్ఛిలా,	పిచ్ఛిలా. శాల్మలీ=బూరుగచెట్టు, శింశుపా (ఇరుగుచెట్టు) శింశపావృక్షము, పోతికా=పెద్దసదాపచెట్టు.
సశ్మశ్రుయువతీ పాలిఃపంక్తి కర్ణలతాపి చ. ౭౫౫	పాలిః. (స్త్రీ). సశ్మశ్రుయువతీ = గడ్డము మీసముతోఁగూడిన ఆఁడుది, పంక్త్యాః= పంక్తి, కర్ణలతా = కర్ణాభరణము, అపి శబ్దమువలన చిహ్నము.
వీణాదండే ప్రవాలో౽స్త్రీ విద్రుమే నవపల్లవే,	ప్రవాలః (పు). వీణాదండే=వీణాదండము, విద్రుమే=పగడము, నవపల్లవే = చిగురుటాకు.
నలేకాశే పోటగళః	పోటగళః. నలే = వట్టివేరు, కాశే = రెల్లు.
పిత్తయుక్తే చ పిత్తలః.	పిత్తలః. పిత్తయుక్తే = పిత్తము గల వాఁడు.
పింగలస్స్యాత్కపావగ్నౌ వాశుప్రీహిశ్చ పాటలః, ఫలం జాతీఫలే లాభే బాణాగ్రే ఫలకే౽పి చ. ౭౫౭	పింగలః. కపౌ=కోఁతి, అగ్నౌ=అగ్ని. పాటలః ఆశుప్రీహి=ఎఱ్ఱజిలమవడ్లు ఫలం. జాతీఫలే=జాజికాయ, లాభే= లాభము, బాణాగ్రే=బాణముములికి, ఫలకే=డాలు, అపిచే పండు.
ఫేనిలం బదరే౽రిష్టే	ఫేనిలం. బదరే= రేఁగుపండు, అరిష్టే= కుంకుడుకాయ.
బాలో హ్రీబేరకేశయోః,	బాలః. హ్రీబేర=కురువేరు, కేశయోః= వెండ్రుకలు.

బలి ర్జరాశ్లథత్వే స్త్రీ	బలిః. జరాశ్లథత్వే = ముసలితనపు ముడుతలు.
గృహదార్వసురౌ బలీ.	బలీ. గృహదారు = గృహదారువిశేషము, అసురౌ=అసురవిశేషము.
బలం గంధరసే రూపే క్లీబం వాట్యాలకే స్త్రియామ్,	బలం. గంధరసే=గంధరసము, రూపే=స్వరూపము (న). వాట్యాలకే= ముత్తవపులగపుచెట్టు (స్త్రీ).
బహులః కృష్ణపక్షేఽపి	బహులః. కృష్ణపక్షే = కృష్ణపక్షము, అపిచే తెలుచు.
మేలామందాపి వార్దలః. ౨౫౯. దుర్దినేఽప్యథ	వార్దలః. మేలామందా = సిరాబుడ్డి, దుర్దినే = సూర్యప్రసారము లేని దినము.
వేలా స్యాత్సింధోః కూలే చ భోజనే,	వేలా. సింధోఃకూలే=సముద్రతీరము, భోజనే=భోజనము చేయుట.
ఋషిభేదే ప్లవే పుంసి భేలం భీరు హృది త్రిషు. ౨౬౦	భేలం ఋషిభేదే=మునిభేదము (పు), ప్లవే = తెప్పకొయ్య, భీరుహృది = పిరికివాఁడు. (త్రి)
మేఖలాద్రినితంబేఽపి	మేఖలా. అద్రినితంబే=కొండచరియ, అపిచే మొలనూలు.
గ్రహే నామంగలం శుభే,	మంగలం. గ్రహే=అంగారకుఁడు(పు) శుభే=శుభము.
నికటేఽపి చ మూలం స్యా	మూలం. నికటే = సమీపము, అపిచే మొదలు.
ద్ధూస్తూరేఽపి చ మాతులః.	మాతులః. ధుస్తూరే=ఉమ్మెత్త, అపిచే మేనమామ
మాలిః కంకేలివృక్షేఽపి	మాలిః కంకేలివృక్షే=అశోకవృక్షము అపిచే కిరీటము.
మల్లః పాత్రే కపాలిని, బలీయసి చ మత్స్యే చ	మల్లః పాత్రే = ప్రమిద, కపాలిని = శివుఁడు, బలీయసి=బలవంతుఁడు, మత్స్యే =చేఁప.

మండలంపరిధౌగణే. ౧౬౨.
బింబే దేశే నాచ శుని

మండలః. పరిధౌ=పరివేషము, గణే=సమూహము, బింబే=గుండ్రనిది, దేశే=దేశవిశేషము, శుని=కుక్క.

రసాలస్త్విక్షుచూతయోః,

రసాలః. ఇక్షు=చెఱకు, చూతయోః=మామిడిచెట్టు.

జిహ్వా కమలయో ర్లోలా

లోలా. జిహ్వా=నాలుక, కమలయోః=పద్మము.

శాలాస్యాద్గృహశాఖయోః.

శాలా. గృహ = ఇల్లు, శాఖయోః = కొమ్మ

తరుజాతౌ మత్స్యభేదేశా
లో హాలే నృపేఽపి చ,

శాలః. తరుజాతౌ = సాలవృక్షము, మత్స్యభేదే = చేఁప, (ఉరుజమీను) హాలే = నాఁగలి, నృపే=రాజు, అపిచే పత్నీభ్రాత.

నిగడే పుంస్కటీబద్ధవస్త్రే చ
శృంఖలం త్రిషు. ౧౬౩

శృంఖలం, నిగడే=సంకిళ్లు, పుంస్కటీబద్ధవస్త్రే=కటిఆభరణము (త్రి)

శాలి ర్గంధమృగే ధాన్యే

శాలిః గంధమృగే=పునుఁగుపిల్లి, ధాన్యే=వడ్లు.

శయాలుః కుక్కురేఽలసే,

శయాలుః కుక్కురే=కుక్క, అలసే=అలసుఁడు.

శకలం వల్కలే ఖండే

శకలం. వల్కలే=నారబట్ట, ఖండే=ఖండము.

శీతలః శిశిరేఽనిలే. ౧౬౪

శీతలః. శిశిరే=చల్లనిది, అనిలే =గాలి.

షండాలీ తైలమానంస్యా
త్సారసి స్త్రీ చ కాముకీ,

షండాలీ. తైలమానం=నూనెకొలత, సారసీ = ఆఁడుబెగ్గురుపక్షి, కాముకీ = కాముకస్త్రీ.

సిధ్మలా శుష్కమీనే స్త్రీ
త్రిలింగ్యాంతు కిలాసిని.

సిధ్మలా. శుష్కమీనే = ఎండుచేఁప (స్త్రీ), కిలాసిని=సిబ్బెమనువ్యాధిగలవాఁడు (త్రి.)

ఋజౌ వృక్షే చ సరలః

సరలః. ఋజౌ = ఋజువైనది, సరలః= మద్దిచెట్టు.

సాలోవరణసర్జయోః,	సాలః. వరణ=ప్రాకారము, సర్జయోః=సర్జకవృక్షము.
హస్తిమల్లో గజాస్యే చ	హస్తిమల్లః గజాస్యే=వినాయకుఁడు.
హేలావజ్ఞా విలాసయోః.	హేలా. అవజ్ఞా=అవమానము, విలాసయోః=విలాసము.
ఇతి లాంతాః	లకారాంతనానార్థశబ్దములు ముగిసెను.

యాగే చ మద్యసంధానే స్నానే చాభిషవః	అభిషవః. యాగే=యజ్ఞము, మద్యసంధానే = కల్లుత్రాఁగునప్పుడు తినుచీకులు, స్నానే=స్నానము.
పుమాన్, మృతావసత్త్వే చాభావః	అభావః. మృతౌ=చావు, అసత్త్వే= లేకపోవుట.
స్యాద్రజః పుష్పమార్తవం.	ఆర్తవం రజఃపుష్పం=ముట్టునెత్తురు.
ఆశ్రవోఽంగీకృతౌ వశ్యే	ఆశ్రవః. అంగీకృతౌ = అంగకారము, వశ్యే=లోఁబడుట.
ఆహవో యాగసంగరౌ,	ఆహవః. యాగ=యజ్ఞము, సంగరౌ=యుద్ధము.
ఉపప్లవో రాహూత్పాతౌ,	ఉపప్లవః. రాహూ= రాహువు, ఉత్పాతే=అపాయము.
కితవో మత్తవంచకౌ. ౨౬౯	కితవః. మత్త=మదించినవాఁడు, వంచకౌ=మోసగాఁడు.
ఖలీనీస్త్రీ కవిః పుంసి కావ్యకృచ్ఛుక్రసూరిషు,	కవిః. ఖలినీ=కళ్లెము (స్త్రీ), కావ్యకృత్=కవీశ్వరుఁడు, శుక్ర=శుక్రుఁడు, సూరిషు=పండితుఁడు.
కైతవం తు ఛలే ద్యూతే	కైతవం. ఛలే=మిష, ద్యూతే = జూదము.
రాజికాయాం క్షుతి క్షవః.	క్షవః. రాజికాయాం = నల్లావాలు, క్షుతి=తుమ్ము.
కేశవః కేశవాన్విష్ణుః ···	కేశవః కేశవాన్=వెండ్రుకలు గలవాఁడు, విష్ణుః=విష్ణువు.

గాలవో మునిలోధ్రయోః,

గాలవః. ముని=మహర్షి, లోధ్రయోః =లొద్దుగు చెట్టు.

జీవోఽస్త్రీ జీవితే పుంసి గురుజంత్వోః స్త్రియాం గుణే

జీవః. జీవితే (ప్న) = జీవితము, జీవ = బృహస్పతి, జంత్వోః=జంతువు, గుణే = గుణము.

తత్వం విలంబితే నృత్యే స్వరూపే పరమాత్మని,

తత్వం విలంబితే=ఆలస్యము, నృత్యే =నాట్యము, స్వరూపే = స్వభావము పరమాత్మని=పరమాత్మ.

మేఘే రాజ్ఞి సురే దేవా

దేవః. మేఘే=మేఘము, రాజ్ఞి=రాజు, సురే=దేవతలు.

ద్విజిహ్వౌ వ్యాడసూచకౌ.

ద్విజిహ్వః. వ్యాడ=పాము, సూచకౌ= కొండెకాఁడు.

ధ్రువో వటే స్మరారౌ చ

ధ్రువః. వటే=మఱ్ఱిచెట్టు, స్మరారౌ = మన్మథద్వేషి (శివుఁడు)

గీతి స్రుగ్భేదయోః ధ్రువా,

ధ్రువా. గీతిః=గీతావిశేషము, స్రుగ్భేదయోః=హోమపాత్రము.

ధవో ధూర్తేఽపి భర్తరి
నవో నూతనే వాయసే స్తుతౌ. ౪౭౩

ధవః. ధూర్తే=ధూర్తుఁడు,అపి చేభర్త. నవః. నూతనే=క్రొత్తవాఁడు, వాయసే=కాకి, స్తుతౌ=స్తోత్రము.

ప్లవో నిషాదే మర్కట్యాం భేకే భేలే గతౌ కపౌ,

ప్లవః. నిషాదే=బోయవాఁడు, మర్కటౌ=ఆఁడుకోఁతి, భేకే=కప్ప, భేలే=సోమరి, గతౌ=గమనము, కపౌ=కోఁతి.

పల్లవో విస్తరే షిడ్గే కిసలే విటపే వనే. ౪౭౪

పల్లవః. విస్తరే = విస్తారము, షిడ్గే = విటుఁడు. కిసలే=చిగురు, విటపే = వృక్షశాఖ, వనే=అడవి.

ఘటాదౌ పార్థివో రాజ్ఞి

పార్థివః. ఘటాదౌ=కుండ మొదలగునవి, రాజ్ఞి=రాజు.

బల్లవస్సూదగోపయోః,

బల్లవః. సూద = వంటవాఁడు, గోపయోః=గొల్లవాఁడు.

గజేధన్విని శుక్రే చ పరశు రామే చ భార్గవః. ౪౭౫ | భార్గవః గజే=ఏనుఁగు, ధన్విని=ధనుర్ధారి, శుక్రే=శుక్రుఁడు, పరశురామే = పరశురాముఁడు.

దూర్వా గౌరీచ భార్గవ్యౌ | భార్గవీ దూర్వా=గఱిక, గౌరీ=పార్వతీదేవి.

సత్తాసంసారయోర్భవః, | భవః. సత్తా=నిలుకడ, సంసారయోః= సంసారము.

భావో గౌరవితే జంతౌ పదార్థేఽభినయాంతరే ౪౭౬ | భావః. గౌరవితే=గౌరవార్హుఁడు, జంతౌ=జంతువు, పదార్థే=వస్తువు,అభినయాంతరే=అభినయవిశేషము.

మాధవో హరివైశాఖౌ | మాధవః హరి=విష్ణువు, వైశాఖౌ = వైశాఖమాసము.

రాజీవో మృగమీనయోః, | రాజీవః. మృగ=జంతువు, మీనయోః =చేఁప.

రౌరవో ఘోరనరకౌ | [నరకౌ=నరకము
రౌరవః ఘోర = భయంకరమైనది,

లవశ్ఛేదనలేశయోః. ౪౭౭ | లవః. ఛేదన=ఖండనము, లేశయోః= స్వల్పము.

కరంజభిత్త్వులే లట్వావాద్యపక్షిప్రభేదయోః, | లట్వా. కరంజభిత్ = కానుగుచెట్టు, ఉలే=ఒకవిధమైనమృగము,వాద్య=వాద్యము, పక్షిప్రభేదయోః=ఒకవిధమగుపక్షి.

విశ్వం శుంఠ్యాం సమస్తేచ | విశ్వం. శుంఠ్యాం=శుంఠి, సమస్తే = సమస్తము

నిర్వాణే విభవో ధనే.౪౭౮ | విభవః. నిర్వాణే=మోక్షము, ధనే = ధనము

అశ్వౌఘే వాడవం న స్త్రీ పాతాలే నాద్విజౌర్వయోః, | వాడవం. అశ్వౌఘే = గుఱ్ఱపుగుంపు, (పు). పాతాలే = పాతాళము, ద్విజ = బ్రాహ్మణుఁడు, ఔర్వయోః = బాడబాగ్ని (పు).

వడవాశ్వా కుంభదాస్యో | వడవా. అశ్వా=ఆఁడుగుఱ్ఱము, కుంభదాస్యోః=కుంభదాసి.

రోగే కీలేహరే శివః ౪౭౯	శివః. యోగే=యోగము, కీలే=మంట, హరే=శంకరుఁడు.
సుఖం క్షేమం శివం	శివం సుఖం = సౌఖ్యము, క్షేమం = కుశలము.
శ్యామా ఽమలకీ చాభయా శివా,	శివా. శ్యామా=జమ్మిచెట్టు, ఆమలకీ = ఉసిరిక, అభయా=కరకచెట్టు
పాదపస్తు రసే రాగే	పాదవః. రసే=రసము, రాగే = సంగీత విశేషము.
సైంధవో లవణాశ్వయోః	సైంధవః లవణ=ఉప్పు, అశ్వయోః = గుఱ్ఱము.
స్వోఽస్త్రియాం జ్ఞాతిధన యోః	స్వః(పు) జ్ఞాతి=దాయాది, ధనయోః= ధనము
స్వమాత్మని నపుంసకం	స్వం ఆత్మని=తనకు సంబంధించినది.
ఆధేయధారణే సత్వే మేల కేఽపిచ సంభవః. ౪౮౧	సంభవః ఆధేయధారణే=ఆధారము, సత్వే = ఉనికి, మేలకే = కాంతివిశేషము, అపిచే పుట్టుక.
ఇతి వాంతాః.	వకారాంతనానార్థశబ్దములు ముగిసెను

అపభ్రంశో దుష్పతనే భాషాభేదాపశబ్దయోః,	అపభ్రంశః దుష్పతనే=దుర్వృత్తిలోఁ బడుట, భాషాభేద=భాషావిశేషము, అపశబ్దయోః=అపశబ్దము
టీకాదర్పణవాదర్శా	ఆదర్శః. టీకా = అర్థము, దర్పణౌ = అద్దము
వాశాతృష్ణాదిశోః స్త్రియామ్.	ఆశా. తృష్ణా=ద్రవ్యాద్యాశ, దిశోః= దిక్కులు.
ప్రభుశంకరయో రీశః స్త్రియాం లాంగలదండకే,	ఈశః. ప్రభు=రాజు, శంకరయోః=శివుఁడు, లాంగలదండకే(స్త్రీ)=నాఁగలికొయ్య
దిగంబరే కపా కీశః	కీశః. దిగంబరే=వస్త్రహీనుఁడు, కపా=కోఁతి.
కేశే వాలప్రచేతసోః. ౪౮౩	కేశః. వాల = వెండ్రుకలు, ప్రచేతసోః=వరుణుఁడు.

జీవితేశో యమే నాథే

జీవితేశః. యమే=యముఁడు, నాథే=భర్త.

దంశః సంహననేఽపిచ సర్పక్షతేఽ

దంశః. సంహననే = కవచము, అపిచే వనమక్షిక, సర్పక్షతే=పాముకాటు.

థజ్ఞానే చ లోచనేదర్శనేచ దృక్ ౪౨౪

దృక్. జ్ఞానే=జ్ఞానము లోచనే=కన్నులు, దర్శనే=చూచుట.

నాశః పలాయనే మృత్యౌ

నాశః. పలాయనే = పాఱిపోవుట, మృతౌ=చావు.

నిస్త్రింశౌ ఖడ్గనిర్దయౌ,

నిస్త్రింశః. ఖడ్గ=కత్తి, నిర్దయౌ=దయాహీనుఁడు.

నిశా రాత్రిర్హరిద్రా చ

నిశా. రాత్రి=రాత్రివేళ, హరిద్రా = పసుపు

మృగాదౌ ప్రథమే పశుః.

పశుః. మృగాదౌ = మృగాదులు, ప్రథమే.

పురోడాశో హవిర్భేదే చ మస్యాం పిష్టకస్యచ, రసేసోమలతాయాశ్చహుతశేషే చ కీర్త్యతే. ౪౨౫

పురోడాశః. హవిర్భేదే=హవిస్సులలో భేదము, పిష్టకస్యచ మస్యాం=సంస్కృతపిష్టము, సోమలతాయా రసే = సోమరసము, హుతశేషే = హుతముచేయఁగా మిగిలిన ద్రవ్యము.

పాశః కచాంతే సంఘార్థః కర్ణాంతే శోభనార్థకః క్షత్రాద్యంతే చ నిందార్థః పాశః పక్ష్యాదిబంధనే. ౪౨౬

పాశః కచాన్తేసంఘార్థః = వెంట్రుకపరమైనపుడు సముదాయము, ఉ. కేశపాశము, కర్ణాంతే శోభనార్థకః=కర్ణపదమునకు పరమైనపుడు శోభనార్థకము, ఉ. కర్ణపాశము, క్షత్రాంతే నిందార్థకః=రాజశబ్దమునకు పరమైనపుడు నిందార్థకము, ఉ. క్షత్రపాశః, పక్ష్యాదిబంధనే=ఉచ్చు.

వార్తాహరే పురోగే చ సహాయే చ ప్రతిస్పశః,

ప్రతిస్పశః వార్తాహరే=వార్తదెచ్చువాఁడు, పురోగే=ముందు నడచువాఁడు, సహాయే=సహాయముచేయువాఁడు.

లోమశో మేఢ్రకేఽపి స్యా

లోమశః. మేఢ్రకే = శిశ్నము, అపిచే వెంట్రుకలు దేహమునిండగలవాఁడు.

ద్వివశౌ వశవిహ్వలౌ ౪౦౮

వంశ్యే వర్గే చ పృష్ఠాంశే

వేశో వేశ్యాగృహేఽపిచ,

ఆయత్తతా ప్రభుత్వేచ్ఛ వ
శః పరవశే త్రిషు ౪౦౯

దానే రోగేఽపిచ స్పర్శః

సదృశం తూచితే సమే,

ఇతి శాంతాః.

భ్రాష్ట్రే యుధ్యంబరీషంనా
కిశోరహరిశంభుషు,

అభిలాషేఽనుతర్ష స్స్యాత్
పానేచ్ఛా చాప్యథా

మిషం సంభోగోత్కోచ
మాంసేషు

ఉషా బాణాత్మజా నిశా.

భల్లూకే శోణకే చర్క్షో నక్ష
త్రే పున్నపుంసకం,

ఋషిర్వేదేఽపి

వివశః. వశ=లోఁబడినవాఁడు, విహ్వ
లౌ=పరవశము.

వంశః వర్గే=సమూహము, పృష్ఠాంశే
వెన్నెముక.

వేశః వేశ్యాగృహే = బోగముదాని
ఇల్లు అపిచే ఇల్లు.

వశః ఆయత్తతా=స్వాధీనము, ప్రభు
త్వేచ్ఛ=ప్రభుత్వవాంఛ, పరవశే=పరులకు
లోఁబడియుండుట (త్రి)

స్పర్శః దానే=దానము, రోగే=రోగ
ము, అపిచే ఏనుఁగుమదము.

సదృశం. ఉచితే = తగినది, సమే =
సమము

శకారాంత నానార్థశబ్దములు ముగిసెను.

అంబరీషం. భ్రాష్ట్రే = మంగలి (పు),
యుధి=సంగ్రామము, కిశోర = బాలుఁడు,
హరి=విష్ణుమూర్తి, శంభుషు=శంకరుఁడు.

అనుతర్షః. అభిలాషే=కోరిక, పానే
చ్ఛ=త్రాగవలెననుకోర్కి, అపిచే సురా
పాత్రము.

ఆమిషం సంభోగ = సంభోగము,
ఉత్కోచ = లంచము, మాంసేషు =
మాంసము

ఉషా బాణాత్మజా=బాణునికొమార్తె
నిశా=రాత్రి

ఋక్షః భల్లూకే=ఎలుగుగొడ్డు, శోణ
కే=దుందిలపుచెట్టు, నక్షత్రే=నక్షత్రము.
(పు.)

ఋషిః. వేదే=వేదము, అపిచే ముని.

కక్షుస్తు దోర్మూలే శుష్క-కాననే. ౪౯౨

కక్షః. దోర్మూలే=చంక, శుష్క-కాననే =ఎండిపోయిన అడవి

కక్షావరత్రాప్రకోష్ఠస్పర్ధోద్గ్రహణికాసు చ,

కక్షా (స్త్రీ). వరత్రా = తోలువాఱు, ప్రకోష్ఠ=ముంజెయ్యి, స్పర్ధా=విరోధము, ఉద్గ్రహణికాసు = చెంబుమీఁది. ఉగ్గము,

కుల్మాషం కాంజికేనా తు యవకే

కుల్మాషం (న) కాంజికే=పులిగడుగు, యవకే=వ్రీహి విశేషము (పు)

స్యాదథావిలే ౪౯౩. పాపే చ కలుషం

కలుషం (న). ఆవిలే = కలుషమైనది, పాపే=పాపము

ఘోషః శబ్దాభీర నివాస యోః,

ఘోషః శబ్ద=శబ్దము, అభీరనివాస యోః=గొల్లపల్లె.

శుచౌ దక్షే చ నోక్షస్స్యా

నోక్షః శుచౌ=పరిశుద్ధుఁడు, దక్షే = సమర్థుఁడు.

తర్షో లిప్సాపిపాసయోః

తర్షః. లిప్సా = ఆశ, కోరిక, పిపాస యోః=దప్పి

దక్షః ప్రజాపతౌ తామ్ర చూడే హరవృషే పటౌ,

దక్షః. ప్రజాపతౌ = దక్షప్రజాపతి, తామ్రచూడే=కోడి, హరవృషే = హరుని వృషభము, పటౌ=సమర్థుఁడు.

పౌరుషం మానభేదే చ పున్నాగే

పౌరుషం (న) మానభేదే = మనిషి చెయ్యియెత్తుపొడుగు, పున్నాగే=పురుష శ్రేష్ఠుఁడు (సురపొన్న చెట్టు)

పురుషో నరే. ౪౯౪

పురుషః నరే=మనుష్యుఁడు.

పక్షో మాసార్ధపార్శ్వే చ

పక్షః మాసార్ధ = పదునేనురోజులు, పార్శ్వే=ప్రక్క (వైపు)

మహిషీ రాజపత్న్యపి,

మహిషీ రాజపత్ని=రాజుభార్య, అపి చే గేదె.

మూర్ఖేమానేఫలే మాషో

మాషః. మూర్ఖే=మూర్ఖుఁడు, మానే =తూకము.

మేషో రాశ్యంతరే రణౌ.

మేషః. రాశ్యంతరే=మేషరాశి, ఉరణౌ=మేఁక.

సంఖ్యాయాం తు వనాల
క్షంక్లీబంవ్యాజశరవ్యయోః,

లక్షం (స) సంఖ్యాయాం=సంఖ్యావిశేషము, వ్యాజ (న)=నెపము, శరవ్యయోః =గురి.

హరతార్క్ష్యౌ విశాలాక్షౌ

విశాలాక్షః హర=శంకరుఁడు,తార్క్ష్యౌ =గరుత్మంతుఁడు.

శేషోనానంతసీరిణోః ౪౯౭
ఉపయుక్తేతరే త్వస్త్రీ

శేషః. అనంత=ఆదిశేషువు, సీరిణోః = బలరాముఁడు, ఉపయుక్తేతరే=పనికిమాలినది (పు)

శైలూషో నటబిల్వయోః,

శైలూషః. నట=నటుఁడు, బిల్వయోః =మారేడుచెట్టు.

శుశ్రూషా పరిచర్యా చ
సహర్షః స్పర్ధనే ముది.౪౯౮

శుశ్రూషా. పరిచర్యా=సేవ.
సహర్షః. స్పర్ధనే = స్పర్ధ, ముది = ఆనందము.

ఇతి షాంతాః

షకారాంత నానార్థశబ్దములు ముగిసెను.

యోగ్యాయామంతికేఽభ్యాసో
ఽధివాసస్థానసంస్క్రియే,

అభ్యాసః. యోగ్యాయాం=యోగ్యుఁడు, అంతికే=సమీపము.
అధివాసః స్థాన=ఉనికిపట్టు, సంస్క్రియే=క్రియారూపసంస్కారము

అఖ్యాయికా పరిచ్ఛేదే
చాశ్వాసో నిర్వృతావపి.

ఆశ్వాసః. ఆఖ్యాయికాపరిచ్ఛేదే = ఇతివృత్త కథావిభాగము, నిర్వృతౌ = సుఖము, అపిచే నిశ్వాసము

ఉదర్చిరుత్ప్రభే వహ్నౌ

ఉదర్చిః. ఉత్ప్రభే=గొప్పకాంతిగలది, వహ్నౌ=అగ్ని

వేనః పాపాపరాధయోః,

ఏనః. పాప=పాపము, అపరాధయోః= అపరాధము.

కనీయాననుజేఽల్పే చ

కనీయాన్. అనుజే=తమ్ముఁడు, అల్పే= కొంచెము.

కంసో మానేఽసురాంతరే.

కంసః. మానే=మానవిశేషము (తప్పె), అసురాంతరే=రాక్షసుఁడు.

మూలము	అర్థము
తైజసేతస్యపాత్రే చ కుత్సః స్తబకహారయోః,	కుత్సః. తైజసే=ధాతుద్రవ్యము, తస్య పాత్రే=మూస, స్తబక=గుత్తి, హారయోః =హారము.
ఛందః పద్యశ్రుతీచ్ఛాసు	ఛందః. పద్య=పద్యము, శ్రుతి=వేదము, ఇచ్ఛాసు=కోరిక.
తరో వేగబలేఽపిచ ౫౦౧	తరః. వేగే=వేగము, బలే = బలము, అపిచే=మాంసము.
తమః శోకేఽప్యథ	తమః శోకే=శోకము.
హిమర్తౌనాథ ధర్మే వ్రతేతపః,	తపః హిమర్తౌః=హేమంతఋతువు (పు) ధర్మే=ధర్మము, వ్రతే=తపస్సు.
పద్మే స్వర్ణే తామరసం	తామరసం. పద్మే=తామరపూవు, స్వర్ణే బంగారు.
నిశా దుర్గా చ తామసీ	తామసీ. నిశా=రాత్రి, దుర్గా=పార్వతి.
మణిదోషే దరే త్రాసో	త్రాసః. మణిదోషే = రత్నదోషము, దరే=భయము;
దాసో విత్తార్థచేటయోః,	దాసః. విత్తార్థ=ద్రవ్యముకోరువాఁడు, చేటయోః=భృత్యుఁడు.
ఝింట్యాం చ దాసే	దాసీ. ఝింట్యాం=నల్లపెద్ద గోరంట చెట్టు.
దీర్ఘాయుః ఋషిః కాకశ్చ శాల్మలిః. ౫౦౩	దీర్ఘాయుః. ఋషి = ఋషివిశేషము-మార్కండేయుఁడు, కాకః=కాకి, శాల్మలిః=బూరుగుచెట్టు
యోక్త్రే చ వసురాఖ్యానే	వసుః. యోక్త్రే=పలుపు, ఆఖ్యానే=గ్రంథవిశేషము.
స్వాంతే సరసి మానసం,	మానసం. స్వాంతే=మనస్సు, సరసి=మానససరస్సు
మాశ్చంద్రమాసయోఃపుంసి	మాః చంద్ర=చంద్రుఁడు, మాసయోః నెల
ఖర్జూరేక్షోర్మహారసః.	మహారసః ఖర్జూరే = ఖర్జూరపుచెట్టు, ఇక్షోః=చెఱకుగడ.

రాజహంసో నృపాగ్రే చ

రాజహంసః. నృపాగ్రే=రాజశ్రేష్ఠుఁడు.

జిహ్వాభూః శల్లకీ రసా,

రసా. జిహ్వా=నాలుక, భూః=భూమి, శల్లకీ=వృక్షవిశేషము.

జలే శరీరధాతౌ చ పారద స్వాదయో రసః. ॥౨౦౨॥

రసః జలే=జలము, శరీరధాతౌ=దేహధాతువు, పారద = పాదరసము, స్వాదయోః=రుచి

భాషాశృంఖలకే రాసః క్రీడాయామప గోదుహాం,

రాసః. భాషా = భాష, శృంఖలకే=సంకెళ్లు, గోదుహాం క్రీడాయాం = గొల్లవాండ్ర క్రీడ, అపిచే కోలాహలధ్వని.

రహో రతే చ గుహ్యే చ

రహః. రతే=సంభోగము, గుహ్యే = మర్మావయవము.

రభసో హర్ష వేగయోః.

రభసః. హర్ష =సంతోషము, వేగయోః =వేగము.

విహాయాశ్శకునే పుంసి
విహాయః ఖే నపుంసకం,
పుత్రాదౌ తర్ణకేవర్షే వత్సః క్లీబం తు వక్షసి.

విహాయాః శకునే=పక్షి (పు).
విహాయః. ఖే=ఆకాశము (న).
వత్సః. పుత్రాదౌ=కొడుకు కూఁతురు, తర్ణకే=లేఁగదూడ, వర్షే=సంవత్సరము(పు). వక్షసి=వక్షస్థ్సలము (న).

రసే క్రూరే చ వికృతౌ బీభత్సస్త్రిషు నార్జునే

బిభత్సః. రసే=రసవిశేషము, క్రూరే = దుర్మార్గుఁడు, వికృతౌ=వికారము (త్రి) అర్జునే=అర్జునుఁడు (పు).

వ్యాసో మునౌ చ విస్తారే

వ్యాసః మునౌ=వ్యాసమహర్షి, విస్తారే=విస్తారము.

బర్హిర్నా కుశ శుష్మణోః.

బర్హిః (పు). కుశ=దర్భ, శుష్మణోః = కాంతి.

అగ్రే ప్రధానే చ శిరః

శిరః. అగ్రే = కొన, ప్రధానే = ముఖ్యము.

శ్రీవాసో విష్ణుధూపయోః,

శ్రీవాసః. విష్ణు=విష్ణువు, ధూపయోః= ధూపవిశేషము.

సుమనాః పుష్పమాలత్యోః
స్త్రియాం నా దేవధీరయోః.

సుమనాః. పుష్ప = పూవులు, మాలత్యోః=జాజిచెట్టు (స్త్రీ). దేవ= దేవతలు(పు) ధీరయోః=ధైర్యశాలి.

వీణాభేదే సర్జరసో ధూపకే
ఉప్యథ

సర్జరసః. వీణాభేదే=వీణాభేదము, ధూపకే=ధూపవిశేషము.

సారసం పద్మే నా పక్షిణిం
దౌ చ

సారసం. పద్మే=తామరపూవు, పక్షిణి=బెగ్గురుపక్షి (పు).

సరో నీరతడాగయోః.

సరః. నీర = నీరు, తడాగయోః = చెఱువు.

హవిస్సర్పిషి హవ్యే చ

హవిః. సర్పిషి = నెయ్యి, హవ్యే=హవ్యము.

హంసస్తు ఖగసూర్యయోః,
నిర్లోభే నృపతౌ విష్ణౌ అంత
రాత్మని చేష్యతే ॥౧౧

హంసః. ఖగ=పక్షి, సూర్యయోః=సూర్యుఁడు, నిర్లోభే=లోభరహితుఁడు, నృపతౌ=రాజు, విష్ణౌ=విష్ణువు, అంతరాత్మని=అంతరాత్మ.

ఇతి సాంతాః.

సకారాంతనానార్థశబ్దములు ముగిసెను.

అవగ్రహః స్యాత్ప్రకృతి
భావవృష్టివిబంధయోః,

అవగ్రహః. ప్రకృతిభావ = స్వభావము, వృష్టివిబంధయోః = వఱపు (వానలేమి).

అవరోహోఽవతరణే త్రిదివే
చ లతోద్గమే. ॥౧౨

అవరోహః. అవతరణే = దిగుట, త్రిదివే = స్వర్గము, లతోద్గమే = తీఁగలు పుట్టు.

ఆరోహాస్తు నితంబే స్యాద్దీ
ర్ఘత్వే చ సముచ్ఛ్రయే,

ఆరోహః. నితంబే = కటిప్రదేశము, దీర్ఘత్వే = పొడవైనది, సముచ్ఛ్రయే = ఔన్నత్యము.

శక్తౌ స్నేహే చాగ్రహః
స్యా
దీహోద్యమవాంఛయోః.

ఆగ్రహః. శక్తౌ=సామర్థ్యము, స్నేహే=స్నేహము.

ఈహా ఉద్యమ=తలంపు,వాంఛయోః =కోరిక.

సూపే చ పాకపాత్రే చ కటాహో మహిషీశిశౌ,

కటాహః సూపే=పప్పు, పాకపాత్రే = వంటచేయుపాత్ర, మహిషీశిశౌ = గేదెదూడ.

ఖడ్గకోశే చ కలహో

కలహః ఖడ్గకోశః = కత్తియొఱ.

దాత్యూహశ్చాతకేఽపి చ

దాత్యూహః. చాతకే = చాతకపక్షి, అపిచే=భరతపక్షి.

సమారంభేఽపి పటహో

పటహః సమారంభే=ఆరంభము, అపిచే వాద్యవిశేషము.

బ్రహ్మణ్యపి పితామహః,

పితామహః. బ్రహ్మణి=బ్రహ్మ, అపిచే తండ్రితండ్రి.

ప్రవాహో వ్యవహారే చ
బహుర్విపులసంఖ్యయోః

ప్రవాహః. వ్యవహారే=వ్యవహారము.
బహుః విపుల=విస్తారము, సంఖ్యయోః =సంఖ్యావిశేషము

వరాహ స్సూకరే మేష ముస్తకేఽప్యథ

వరాహః సూకరే = పంది, మేషే = మేక, ముస్తకే = తుంగముస్త, అపిచే శైలభేదము.

మూర్ఛనే, అవిద్యాయాం చ మోహః స్యా

మోహః. మూర్ఛనే=మూర్ఛ, అవిద్యా =అజ్ఞానము.

ద్వృషస్కంధేఽనిలే వహః

వహః వృషస్కంధే=ఎద్దుమూపురము అనిలే=గాలి

దేహనిర్మాణసైన్యేషు వ్యూహః స్యాదథ

వ్యూహః. దేహ= దేహము, నిర్మాణ = నిర్మాణము, సైన్యేషు=సైన్యము.

విగ్రహః, సంగ్రామే ప్రవిభాగే చ విదేహస్తారయోరపి

విగ్రహః సంగ్రామే=యుద్ధము, ప్రవిభాగే=విభాగము, దేహ = శరీరము, విస్తారయోః = విస్తారము, అపిచే కలహము.

వైదేహీ పిప్పలీ సీతా వణిక్ స్త్రీరోచనాస్వపి,

వైదేహీ పిప్పలీ = పిప్పలితీఁగ, సీతా= సీతాదేవి, వణిక్ స్త్రీ = వర్తకునిభార్య, రోచనా = గోరోచనము

సంక్షేపేఽపి సంగ్రహస్స్యాత్

సంగ్రహః. సంక్షేపే=తగ్గించుట, అపిచే స్వీకరించుట.

సింహర్యా వార్తాకువాసకౌ.

సింహీ వార్తాకు = నేలములగచెట్టు, వాసకౌ=వృక్షవిశేషము

రాశిభేదే హరౌ సింహః శ్రేష్ఠార్థే చోత్తరే స్థితః,

సింహః. రాశిభేదే = సింహరాశి, హరౌ = సింహము, శ్రేష్ఠార్థే = శ్రేష్ఠవాచకము.

సౌహృదే ఘృతతైలాదౌ స్యా

స్నేహః. సౌహృదౌ = చెలిమి, ఘృతతైలాదౌ = నెయ్యినూనె మొదలగు చమురు

త్స్నేహోఽప్యన్యయాఃపరే
ఇతి హాంతాః

హకారాంత నానార్థశబ్దములు ముగిసెను.

అథాఽవ్యయాః పరే వా చ్యా

(శబ్దముకంటెబరములగు నవ్యయము లిఁకఁ జెప్పఁబడుచున్నవి)

నఞభావే నిగద్యతే, తద్విరుద్ధే తదన్యే చ నిషేధేఽపిచ దృశ్యతే. ౫౨౧. సాదృశ్యే చేషదర్థే చ

నఞ్ అభావే=లేమి, తద్విరుద్ధే=వస్తువిరుద్ధము, తదన్యే = వేఱొకటి, నిషేధే= నిషేధము, సాదృశ్యే=పోలిక, ఈషదర్థే= కొంచెము.

హిరుఙ్మధ్యవినార్థయోః,

హిరుక్ మధ్య=మధ్యభాగము, వినార్థయోః=అభావార్థము.

పునరర్థేఽంగభోఽర్థే చ

అంగ. పునరర్థే = మఱల అనునర్థము, భోఃఅర్థే=సంబోధనార్థము.

సుష్ఠ్వత్యర్థప్రశంసయోః.

సుష్ఠు. అత్యర్థ=ఎక్కువ, ప్రశంసయోః =ప్రశంస.

చపాదపూరణే పక్షాంతరే హేతౌ వినిశ్చయే,

చ పాదపూరణే=పాదముపూరించుట, పక్షాంతరే = పక్షాంతరము, హేతౌ=కారణము, నిశ్చయే = నిశ్చయము

హా విస్మయే ప్రమోదే చ

హా. విస్మయే=ఆశ్చర్యము, ప్రమోదే =ఆనందము

ఓమేవం ప్రణవార్థయోః.

ఓం. ప్రణవార్థయోః = ప్రణవము, ఏవం=ఇట్లు.

యుక్తార్థే సాధనార్థం చ
సాంప్రతం తద్విదో విదుః,
హుం వితర్కే చానుమతౌ
వార్తాయామరుచౌ కిల.
ప్రాతర్దినేచ పూర్వత్రేత్యర్థ
పూర్వేద్యురిష్యతే,
ఇతి నానార్థవర్గః.

ఆనందేఽస్తు శుభం దిష్ట్యాం
కట వేకటచాద్భుతే,
భూర్భువఃస్వస్త్రిభువనమ్మనా
గర్థేదదరం స్మృతం. ౫.౨౮
ఆమండమభ్యుపగమే
నవరం కేవలార్థకం,
ప్రాతరర్థేఽనపయతి
క్షణమాత్రే క్షణక్షణమ్
క్షేమపుణ్యే స్వస్తి నాస్యా
దుచ్చైరర్థేట్ట కీర్తితం,
వారం వారం శశ్వదర్థ
వారం వారేణ చేష్యతే.
ఉతాహో యది వా య
ద్వా కింవానేతి సమా ఇమే
కిం త్వర్థే పితు యద్యర్థే
సచేత్ప్రోక్తాదివాచకమ్.

సాంప్రతం. యుక్తార్థే=తగినది, సాధనార్థంచ=సాధనమనునర్థము.

హుం. వితర్కే=వితర్కించుట, అనుమతౌ=అంగీకారము

కిల. వార్తాయాం=వార్త, అరుచౌ = రుచి (ప్రీతి) లేక పోవుట.

పూర్వేద్యుః ప్రాతః = ప్రాతఃకాలము, పూర్వత్రదినే=పూర్వదివసము

ఇది నానార్థవర్గము ముగిసెను.

౧ అస్తు, ౨ శుభం దిష్ట్యాం = శుభము పేరులు.

౧ కట, ౨ వేకట. అద్భుతము పేరులు.

౧ భూర్భువః,౨స్వః. త్రిభువనముల పేర్లు.

౧ దరం మనాక్=కొంచెము పేరులు.

ఆమండం అభ్యుపగమే=స్వీకారము పేరు.

౧ నవరం. కేవలార్థకము పేరు.

౧ అనపయతి. ప్రాతఃకాలము పేరు.

క్షణక్షణం క్షణమాత్రము పేరు.

౧ స్వస్తి, ౨ నా. ఇవి క్షేమపుణ్యముల పేరులు.

౧ అట్ట ఉచ్చైరర్థే=గొప్పదాని పేరు.

వారంవారం, ౨ వారంవారేణ. శశ్వదర్థే=పలుమాఱు అనుట పేరులు.

౧ ఉతా, ౨ అహో, 3 యదివా, ౪ యద్వా,౫కింవా,౬నేతి.వికల్పార్థము పేర్లు.

౧ అపి, ౨ తు (అపితు), కింత్వర్థే=మఱిన్ని అనుట పేరులు

సచేత్. యద్యర్థము = అయితే అను (ప్రోక్తాదివాచకము?) నర్థము పేరు.

అస్త్యాహాకాల సామాన్యే
తిజ ంతశ్రుతిరూపకం,

౧ అస్తి, ౨ ఆహ. తిజంతప్రతిరూప కావ్యయము. ఇది కాలసామాన్యే=కాల సామాన్యము పేరు.

సజ్జః సహార్థే
నేత్యాహ నిషేధే
యది శేషగీః. ౫౨౮

౧ సజ్జః సహార్థే=కూడఅనునర్థము పేరు.
న. నిషేధే=నిషేధార్థము.
యది. శేషగీః = అసంపూర్ణ వాక్యము పేరు.

విభాషా న్యతరస్యాం వా
వికల్పార్థాః ప్రకీర్తితాః,
తే ఇతి స్యాత్త్వయే త్వర్థే
మయే త్వర్థే చ మే ఇతి
ఇత్యవ్యయవర్గః.

౧ విభాషా, ౨ అన్యతరస్యాం, 3 వా. వికల్పార్థము పేరు.
తే. త్వయా=నీచేత అని అర్థము.
మే. మయా=నాచేత అనునర్థము పేరు.
ఇది అవ్యయవర్గము

లింగాది సంగ్రహేఽను క్త మమరేణాభిదధ్మహే,

(అమరకారునిచే లింగాదిసంగ్రహము నందు విడిచిపెట్టఁబడినది చెప్పుచున్నారము)

స్త్రియామాజిర్దరజ్జాతి పు రుద్భాషాః, స్సమాశ్శరత్. ౫౩౦. సికతాద్యా బహు త్వేఽపి వింశత్యాద్యేకవా గపెపుం స్త్వే

౧ ఆజిః (స్త్రీ), ౨ దరత్, 3 జాతిః, ౪ పురుత్, ౫ భాషా, ౬ సమాః (స్త్రీ బ), ౭ శరత్, ౮ సికతా; (ఆద్యా = బహుత్వమును దెలుపుసికతాదులు), ౯ వింశతిః. (ఆది=ఏకవచనములగు వింశత్యాదులు ఇవియన్నియు స్త్రీ లింగములు.

హాహా హుహూహూర్గ్రంథిః పాణిః కల ర్ధృతి ర్మాళిః ౫౩౧. అంజలి రంఘ్రిః కుక్షి ర్మారక లోకో త్తరా సంగాః యవకవాత సంకేత పోతగ ర్త గరుచ్ఛదాః. ౫౩౨ శ్లేష్మో ష్మ పాప యక్ష్మాస్యా న్మానో వాతాయన స్తనః, ఫేనాభి

౧ హాహాః, ౨ హుహూహూః, 3 గ్రంథిః, ౪ పాణిః, ౫ కలిః, ౬ ధృతిః, ౭ మాళిః, ౮ అంజలిః, ౯ అంఘ్రిః, ౧౦ కుక్షిః, ౧౧ మారకః, ౧౨ లోకః, ౧3 ఉత్తరాసంగః, ౧౪ యావః, ౧౫ వాతః, ౧౬ సంకేతః, ౧౭ పోతః, ౧౮ గర్తః, ౧౯ గరుత్, ౨౧ ఛదః, ౨౧ శ్లేష్మా, ౨౨ ఊష్మా, ౨3 పాపః, ౨౪ యక్ష్మా, ౨౫

జన కలాప నికాల్యా హారో
ద్వారోపల కల్లోలాః. ౫౩౩.
ఫాల చమాలకీతండుల శైవల
ఖల విభవప్రసవాః, ఆనాప
జన నాడీభ్యో యుగ మం
గం పదం వ్రణమ్. ౫౩౪
ఆనందో దుందుభి రథ బహు
త్వేప్యసవో గృహాః, సక్తవో
వల్లజాలాజా దారాః ప్రాణా
దశా ఇతి. ౫౩౫

యానః, ౨౬ వాతాయనః, ౨౭ స్తనః, ౨౮ ఫేనః, ౨౯ అభిజనః, ౩౦ కలాపః, ౩౧ నికాల్యః, ౩౨ ఆహారః, ౩౩ ద్వారః, ౩౪ ఉపలః, ౩౫ కల్లోలః, ౩౬ ఫాలః, ౩౭ చమాలకీ, ౩౮ తండులః, ౩౯ శైవలః, ౪౦ ఖలః, ౪౧ విభవః, ౪౨ ప్రసవః, ౪౩ ఆ, నా, అపజన, నాడీ, అను నాల్గుపదములు వెనుకగలయుగం, అంగం, పదం, వ్రణమ్ అనుపదములు, ౪౪ ఆనందః, ౪౫ దుందుభిః, ౪౬ అసవః, (పు-బ) ౪౭ గృహాః (పు బ), ౪౮ సక్తవః (పు. బ), ౪౯ వల్లజాః (పు. బ), ౫౦ లాజాః (పు. బ), ౫౧ దారాః (పు బ), ౫౨ ప్రాణాః (పు. బ), ౫౩ దశాః (పు. బ). ఇవి పుంలింగములు.

క్లీబే కలత్ర విష బీజకట
స్వ రత్న తుల్యోక్త కుం
కుమ ప్రవీడ తృణాంకురాణి,
శృంగాట పీఠ గుద భేషజ
పృష్ఠకిణ్వ దైవాశుభా శుచి
పుకోడుపసాహసాని ౫౩౬.
యకృత్కుహాక లిధ్మాని తీరం
కాలశ్వజాను చ, ధర్మార్థ సా
ర మిత్రాణ్యంగదన న్యాయ్య
బంధుషు. ౫౩౭.

౧ కలత్రం, ౨ విషం, ౩ బీజం, ౪ కటం ౫ స్వం, ౬ రత్నం, ౭ తుల్యం, ౮ ఉక్తం, ౯ కుంకుమం, ౧౦ ప్రవీడం, ౧౧ తృణం, ౧౨ అంకురం, ౧౩ శృంగాటం, ౧౪ పీఠం, ౧౫ గుదం, ౧౬ భేషజం, ౧౭ పృష్ఠం, ౧౮, కిణ్వం, ౧౯ దైవం, ౨౦ అశుభం, ౨౧, అశుచి, ౨౨ పుకం, ౨౩ ఉడుపం, ౨౪ సాహసం, ౨౫ యకృత్, ౨౬ కుహాకం, ౨౭ లిధ్మ, ౨౮ తీరం, ౨౯ కాలశ్వజాను (కాలం శ్వం, జాను?), ౩౦ ధర్మం, ౩౧ అర్థం, ౩౨ సారం, ౩౩ మిత్రం, ౩౪ అంగదం, ౩౫ అన్యాయ్యం, ౩౬ బంధ.

పుంనపుంసకయో ర్దారు
జీవాతు స్థాణుసీధవః, స్యా

౧ దారు, ౨ జీవాతు, ౩ స్థాణు ౪ సీధు, ౫ వాస్తు, ౬ హింగు, ౭ తితఉ, ౮

ద్వ్యాస్తు హింగులితడఉ సాను కంబుకమండలు. ౫౩౮. గోమయ కుముద బింబ కుబింబ శంఖాశ్రుమసృణ సువర్ణతోరణాః, నూపురశిఖర త్తూర్యాశ గృహాంకుశ బర్హిపల్లవాః ౫౩౯. వ్రతదిన మాస వర్షా దల వల్కల కోటర ఖండ వాసవాః, చంపన పద్మధర్మకోలాహల కిసలయ దేహదోహాదోః ౫౪౦ కులిశధ్వజ కార్షాపణ నిధాన ముస్తకర్కారు శృంగవలయాః,పటల ప్రవాళ చషకోపవాస కాసార కటక సంతానాః ౫౪౧ ఆకాశ కుంజ కుతపౌదనవారవాణ పుస్తా వతంస నఖ మండప కచ్ఛపుచ్ఛాః కాంతార కంకణ తడాగ కిరీట రాష్ట్ర తీర్థ వ్రణ స్తబక సంక్రమపీఠకాని ౫౪౭. సమర సర కరణ విటపాంగన గైరిక దైవత కుటాగారాః, ప్రోథ ముహూర్త దివస ఫలాని మాంస నిదాఘ ముసల తిలకాని ౫౪౩. వల్మీక బాహ్లీక వృషణద్రోణ గాండీవ నిగడాని చ, ముకులాదిచ విజ్ఞేయంశిష్ట సందర్భతో పరమ్. ౫౪౪.

సాను, ౯ కంబు, ౧౦ కమండలు, ౧౧ గోమయ, ౧౨ కుముద, ౧౩ బింబ, ౧౪ కుబింబ, ౧౫ బింబ, ౧౬ శంఖ, ౧౭ అశ్రు, ౧౮ మసృణ, ౧౯ స్వర్ణ, ౨౦ తోరణ, ౨౧ నూపుర, ౨౨ శిఖ, ౨౩ తూర్య, ౨౪ శ, ౨౫ గృహ, ౨౬ అంకుశ, ౨౭ బర్హి ౨౮ పల్లవ, ౨౯ వ్రతదిన, ౩౦ మాస, ౩౧ వర్ష, ౩౨ దళ, ౩౩ వల్కల, ౩౪ కోటర, ౩౫ ఖండ, ౩౬ వాసవ, ౩౭ చంపన, ౩౮ పద్మ, ౩౯ ధర్మ, ౪౦ కోలాహల, ౪౧ కిసలయ, ౪౨ దెహ, ౪౩ దోహద, ౪౪ కులిశ, ౪౫ ధ్వజ, ౪౬ కార్షాపణ, ౪౭ నిధాన, ౪౮ ముస్తం, ౪౯ కర్కారు, ౫౦ శృంగ, ౫౧ వలయ, ౫౨ పటల, ౫౩ ప్రవాళ, ౫౪ చషక, ౫౫ ఉపవాస, ౫౬ కాసార, ౫౭ కటక, ౫౮ సంతాన, ౫౯ ఆకాశ, ౬౦ కుంజ, ౬౧ కుతప, ౬౨ ఓదన, ౬౩ వారవాణ, ౬౪ పుస్త, ౬౫ అవతంస, ౬౬ నఖ, ౬౭ మండప, ౬౮ కచ్ఛ, ౬౯ పుచ్ఛ, ౭౦ కాంతార, ౭౧ కంకణ, ౭౨ తడా, ౭౩ కిరీట, ౭౪ రాష్ట్ర, ౭౫ తీర్థ, ౭౬ వ్రణ, ౭౭ స్తబక, ౭౮ సంక్రమ, ౭౯ పీఠక, ౮౦ సమర, ౮౧ సర, ౮౨ కరణ, ౮౩ విటప, ౮౪ అంగన, ౮౫ గైరిక, ౮౬ దైవత, ౮౭ కుట, ౮౮ అగార, ౮౯ ప్రోథ, ౯౦ ముహూర్త, ౯౧ దివస, ౯౨ ఫల, ౯౩ మాంస, ౯౪ నిదాఘ, ౯౫ ముసల, ౯౬ తిలక, ౯౭ వల్మీక, ౯౮ బాహ్లీక, ౯౯ వృషణ, ౧౦౦ ద్రోణ, ౧౦౧

గాండీవ, ౧౦౨ నిగడ, ౧౦౩ ముకుల, ౧౦౪ అనుపదములు పుంలింగమునందు నపుంసకములందు వర్తించును. ఇట్లే మిగిలినపదములు పండిత సాహచర్యముచే గ్రహింపవలయును.

అథ స్త్రీనపుంసకయోః కేలి ర్మణిర్యోనిర్మసిర్మునిః, మరీచిః శాల్మలిః స్వాతిః శ్రేణి ర్ముష్టి స్తిథిః సృణిః ౫౪౫ ఊర్మి ర్గభస్తి రశనిర్వైపార్ష్ణి ష్షుధిరం శయః, వస్తి శ్చ కిష్కుః కం దుశ్చ వేశ్యాతన్నింబబాహవః ౫౪౬. గండూష గర్జ జాగర భుజకీల జ్వాలవర్తక వ్రీడాః, ఉత్కంఠ సట వరాటకరభ సాః స్త్రీ త్వేతు టాబంతాః ౫౪౭. శల్లకో వృశ్చికః కీటః శారస్తూణో ఘటః కటః, శఫ రో వేత సశ్చా మీ స్త్రియా మ్యంతాః ప్రకీర్తితాః ౫౪౮. స్త్రీ క్లీబయోరు డుర్దామా చర్ది ర్ద్యోతి స్సదోర్చిషః, సు ఖం లక్షం వణిజ్యం చ బడిశ క్రోడ పాటలమ్. ౫౪౯ తారకం రసనం సీత మేతే టా బంతకా స్త్రియాం,

స్త్రీ, కేలి, మణి, యోని, మసిః, మునిః, మరిచిః, శాల్మలిః, స్వాతిః, శ్రేణిః, ముష్టిః, తిథిః, సృణిః, ఊర్మిః, గభస్తిః, అశనిః, వైపార్ష్ణిః, ఇషుధిః, రాశిః, వస్తిః, కిష్కుః, కందుః......? నింబ, బాహు, గండూష, గర్జ జాగర, భుజ, కీల, జ్వాల, వర్తక, వ్రీడ, ఉత్కంఠ, సట, వరాట, (ఇవి స్త్రీలింగమునందు టాబంతములగు పదములు) శల్లక, వృశ్చిక, కీట, శార, తూణ, ఘట, కట, శఫర, వేతస, (ఇవి స్త్రీలింగములో ఙలపంతములుగాఁగలవి) ఉడు, దామ, చర్ది, జ్యోతి, సద, అర్చి, సుఖ, లక్ష, వాణిజ్య, బడిశ, క్రోడ, పాటల, తారక, రసన, సీత, (ఇవి స్త్రీలింగమునందు టాబంతములగు పదములు.)

జంతాస్తు నగరాస్థానస్థలాని పురపాటలం. ౫౫౦.

నగర, ఆస్థాన, స్థల, పుర, పాటల (ఇవి జీపంతములుగలవి) ఇవి యన్నియు స్త్రీనపుంసకములలో వర్తించును.

త్రిలింగ్యాంతు ప్రతిసరస్ఫులింగ నఖరా ర్గలాః కందరం శృంఖలం నాలం బల్లూర ఫల ము_స్తకాః. ౫౫౧. జంభ శ్చ టాబంతా ఏ తే స్త్రియా మథ విభీతకః, హారీత కాటక తటక వాటాశ్చ గుణేవటః ౫౫౨. మండలం శలభం భల్లాతకం కలశ కంబలౌ, మృణాలామలకౌ దాడి మశ్చ జ్యం తాః స్త్రియామిమే.

ప్రతిసర, స్ఫులింగ, నఖర, అర్గల, కందర, శృంఖల, నాల, బల్లూర, ఫల, ము_స్తక, జంభ, (ఇవి స్త్రీలింగమునందు టాబంతములు) విభీతక, హారీత, కాటక, తట, కవాట, గుణ, అవట, మండల, శలభ, భల్లాతక, కలశ, కంబల, మృణాల, ఆమలక, దాడిమ, (ఇవి స్త్రీలింగమునందు జపంతములు)

ఇవి యన్నియు స్త్రీ నపుంసకలింగములలో వ_ర్తించును.

కరణే ల్యుట్ త్రిషు యథా తస్య వ్యాఖ్యాన మిత్యదః సూత్రకృద్భాష్యకృతా వనుమాన ఇతీచ్ఛత ౫౫౪.

[త్రిలింగములందుఁగల కరణేల్యుడంతములకు వ్యాఖ్యానము చేయుట సూత్రక_ర్తయగు పాణిన్యాచార్యులకు భాష్యక_ర్తయగు పతంజలికి సందేహామని తలంచినాఁడు]

ఇతి లింగాదిసంగ్రహావర్గః.

ఇది లింగాదిసంగ్రహావర్గము.

దృష్టప్రయోగా యేశబ్దాః ప్రాయ_స్త ఇహ కీ_ర్తితాః, అప్రయుక్తాస్తు పాణిన్యాదిషు దృష్ట్వాప్యుపేక్షితాః. ౫౫౫.

[ప్రయోగదృష్టములగు శబ్దములు ప్రాయికముగా నీనిఘంటువునందు చెప్పఁబడెను. ప్రయోగదృష్టములుగాని శబ్దములు పాణిన్యాదులయందుఁ జూచియు ఉపేక్షించితిమి.]

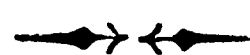
ఇతి తృతీయకాండః

ఇది తృతీయకాండము.

ఇతి శ్రీపురుషో_త్తమదేవరచిత త్రికాండశేషాభిధానకోశః సమా_ప్తః.

చెన్నపురి వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్‌వారి
'వావిళ్ల' ప్రెస్సున ముద్రితము—1931.

శబ్దానుక్రమణిక.

మా

అష్టకవర్గు, సాంధ్ర తాత్పర్యము, చక్కనిప్రతి		
ఆరూఢరత్నసిద్ధాంజనము, సాంధ్ర తాత్పర్యము ...	౮	
కాలామృతము ,, ...	1	0
కృష్ణవాస్తువు ,, ...	0	8
రళప్రశ్నము, సాంధ్ర తాత్పర్యము ...	0	3
గౌళిశాస్త్రము, తెనుఁగు ...	0	2
ఛప్పన్నము, ప్రశ్నశాస్త్రము, ఆంధ్ర తాత్పర్యసహితము	0	6
జలార్గళశాస్త్రము, ఆంధ్ర తాత్పర్యసహితము ...	0	4
జాతకచంద్రిక, గోపాలరత్నాకరము, సాంధ్ర తాత్పర్యము ..	0	8
నక్షత్రచూడామణి, చక్కనిప్రతి ...	0	6
బృహజ్జాతకము, ఆంధ్ర టీకా తాత్పర్యవివరణసహితము ...	2	0
బృహద్యోగరత్నాకరము ...	0	8
భృగుసూత్రములు, సాంధ్ర తాత్పర్యము ...	0	6
భావార్థచంద్రిక ,, ...	0	8
మయవాస్తువు ,, ...	0	3
ముహూర్తదర్పణము, సటీక, చక్కనికూర్పు ...	0	12
రెట్టమతశాస్త్రము, తాత్పర్యసహితము ...	0	10
లఘుజాతకము, సాంధ్ర తాత్పర్యము ...	0	12
వనమాల (వర్షఫణి), సాంధ్ర తాత్పర్యము ...	0	3
వాస్తుసర్వస్వము ,, ...	0	4
వృద్ధపారాశరము ,, ...	0	10
శకునశాస్త్రము (శిఖినరసింహశతకము), తాత్పర్యసహితము ...	0	4
శ్రీపతి, సాంధ్ర తాత్పర్యము ...	1	8
సర్వార్థచింతామణి, మేలుప్రతి ...	0	12
సనత్కుమారగృహవాస్తువు, సాంధ్ర తాత్పర్యము ...	0	3
స్వప్నశాస్త్రము ,, ...	0	3
సాముద్రికశాస్త్రము, సటీక ...	0	4
సాముద్రికశాస్త్రము, తెనుఁగు పద్యకావ్యము ...	0	6
సారావళి, సాంధ్ర తాత్పర్యము ...	3	0
షోడశప్రశ్నరత్నావళి, నెపోలియన్ అనుష్ఠించిన ప్రశ్నగ్రంథమునకు తెనుఁగు ...	0	3
హోరారత్నమాల ...	0	8

వెల 1-౦ రూ.

ర్యము	...	0
	...	0
అష్టాంగహృదయము, సూత్రస్థానము	...	6
డిటో చికిత్సాకల్పస్థానములు	...	5
డిటో శారీరనిదానస్థానములు	...	3
డిటో ఉత్తరస్థానము	...	6
ఇలాజుల్ గుర్బా, యూనానివైద్యగ్రంథములలో మిక్కిలి యుత్తమమైనది, ఉర్దూతర్జుమా, కాలికోబైండు	...	3
కాలజ్ఞానము, సాంధ్ర తాత్పర్యము	...	0
కుమారతంత్రము, రావణకృతము	...	0
గదనిగ్రహము, శోఢలకృతము, సాంధ్ర తాత్పర్యము	...	2
చక్రదత్త ,,	...	3
చికిత్సాసారము ,,	...	2
చికిత్సారత్నము ,,	...	1
నాడీజ్ఞానము, సాంధ్ర తాత్పర్యము	...	0
నాడీనక్షత్రమాల, ఆంధ్రటీకాసహితము	...	0
బసవరాజీయము, ఆంధ్ర తాత్పర్యసహితము, క్రొత్తకూర్పు	...	7
భేషజకల్పము, సాంధ్ర తాత్పర్యము	...	0
మాధవనిదానము, ఆంధ్ర వ్యాఖ్యానసహితము	...	3
రసప్రదీపిక, ఆంధ్ర తాత్పర్యసహితము	...	0
రాజమార్తాండము, సాంధ్ర తాత్పర్యము	...	0
లోలంబరాజీయము, సద్వైద్యజీవనము	...	0
వస్తుగుణమహోదధి, (తెనుఁగు)	...	5
విషవైద్యచింతామణి, సాంధ్ర తాత్పర్యము	...	2
వృక్షాయుర్వేదము ,,	...	0
శార్ఙ్గధరసంహిత, క్రొత్తకూర్పు, సాంధ్ర తాత్పర్యము	...	3
శార్ఙ్గధరత్రిశతి, ,,	...	0
సుశ్రుతశారీరము ,,	...	2
షడ్రసనిఘంటువు, అభిధానరత్నమాల	...	0
సహదేవపశువైద్యశాస్త్రము, తాత్పర్యసహితము	...	0
సర్వౌషధిగుణకల్పకము, సాంధ్ర తాత్పర్యము	...	2

వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్,

నం 292, ఎస్ప్లనేడ్, చెన్నపురి.